

VOLLEDIGE WERKEN
van
HENDRIK CONSCIENCE

GEILL. JUBILEUM - UITGAVE

1812

1912

DE OOM
VAN **FELIX ROOBEEK**

AMSTERDAM - GEBR. GRAAUW

DE OOM VAN FELIX ROOBEEK

Brussel. — Drukkerij J. JANSSENS, Harnasmakersstraat, 25.

DE OOM
VAN
FELIX ROOBEEK

DOOR
HENDRIK CONSCIENCE

BRUSSEL
J. LEBÈGUE & Cie, BOEKHANDELAARS-UITGEVERS
46, MAGDALENASTRAAT, 46

I

HOE DE SCHRIJVER HET BELANGWEKKEND HANDSCHRIFT
WERD TOEVERTROUWD, WAARUIT DEZE GESCHIEDENIS
IS GETROKKEN.

Het is wel tien jaar geleden. Ik was alsdan nog Arrondissements-Commissaris te Kortrijk.

Eens ten huize van mijnen kunstminnenden vriend Adolf Van den Peereboom zijnde, klaagde ik bitter over de loomheid mijner verbeelding, die, afgekeerd of verduisterd door stoffelijke ambtsbezigheden, weigerde mij een onderwerp voor het opstellen van een nieuw boek in te spreken. In zijnen goeden wil om mij behulpzaam te zijn, vertelde hij mij van eene bloedige gebeurtenis, die onder

het Schrikbewind, of wat de Franschen *la Terreur* noemen, op onze zuidergrens, bij zeker gehucht den Kruishoek, was voorgevallen. Men had namelijk daar een gansch huisgezin vluchtende edellieden, of *émigrés* : man, vrouw, zoon en dochters, neergesabeld.

Zij waren achterhaald en verrast geworden door Fransche dragonders, zendelingen van Lebon, den aartsbeul, die in naam der Republiek het noorden van Frankrijk met het bloed van edellieden en van zoogezegde verdachte burgers overstroomde. De vader en de zoon hadden zich met den heldenmoed der wanhoop verdedigd, en ook twee hunner vijanden verloren in die korte, maar schrikkelijke worsteling het leven.

Mijn vriend was van gevoelen, dat zulk roerend tooneel wel een goede grond kon zijn, om er een belangwekkend verhaal op te bouwen; en ik deelde ten volle in zijne meening.

Ik besloot, zoo haastig mogelijk, een uitstapje naar onze zuidergrens te doen, om er het gehucht den Kruishoek te bezoeken en, volgens mijne gewoonte, aan de beschouwing der plaatsen, ja, der landstreek en dezer bijzondere natuur, nieuwe gedachten en eene meer op de wezenlijkheid gevestigde inspraak te vragen.

Mijn vriend kende zelf de bijzonderheden van de geschiedenis der *émigrés* niet wel; maar hij was in betrekking met eenen brouwer, wonende in een dorp, niet verre van den Kruishoek.

Deze zou met vermaak mij tot leidsman dienen.

Spoedig nam ik een besluit. Het was Donderdag. Morgen moest ik, als vertegenwoordiger van het staatsbestuur, eene openbare aanbesteding voorzitten; maar overmorgen, Zaterdag, zou ik met den trein van acht uren vertrekken.

Mijn vriend ging onmiddellijk schrijven, om den brouwer van mijne komst te verwittigen.

Des anderen daags, toen ik op het stadhuis de openbare aanbesteding voorzat, maar, geheel in gepeinen verslon-

den, van niets droomde dan van republiek, van schavot, van vluchtende edellieden en van moord, bracht men mij een telegram, waarop ik las :

„ Kunstzon gaat nederig dorp beschijnen. Wat geluk, wat eer! Wachten snakkend op uwe komst.

„ J. VATELINGS, brouwer. „

Die *kunstzon* en dit *snakken* hinderden mij wel een weinig : ik ben dwars van beslag en plichtplegingen; maar mijn innige zucht om het doel te bereiken, dat ik mij had voorgesteld, deed mij de geringe bezorgdheid vergeten.

Den Zaterdag vertrok ik met den tweeden trein..... en omtrent negen uren stapte ik af bij eene kleine halt, die slechts een tiental minuten van het dorp, dat ik wilde bereiken, was verwijderd.

Nauwelijks had ik den voet ten gronde gezet, of een jong heer, gansch in het zwart gekleed, met glanzende witte handschoenen, den hoed in de hand en eenen lach van geluk op het gelaat, boog zich voor mij, en vroeg, van ontroering stamelende :

„ Heb ik niet de onuitsprekelijke eer, den heer Arrondissement-Commissaris van Kortrijk te begroeten? „

„ Ik ben Hendrik Conscience, „ was mijn antwoord.

„ God zij geloofd! Wat geluk! „ juichte hij.

Even ras dreef hij eenige boeren en boerinnen ter zijde, roepend op zegevierenden toon :

„ Achteruit! plaats gemaakt voor Mijnheer! Uit den weg! „

En hij boog zich zijdelings voor mij, met de zwaaiende handen schier tot den grond, als wilde hij het pad, dat ik zou betreden, zuiver vegen of met bloemen bestrooien. De boeren keken hem verbaasd en gapend aan en ontdekten zich het hoofd met evenveel eerbied, alsof ze meenden eenen prins of eenen minister te zien voorbijgaan.

Ik werd beschaamd en voelde het rood der verlegenheid op mijn voorhoofd klimmen. — In de meening daardoor aan mijnen overbeleefden geleider te ontsnappen, verhaastte ik mijnen stap en liep de halt uit. Maar de jonge heer was rapper nog dan ik en bleef als een voorlichter in mijn pad en zette, half naar mij gekeerd, zijne buigingen onophoudend voort.

Het moest ergens marktdag zijn, want er was nogal wat volk omtrent de halt. Ik kon bemerken, dat des jongelings eerbetuigingen en gebaren ruim zooveel tot de aanschouwers als tot mij waren gericht. Zijn zegevierende blik zeide genoeg, dat hij trotsch was, zulk een hoog personage te vergezellen, en hij zou waarschijnlijk na mijn vertrek nog lang daarop roemen.

Ik kon alsdan hem nader bekijken. Hij moest ongeveer twintig jaar oud zijn, was zeer opgeschoten van gestalte, had zwart haar en zwarte oogen, waarin bij elken blik eene lichtvonk glinsterde, eenen fijnen mond, immer lachend, en eene dunne, doorschijnende huid, die rondom de oogen wat kofflevertig scheen. Zijn gelaat was regelmatig en kon toeneiging wekken. Hij was opmerkelijk dun van lijf en leden, alhoewel zijne groote voeten en handen lieten vermoeden dat hij bestemd was om mettertijd ook iets in breedte te winnen. Over het algemeen had hij het voorkomen van eenen student, eerst uit het college ontsnapt, en die door zijne uiterste magerheid getuigt, dat men in sommige kostscholen meer Latijn en Grieksch dan biefstukken te verteren krijgt.

Eindelijk waren wij in de groote baan naar het dorp en buiten het volk geraakt. Mijn geleider scheen te bedaren. Ik vroeg hem :

„ Mijnheer is de zoon van M. Vatelings, niet waar? „

„ Om u te dienen, heer, „ antwoordde hij, alweder diep buigend.

„ Ik ben uwen heer vader wel dankbaar over zijn vriendelijk telegram. „

„ Dit telegram was van mij, heer. Mijn vader zou het zoo niet geschreven hebben. „

Ik bekeek hem, omdat hij zoo zonderling de schouders optrok.

„ Mijn vader, ziet gij, heer, is een goede, brave man, „ zeide hij met hetzelfde gebaar van medelijden, „ maar voor hem heeft niets waarde dan geld alleen. Hij haat de kunst en bovenal de poëzie. Spreek hem niet van verzen of gedicht, ik bid u; hij ware in staat om u onaangename dingen te zeggen. „

„ Het is wel, ik dank u voor de verwittiging. Laat mij nu insgelijks eene bede u toerichten. Gij betuigt mij eenen overdreven eerbied, die mij verlegen maakt. Een Arrondissement-Commissaris is toch geen zoo hoog ambtenaar, dan dat men..... „

„ Ho, heer, gij bedriegt u, „ viel hij mij in de rede; „ het is de Commissaris niet, dien ik in u vereer: het is de kunstenaar, de edele geest, de verheffer der zielen, de schepper, de volksverlichter, de wreker van land en moedertaal, de..... „

Ik lachte luidop, evenzeer om den toon van koortsige begeestering als om de overdrevenheid zijner woorden.

Hij zag mij een oogenblik onthutst aan; maar hernam onmiddellijk met dezelfde drift:

„ Ja, heer, ik begrijp: gij lacht uit nederigheid; maar, verwerpt gij mijne loftuitingen voor u, gij kunt mij toch niet beletten, ten minste in u de kunst te vereeren, de kunst, de hoogste gave Gods, dit juweel der menschelijke ziel, die strekking onzer natuur naar het oneindige, die melodie, die harmonie..... „

En zoo ging hij voort, immer meer aangejaagd, en herhaalde tienmaal: „ o, de kunst, de heilige kunst! „ totdat hij de kaart omkeerde en woedend uitviel tegen de afgevallene zielen, die, aan de stof gekluisterd, niets kennen dan geld en aardsch genot en niets schatten dan wat bij ponden kan worden gewogen en bij liters gemeten.

Maar de gedachten des jongelings waren zeer onklaar en slechts half gevormd. Ik bemerkte tevens, dat hij, terwijl hij moeite deed om zuiver Vlaamsch te spreken, dikwijls oneigene woorden of gansch verkeerde wendingen bezigde.

Ik begon ongeduldig te worden en medelijden met hem te krijgen. Reeds vijf- of zesmaal had ik gepoogd, hem van het doel mijner komst te spreken; maar hij was van zijn stuk niet af te brengen: "o, de kunst, de goddelijke kunst!"

Eindelijk liep een boer hem zoo hard tegen het lijf, dat hij er bijna van omtuimelde. Deze verrassing sloeg zijne geestdrift wat neder, en dan antwoordde hij op eene mijner vragen:

"Ja, heer, ik ken het doel uwer komst, en het zal mij een groot geluk zijn, het u te helpen bereiken. Nu breng ik u naar ons huis om er een glas morgenwijn te nemen en mijnen vader goeden dag te zeggen. Onmiddellijk daarop vergezel ik u naar Visseghem, op drie kwartuurs van hier. Mijn vader, noch ik weten iets bijzonders van de moordelij der vluchtelingen; maar te Visseghem woont een onzer goede bekenden, een M. Delsalle, die natuurlijk zeer veel er van moet weten, dewijl hij zelf een kleinzoon van Fransche *émigrés* is. Het gehucht de Kruishoek ligt niet verre van zijne woning."

Nu scheen mijn jonge leidsman redelijk geworden en sprak met bedaardheid van verschillende dingen. Ik voelde allengs weder mijne geneigdheid tot hem terugkeeren; want, met al zijne overdrevenheid, had hij toch eenen milden en wakkeren geest, en zulke aangehitste geestdrift ontsiert de jeugd niet. De ouderdom matigt zoo spoedig dit opvlammend vuur der jonge jaren. Was er niet een weinig te veel in den beginne, wat zou er dan te midden des levens wel van overblijven?

De jongeling onderbrak zijne overweging daarover.

"Ginds, ten einde der straat, achter den hoek, staat onze brouwerij," zeide hij. "Gij zult mijnen vader zien."

Hij zal mij beschuldigen en beweren, dat ik u heb verveeld met u van mijne gedichten te spreken..... »

« Zoo! Gij maakt gedichten? Vlaamsche gedichten? »

« Ja, heer, ik ben poëet en wil gansch mijn leven toewijden aan de goddelijke kunst en aan de verdediging onzer verdrukte moedertaal! »

« Edel doel! » mompelde ik, niet zonder aarzeling.

« Maar, heer, ik smeeek u, voor mijnen vader te getuigen, dat ik u van mijne gedichten niet heb gesproken. »

« Ik zal het doen : het is de waarheid. »

« Zie, heer, » riep hij vooruitwijzende, « daar is onze brouwerij! »

Hij toonde mij een zeer groot huis, met eene ronde poort tot ingang. Wel twintig venstergaten, met ijzeren staven of met vuile kleine ruiten, gaapten in den grauwen bevelkten gevel, en uit eenige stegen wolken damp naar buiten, die mij, als groet, den flauwen geur van kokend mout en gistend bier te gemoet brachten. Op de stoep stonden twee uitgespannen wagens en lagen wel vijftig tonnen in eenen verwarden hoop opeengestapeld.

Ik liet mij binnen de poort en door een zijdelingschen gang leiden, tot voor eene deur.

Hier zeide de jongeling tot mij :

« Dit is mijns vaders kabinet; hij is daarbinnen. Ik zal aankloppen. »

Hij klopte en opende de deur. Ik trad achter hem binnen.

« Zie, mijn vader is niet hier! » morde hij. « Daar is zijn stoel..... Mijn vader zal in de brouwerij gegaan zijn. Gelief een oogenblik te wachten, heer; ik ga hem roepen. Het is wonder, mijn vader verlaat van gansche dagen dien stoel niet..... »

Hij was verdwenen zonder dat ik er acht op gaf. Ik hield mijnen blik op den aangewezen zetel gevestigd en zonk diep weg in eene aangrijpende overweging.

De stoel had reusachtige vormen; zijne biezen zitplaats

was ten minste zoo breed als eene middelmatige tafel; de pooten waren armdik, leuning en rug schenen gebouwd om ongehinderd den druk van honderden kilo's te doorstaan.

Wat soort van mensch mocht wel van dezen zetel gebruik maken?

Ik hoorde gerucht en keerde mij om, in de verwachting dat ik een natuurwonder ging zien: maar tot mijne teleurstelling kwam de jongeling alleen terug.

„Mijn vader, „ zeide hij, „ is met een haastig werk bezig; hij zal seffens hier zijn. Gelief mij te volgen, heer; wij zullen, in afwachting, een glas morgenwijn op uwe gelukkige komst in onze gemeente drinken..... Mijn vader is van slechte luim. Het gebeurt hem nu en dan; maar hij is evenwel goed als wittebrood. „

Ik ging met hem in eene kleine zaal en aanvaardde het glas mader, dat mij werd voorgezet.

Daar trad een werkmans binnen, die mij zeide:

„Mijnheer, onze baas is in zijn kabinet; hij zou gaarne eenige woorden met u alleen spreken, en verzoekt u tot hem te willen gaan. „

Nauwelijks had ik den voet in het kabinet gezet, of ik bleef verbaasd staan: het natuurwonder zat daar, voor mijne oogen, in den reusachtigen stoel en vervulde hem geheel, ja, deze was hem veeleer te nauw.

Terwijl ik den brouwer, die nu opstond, van hoofd tot voeten en waarschijnlijk gapend beschouwde, keek hij mij insgelijks onderzoekend aan.

De man was ongelooflijk dik; zijn gezicht riep oogenblikkelijk een menschelijk olifantsbeeld voor den geest. Zijn hoofd scheen groot als een emmer, maar was vooral monsterachtig breed, en zoo uitmatig was zijn gelaat gezwollen, dat de haarkens zijner wenkbrouwen van elkander verwijderd en rechtop stonden, evenals de spelden op een kussen. Onder zijne kin hingen drie opgeblazen plooiën en, van achter in zijn hals, schenen zulke plooiën

tot op den kraag van zijn zomervest te dalen. Mij deedt hij den indruk eener levende ton, en ik droomde, dat, indien men eene snede in zijn huid mocht geven, het gansche kabinet van het uitspattend bier zou overstroomd worden.

Hij was in zeer lichte stoffen gekleed; zeker, in zijn ondervest hadde wel een gansch huisgezin kunnen wonen.

Met een teeken wees hij mij eenen stoel aan en zette zich neder; de vloer kraakte en de ruiten daverden. Hij bleef wel drie voet van de tafel verwijderd, en nochtans zat hij er zoo dicht mogelijk bij; maar zijn wangedrochtelijk dik lijf belette hem, meer te naderen.

Met eene grove, klapperende stem, die, dwars door eenen waterbak, uit eene belemmerde borst scheen op te klimmen, zeide hij :

„ Mijnheer Conscience, het doet mij in den grond vermaak, u te zien. Laat toe, dat ik u de hand drukke. „

Toen ik mijne hand uit de zijne kreeg, bekeek ik in het verborgen mijne vingers. Het dacht mij, dat ik eene hand had als van een driejarig kind, en ik gevoelde nog dien zonderling zachten en warmen druk, als hadde mijne hand tusschen pluimen kussens gelegen.

„ Ik heb in mijne jongere jaren eenige uwer eerste werken gelezen, „ hernam hij. „ Zij hebben mij eene zoete herinnering gelaten. Daarom bedroeft het mij nu des te meer, dat gij het juist zijt, die hier komt om mij den noodlottigsten ondiensnt te bewijzen. „

„ Ik, heer Vatelings, gekomen om u ondiensnt te bewijzen? „ riep ik verwonderd uit. „ Ik begrijp niet..... „

„ Nu, verberg het niet, heer; het is mijn zoon, die, door zijn onophoudend zagen, u hier deed komen. „

„ Gij hebt het mis, heer Vatelings : ik kom uit eigen beweging. „

„ Heeft mijn zoon, nu vijftien dagen geleden, niet te Kortrijk met u gesproken, ja, uren met u in gezelschap doorgebracht? „

„ Neen, heer, ik had, tot den dag van heden, het genoegen niet uwen zoon te kennen. „

„ Wonder! Heeft hij u niet eenige zijner gedichten voorgelezen, en hebt gij ze niet goedgekeurd en hem ten sterkste aangeraden, de poëzie te blijven beoefenen? „

„ Maar, goede heer, ik heb nooit iets van zijne hand gehoord of gezien. Ik kom hier om inlichtingen te zoeken aangaande zekere gebeurtenissen, die tijdens de Fransche republiek op deze grenzen zijn voorgevallen. „

„ Wel, lieve hemel, dan heeft de schurk weder aan alles gelogen! „ riep de brouwer, met zijne hand zachtjes op de tafel slaande. Evenwel sprongen de inktkoker, de pennen, de regels en messen in de hoogte; maar wat mij het meest verblufte, was te zien dat de hand des brouwers, daar zij op een vierkant blad papier nederkwam, dit blad zoo geheel bedekte, dat er geen strookje meer van te zien was.

„ Die poëten, die poëten! „ zuchtte de brouwer, „ door de gewoonte van immer in hunne verzen de waarheid te verbloemen, liegen zij in het werkelijk leven zonder het zelf te weten! „

Ik meende op te staan en afscheid van den brouwer te nemen. Het was mij, in de tegenwoordigheid van dien levendigen bierketel, zonderling benauwd om het hart: zoo iets wat de Duitschers met het woord *unheimlich* aanduiden.

Maar hij bad mij, nog eenige oogenblikken te blijven, en zeide:

„ Ik heb u ten onrechte beschuldigd, in de gedachte dat gij gekomen waart om iets te doen, dat mij diep moest bedroeven. Nu smee ik u, mij integendeel eenen onschatbaren dienst te willen bewijzen. „

Ik toonde mij natuurlijk daartoe bereid.

„ Hoor mij met eenig geduld aan, „ hernam hij. „ Laat mij u mijn ongeluk klagen; want alhoewel het aan mij niet schijnt, ben ik diep ongelukkig; een onophoudend verdriet knaagt mij aan het hart..... Gij hebt mijne brouwerij van buiten gezien, heer. Het is een oud gesticht, dat

sedert honderden jaren, van vader tot zoon in onzen stam werd overgezet; door mij merkelyk vergroot en verbeterd, is het eene winstgevende broodwinning geworden. Ik heb slechts eenen zoon en vier dochters. Mijn Isidoor, gij kent hem nu, moet na mij de brouwerij voortzetten. Kwame ik wat vroeg te sterven — alles is mogelijk — dan zou hij als hoofd des huisgezins, voor zijne moeder en voor zijne vier zusters moeten zorgen, en dit kan hij slechts bij middel der brouwerij. Maar, ja, de dwaze jongen wil aan geen brouwen weten! Wie hem dat vermaledijde verzen maken in het hoofd heeft gestoken, dat weet de drommel! Sedert hij daarop is verzot geraakt — en het duurt reeds twee jaar — leeft hij voortdurend in de wolken en verstaat bijna niet meer wat men hem zegt. Of ik hem dwing op den brouwketel te letten en of ik hem den moutmolen doe bestieren, hij staat altijd te mompelen en gebaren te maken, die onze werklieden doen gelooven, dat hij in de hersenen is getroffen. Schrijft hij geene verzen op alles, tot in mijn grootboek? Hij heeft mijne rekeningen met mijne klanten zoodanig in de war gebracht, dat de schoolmeester eene gansche week heeft gearbeid om er wat licht in te vinden! En nu, Zondag laatstleden, wat voor ons bitter schandaal heeft hij in de kerk niet gegeven! De pastoor hield sermoen. Onze Isidoor, te midden van het volk vóór den predikstoel gezeten, scheen al de gebaren van den pastoor na te bootsen en sloeg zijne oogen ten hemel en trok allerlei zonderlinge gezichten, tot zooverre dat de omstanders zich ergerden aan zijn onbegrijpelyk gedrag, en de hondenslager hem kwam verzoeken, zich stil te houden of de kerk te verlaten. Men beschuldigt hem van ongodsdienstigheid en beweert, dat hij den pastoor heeft willen bespotten; maar ik weet het beter: de zotte poëet had de aarde vergeten en was bezig met al de Muzen uit den heidschen hemel te bidden, zooals de factor onzer oude Rederijderskamer zeide: *O, Muzen, driemaal drie, daalt neder in mijn brein!.....* Zal ooit uit zulken dwaaskop een

brouwer worden? Eilaas, en zal de vaderlijke brouwerij in vreemde handen moeten overgaan? Zie, die gedachte, die vrees, blijven zij nog lang duren, zullen mij vóór de jaren in mijnen put helpen, wees zeker. Vermaledijde poëzie!..... Nu, heer, wat zegt gij van mijnen ongelukkigen toestand? »

« Het is eene erge zaak, inderdaad, » antwoordde ik. « Men mag echter hopen, dat die eerste drift van uwen zoon welhaast genoeg zal bedaren, om hem zijne plichten jegens u en jegens zijne zusters te doen begripen. »

« Dit is nog niet alles, » zeide de brouwer. « Verbeeld u, heer, dat ik nergens, zelfs tusschen mijne werklieden, mij nevens mijnen zoon kan vertoonen, zonder dat men aanstonds luidop begint te lachen. Ik bemin mijnen eenigen zoon, ondanks zijne zinneloosheid, en ik zie mij veroordeeld om zijn gezelschap, ten minste in het bijzijn van andere menschen, te ontvluchten! Hij is zoo erbarmelijk mager en ik ben zoo onbarmhartig dik, dat hij er uitziet als een gaanstok, dien ik in de hand zou houden. De schoolkinderen hadden vroeger de gewoonte het *rappel* der soldaten, die hier gelogeerd hebben, na te bootsen met de woorden : « pak en zak, pak en zak! » Wanneer die bengels mij nu met mijnen zoon in de straat ontwaren, zingen zij op dezelfde maat : *dik en dun, lat en val!*..... Alweder de schuld der diehtkunst! De jongen wil niet eten en kan niet slapen; het vuur der poëzie verslindt al zijne krachten; en, eet hij ook al eens zooals het behoort, het voedsel baat hem niet. En hij luistert naar berispingen noch raad; al wat wij hem zeggen, zijn stoffelijke beschouwingen, te laag en te onedel voor zijnen verheven geest..... »

Hier moest eene vlaag van gramschap den brouwer overvallen; want de haartjes zijner wenkbrauwen kwamen stekelig neder en de plooiën aan zijne kin waggelden sidderend.

« Kon ik hem maar eens onder de hand krijgen, als ik kwaad ben, » bromde hij, de vuist ballende, « ik zou hem

door een half dozijn oorvegen, — zachte oorvegen, gij begrijpt het, heer, want sloeg ik waarlijk toe, de arme jongen zou breken als glas, — ik zou hem, zeg ik, doen gevoelen, wie er hier meester is; maar de schelm is zoo rap, dat ik hem niet kan krijgen; en zoohaast mijne gramschap over is, heb ik veel meer lust om hem te omhelzen dan om hem te slaan..... Gij kunt mij een grooten dienst bewijzen, heer; gij moet welsprekend zijn; gij zijt van het ambacht; naar u zal hij luisteren. Ach, ik smeeek u, poog hem dit verzenmaken uit het hoofd te kouten! »

« Ik wil u hierin gaarne ten dienste staan, » antwoordde ik, « indien uw zoon geen en bijzonderen aanleg voor de beoefening der kunst bezit; maar indien hij integendeel eenen waren roep er toe gevoelt, zou ik er zonde van maken, hem er van af te leiden..... »

« Mijn Isidoor heeft ongelukkig veel aanleg, en zijne verzen, alhoewel nog wat jong, toonen, dat er veel vernuft, veel genie in dien kleinen kop steekt; maar dit maakt mijne rekening niet : integendeel, het is juist mijn ongeluk. »

« Al wat ik in dit geval kan doen, heer, is uwen zoon de matigheid en het besef zijner menschelijke plichten aan te raden, en daarin meen ik gemakkelijk te zullen gelukken; want, zooals gij zegt, buiten zijne overdrevenheid, schijnt uw zoon een goed hart en een klaren geest te hebben. »

De brouwer stond op en deed eenige stappen om tot mij te komen. De plankenvloer plooidde en kraakte; en toen hij mij ging naderen, trok ik mijne voeten terug, uit schrik dat de olifant misschien op mijne teenen kon trappen.

« Ik dank u uiterharte; doe uw best, heer, gij zult mij oneindig verplichten, » zeide hij. « Mag ik u verzoeken, dezen middag met ons het noenmaal te nemen? Mijn huis staat geheel ten uwen dienst. »

Op mijne verontschuldiging, drukte hij nog eens mijne hand en zeide :

“ Nu dan, tot een andermaal. Vaarwel, heer, en vergeet uwe belofte niet. ”

Ik ging terug naar de zaal, dronk nog eene teug uit mijn glas en vertrok onmiddellijk met den jongen Vatelings naar het dorp, waar de vriend woonde, die mij het gehucht den Kruishoek zou wijzen.

Wij stapten eene wijl zonder spreken voort; ik had nog immer het beeld van zijnen vader voor oogen. De jongeling scheen insgelijks zeer verstrooid en droomend; want hij antwoordde met een onbeduidend ja en neen op een paar vragen, welke ik wat verder, beleefdheidshalve, hem aangaande de dorpskerk en het gemeentehuis toerichtte.

Nu had hij zijn zwart kleed afgelegd en een gewoon zomerpak van lichte stof aangetrokken. De kleermaker moest een snaak zijn: hij had des jongelings jas zoo nauw gemaakt, dat hij er nu nog dunner uitzag dan vroeger. Ook was het aan dit pak te bespeuren, dat hij nog voortdurend in de hoogte opschoot; want de mouwen van zijne jas en de pijpen zijner broek waren zichtbaar te kort geworden.

De jongeling scheen zeer bezorgd over iets, dat hij in den borstzak van zijne jas verborgen hield, en wel tweemaal bracht hij de hand in dien zak en wroetelde er in, als gevoelde hij daar pijn; maar wat hem daar jeukte, zou ik welhaast ten mijnen koste vernemen.....

Nauwelijks waren wij buiten de huizen des dorps en op den eenzamen weg geraakt, of zijne oogen begonnen te gloeien en eene heldere uitdrukking verlichtte zijn gelaat, als ontwaakte hij eensklaps tot een nieuw leven.

Ik nam deze gelegenheid te baat, om hem het woord toe te sturen.

“ Uw heer vader, ” zeide ik, “ beklagt zich zeer, omdat gij, volgens zijne meening, dag en nacht u met poëzie bezig houdt, en in uwe verslondenheid weigert..... ”

Ik had onwetend den genster op het buskruit geworpen: daar borst de bom!

„Ja, heer, „riep hij, „dag en nacht maak ik verzen; zelfs slapend rijm ik in mijne droomen. Niet langer geleden dan verleden nacht, heeft mijn immer werkzame geest, terwijl ik sliep, een stukje gedicht, dat ik wakend zeker niet zoo goed, zoo lief, zoo zangerig zou hebben kunnen maken. Laat mij toe, het u voor te lezen..... „

En zonder mijn verlof af te wachten, stak hij de hand in den borstzak, waar het hem zoo fel had gejeukt, en haalde daar een geschreven boekje uit. Dan las hij met aangrijpende plechtigheid :

AAN DE BLONDE ZUSTER DER ZON

„De zuster der zon, „dacht ik, „wie zou dat zijn? „Maar hij begon dus zijn gedicht :

O, maan, o bleeke maan! zilveren lamp van den hemel,
Hoe stil kijkt gij ons aan tusschen het starrengewemel!

En zoo gedurende tien strophen, de opeenstapeling van den eeuwigen rimram, dien elke collegegast, in zijne eerste rijm drift, over die arme, onschuldige maan al heeft uitgekraamd.

Daarenboven, de taal was vol feilen en de verzen — het moesten alexandrijnen zijn — waren zonder herkenne lijke maat en hadden nu eens elf voeten, dan weder dertien of nog meer.

„Welnu, heer, „riep hij eindelijk uit, „wat zegt gij van dit stukje? Zoudt gij kunnen gelooven, dat een mensch zoo iets kan aancenspin nen, terwijl hij slaapt? „

Ik meende hem op zekere gebreken van vorm en taal opmerkzaam te maken, maar hij liet er mij den tijd niet toe.

„Ho, ik heb er nog andere, die waarschijnlijk meer in

uwen smaak zullen vallen, » zeide hij. « Gelief te luisteren, heer; dit is ernstig, ja, melancholiek van toon :

TREURZANG EENER VERWELKTE ROOS

Ik stond te bloeien in den hof van Vlaanderland ;
Maar, ach, de zon heeft onmeedoogend mij verbrand !
Toen ik van mijne lentedagen telde vijf of zes,
Doorstak haar gloeiende straal mij als een mes.....

Na de achtste strophe van dien betreurlijken treurzang te hebben gehoord, opende ik den mond om te spreken, maar de jongen, door eene immer aangroeiende begeestering vervoerd, begon onmiddellijk een klachtlied te lezen :

VAN EEN VLINDER, DIE IN HET WATER IS GEVALLEN

Hij was zoo dartel, vol pracht en vol roem,
En wipte zoo vroolijk van bloem op bloem.
Ach, hij is van de bloem in het water gevallen !
Hij spartelt, och arme, maar 't helpt niemendalle.....

Telkens dat ik eene aanmerking wilde wagen, haalde hij een nieuw gedicht uit zijnen onuitputtelijken borstzak; en ik nam eindelijk het besluit, in het geheel niets meer te zeggen, tot hij van vermoeidheid zou ophouden. Onderwijl bekeek ik het landschap; maar hij, dit opmerkende, verhief zijne stem zoo onmeedoogend, dat ik, ondanks mij zelven, gedwongen werd te luisteren.

Zoo bromden en klapperden mij, kort opeenvolgende, wel dertig stukjes in de ooren : alle afgezaagde onderwerpen, bezongen met alledaagsche gedachte en in gebrekkige vormen.

Ten einde van geduld, sprak ik met krachtige stem en liet hem niet meer toe mij te overbluffen. Ik wees hem op

de onbeduidendheid der behandelde onderwerpen; maar dit scheen nieuwe olie in het vuur zijner begeestering. Hij begon te *declameeren* van vaderland, van vrijheid, van den roem onzer doorluchtige voorouders. Op een der grootste mannen van Vlaanderen, zooals hij zeide, op Jan Breydel, had hij een heldendicht gemaakt; en of ik er lust toe had of niet, ik moest hem aanhooren.

Ik boog het hoofd met eenen zucht en liet hem begaan.

Het heldendicht duurde gelukkiglijk slechts tien minuten.

Toen ik op zijne vraag naar mijn gevoelen over zijn werk hem deed opmerken, dat het onmogelijk was, over zulk lang gedicht te oordeelen, zonder het met eigen oogen en op zijn gemak te lezen, gaf hij mij het handschrift en verzocht mij, het als eene herinnering te behouden. Het hinderde hem niet, dewijl hij er nog drie andere afschriften van bezat.

Die vrijgevigheid van den jongen dichter laat mij toe, hier als proeve zijner kunde, eenige der eerste strophen van het heldendicht letterlijk mede te deelen. Het begon als volgt :

JAN BREYDEL, DE BRUGSCHE HELD.

Buiten den kring des Vlaamschen leger,
 Begroette een man 't verschijnend daglicht,
 Schijnt heldhaftig, doch een noodlottige overweger,
 De toorn der wanhoop leeft op zijn gezicht.
 Wier vlamme oogen schenen te beseffen
 't Vernielend werk, gepaard door overmacht;
 Zijn grof gespierde arm dreigend verheffen,
 Sprak met een forsche stem, wel bedacht :
 't Oogenblik gewenscht, moed, dierbaar Vlaanderen,
 Zie daar de verdoovers uwer vrijheidsstem;
 Strijden wij krachtig voor uw vrijheidslievende baanderen
 Of sterven eer de slavenhand ons vastklem'.
 Wraak, Vlamingen! de bloedeischende vuurgloed
 Bespiegelt uw gelaat en toont blikkerend uw dolk.
 Vreezen? en zien zij niet den lach ōnzer vrijgemoed,
 Behelderd door een onmenschelijken vuurwolk!

Genoeg!..... Er waren nog meer dan twinting zulke strophen aan dit onverstaanbaar heldendicht, en de jongeling had ze met zooveel vuur en zoo luide uitgedalmd, dat hij het zweet van zijn voorhoofd veegde en hijgend op mijne uitspraak wachtte.

Ik liet de gelegenheid niet voorbijgaan : de vervoerde poëet kon ademen en opnieuw beginnen! Dan sprak ik zeer lang en ernstig tot hem ; niet alleenlijk om hem de zwakheden en gebreken zijner gedichten aan te wijzen, maar tevens om, volgens de belofte aan zijnen vader gedaan, hem tot meer bedaardheid en tot een klaarder besef van het werkelijke leven, en van zijne plichten jegens zijne ouders en zusters terug te brengen.

Mijne eerste woorden moesten hem wel diep kwetsen en hem pijnlijk zijn, maar ik liet hem niet los en staafde mijne woorden met bewijzen, welker gegrondheid hij ten minste in zijn geweten moest erkennen. De tranen stonden hem in de oogen, het hoofd boog hem op de borst : hij was gansch moedeloos en als verpletterd.

Uit medelijden streek ik wat zelf op zijne wonde, door hem te zeggen dat er ook goede gedachten in zijne dichtstukjes voorkwamen, dat er kracht in stak en hij niet zonder aanleg voor de kunst was; maar het troostte hem geenszins. Evenals het geval is met zulke beginnelingen en misschien wel met sommige meer gevorderde kunstenaars, kon niets hem gelukkig maken dan eene grenzenlooze bewondering.

Hij stapte zwijgend in de baan vooruit. Ik was zijn vriend niet meer : mijn gezelschap was hem pijnlijk geworden ; ik bemerkte het, toen hij mompelend mij begon te zeggen, dat hij niet lang meer met mij zou kunnen blijven, daar hij veel werk had op het bureel der brouwerij en zijn vader zeer gram zou zijn, indien hij niet voor den middag weder te huis was. Hij vroeg mij dienvolgens verontschuldiging : hij zou mij vaarwel zeggen, zoohaast hij mij ten huize van zijns vaders vriend had

gebracht en dezen het doel mijner komst had bekend gemaakt.

Op dit oogenblik ontwaarden wij het dorp Visseghem ten einde der baan; nog vijf minuten en wij zouden het bereiken. Het scheen eene zeer groote gemeente te zijn.

„ Ik zie van hier de woning van M. Delsalle, „ zeide hij, „ het is het huis met de groene vensters, ter rechterzijde der straat. Gij zult tevreden zijn over uw bezoek, want M. Delsalle heeft eene verzameling schilderijen, waarvan vele groote steden hem het bezit zouden benijden. Hij is zulk een vurig liefhebber der schilderkunst, dat hij zijn gansch fortuin in zijne verzameling heeft gestoken. Men heeft hem reeds honderdduizenden franken er voor geboden..... „

„ Honderdduizenden franken! „ riep ik met verbazing, „ zijt gij daar wel zeker van? „

„ Ik ken niets van schilderijen; het is M. Delsalle, die het mij heeft gezegd, maar hij zou liever honger lijden dan een enkel stuk zijner rijke verzameling te verkopen. „

Ik sidderde bij de gedachte, dat ik misschien slechts aan den jongen muzenzoon ging ontsnappen, om in de handen van eenen nog ergere gek te vallen; en deze overweging deed mij lachende het hoofd schudden, toen mijn leidsman mij vroeg, of ik ook kennis had van schilderijen.

„ Des te beter, „ zeide hij, „ want waart gij kenner, dan zoudt gij uw oordeel over de kunstwerken van M. Delsalle willen uitspreken. Gij zijt zoo onmeedoogend streng, heer, en de goesting van ieder kan dezelfde niet zijn. M. Delsalle bemint zijne schilderijen als een vader zijne kinderen. Kunt gij in zijne verzameling niet alles even goedkeuren, spaar hem uit toegevendheid. Opmerkingen kan hij niet verdragen, en wie eens iets afkeurt op zijne schilderijen, vergeeft hij het nimmer: de helft der inwoners zijner gemeente ziet hij daarom aan als vijanden, die hem benijden en kwaad willen. „

Den wijzen raad des jongelings had ik ditmaal niet noodig. Ik besloot mij te houden, alsof ik niet de minste kennis van schilderijen had, alhoewel ik, als griffier der academie en des museums van Antwerpen, de schoonste jaren mijns levens tusschen schilders en schilderijen had doorgebracht, en waarschijnlijk er wat meer van wist dan de eenvoudige dorpsliefhebber. Zoo zou ik dan het recht behouden om te zwijgen en niet gedwongen worden, M. Delsalle nutteloos in zijnen waan te kwetsen.

Wij stonden voor het huis met de groene vensterblinden. Op de deur blonk eene koperen plaat, waarop ik las : *Adolf Delsalle, zaakwaarnemer.*

Mijn gezelschap klopte aan en M. Delsalle kwam zelf openen.

Zoo haast hij mijnen naam vernam, toonde hij zich uiterst vergenoegd en riep met vroolijken lach :

“ Wel, wel, wat geluk, u ten mijnent te mogen ontvangen, heer Conscience! Treed binnen, als het u belieft : zie, bid ik u, mijn huis als het uwe aan. ”

Deze man was tamelijk slordig gekleed — iets wat te verklaren was, omdat wij hem onverwachts hadden verrast, — maar zijne gelaatstreken waren fijn, zijn neus welgeteekend, zijne wangen ingevallen en droog, zijne lippen vast gesloten, als van iemand, die gewoon is diep te denken. Zijne oogen kon ik niet wel zien, dewijl ze achter de blauwachtige glazen van zijnen bril verborgen waren.

Hij bracht ons in eene kleine kamer, waar een lessenaar en eene schrijftafel stonden, en reikte ons stoelen toe. De deur weder openende, riep hij uit al zijne kracht :

“ Trees, Trees, waar zijt gij? Kom hier, gauw! ”

Er verscheen eene bejaarde vrouw, die ik, aan hare grove en zeer verzuimde kleeding, voor de dienstmeid meende te doen aanzien.

Zij bekeek vragend haren meester, die tot eenig antwoord een gebaar deed, als ontstopte hij eene flesch! Zonder een woord te spreken, trad zij achteruit en verdween.

Ik hield den blik gericht naar vier of vijf kleine schilderijen, die tegen den wand hingen.

M. Delsalle kwam, als verontrust, voor mij staan en zeide :

“ Neen, neen, heer, geef daar, om Gods wil, geene acht op : het zijn verstootelingen, kinderen zonder naam. Gij zult straks wat anders zien ! Heb maar een oogenblik geduld. ”

De jongeling legde hem nu uit, wat het doel van mijn bezoek was.

“ Zeker, ” antwoordde hij, “ ik zal M. Conscience naar den Kruishoek geleiden : en, wat de zaak der *émigrés* op onze grenzen betreft, daarover weet ik mede te praten..... en ik zal er hem misschien wonderlijke dingen van zeggen, die mij alleen bekend zijn..... Wij zullen zien : het hangt af van zekere omstandigheden..... Hier is de wijn, Mijnheeren ; gij gaat mij de eer bewijzen, een glas met mij te drinken. ”

De woorden waren hem niet uit den mond, of de meid was even zwijgend verdwenen.

Nadat wij eenen dronk van den onschuldigen Bordeaux hadden genomen, zeide de jonge heer Vatelings ons vaarwel en liet mij met den zaakwaarnemer alleen.

Deze moest door ongeduld aandreven zijn ; want hij dwong mij, kort opeen, twee roemers te ledigen. Dan zich de handen vroolijk wrijvende, verzocht hij mij, hem te volgen naar zijne *tentoonstellingszaal*, zooals hij het noemde.

Hij bracht mij in eene lange, ruime kamer, achter zijn huis. Het moest eene schuur geweest zijn, die men met weinige kosten tot een museum had ingericht. Het licht kwam van boven, door twee platte vensters in het dak. Van binnen was alles met kalk gewit en zag er zindelijk en net genoeg uit. De vier wanden waren letterlijk overdekt met schilderijen van alle grootte ; eenige met vuile gouden lijsten, andere in houten ramen, en andere nog geheel zonder eenige inlijsting.

In eenen hoek stond eene tafel, overladen met vergrootglazen van verschillende kracht en met eenige boeken, die waarschijnlijk over schilderkunst en schilderijen handelden; want ik zag op de opene bladen van het groote boek *monogrammen* of naamteekens van schilders.

M. Delsalle nam mij bij den arm en trok mij tot in het midden der kamer.

„ Eerst een algemeene blik op mijne verzameling, „ zeide hij. „ Daarna de beschouwing van elk meesterstuk in het bijzonder. „

Hij bleef eene lange wijl zwijgend en keek mij in de oogen, om den indruk zijner kunstschaten op mijnen geest te genieten.

„ Welnu, wat zegt gij, heer? „ vroeg hij.

„ Al de verschillende kleuren zijn aangenaam en streelen het oog, „ stamelde ik.

„ Prachtig, niet waar? Kom nu, wij beginnen met den linkerkant. „

„ Bekijk dat juweeltje eens goed, „ juichte hij, toen hij mij voor een klein tafereel had gebracht, waarop ik drie of vier smerige boeren zag, die voor eene tafel zaten en bezig schenen met eenige stoopen bier te ledigen. Het was onhandig geschilderd, afgrijselijk van teekening en had waarschijnlijk vroeger tot uithangbord eener herberg gediend. Ik meende zeer wel te herkennen, dat het jaren lang in de lucht moest gehangen hebben.

„ Dat is een Teniersken! „ riep hij. „ Zoo zijn er niet veel. Zie eens hoe geestig! Met wat losse hand dit is geschilderd. Herkent gij daar niet dadelijk de meesterhand van David Teniers in, Mijnheer? „

Zulke gekheid viel mij te sterk.

„ Ik heb altijd hooren zeggen, „ antwoordde ik, „ dat David Teniers vooral kennelijk is aan de uitmuntende fijnheid en de zuivere doorschijnendheid der tinten. „

M. Delsalle sprong in de hoogte, als hadde ik hem op den voet gestampt. Hij werd waarlijk boos en viel uit in

eenen vloed van bijna harde woorden, om mij te overtuigen, dat ik niet wist wat ik zeide.

Gevoelende dat ik een verkeerd pad had ingeslagen, vroeg ik hem om verschooning. Hij mocht het mij niet kwalijk nemen, aangezien ik persoonlijk niet de minste kennis van schilderijen had en mijn oordeel dus voor hem geene waarde kon hebben.

“Nu, dat is wat anders!” riep hij verheugd uit. “Vergeef mij insgelijks mijn ongeduld en worden wij weder goede vrienden..... Ziedaar, nevens dien Jordaens, hebt gij eenen Daniël Seghers. Bekijk ze eens beide met aandacht.”

De Jordaens was de erbarmelijke kopie van eenen Seterskop, en de Daniël Seghers vertoonde een paar roode koolen, eenen bundel selder en eenen geschilden citroen, ten minste met wat toegevendheid kon men er deze voorwerpen in herkennen.

Zoo werd ik opvolgend gedwongen, eenen Rembrandt, eenen Metz, eenen Ostade, twee Jan Steens, drie Wouwer-mans, eenen Quinten Massys, eenen Rubens, en zelfs eenen Raphaël te bewonderen, zonder van vijftig anderen te wagen. Waar men zoo vele slechte, ja, belachelijke dingen had kunnen vinden, dit mag de nikker weten; en hoe het mogelijk zij, dat een gezond en niet krankzinnig man tot zoo verre blind en waanziek kan worden, dit ging mijn verstand te boven.

De moed ontviel mij geheel, en gedurende de lange vijf kwart uurs, dat onze wandeling door de zaal duurde, antwoordde ik niets meer dan :

“Ja..... inderdaad..... zeker..... wat gij zegt!..... Is het mogelijk?”

Intusschen sprak de begeesterde liefhebber altijd voort. Voor den gewaanden Raphael, dat eene oude schilderij was zonder verdienste, zeide hij mij :

“Zie, heer, in die verzameling heb ik mijn gansch fortuin gestoken; maar ik betreur het niet, want zoo heb ik

allengs eenen onschatbaren rijkdom te zamen gebracht. Wat denkt gij wel, dat, indien ik die schilderijen ineens wilde verkoopen, men mij er voor zou aanbieden? »

Ik herinnerde mij de woorden van den jongen Vatelings en mompelde aarzelende :

« Misschien meer dan honderdduizend franken? »

« Wat? honderdduizend franken? » viel hij verstoord uit. « Meer dan een millioen, zeker. De Rubens en de Raphaël alleen zijn elk honderdduizend franken waard! »

« Wat gij zegt! Is het mogelijk, heer! » stamelde ik.

« Maar, al bood men mij er twee millioen voor, ik gaf ze niet. Die schilderijen zijn mijn bloed en mijn leven. Moest ik ze heden zien vertrekken, morgen was ik dood. »

Toen ik alles had gezien en in schijn bewonderd, en wij bij de deur stonden om de zaal te verlaten, hield hij mij nog terug en sprak, met den vinger op het voorhoofd :

« Ha, Mijnheer, de kooplieden en schachelaars in schilderijen zijn behendige en listige lieden. Er is verstand en voorzichtigheid noodig, om aan hunne trekken te ontsnappen. Nu twee jaar geleden had ik wat geld beschikbaar, en mij viel de gedachte in, eens naar Antwerpen te reizen om, zoo mogelijk, eenige goede oude schilderijen aan te koopen. Weet gij, wat ik daar met eigene oogen heb gezien? Toen men bevond, dat ik geene groote sommen voor slechte kunstwerken wilde geven, bracht een zeker schacheraar mij op eenen uitgestrekten zolder, die gansch opgevuld stond met oude schilderijen van alle grootte : en hij bood aan, mij ze te verkoopen voor tien franken den vierkanten meter! De Amerikanen konden zulke afgrijzelijke klodden koopen en, God weet, doen zij ze over zee niet doorgaan voor werken van beroemde meesters. Hoe dom, niet waar? Mij kon men echter niet bedotten. Hier, in onze omstreken en in Fransch Vlaanderen, zijn nog kunstschaten verborgen, en daar doe ik mijnen oogst op.»

« Verkoopt men in Antwerpen schilderijen bij den vier-

kanten meter? Is het mogelijk! » mompelde ik, alhoewel ik het beter wist dan hij.

« Ja, » was zijn antwoord, « en voor de hedendaagsche schilderijen handelt men al niet veel beter. Verbeeld u, Mijnheer, dat ik daar in eene fabriek geweest ben, — fabriek is het woord. Een schacheraar bezit een dozijn hooggekleurde, kleine landschappen. Deze geeft hij om na te schilderen, — af te lappen is beter gezegd — met de noodige paneeltjes, aan leerlingen der academie of aan zeer jonge kunstenaars, die in broods- of tabaksgebrek verkeeren. Op éénen dag maken zij zulk paneeltje af. De schilder krijgt vijf franken, de lijst kost vijf franken, de leurder houdt vijf franken; en deze landschappen worden, voor vijf en twintig franken het stuk, bij duizenden in het land verkocht, zoodat de schacheraar op elk nog tien franken wint.. .. Zoudt gij kunnen gelooven, dat hier, in het dorp zelf, niet minder dan twintig van die landschappen bestaan, ja, dat onze burgemeester er zijne groote eetzaal mede versierd heeft en er fier op is als een pauw op zijnen staart. Meesterstukken, splinternieuw, van vijf en twintig franken! In het geboorteland van Rubens! Het doet mij blozen van schaamte..... »

Hij trad in den gang en riep weder op zijne meid.

« Trees, » zeide hij, « die heer zal met ons blijven eten. Maak, dat hij over onze gastvrijheid niet te klagen hebbe. »

« Als ik maar vleesch kan vinden! » morde zij.

« Gij moet het vinden! » kreeg zij ten antwoord.

« Och, geef u zooveel moeite niet, vrouwken, » zeide ik. « Zeer dankbaar ben ik uwen meester voor zijne goedwilligheid; maar hoe weinig het weze, ik zal er gansch tevreden mede zijn. »

Toen zij zich had verwijderd om naar de keuken te gaan, en wij het kabinet binnenstapten, deed M. Delsalle mij verstaan, dat ik mij had misgrepen : de vrouw, die ik voor zijne dienstmeid scheen aan te zien, was zijne echtgenoot.

“Neem eenen stoel, ik bid u, ” zeide hij. “Nu van geene schilderijen meer gesproken! Ik heb u te onderhouden over andere dingen, welke rechtstreeks in betrekking staan met het doel uwer komst. Gij verlangt inlichtingen aangaande zekere geschiedenissen van *émigrés*, op onze grenzen voorgevallen? Is uw inzicht daarvan een boek te schrijven?”

Op mijn bevestigend antwoord hernam hij :

“Dan kan ik u daartoe misschien de schoonste en doelmatigste stof leveren. Men zou zeggen, dat God zelf u naar ons dorp zond; want ik heb reeds honderdmaal aan u gedacht en gewenscht u te spreken. ”

Hij ging naar den lessenaar, opende de onderste lade en legde twee registers, met versleten perkamenten band, ter tafel neder.

“Ik ben van eene goede en rijke familie, ” zeide hij, “mijne voorouders waren Fransche *émigrés*. Zie, hierachter, in het tweede register, mijnen stamboom. Bovenaan staat Felix Roobeek: hij was mijn grootvader van moederszijde; daaronder hebt gij Frederik Delsalle, mijn eigen vader. Die liet, bij zijn overlijden, een fortuin van meer dan tweehonderdduizend franken na; maar tevens niet minder dan acht kinderen, zoodat wij slechts vijf en twintigduizend franken tot erfdeel bekwamen. De oudste der acht ben ik. Ziedaar mijn naam: Adolf Delsalle, uw ootmoedige dienaar. In dit boek staat, dag voor dag, de gansche geschiedenis mijns grootvaders aangeteekend. Er zijn oneindig vele bijzonderheden in te vinden over patriotten, sansculotten en *émigrés*; en de levensvoorvallen mijner ouders zijn gewichtig en treffend genoeg, om u toe te laten, er een uiterst belangwekkend verhaal van te maken. Het zou mij ten hoogste verheugen, mocht ik mijnen grootvader en mijnen vader in een gedrukt boek voor mijne oogen zien herleven..... Ik ben Schepen en moet te elf ure op het gemeentehuis zijn. Zet u hier bij de tafel en kijk de registers terloops door, gedurende mijne korte afwezig-

heid. Gij zult, bij mijnen terugkeer, mij kunnen zeggen, wat uwe gedachte is over zulk ontwerp. »

Hij legde de boeken voor mij op de tafel en liet mij alleen.

Ik opende ze onmiddellijk en doorbladerde ze gedurende meer dan een half uur. De inhoud was waarlijk hoogst belangwekkend. Zekere Felix Roobeek had in het eerste boek alles opgeteekend, wat hem van zijne kindsheid af tot den dag van zijn huwelijk was voorgevallen. Het tweede behelsde het laatste gedeelte zijner levensgeschiedenis. Men vond in beide de aanhaling van alle staatsgebeurtenissen, het doortrekken van soldaten, de veldslagen, de ongelukken en zoo voorts. Eene zonderlinge en verwikkelde gebeurtenis met Fransche *émigrés* had gevolgen nagelaten, die het leven van Felix Roobeek, na zijn huwelijk geheel hadden beheerscht, en het tweede boek toonde er schier op elke bladzijde de sporen van.

Om echter uit al deze ongelijkslachtige aantekeningen de verspreide bijzonderheden der levensgeschiedenis van Felix Roobeek bijeen te kunnen brengen, hadde men de twee registers gansch moeten ontleden; en tot zulken arbeid waren er vele dagen, ja, weken noodig.

Op zekere plaatsen van het handschrift was de aanteekeenaar zeer uitvoerig en trad hij in vele eigenaardige bijzonderheden. De man moest een fijn gevoel gehad hebben; want wat hij zoo eenvoudig had neergeschreven, ontroerde mij meer dan eens tot tranen.

Ik was juist op zulke bladzijde gevallen en geheel in mijne lezing verdiept, toen de deur zachtjes werd geopend en de vrouw des huizes, die ik voor eene dienstmeid had gehouden, zeer omzichtig en op de teenen in het kabinet trad.

„ Mijnheer, „ zeide zij op treurigen toon, „ mag ik metterhaast eens een woordje tot u spreken? Ik ben eene arme vrouw, die honger en gebrek lijdt. Gij zult barmhartig zijn en medelijden met mij hebben..... „

Ik keek haar verbaasd aan, in de meening dat zij mij eene aalmoes wilde vragen.

Maar zij zette zich neder en hernam :

“ O, Mijnheer, laat mij u mijn bitter lot klagen ! Het zal ten minste mijn kroppend hart ontlasten. Wij zijn rijk, schatrijk, en ik lijd meer gebrek dan eene bedelaarster. Al ons geld, tot den laatsten duit en meer nog, steekt in onze schilderijen. Mijn man is zaakwaarnemer ; hij kon, als zoodanig, nogal veel verdienen ; maar zijn hoofd staat er niet meer naar ; hij jaagt de klanten weg. Ik, zijne ongelukkige vrouw, ben verplicht voor het huishouden te zorgen zonder de minste middelen. Voor het dagelijks eten moet ik hem het geld, stuiver voor stuiver, afbedelen, en dikwijls vasten wij gansche dagen. Ja, ik lijd honger, Mijnheer ; de kleederen tot op den draad versleten, vallen mij letterlijk van het lijf. Geen wonder, vuil en verhakkeld als ik ben, dat gij mij voor eene dienstmeid hebt aangezien. Mijn leven is niets anders dan honger, vernedering en schaamte. En zeggen, dat ik dus van armoede moet verkwijnen, terwijl wij meer dan een millioen rijk zijn ! ”

Zij weende..... Niet wetende wat haar te antwoorden, stamelde ik eene onduidelijke vertroosting.

“ O, heb medelijden met mij, Mijnheer ! ” zuchtte zij. “ Dat mijn man zijne verzameling schilderijen verkoope, dit eisch ik niet ; hij zou nog liever sterven dan zulk besluit nemen ; maar indien hij slechts een zijner Tenierkens of zijnen Quinten Massys tot geld wilde maken, wij zouden er duizenden genoeg van krijgen om jaren in weelde te leven..... Hemel, daar is mijn man ! Zeg hem, om Gods wil, niet, dat ik u mijnen nood heb geklaagd ! ”

En zij liep verschrikt weg.

Ik hoorde inderdaad de stem van M. Delsalle, die bij de opene straatdeur met iemand scheen te spreken.

“ Arme vrouw, ” dacht ik, “ die even als haar echtgenoot aan de ontzaglijke waarde der erbarmelijke schilderstukken gelooft, en honger lijdt, en geene kleederen om

het lijf heeft, te midden van gewaande millioenen!..... Leefde ik dien dag in eene wereld van gekken, of had ik zelf eenen slag van den molen bekomen? "

Deze weinig aangename overweging was niet ten einde, toen M. Delsalle tot mij kwam en zegevierend mij vroeg :

" Welnu, wat zegt gij van de boeken? "

" Zij zijn uitnemend belangrijk, " was mijn antwoord, " en zij behelzen eene waarlijk schoone levensgeschiedenis. Wildet gij mij toelaten, daaruit een verhaal te trekken en het in een boek uit te geven, gij zoudt mij ten hoogste verplichten. "

" Ik ben het, die er u dankbaar om zal zijn. Alleenlijk zou ik u verzoeken, dat men niet gemakkelijk kunne raden van wie er eigenlijk spraak is. "

" Natuurlijk, dit zal ik doen, heer Delsalle. Wees daarover gerust : ik doe het altoos. Maar ik veroorloof mij, u te doen opmerken dat het mij onmogelijk zou zijn, de bedoelde levensgeschiedenis uit dit handschrift te trekken, tenzij ik het weken lang ter mijner beschikking mocht hebben. "

" Neem het mede naar Kortrijk, " zeide hij. " Behoud het zoo lang, als gij noodig oordeelt en zend het me dan terug; of liever, ik zal het zelf ten uwent komen afhalen. Ik ga een- of tweemaal 's jaars naar Kortrijk. "

Ik dankte hem uiterbarte en beloofde, de uiterste zorg voor de registers te dragen.

" Daar slaat het middag! " riep hij. " Wij moeten aan tafel. Lang zal onze maaltijd niet duren : een stuk vleesch en wat groenten, dit is onze gewoonte. Een echt kunst-liefhebber heeft noch lust, noch tijd om lang te eten. Wanneer meent gij te vertrekken, heer? "

" Er is een trein naar Kortrijk te twee uren. "

" Welnu, dit is opperbest. Ik zal u, zoo haast ons mid-dagmaal is afgeloopen, het huis, of liever de huizen toonen, waar mijn grootvader en mijn vader hebben gewoond, alsook de plaats, waar de Fransche vluchtelingen over de

grenzen zijn gekomen..... Houdt gij er sterk aan, den Kruishoek te bezoeken? »

« Om de waarheid te zeggen, niet sterk meer; nu is mijn hoofd met een nieuw onderwerp gansch vervuld; maar dewijl ik nu toch hier ben? »

« Inderdaad, ik zal er u naar toe leiden, het is niet verre. »

« Mijnheer Delsalle, de soep wordt koud! » riep zijne vrouw.

Wij gingen in eene kleine eetkamer en namen plaats bij de tafel. Het middagmaal bestond uit melksoep, een stuk koeievleesch, aardappels en een paar roemers dunnen bordeaux. De vrouw diende ons.

In deze kamer hingen ook eenige schilderijen, van welke ik met angstige zorg de oogen afgewend hield, uit schrik het slapende stokpaardje van mijnen gastheer wakker te maken; maar hij sprak niet meer van kunst, of liever, hij sprak in het geheel niet meer, totdat wij gedaan hadden met eten, iets wat nog geene vijftien minuten had geduurd.

« Gelief mij nu te volgen, » zeide hij, zich den mond afvegende.

Hij bracht mij voor een tamelijk groot huis op de Markt, en verzocht mij, het goed te bezichtigen; daar had zijns grootvaders oom gewoond. Wat verder toonde hij mij de olieslagerij, die aan zijnen grootvader en daarna aan zijnen vader had toebehoord. Op eenige boogschoten van het dorp, zeer eenzaam nevens eenen aardeweg gelegen, stond een soort van klein buitengoed, waar nu een bloemist en boomkweeker woonde. Hij leidde mij binnen deze woning, die men *het Hofken* noemde, en wandelde met mij door den tuin, intusschen mij vertellende, dat hier iets gansch bijzonders met de *émigrés* uit het tweede register was voorgevallen.

Zoo lang duurden deze bezoeken en zijne uitleggingen, dat ik — ongerust wordende — mijn uurwerk uittrok en

bemerkte, dat er mij nauwelijks nog de tijd zou overblijven, om de halt voor het vertrek van den trein te kunnen bereiken. De Kruishoek zou ik dien dag niet kunnen zien.

Wij gingen haastig terug naar zijne woning; ik kreeg de twee kostbare registers onder den arm, en liep zoo snel ik kon naar den ijzeren weg.....

Een goed uur later zat ik te Kortrijk in mijne werkkamer, met het oog op de bladen van het handschrift.

Na eenige maanden had ik het ontworpen verhaal wel voor drie vierden afgeschreven. Dan deden de ambtsbezigheden van loting en militie mij dien arbeid staken.

Toen ik hem weder zou hernemen, was mijn lust zeer gekoeld en zekere overwegingen hielden mij terug. De aard van dit opstel was zoo zeer van mijne gewone schrijfwijze verwijderd, dat ik begon te denken, dat mijne lezers er weinig vermaak in zouden vinden..... Eene reis naar Zwitserland met goede vrienden trok er mij gansch van af, en zoo bleef de begonnen levensgeschiedenis van Felix Roobeek, gedurende bijna tien jaar, onafgewerkt liggen.

M. Delsalle kwam zijne registers afhalen. Ik liet hem hopen, dat ik mijn schier afgewerkt opstel eerlang geheel zou voltooien; maar ik deed het evenwel niet.

Slechts in den loop dezes jaars, toen ik mijn begonnen verhaal nog eens overlas, groeide in mij allengs de overtuiging, dat het zeer belangwekkend en, ondanks zijnen voor mij ongewonen vorm, van dien aard was om het publiek te bevalen.

Ik ging op reis naar de grenzen, om eenige mij nog ontbrekende inlichtingen te bekomen. Eilaas, M. Delsalle was ten hemel gevaren, met de troostende of pijnlijke gedachte dat hij voor millioenen kunstwerken achterliet. De schilderijen waren verkocht; maar wat geld zij hadden opgebracht, dit durfde ik zijne weduwe niet vragen.

Ook M. Vatelings was dood. Zijn zoon Isidoor, de jonge poet van vóór tien jaar, dacht aan geen rijmen meer, dan om met zijne vroegere gekheid te lachen. Hij be-

zorgde de brouwerij met kunde en nauwgezetheid, en was reeds zoo dik geworden, dat er niet meer te twijfelen was, of hij zou in alles de waardige opvolger zijns vaders zijn.

Niets kon mij dus nog terughouden van de geschiedenis van Felix Roobeek te voltooien; en nu zult gij, vereerde lezer, het eerste gedeelte daarvan onder de oogen krijgen, zooals ik het uit de registers van M. Delsalle heb getrokken. Ik bid God, dat mijn werk u niet vervele!

II

Ik ben geboren in 1768, te Landeghem, eene gemeente tusschen Gent en Brugge.

Toen ik nog geen twee jaren oud was, liet een meisje, dat mij leerde loopen, mij met den arm in eenen ketel kokend water vallen. Daardoor verloor ik twee vingers mijner linkerhand, en de andere, tot eenen enkelen klomp vergroeid, bleven naar binnen gebogen en onbeweegbaar. Ik was anders, volgens het zeggen van iedereen, een mooi en aanvallig kind.

Mijne gebrekkelijkheid zou mij tot werken onbekwaam maken. Priester of soldaat kon ik niet worden. Men besloot dienvolgens, mij tot schoolmeester op te leiden, een vak dat zeer in aanzien had gewonnen, sedert onze keizerin Maria Theresia den wil had uitgedrukt, voortaan hare krachtdadige bescherming aan het volksonderwijs te verleenen.

Mijne ouders waren arme lieden, die een zeer klein huis te midden des dorps bewoonden. Vroeger had mijn vader zijn dagelijksch brood gewonnen als wever; want in dien tijd spon elke huisvrouw met hare dochters en meiden het noodige garen, om het linnen voor haar gansch gezin te onderhouden of te vernieuwen. Zijn loon was gering, en hij moest van den eersten morgenschemer tot diep in den avond voor zijn getouw zitten, wilde hij het noodige ver-

dienen, om zijn gezin te onderhouden en de pacht van ons huis te kunnen betalen.

Maar sedert drie of vier jaar arbeidde mijn vader niet meer en liet zijn getouw ontredderd liggen. Hij zat geheele dagen op eenen stoel voor onze deur, rookte eene pijp of nam snuifjes, terwijl hij de voorbijgaande lieden hield staan, met hen koutte en, als een rijk man, hun vrijgevig van de beste tabak, welke men ooit in onze gemeente had mogen proeven.

Mijne moeder werkte insgelijks niet meer. Zij was zeer godvruchtig en bracht haren meesten tijd in de kerk door, of las te huis bijna onophoudelijk in haar gebedenboek met groote letters. Eene werkvrouw uit het dorp kwam den dagelijkschen huisarbeid ten onzent verrichten.

Mijne ouders bleven evenwel in kleeding en gedrag zeer nederig : zij hadden hunne vroegere levenswijs niet zichtbaar veranderd, maar buiten dit schenen zij welhebberig ; en zij, die vroeger misschien dankbaar eene aalmoes zouden aanvaard hebben, hadden nu geld genoeg ter hunner beschikking om nu en dan noodlijdenden te helpen.

Ik was beter gekleed en netter gehouden dan de andere jongens der gemeente, ja, zelfs de zoon van den rijken brouwer overtrof mij daarin niet. Wat echter eene grootere gedachte van den welstand mijner ouders moest inboezemen, was, dat ik bijna altijd mijne zakken vol had met lekkers en suikergoed, waarvan de smaak, vorm en pracht onbekend waren in ons dorp. Daarbij kwam ik niet zelden voor den dag met speelgoed, zoo zonderling en zoo kostbaar, dat het veeleer voor een vorstenkind dan voor een boerenjongen scheen gemaakt te zijn.

Ik was vriendelijk en mild van aard, en deelde mijnen schoolgezellen edelmoedig van mijnen rijkdom mede. Men had eerbied voor mij en de meesten ijverden om mijne gunstelingen te worden ; maar de afgunstigen, wanneer zij in mijne afwezigheid van mij spraken, noemden mij

het pootje van Koben den wever, en zij riepen mij soms achterna met den spotnaam *lamme poot!*

Dit kwetste mijne eigenliefde diep en bedroefde mij zeer; ook groeide er van dan af in mijn hart een gevoel van schaamte over mijne gebrekkelijkheid, dat op gansch mijn doen en laten eenen onweerstaanbaren invloed bleef uitoefenen.

Het raadselwoord van onzen schijnbaren welstand verklaarde mijn vader, met grooten ophef, aan iedereen, die slechts naar zijnen roem wilde luisteren.

Hij had een ouderen broeder, Jan genaamd, die nu ergens op de grenzen van Frankrijk woonde en, volgens mijns vaders beweren, zoo rijk was als de zee diep is. Deze broeder — voor mij Jan-oom — was in zijne jeugd soldaat geweest en had in Duitschland oorlog gevoerd tegen de Franschen en Pruisen. Hij had vele veldslagen bijgewoond, vier wonden bekomen en ongelooflijke heldenfeiten bedreven. Volgens mijn vader was er geen sterker, geen behendiger mensch op de wereld dan Jan-oom; en, dat het hem evenmin aan vernuft ontbrak, bewees de daadzaak, dat hij, sedert zijn ontslag uit den krijgsdienst, zooveel geld met koophandel had weten te verdienen, dat hij wel de helft onzer gemeente kon aankoopeu. indien hij er lust toe had. Het was Jan-oom, die aan mijne ouders een gering jaarlijksch inkomen toestond, om niet meer te moeten werken en mijn onderhoud en mijne opvoeding te bekostigen.

Deze rijke Jan-oom was mijn peter. De eenige maal, dat men hem te Landeghem had gezien, was geweest, toen hij, in een schoon rijtuig met twee paarden, er was aangekomen om mij over de doopvont te houden. De lieden, die zich zijner nog herinnerden, getuigden, dat hij een hoogstaltig en indrukwekkend man was.

Mijn vader en mijne moeder waren zoo hoogmoedig over hunnen rijken broeder Jan, dat zij van den morgen tot den avond zijnen naam in den mond hadden. Van zich zelveu spraken zij, om zoo te zeggen, met minachting,

maar Jan-oom was voor hen de grootste, verstandigste en sterkste mensch op aarde. Sprak men van iets, dat moeilijk of onmogelijk scheen, hun eerste kreet was :

“ O, daar zou Jan-oom geene minuut voor blijven staan ! ”

Mijne moeder had mij met dien naam in slaap gewiegd ; voor mijne kinderlijke verbeelding had Jan-oom gezweefd als een milde beschermgeest, nevens mijn engelbewaarder. Later was hij voor mij St. Niklaas geworden : want op den avond van het feest van dien grooten heilige werd mijn korfje onder den schoorsteen gezet, en des anderen daags vond ik het opgevuld met lekkernijen en glinsterend speelgoed. Dan zeiden mijne ouders mij, dat dit een geschenk van Jan-oom voor mij was, en nochtans meende ik, dat St.-Niklaas het had gebracht. Zoo versmolten in mijne eerste jaren de beide beelden tot een enkel in mijnen geest.

Nu ik acht jaar was en ter schole ging, kwam er in mijne gedachten, aangaande de persoonlijkheid van Jan-oom, eene grondige verandering. Dagelijks werd ik aangeemoedigd om goed te leeren ; dit zou Jan-oom verheugen ; was ik lui of stout, men dreigde mij, dat Jan-oom het zou weten. En dewijl ik inderdaad lekkers en nieuw speelgoed kreeg in de maat mijner leerzucht, werd op den duur in mij alle denkbeeld van belooning of straf onafscheidbaar van Jan-oom. Ik moest hem beminnen, meer nog dan mijne ouders, zeide men mij ; want bleef ik door mijn goed gedrag zijne bescherming verdienen, dan zou hij mij eens rijk en gelukkig maken.

Dat die onzichtbare Jan-oom alles scheen te weten, wat ik deed of niet deed, en mij strafte en beloonde, ten minste zooals de woorden mijner moeder mij lieten gelooven, dit bracht allengs zulken diepen indruk op mijn gemoed te weeg, dat ik er niet verre af was, dien geheimen beschermer met de hemelsche Voorzienigheid zelve te verwarren. Wat daartoe bijbracht, was, dat ik elken avond, voor mijn

bed geknield, niet alleen de gewone gebeden had op te zeggen, maar nog een bijzonder gebed voor Jan-oom.

Ik herinner mij nog, dat ik eens in den voorhof der woning van den baljuw diens jongen op een groot en schoon hobbelpaard zag zitten, dat haar op zijne huid had, en eenen toom en eenen zadel, als een levend dier. De begeerte om zulk een paard te bezitten, vervolgde mij verscheidene dagen. Mijne ouders hadden met mijnen onvoldoebaren wensch gelachen, het hobbelpaard had vele kronen gekost; maar ik, vol betrouwen in de goedheid en alwetendheid van Jan-oom, ik ging naar de kerk, knielde daar neder in eenen hoek, en bleef wel een half uur verdiept in het vurigste gebed, waartoe eene kinderziel bekwaam is. Zonderling genoeg, ik had mijne smeekingen niet ten hemel gericht: rechtstreeks tot Jan-oom had ik mijne innige bede gestuurd, en ik twijfelde niet, of hij zou mijnen wensch verhooren. Na lang wachten en het hobbelpaard niet ziende verschijnen, verklaarde ik dien tegenspoed door mij zelven te beschuldigen van nalatigheid in het leeren, waarom ik dan ook met vurige vlijt mij toelagde en waarlijk spoedige vorderingen deed.

Niet ik alleen had zulk een groot denkbeeld over Jan-oom; mijnen schoolgezellen had ik dienaangaande bijna dezelfde gedachten ingeboezemd.

Dewijl ik, slechts ééne hand hebbende, niet tegen de andere jongens kon vechten, was ik natuurlijk zeer vrede-lievend en poogde, door zachtheid en verdueligheid, ieders vriendschap te winnen; nochtans waren er zekere ruwe, afgunstige knapen, die somwijlen mij bedreigden, ja, mij wilden slaan. Wanneer dit gebeurde, richtte ik mij op de teenen en riep uit:

„Wacht maar, stoute kerels, totdat Jan-oom in ons dorp komt! Die zal, indien hij wil, met eenen enkelen ruk zijner hand u over den windmolen van baas Sanders smijten!“

Maar de naam van Jan-oom was genoeg om mij te

beschutten en te verdedigen; want nauwelijks had ik hem uitgesproken, of mijne vijanden dropen verschrikt achteruit.

Ja, wanneer wij gedurende de speelluren te zamen op beeldekens-bladen keken en onder anderen het blad van *Ourson en Valentijn* bezagen, opperden wij de vraag, of Jan-oom niet, evenals Ourson, eenen molensteen zou kunnen opheffen of eenen eikeboom uittrekken, welke vraag ik, en na mij de anderen, zonder aarzelen bevestigend oplosten. Wat ooit een menschelijk wezen op aarde had uitgevoerd, dat moest Jan-oom natuurlijk nog beter kunnen.

Liefst bracht ik mijne ledige uren door in het huis van baas Sanders, den molenaar, die vier zachtzinnige kinderen had. Bovenal was ik graag met Roosje, zijn achtjarig meisje, en aan haar schonk ik meer speelgoed en lekkers dan aan anderen.

Er was zekere gelijkheid tusschen den gemoedsstand van dit huisgezin en het onze. Roemden wij, van onzen kant, gedurig op Jan-oom, den sterke, den machtige, — zij, van hunnen kant, roemden op hunnen Karel-oom, als op den geleerdsten en heiligsten man der wereld. Deze Karel-oom, de jongere broeder huns vaders, was primus der Hoogeschool van Leuven geweest en stond nu als priester in het Walenland.

Ik had den ouderdom van tien jaren bereikt en mijn verstand begon een weinig open te gaan. Mij verwonderde het somwijlen, dat ik, die elk uur van den dag van Jan-oom hoorde spreken en onophoudelijk aan hem dacht, nooit het geluk had mogen genieten hem te zien. Er groeide in mij een vurige wensch om hem toch eens met mijne oogen te mogen aanschouwen; maar mijne ouders — ik wist alsdan nog niet waarom — bestreden die begeerte als iets, dat ongeoorloofd of verboden was.

Daar kwam opeens een brief van Jan-oom. Mijne ontstelde ouders, die geene schriftletters kenden, deden mij

hun dien brief voorlezen. Er stonden slechts de volgende woorden in :

“ *Broeder,*

Ik ben erg ziek. Kom mij bezoeken, maar kom alleen.

Uw broeder,

JAN ROOBEEK. ”

Daar ik meende, dat het inzicht van Jan-oom slechts was, mijne moeder eene moeilijke reis te sparen, drukte ik het verlangen uit om mijnen vader te mogen vergezellen. Ik wilde en ik zou de gelegenheid te baat nemen, om mijnen goeden peter eens te zien en te bedanken voor al het kostbaar lekkers en prachtig speelgoed, dat hij mij nog voortdurend toezond.

Maar mijn vader weigerde, en toen ik aanhield en begon te krijten, werd hij boos. Dien avond moest ik, tot straf mijner stoutheid, zonder eten gaan slapen.

Des anderen daags, van zoohaast de zon opging, waren mijne ouders in de weer voor de bereidsels tot mijns vaders vertrek ; want het was destijds eene zaak, ja, iets dat schrik inboezemde, zulk eene reis van twintig uren verre te ondernemen.

Reeds vroeg gingen wij allen te zamen naar den steenweg om daar, voor de afspanning *de Zevenster*, de voorbijkomende postkoets naar Gent af te wachten.

Ik weende in mijn binnenste, omdat ik niet mocht medegaan. Voor mijne verbeelding moest de plaats, waar Jan-oom woonde, iets zijn als de hemel of het aartsparadijs. Ondanks mijn innig verdriet durfde ik evenwel niets meer zeggen; maar toen de postkoets zou vertrekken en ik zag hoe mijne moeder, met betraande oogen, mijnen vader in de armen drukte, toen hij ook mij op zijne borst sloot, als zeide hij ons een laatst en droef vaarwel, dan brak mijne sterkmoedigheid en ik begon zoo hard te krijten en te

huilen, dat ik in mijn bitter wee scheen te zullen versnachten.

Mijn vader was weg, en immer snikkende en tranen stortende, sukkelde ik aan de hand mijner moeder naar huis. Daar poogde ze mij te doen begrijpen, dat Jan-oom mijnen vader verboden had iemand met zich te brengen, en ik verduuldig en gelaten, als een wijs kind, mij aan die hoogere beslissing moest onderwerpen, totdat ik een groote jongen zou geworden zijn. Dan zou mijn oom mij met eene koets komen halen, en ik zou als zijn eigen zoon met hem mogen wonen.

Mijn vader keerde drie dagen later behouden terug met het goede nieuws, dat Jan-oom bijna genezen en reeds te been was. Hij had de onvoorzichtigheid begaan eenen geheelen haas op te eten, en had daarvan eene zoo schrikkelijke *indigestie* gehad, dat men gedurende drie dagen voor zijn leven had gevreesd; maar nu was het kwaad voorbij.

Voor mij had Jan-oom nieuw speelgoed en schoone boeken met printen aan mijnen vader gegeven. Hij was hoogst tevreden over mijne leerezucht en vorderingen. Er was echter iets in mij, dat hem niet beviel. Ik was veel te zacht, meende hij; mijne ouders brachten mij op als een bedorven kind, als een vreesachtig meisje. Hij had gehoord, dat ik mij niet verdedigde tegen de schoolgezellen, die mij plaagden. Dit stond hem niet aan: ik moest, had hij gezegd, meer moed toonen en onversaagd tegen mijne vijanden inloopen, en er opslaan met de hand, die mij overbleef.

Wat moeite ik sedert dien dag aanwendde, om mij daarin volgens den wensch van Jan-oom te gedragen, het gelukte mij niet. Na een blauw oog, eenen bloedenden neus en eene gescheurde jas in zulke ongelijke worstelingen te hebben bekomen, gaf ik het op en keerde gedwongen tot mijne vorige vredelievendheid terug.

In November van het jaar 1780 kwam in ons dorp de

droeve tijding, dat onze goede Keizerin Maria Theresia te Weenen was overleden.

Er werd in de dorpskerk eene lijkplecht gevierd, waarbij al de inwoners en ook de schoolkinderen tegenwoordig waren. Zoo algemeen was de openbare treurnis, zoo vele tranen werden er gestort, dat wij, schoolknapen, insgelijks begonnen te weenen en te krijten, zonder goed te weten waarom.

Weinige dagen daarna overviel mijne moeder eene ziekte, waarvan zij niet meer zou opstaan. Nog hoor ik hoe zij, terwijl ze mij op haar hart hield gedrukt, immer herhaalde, dat ik Jan-oom uit al de krachten mijner ziel moest beminnen en hem dankbaar zijn; want ging zij nu gerust ten hemel, het was slechts omdat zij de zekerheid had, dat haar kind nimmer iets op de wereld zou ontbreken; daarvóór zou de goede Jan-oom wel zorgen.

Zij bezweek stil en gelaten na eenige maanden.

Deze dood trof mijnen vader terzelfder tijd. Hij begon te verkwijnen, en op het einde van het jaar legde ook hij het hoofd ter eeuwige ruste neder.

Men had mij, ten einde van het dorp, naar het huis onzer werkvrouw gebracht. Twee dagen lang deed ik niets dan weenen. Ik was nog geen twaalf jaar oud en bleef gansch alleen op de wereld! Wat ging er van mij geworden?

Dwars door mijne tranen rees er echter een lichtstraal voor mijne oogen op. Jan-oom, mijn peter, zou mij toch niet verlaten!

Men had hem het overlijden mijns vaders door eenen brief gemeld, waarop men van buiten geschreven had, “*cito, cito, cito*” als eene aanbeveling tot meerdere haast. — Zou hij komen?

Maar het was reeds de morgen van den derden dag: de klokken zonden hun treurig geklep over het dorp, om de begrafenis mijns vaders aan te kondigen. Het minste gerucht in de straat deed mij opspringen, en ik hield mij gereed om mijnen goeden en eenigen beschermmer

aan den hals te vliegen; maar, eilaas, hij kwam niet!

Wel een paar uren daarna trad er eensklaps een hoogstaltige heer in de kamer, waar ik op eenen stoel zat te weenen. Zijn gelaat was streng, hard van trekken, opmerkelijk bruin en met diepe rimpels doorgroefd. Zijne oogen lagen onder ruige, afhangende wenkbrauwen schier verborgen, doch fonkelden als gloeiende kolen. Hij droeg eene jas van donkerblauwe zijde, een lang gebloemd ondervest, eene witte pruik, zwarte zijden kousen en groote zilveren gespen op zijne schoenen.

Ik zag hem in bangen twijfel aan. Kon die man, wiens harde, koele blik mij deed ijzen, wel Jan-oom zijn?

Hij was het, inderdaad; want hij zeide mij met eene holle stem, zonder mij schijnbaar aan te zien :

“ Jongen, ik ben uw peter Jan. Gij kunt hier niet blijven, en ik kom om u mede te nemen. ”

Mijn schrik verging gedeeltelijk en ik sprong op, met de armen vooruit, om hem te omhelzen, terwijl ik juichend uitriep :

“ Jan-oom, Jan-oom! o, mijn goede peter! ”

Maar hij hield mij zachtjes van zich af en mompelde :

“ Nu, nu, het is goed, ik weet het wel : houd u maar stil, jongen, en maak u gereed om mij te vergezellen ; il zal binnen een half uur u komen halen. ”

En hij voegde daarbij als in zich zelven, doch niet stil genoeg om door de werkvrouw en mij niet worden gehoord :

“ Gelukkig dat ik er ben ! Wat moest er anders van dien armen duts worden ? Mijn broeder laat niets na. De kosten van ziekte en begrafenis hebben hem zoodanig in schulden gestoken, dat zijn ellendig huisraad nog niet half genoeg waard is om alles te vereffenen. Ik ga er voor zorgen. ”

“ Vrouwken, ” zeide hij, “ ik moet terloops naar den notaris. Breng gij den jongen naar het sterfhuys. Kleed hem op zijn beste, en knoop wat van zijn linnen in eenen zakdoek. Ik zal hem daar met mijn rijtuig gaan afhalen.....

En gij, Felix, houd u moedig en gerust : u zal niets ontbreken ; maar weenen of klagen in mijne tegenwoordigheid, dat niet, bij den drommel, dat niet, hoort gij? »

En daarop ging hij weg, zonder mij eenen glimlach te hebben gegund ; ja, zelfs zonder mij eene enkele maal werkelijk te hebben gezien.

Dit liet eenen treurigen indruk op mijn gemoed na. Hadde de werkvrouw, terwijl ik met haar naar ons huis ging, niet begonnen met veel ophef mij te spreken van het schoon en benijdelijk lot, dat mij wachtte, ik ware zeker in heete tranen losgeborsten, ondanks het strenge verbod van Jan-oom. Dat mijn peter zoo luid en zoo zonderling had gesproken, zeide zij, dat mocht mij bedroeven noch verschrikken ; hij had het slechts gedaan om te lachen en scheen inderdaad het beste hart der wereld te hebben. Ik ging in de koets rijden, op een kasteel wonen, rijk zijn als een prins, lekkers en speelgoed bij hoopen krijgen !

Op mijnen kinderlijken geest deed deze schitterende afschetsing van mijn toekomstig geluk een gunstig uitwerksel, en ik wachtte half getroost op de terugkomst van Jan-oom.

III

Een uur later hield een open rijtuig met twee postpaarden bespannen — dat men destijds eene desselsjees noemde — voor onze deur stil.

Mijn oom zat er reeds in. Men hief mij in de hoogte, om mij op de voorste bank aan zijne zijde te plaatsén. Hij, zonder iets te zeggen, stond op en zette zich op de tweede bank, achter in het rijtuig.

De zweep herklonk en wij waren weg. Toen ik nog eens omkeek en in de verte achter ons den toren van ons dorp zag, die reeds kleiner en kleiner werd, schoot mijn gemoed vol. Dit afscheid van het dierbaar plekje gronds, waar ik met mijne goede ouders zoo gelukkig had geleefd, dit vaarwel, dat eeuwig kon zijn, beneep mij het hart en ik voelde tranen in mijne oogen opwellen; maar ik bedwong die teekens der smart met geweld. Jan-oom kon het bemerken, en hij had het zoo streng verboden!

Op een half uur van ons dorp, riep mijn peter eensklaps:

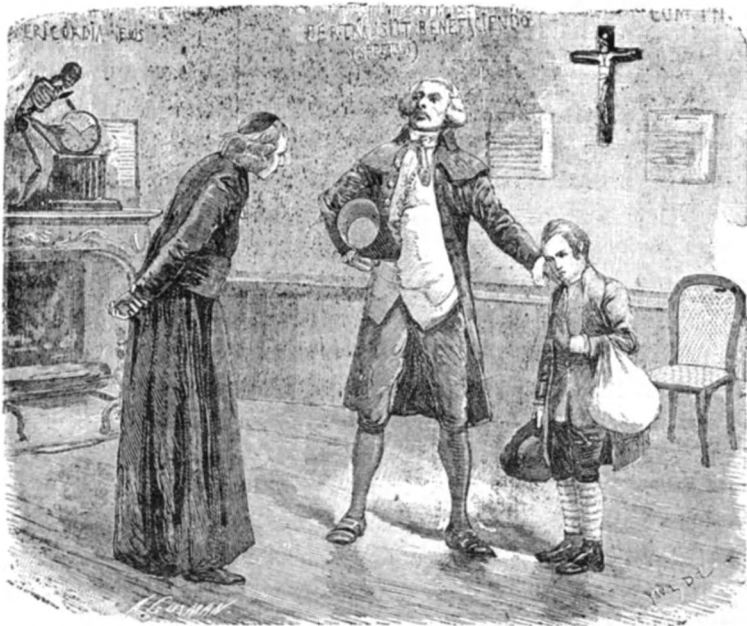
“ Halt, voor eene minuut, koetsier. ”

Hij stond op en gromde:

“ Mijne plaats achter in het rijtuig is niet goed. Zoo heb ik den jongen altijd voor mijne oogen! Dit wil ik niet; het verveelt mij. Kom, Felix, veranderen wij van plaats; beproef om in dien hoek te slapen. Het is nog het beste, dat gij doen kunt op de lange reis. ”

Ik zette mij neder op de achterste bank; de paarden kregen de zweep op den rug en hernamen hunnen snellen loop.

Weinig na het middaguur reden wij de poort van Gent binnen. De reusachtige kerken, de ontelbare huizen, de

Hij bekeek mij van hoofd tot voeten. (Bladz. 51.)

prachtige winkels, de nooit eindigende straten der groote stad deden mij het hoofd ter zijde buiten de koets steken. Ik staarde gapend in het ronde en vroeg mij zelve af, wie dit alles kon gebouwd hebben en of er wel inderdaad zoo veel menschen op de wereld waren, als ik er op eene groote markt, waar wij voorbijreden, zag dooreenkrielen.

Wij bleven voor het posthuis *de Gulden Hoorn* stilstaan, om versche paarden te nemen. Jan-oom stapte af en

deed mij in het rijtuig een paar boterhammen met koud vleesch en een klein glas bier brengen.

Een kwart uurs later draafden wij met dezelfde haast de stad Gent uit. Mijn peter richtte nooit het woord tot mij; al wat ik uit hem hoorde, waren grammoedige woorden tegen den nieuwen koetsier, die, volgens zijne meening, altijd genegen was om de paarden hunnen loop te doen vertragen. Dat maakte Jan-oom zeer dikwijls ongeduldig, en dan viel hij tegen den koetsier in zulke hevige en harde verwijten uit dat ik zat te beven achter hem, ja, eens zelfs maakte ik heimelijk een kruis. Jan-oom had, dacht mij, van den duivel gesproken en gevloekt misschien!

In den verren namiddag kwamen wij te Audenaarde en zouden daar vernachten in een groot gasthof op de Markt.

Mijn oom beval mij aan de zorg der waardinne, en ik zag hem den geheelen dag niet meer; te klagen had ik echter niet. Ik kreeg een heerlijk noenmaal met zoeten wijn, en eene meid moest met mij door de stad wandelen. Jan-oom had haar geld gegeven, om mij alles te laten koopen, waartoe ik lust kon hebben. Van deze goedheid maakte ik echter geen misbruik : een weinig lekkers en drie of vier beeldekensbladen, meer verlangde ik dien avond niet.

Ik droomde wel gedurende den nacht van mijn dooden vader, van mijne moeder en van Jan-oom; maar de vermoedheid van het gedurig rondkijken op de reis deed mij echter vast slapen, totdat men mij kwam wekken.

De koets stond reeds ingespannen. Ik dronk met haast wat koffie, at éene boterham en nam, achter Jan-oom, mijne plaats van den vorigen dag. Weder waren wij op reis; waar naartoe, dat wist ik niet.

Gewis had ik dien nacht niet genoeg gerust, want ik viel in slaap en werd slechts wakker, toen een hol en daverend geluid mijnen loomen sluimer afbrak. Wij reden over oene lange houten brug.

„ Wrijf uwe oogen uit en houd u goed, „ zeide mijn peter. „ Onze reis is ten einde; wij zijn te Doornik. Hier zult gij wonen, totdat gij een man geworden zijt. „

Dat waren de eerste woorden, welke hij, sedert ons vertrek uit mijn geboortedorp, mij toestuurde.

Niet lang daarna hielden wij stil voor een groot gebouw met vele vensters, waarvan de onderste rij met zware ijzeren staven was voorzien.

Wij werden in eene spreekkamer gebracht. Een geestelijk heer, streng en koel van gelaat en bijna gekleed als de pastoor van ons dorp, kwam bij ons. Hij bekeek mij van hoofd tot voeten met scherp blik en haalde de schouders op, als ontevreden over mij. Onderwijl wisselde hij, in het Fransch, eenige woorden met Jan-oom. Ik verstond niet wat zij zeiden; want, alhoewel tamelijk geleerd in mijne moedertaal, kon ik geen enkel woord Fransch.

Beiden gingen uit de spreekkamer en lieten mij alleen.

Van angst op mijne beenen trillende, staarde ik met tragen blik rondom het kleine vertrek. Ik zager, buiten drie of vier stoelen, niets dan een groot crucifix, een wijwatervat met verdorren palmtak, en boven den schoorsteen een schrikwekkend beeldje van den Dood, die met zijn knokkeligen vinger op eene uurplaat den gang des tijds aanwees.

Wat wilde Jan-oom met mij doen? Waar was ik? En wat kon het zijn, dit doffe gebruis van stemmen, dat dwars door de muren tot mij kwam, en waartusschen ik nu en dan eenen luideren galm vernam, als een hulpkreet of eene pijnlijke klacht? Was ik in eene gevangenis?..... Het denkbeeld der hel, daar het opeens door mijnen geest schoot, deed mij kiekevleesch krijgen. Maar hier kon de hel niet zijn. Had de pastoor ons niet geleerd, dat de afgrond der eeuwige straf eene plaats is onder de aarde?

Hoe die laatste overweging mijnen schrik ook verminderde, toch bleef het hart mij onstuimig kloppen; bange zuchten welden op uit mijnen benauwdten boezem; ik hadde zoo gaarne geweend, maar ik durfde niet.

Toen mijn oom, na een kwart uurs, met den geestelijken heer terugkwam, zeide hij mij :

“ Gij zijt in een college. Hier zult gij eenige jaren blijven, om uwe studiën voort te zetten. Leer goed en wees braaf. Alhoewel verre van u, zal ik over u waken en voor u zorgen. U zal niets ontbreken. Geef mij nu de hand tot vaarwel. ”

Ik reikte hem met waar geluk de hand, en ik voelde tot mijne groote blijdschap, dat hij ze teederlijk drukte, terwijl ik met tranen in de oogen hem beloofde, mijn uiterste best te doen om zijne weldaden waardig te blijven ; maar mijne woorden schenen hem te ontroeren : grommend en het hoofd spijtig schuddende, liep hij de spreekkamer uit.

Onmiddellijk daarop hoorde ik in de straat de zweep hergalmen en de paarden zich verwijderen. Ik gevoelde mij zoo alleen, zoo verlaten!..... Het hoofd zonk mij op de borst en ik gaf den vrijen teugel aan mijne lang bedwongen tranen.....

De geestelijke heer, die mijnen oom tot aan de poort had uitgeleid, kwam weder tot mij en sprak mij aan in het Fransch. Daar ik hem niet verstond, deed hij mij door teekens begrijpen, dat ik hem moest volgen.

Achter hem stapte ik door twee of drie gangen en beklom eene trap.

Eilaas, wat zou hier mijn lot zijn, zoo verre van mijn geboortedorp, in het Walenland, te midden van lieden, wier taal ik niet verstond? Arme verstooten wees! Nu begreep ik, dat met mijne goede ouders ook mijn levensgeluk was gestorven. Ik snikte zoo stil mogelijk; heete tranen biggelden van mijne wangen.

Ten einde van den gang, op de eerste verdieping, opende de geestelijke heer eene deur, en wij traden in eene kleine kamer. Hij wees mij eenen stoel aan, deed mij nederzitten, gaf mij door teekens te verstaan, dat ik hier moest wachten, ging henen en stiet de deur achter zich toe.

Het opzicht dezer kamer was zoo aanlachend, dat ik hier, als het ware, opnieuw begon te ademen en wat moed terugkreeg. De wanden waren bekleed met goudleder, waarop allerlei bontgekleurde vogels schenen rond te vliegen, tusschen loover van zilveren lazuur. Op den richelsteen van het open venster en als ingelijst door rankende klimplanten, geurde schoone bloemen; in eenen hoek hing eene fraaie kooi met een paar distelvinken. Nevens eene schrijftafel stond langs den eenen kant eene clavecimbel en langs den anderen een rek met vele boeken. De zon, die in het open venster scheen, en welker stralen door het loover der klimplanten en der bloemen als gezift werden, overstroomde het gansche kamertje met zulke zachte en veelkleurige tinten, dat het mij voorkwam als een hoek van het aartsparadijs.

Ik verveelde mij bij het wachten niet en hield juist mijnen blik op eenen distelvink gericht, die met zijnen scherpen bek het ijzerdraad zijner kooi poogde te breken en geweld scheen te doen om tot mij te kunnen komen, toen de deur werd geopend en een ander geestelijk heer in de kamer trad.

Deze was nog jong — vijf en dertig jaar misschien. Hij had een zacht gelaat, glinsterende zwarte oogen, wat magere, ingevallen wangen en eene rijzige gestalte.

Ik stond uit eerbied op. Hij nam mij bij de hand en zeide mij op minzamen toon in onze moedertaal :

„ Gij hebt geweend, manneke? Kom, gij moogt niet langer treuren. Het is hier goed : gij zult het spoedig gewoon zijn. Er bevinden zich in ons gesticht wel honderd Vlamingen, die als gij hier komen om Fransch te leeren : gij zult onder hen brave jongens en goede vrienden aantreffen. Nu zijn ze nog in de klassen. Binnen twintig minuten zal het speelduur beginnen; dan leid ik u tot hen, om u aan uwe nieuwe kameraden voor te stellen. Laat ons in afwachting wat kouten. »

Nu bemerkte hij mijne gebrekkelijke hand en murmelde medelijdend :

“ Arm kind!..... Dit mag u evenwel niet te veel bedroeven. De lieve God, wanneer hij den mensch lichaamskrachten ontnemt, vergelddt in Zijne algoedheid hem meest altoos dit verlies door hem meerdere geesteskrachten te schenken. Leer goed; gij kunt u door de wetenschap nog verre boven dezulke verheffen, die door geen geleden ongeluk tot inspanning hunner zedelijke gaven zijn aangedreven. Ik zal, wat later, met vermaak u in uwe studie behulpzaam zijn; want gij schijnt mij een eenvoudig en braaf kind. ”

Zijne vriendelijke woorden, zoo zacht en zoo minzaam gesproken, vielen een voor een als een druppel balsem in mijn hart. Tranen van dankbaarheid glinsterden in mijne oogen; ik hadde den goeden priester aan den hals willen vliegen, maar de eerbied weerhield mij.

Hij deed mij nederzitten, nam zelf eenen stoel en vroeg :

“ Gij zijt Gentenaar, niet waar? ”

“ Ik ben van Landeghem, om u te dienen, Mijnheer, ” was mijn antwoord.

Er lichtte als eene vuurvonk in zijne zwarte oogen; een blijde glimlach blonk op zijn gelaat.

“ Van Landeghem, gij zijt van Landeghem? ” riep hij. “ En hoe is uw naam? ”

“ Felix Roobeek, Mijnheer. ”

“ Felix Roobeek? Gij zijt dus een kind van Koben den wever? ”

Ik knikte bevestigend.

“ En hoe vaart nu die goede, brave vader Roobeek? ”

“ Mijne ouders zijn dood, Mijnheer, ” zeide ik met verkropte stem.

De priester schudde eene wijl zwijgend het hoofd.

“ Arme Koben! Eilaas, mijn kind, dat is aller menschen lot! ” zuchtte hij.

Maar hij overwon onmiddellijk dit gevoel van treurnis en vroeg mij :

„ Kent gij ook den ouden pachter Sanders, van het goed te Azeldonck, in de Mergaverstraat? „

„ Boer Sanders? Zeker. Hij deed mij altijd verhalen, Mijnheer, „ antwoordde ik met losse blijdschap, „ en moeder Sanders, zijne vrouw, stak altijd mijne zakken vol appels en peren van haren boomgaard. „

Hij greep ontroerd mij weder de hand.

„ Ach, het is een gansch jaar geleden, dat ik hen niet meer heb gezien. Zijn ze nog altijd gezond en gelukkig? „

„ Ja, Mijnheer. Vader Sanders komt alle dagen met zijn krukje naar de kerk; moeder Sanders heeft, voor twee weken, nog om het hardst tegen mij en tegen Roosken in haren boomgaard geloopt, en wij hebben verloren! „

Het gelaat des priesters blonk van innige vreugde; ik bemerkte het, mijne vrees was gansch geweken.

„ Roosken? Gij kent ook Roosken Sanders? „ vroeg hij.

„ Wij speelden alle dagen te zamen, Mijnheer, en des Zondags gingen wij, met hare broeders en zuster, naar het goed te Azeldonck, om er eenen schotel rijstpap met suiker te eten, die grootmoeder Sanders voor ons kookte. „

Dan moest ik hem spreken van Rooskens vader, den molenaar, van bazin Sanders, de molenaarster, en van elk harer kinderen in het bijzonder. Ik vertelde met veel ophief van Rooskens zachtheid en van hare leezucht; maar toen ik er bijvoegde, dat zij zoo wijs, zoo goed en zoo godvruchtig was, omdat zij meende dat dit vermaak aan Karel-oom zou doen, werd hij zichtbaar ontroerd.

„ De goede harten! Zij denken dus nog veel aan Karel-oom? „ vroeg hij.

„ Roosken ziet haren Karel-oom zoo gaarne, o zoo gaarne! „ antwoordde ik. „ Zij spreekt altijd van hem. „

„ En grootvader Sanders? En grootmoeder? „

„ Allen, allen, Mijnheer, van den morgen tot den avond. „

Hij zweeg een oogenblik en glimlachte vroolijk in zich zelve.

“ Gij ook hebt dus van dien Karel-oom hooren spreken? ” hernam hij. “ Welnu, mijn kind, die Karel-oom ben ik zelf, en de oude lieden van het goed te Azeldonck zijn mijn vader en moeder. ”

Ik keek hem verbaasd aan, terwijl ik sidderde van eerbied; want ik had den Karel-oom van Roosken leeren aanschouwen als den geleerdsten en heiligsten mensch der aarde. Het maakte mij evenwel onzeglijk gelukkig te weten, dat die goede beschermer, wiens vriendelijk woord mij uit eenen afgrond van verdriet en hopeloosheid had gered, de oom van Roosken was, en dat zijn oude vader en moeder mij zoo dikwijls met liefde in de armen hadden gedrukt. Er bestond dus eene soort van zielsverwantschap tusschen mij en den heiligen man. Ik was niet meer alleen.

De tonen eener klok weergalmden door het gebouw.

“ Het speeluur is daar, ” zeide de priester opstaande. “ Hoor hoe de studenten juichend naar den open hof stroomen. Kom, Felix Roobeek, nu ga ik u kennis laten maken met uwe nieuwe gezellen..... Ik heet professor Carolus, noem mij voortaan insgelijks zoo. ”

Ik volgde hem door den gang; onderweg zeide hij mij nog :

“ Ik geloof, Felix, dat gij zeer schuchter en vreesachtig zijt. Dit zal mettertijd wel beteren. In afwachting moogt gij u door de snakerijen uwer schoolkameraden niet laten bedroeven, en gij moet in den eerste zelfs hunne plagerijen met verduldigheid doorstaan. Ging het evenwel te verre, wordt dan in hunne tegenwoordigheid niet spijtig, maar kom het mij klagen. Gij zijt een jongen van mijn dorp; mijn oude vader en mijne moeder beminnen u; ik zal uw beschermer en desnoods uw verdediger zijn. Verlangt gij iets, dat ik u geven mag, gij weet nu de kamer van professor Carolus, uwen vriend. ”

Hij leidde mij naar den open hof, die gansch overdekt was met dooreenkriellende studenten van allen ouderdom, ja, velen hunner waren bijna jonge mannen.

Mijne verschijning deed elkeen het hoofd naar ons keeren, en gansche hoopen liepen toe om mij van naderbij te bekijken; maar op een enkel teeken van mijnen leidsman bleven zij achteruit.

Het gezicht van die honderden jongens, hunne luidruchtigheid, hunne stoute blikken, hadden mij in andere omstandigheden ontwijfelbaar van vervaardheid doen rillen, maar nu, zoo stappende aan de hand van Karel-oom — van professor Carolus, wil ik zeggen — gevoelde ik mij sterk, en zelfs moest ik een gevoel van trotschheid in mij onderdrukken. Ik weet niet hoe ik zoo in eens kon veranderd zijn; wel hield ik mijne gebrekkelijke hand zorgvuldig verborgen, maar ik was geheel op mijn gemak en keek zonder vrees en met eenen open glimlach, ook de stoutsten der toeloopende in de oogen.

Nadat ik bijna den ganschen hof had doorwandeld, riep professor Carolus een tiental studenten bij hunnen naam, en allen haastten zich op dien roep te gehoorzamen. Zij schikten zich met ontdekten hoofde rondom ons te zamen.

„Mijnheeren, „ zeide de professor, „ hier is een nieuwe makker, een jongen uit de omstreken van Gent, evenals gij. Hij is eenvoudig en braaf; ik beveel hem uwe vriendschap aan. Dewijl hij geen Fransch kent, zult gij in den beginne met hem Vlaamsch mogen spreken. Help hem intusschen, opdat hij al spoedig Fransch genoeg leere om met de andere jongens te kunnen spelen. U, Christoffel De Reus, en u, Baptist Schaap, die de oudsten zijt, stel ik voorloopig aan als zijne *mentors* en beschermers. En u allen, Mijnheeren, bid ik, uwen nieuwen gezelschaap minzaam en goed te zijn. Wie hem kwaad doet, zal mij bedroeven; wie hem vriendelijk bejegent, zal mij verblijden. Nu, Felix Roobek, mijn jongen, goeden moed, en speel, licht van geest, met uwe kameraden..... „

Onder het uitspreken dezer laatste woorden, verwijderde hij zich. Daar stond ik nu tusschen de nieuwe gezellen aan wier zorg professor Carolus mij had toevertrouwd.

Weinige woorden werden er in den eerste gewisseld. Wij bekeken elkander van top tot teen.

Wat mij al onmiddellijk in het oog viel, was, dat mijne twee *mentors* zeer verkeerde namen droegen. Degene, dien de professor Christoffel De Reus had genoemd, wel verre van een reus te gelijken, was een krom en mager manneken met een groot beenig hoofd, dat wel op de schouders van eenen vijftigjarigen mensch zou gepast hebben. Zijne oogen waren diep en met dikke wenkbrauwen overschaduwde; zijn neus was lang en scherp, evenals zijne kin, en van wederzijde zijner lippen daalde een rimpel neder, die aan zijn gelaat eene zonderlinge, spijtige uitdrukking gaf. Desnietteenstaande lachte hij voortdurend en alles leefde aan zijn lijf, zoo ongeduldig en rap was hij.

Baptist Schaap, integendeel, was een sterkgebouwde jongen, die zeker wel van boerenafkomst moest zijn; want men kon, zooals het spreekwoord zegt, de melkpap met brokken nog onder zijne beenige wangen zien spannen. Hij had handen als kaatsborden en voeten als ovenpalen. Zijne bewegingen waren zeer loom, en wanneer hij stapte, zou men gemeend hebben, dat zijne knieën niet konden plooiën.

Wat mijne andere gezellen betrof, ik had geenen tijd om ze alsdan nader te onderzoeken, want Christoffel greep mij bij de rechterhand en trok mij voort, terwijl hij uitriep :

“ Kom, wij spelen Paard en Ruiter..... ”

Maar Baptist, mij de andere hand willende nemen, bemerkte nu eerst mijne gebrekkelijkheid, die ik tot dan onder de slip van mijne jas had verborgen gehouden.

“ Zie, wat hebt gij daar aan de hand? ” vroeg hij terwijl mijn andere *mentor* insgelijks verwonderd toekeek.

“ Ik ben in eenen ketel kokend water gevallen, ” zuchtte ik.

“ Het doet niets, ” zeide de dikke Baptist. “ Paardje kun-

nen wij nu niet spelen, maar ik heb marbollen en leen er u een dozijn van. "

Wij begonnen dus met de marbollen te spelen; ik was daarin niet onbedreven, en verloor ik somwijlen, ik won ook al eens. Mijne gezellen schenen goede harten van jongens en deden al het mogelijke om, volgens de aanbeveling van professor Carolus, mij dit eerste speeluur aangenaam te maken.

Van tijd tot tijd kwamen eenige andere studenten bij ons staan, bovenal aangedreven door den lust om den nieuwen makker te bezichtigen. Zij mochten met ons geen Vlaamsch spreken; dit was door den schoolregel verboden. Maar dikwijls lachten zij, wanneer zij mijne gebrekkelijke hand bemerkten, welke ik nu onder het spelen niet altijd kon verborgen houden.

Baptist Schaap — die eigenlijk onder ons de reus was — meende op den duur te bemerken, dat mij dit bedroefde.

" Wacht! " gromde hij eensklaps. " Die pocher van eenen Waal kome nog eens hier om u te bespotten. Het is een plager, en beslagmaker. Dat hij zich koes houde, of ik zal hem eens een oorveeg langens, dat hij een vuurwerk in de lucht zal zien! "

Ik was juist bezig hem te bidden, om mijnentwille niemand kwaad te doen, toen de bedoelde student voorbij ging en lachend uitriep :

" *Manchot! manchot!* " Dit beduidt *eenhandige*.

" Daar, is van geen *manchot!* " zeide Baptist, en gaf hem, met zijne groote hand, zulken harden slag op de wang, dat hij nedertuimelde en begon te schreeuwen als iemand, die vermoord werd.

Seffens kwamen twee wereldlijke heeren — pedels ongetwijfeld — toegelopen en poogden te onderscheiden, wie hier de aanrander was geweest en dus als schuldig moest worden aangezien.

De slager en de geslagene schreeuwden dermate tegen elkander op, dat men niets uit hunne woorden kon verstaan.

Ik gevoelde een diep medelijden met den Waalschen jongen, die om zulke geringe reden den pijnlijken kaakslag had ontvangen.

Daar trad de superior op den hof. Zijne verschijning alleen deed iedereen zwijgen. Nu moest men wel duidelijk en elk op zijne beurt spreken. Baptist zeide en bewees door getuigen, dat Jules Davreux — zoo heette de arme jongen — mij om mijne gebrekkelijkheid had bespot en, ondanks eene herhaalde verwittiging, mij *manchot*, *manchot* had toegeroepen. Professor Carolus had Baptist verzocht, mij te beschermen, en hij had dien last nauwgezet volbracht.

Van al deze woorden begreep ik niets : men sprak Fransch.

Maar eindelijk zag ik eenen pedel Jules Davreux bij den arm vatten.

„ De pocher moet in het kot ! » mompelde Christoffel aan mijn oor.

Wat dit kot hier te beduiden had, wist ik niet; maar deze straf scheen mij zoo onrechtvaardig, bovenal na den schrikkelijken oorveeg, dat ik begon te weenen, met opgeheven handen voor den superior op de knieën viel en genade voor den veroordeelde afsmeekte.

Dit tooneel verbaasde iedereen en ontroerde waarschijnlijk den superior. Hij hief mij met eenen zoeten glimlach op, legde zijne hand mij streelend op het hoofd, als om mijn gedrag goed te keuren en zeide eenige woorden tot den pedel en tot den veroordeelde. Deze werd losgelaten en lachte blij.

Een oogenblik daarna kwam hij tot mij, drukte mij de hand en scheen mij te bedanken. Ik besloot daaruit, dat hij, hoe spotziek ook, een goed hart moest hebben. Andere studenten nog gaven mij blijken van achting en genegenheid.

Dit eenvoudig voorval had mij, in eens, aan al mijne medestudenten bekend gemaakt van mijne schoonste zijde ;

en zoo werd ik, waarschijnlijk reeds van dien dag af, de vriend van het grootste getal.

Het speelduur was verloopen. Een pedel leidde mij in eene zaal, waar vele rijen banken en een spreekstoel stonden. Dit was de laagste klas der Vlamingen, welke naar Doornik kwamen om er grondig Fransch te leeren. De professors en de pedels kenden hier altemaal Vlaamsch, alhoewel zij deze taal slechts bezigden, wanneer men anders hunne uitleggingen niet kon begripen.

Mijne eerste les was voor het zwarte bord, met een twintigtal kleine jongens, even achteruit als ik.

Na de schooluren moesten wij de ons gegeven les overleeren; dan kwam het avondmaal, dat mij wel lekker en vroolijk voorkwam aan de onmatig lange tafel. Het was mij, als maakte ik sedert lang deel van dit groote huisgezin.

Mij werd, in de slaapzalen, eene bedstede met witte gordijnen aangewezen. Wij zeiden allen geknield het avondgebed op en gingen dan ter rust.

Ik dacht nog eene wjl, met minder bedruktheid nochtans, aan mijne moeder en aan mijnen vader. Ik droomde, dat zij van uit den hemel zien konden waar ik mij nu bevond, en dat dit gezicht hen zou verblijden. Met deze troostende gedachte sliep ik in, totdat de morgenklok en het gerucht der opstaande jongens mij wekten.

Dien dag bracht ik nog een half uur op het kamertje van professor Carolus door. Hoe gaarne sprak hij van ons geboortedorp, van zijne ouders en van al de vrienden, welke hij daar had gekend. Ik moest hem alles vertellen, wat ik mij maar kon herinneren. Hij sloot onze samenspraak met mij opnieuw tot vlijtig leeren aan te sporen, en herhaalde zijne belofte, dat, indien ik een brave jongen bleef, hij zijn vermaak zou stellen in mij te beschermen en te helpen.

Dus aangemoedigd, deed ik in korten tijd groote vorderingen in de studie der Fransche taal en liep de meesten

mijner medeleerlingen op eene wonderlijke wijze vooruit. In eenige maanden tijds veranderde ik tweemaal van klas; op het einde van het eerste jaar had ik reeds de jongens van mijnen ouderdom bereikt en bevond mij op banken, waar Walen en Vlamingen, zonder onderscheid, nevens elkander zaten en het onderwijs van dezelfde leeraars ontvingen.

Over mijne spoedige vorderingen waren mijne leeraars trotsch. Bovenal verheugde zich daarin mijn beschermmer professor Carolus, die mij zeer liefhad en zich dagelijks de moeite getroostte, mij mijne lessen te doen herhalen en met schier vaderlijke zorgen ijverde om mij van de spraak-kunst alles te doen begrijpen, wat anders nog onduidelijk voor mij ware gebleven. Zoo genoot ik dan een dubbel onderricht.

De bijzondere gunst van superior en professors, ware zij zoo zichtbaar eenen anderen leerling gegund geworden, hadde ongetwijfeld den nijd en de ontevredenheid der overige studenten ontstoken; maar met mij was het zoo niet gelegen; mijne zachtheid, mijne verduuldigheid, mijne gebrekkelijkheid zelfs, hadden mij den lieveling van bijna al mijne gezellen gemaakt. Gebeurde het al eens, dat iemand mij wilde plagen of leed toebrengen, dan stonden Christoffel De Reus en Baptist Schaap even spoedig gereed om mij te beschermen, en ik had alle moeite der wereld om den laatstgenoemde te wederhouden van tot mijne verdediging, links en rechts, met zijne breede hand oorvegen uit te deelen. Hij had daarom uit overdrevene vriendschap tot mij, reeds tweemaal in het kot of, beter gezegd, in de strafkamer op water en brood gezeten. Alhoewel wij allen tot verschillende klassen behoorden en elkander slechts op den open hof konden zien, waren wij bestendig aan hetzelfde spel te vinden. De Waalsche jongen Jules Davreux was ook mijn en hun vriend gebleven; de anderen noemden ons lachend : *het klaverblad van vieren*.

Zoo was ik alleszins gelukkig in het *College St.-Paul* te Doornik, en gingen mijne jaren daar in stil genoeg voorbij.

Mijn oom voorzag met groote vrijgevigheid in al mijne noodwendigheden. Aan speelgoed, lekkers, boeken, zakgeld, en wat men ook, met verlof van den superior, van buiten in het College mocht brengen, dit alles bekwam ik in zoo ruime mate, dat ik er een groot gedeelte van kon uitdeelen aan gezellen, die minder bemiddelde of minder vrijgevig ouders hadden. Men beschouwde mij daarom als een jongen van rijke familie, en in deze kleine wereld schaadt dit evenmin als in de groote.

Zoo bereikte ik den ouderdom van zestien jaar. Ik kon nu reeds goed Fransch spreken en het tamelijk wel schrijven.

Een jaar daarna was ik reeds zooverre in mijne studiën gevorderd, dat ik in de klas der Latijnsche rhetorica mocht overgaan. Dit was het doel van mijn vurigst streven geweest; want daar stond ik onder de onmiddellijke en dagelijksche leiding van mijnen dorpsgenoot en beschermer, professor Carolus. Hoe ik, om hem te believen en mij dankbaar te toonen, met eindelooze vlijt mij toelegde, is gemakkelijk te begrijpen.

Van mijnen oom vernam ik weinig. Het was mij toegelaten, op zijnen naamdag en op de vier hoogtijden des jaars hem te schrijven. Een rechtstreeksch antwoord bekwam ik nooit; maar hij zond den superior een briefje in vier regels, waaruit men mij dan immer deze woorden mededeelde :

„ Ik ben tevreden over mijnen neef; hij ga zoo voort. „

En dit briefje was vergezeld van een schoon geschenk voor mij, zooals eene kostbare passerdoos, een horloge, een zilveren potloodhouder, een stel waterverven en penseelen, lekkernijen en vruchten.

Deze geschenken van den goeden Jan-oom boezemden mij een diep gevoel van dankbaarheid voor hem in. Mijne

professors lieten insgelijks niet na, mij bij alle gelegenheden te overtuigen, dat het mijn plicht was, den edelmoedigen man, die zoo liefderijk de plaats mijner afgestorvene ouders vervulde, van ganscher hart te beminnen, en ik behoefde waarlijk dien raad niet. Buiten het College was Jan-oom alles voor mij; — zijn naam mengde ik in al mijne gebeden, opdat het God geliefde Zijnen milden zegen over mijn weldoener uit te storten.

Alhoewel ik nu meende, bijna een jonge man te zijn geworden en begon te snakken naar het oogenblik, dat ik zonder beletsel mijnen tweeden vader al mijne dankbaarheid en liefde zou kunnen bewijzen, gevoelde ik wel, dat mijne studiën nog niet waren voltrokken; en versterkt door de zekerheid, dat ik, een paar jaren later, door mijnen oom zou worden geroepen om met hem te wonen, bleef ik zonder ongeduld in het College.

Omtrent dien tijd ontstonden er in de buitenwereld allengs voorvallen, die niet alleen de rust onzer professoren stoorden, maar zelfs de gemoederen der schooljongens ontstelden.

Er had, sedert de beslissende troonsbeklimming van Maria Theresia, gedurende dertig jaren, in Europa een algemeene vrede geheerscht; maar nu begonnen er allerlei onrustwekkende gedachten en leerstelsels op te komen; vorsten en volkeren wedijverden om de gronden, waarop de wereld sedert eeuwen berustte, het onderst boven te keeren.

Voltaire — dien wij voor den Antichrist in persoon aanzagen — had met zijne aanhangers en volgelingen het zaad der veranderingszucht in Europa rondgestrooid en het zelfs tot op den troon der koningen doen ontkiemen. Niet slechts het volk van Parijs toonde dagelijks meer ongeduld en drift, om de oude wereld aan gruis te slaan; maar onze keizer Jozef II zelf nam de bijl in de hand, om het eeuwigheugend gebouw onzer vaderlandsche instellingen te ondermijnen.

Zonder de bestaande rechten te ontzien, vaardigde hij opvolgend dringende edicten uit, tot het grondig veranderen onzer wetten en gebruiken, vernietigde de kloosters en onderschikte in alles de geestelijke macht aan zijne eigene willekeurige overheid. Dit was ten minste wat ik alsdan dagelijks hoorde zeggen.

Door zulke onrechtvaardigheid tot het uiterste gebracht, en aangemoedigd door de advocaten Van der Noot en Vonck, twee beradene volksleiders, liepen de Catholieke Nederlanden eindelijk te wapen, overwonnen de Oostenrijksche soldaten te Turnhout en dreven hen welhaast langs alle kanten over de grenzen. Dit geschiedde in de laatste maanden van het jaar 1789.

Dan hadden wij in ons College eenen dag van onzeglijke vreugde. Professors en leerlingen omhelsden elkander met tranen in de oogen. Wij moesten niet leeren, kregen een overvloedig feestmaal met wijn, en juichten en zongen tot den laten avond, ter eere van het vrijgevochten vaderland.

Maar nauwelijks kon deze eerste vervoering wat verkoeld zijn, of de tijding kwam, dat de verbolgen Keizer van Oostenrijk een groot leger verzamelde, om de Nederlanders — die zich nu ook wel Belgen noemden — te verpletteren. Er klonk een machtige noodkreet over al de gewesten; „te wapen! te wapen!“ was de schreeuw, die tot in het minste dorp, tot in de minste hut hergalmde. De rijke abdijen brachten regimenten dragonders te velde; iedereen, zelfs de dienstmeiden, gaf geld tot het aankopen van kanonnen, en uit alle gemeenten, uit alle gehuchten des lands, stroomden de boeren naar de steden, om er wapens te ontvangen en zich onder de vaandels der patriotten te schikken. Abten verschenen met den degen in de hand aan het hoofd van hun regiment, priesters droegen het geweer.

Dit vuur liep eindelijk voort tot in de reeds diep ontroerde Colleges. Al de studenten, die maar kracht genoeg hadden om eene sabel te zwaaien, liepen weg naar het

leger, met hunne professors als aanleiders, onder den zegekreet : “ Vooruit, vooruit, voor godsdienst en vaderland! ”

Ik zag met verdriet al mijne gezellen verdwijnen : Christoffel De Reus en Baptist Schaap drukten mij in de armen, terwijl ik weenend hun vaarwel zeide. Zij gingen hun bloed ter eere van God en voor de vrijheid van hun bedreigd geboorteland vergieten. Ik, eenhandige, kon hen niet volgen. Zonder oorlof van Jan-oom hadde ik, in alle geval, nooit zulken stap durven wagen; daarenboven, ik beken het gaarne, met mijne vredelievende inborst, schrikte ik terug, niet alleen van den bloedigen oorlog, maar zelfs van den minsten twist.

Hoe trof mij de diepste wanhoop, toen eindelijk ook professor Carolus, mijn edelmoedige beschermer, het College verliet, om op zijne beurt naar het leger te trekken.

Wel drie dagen bleef ik ontroostbaar; ik gevoelde mij weder gansch verlaten en dwaalde zuchtend over den eenzamen hof van het College, zoekende naar de broeders en vrienden, die ik had verloren.

Ik had den ouderdom van twintig jaar bereikt en was, volgens mijne meening, nu wel degelijk een volgroeide jonge man. Had ik niet, sedert eenige maanden, in het geheim de haartjes afgeknipt, die op mijne kin begonnen uit te schieten? De tijd, door mijnen oom bepaald, kon niet verre meer verwijderd zijn..... Indien de goede God hem nu de gedachte maar wilde geven, om mij tot zich te roepen!

Zooals ik nu in eenen hoek van den hof, zonder veel hoop, daarop stond te mijmeren, deed de superior mij roepen.

Ik vond hem in zijne kamer, met een papier in de hand.

“ Felix Roobeek, ” zeide hij, “ ik heb eenen brief van uwen oom ontvangen. Zie hier, wat hij schrijft : “ *Zend mij mijnen neef; maar gelief, zooveel mogelijk, dag en*

*„ uur zijner aankomst in onze gemeente mij te melden. Hij
„ keert niet terug naar het College en zal voortaan ten
„ mijnent wonen. Ik dank u voor uwe goede zorgen. „* Dit is alles. Gij zult dienvolgens overmorgen vroeg met de postmaal vertrekken naar Kortrijk; daar zult gij de koets naar Meenen nemen..... „

Ik waggelde op mijne beenen van verrassing en blijdschap, en meende onmiddellijk naar de slaapzaal te loopen en mijn pak beginnen te maken; maar de superior greep mij de hand en zeide op ernstigen toon :

„ Luister eens met aandacht, Felix : ik heb u eenen goeden raad te geven. Tot nu toe hebt gij geleefd als een eenvoudig kind. Wij, uwe leermeesters en voogden, hebben in uwe plaats en voor u gedacht, en u beschermd tegen de verleiding en tegen het kwaad. Van overmorgen treedt gij als onafhankelijk en verantwoordelijk man in de wereld. Gij zult moeten denken voor u zelve en in eigen moed en eigen krachten de middelen vinden, om niet elk oogenblik te bezwijken in den strijd, dien men het menschelijk leven noemt. Gij zijt vredelievend en vertrouwend. Zeker, de zachtzinnigheid is eene schoone deugd; zij mag evenwel niet zooverre gedreven worden, dat zij het den boozen en baatzuchtigen gemakkelijk make, de zachtzinnigen te bedriegen en te verdrukken. Gij zijt een jonge man van fatsoenlijk voorkomen; gij bezit geleerdheid en verstand; uw oom is rijk, en stoffelijke middelen ontbreken u niet. De meeste menschen kunnen niet op zoovele gaven roemen. Heb dus voortaan een klaarder besef van uwe persoonlijke waarde. Hoogmoedig of verwaand moogt gij nimmer worden; maar houd het hoofd rechtop en wees noch schuchter, noch beschaamd, om iets te doen dat uw geweten goedkeurt. Zoo zal uw blik helder blijven en u de listen en strikken laten ontwaren, die het kwaad of de baatzucht voor uwe voeten zal spannen. Aan stoutere geesten zou ik zulken raad niet geven; maar gij zijt zoo eenvoudig en nederig van aard, dat gij in de wereld vele

gevaaren zoudt ontmoeten en veel lijden te doorstaan hebben, indien gij u zelve de overtuiging niet indruktet, dat gij een man zijt, evenveel waard en meer nog misschien dan anderen. Poog dit wel te begrijpen, Felix, en gij zult mij later dankbaar zijn, omdat ik u dit gezegd heb. »

Met oprechtheid betuigde ik den goeden superior nu reeds mijne diepe erkenning; want ik gevoelde dat hij gelijk had. Daarenboven, het was uiterst streelend voor mij, hem te hooren herhalen, dat ik nu een man geworden was; en ik beloofde mij zelve, het niet te vergeten.

Juichend liep ik naar de slaapzaal, en begon daar al mijn goed dooreen in een koffer te werpen, alsof ik op staanden voet moest vertrekken; ik nam het er weder uit, schikte en herschikte het tot tienmaal opnieuw, zonder goed te weten wat ik deed.

Daar viel mijn blik op den spiegel, die tegen den wand mijner slaapzaal hing. Nu moest ik eens zien, of ik wel het voorkomen had van eenen man. Ik begon voor het trouwe glas te krophalzen en gezichten te zetten, om te beproeven, welken indruk ik op andere personen kon teweeg brengen. Waarlijk, er waren leelijker jonge mannen dan ik. Mijne zwarte oogen schenen levendig en glinsterend; mijn voorhoofd was breed en ik kon daarop, met een weinig inspanning, twee rimpels plooien, die van verstand en overweging getuigden; maar de fijne tint van melk en rozen op mijne wangen, — mijn kleine mond met de vochtige roode lippen.... Ho, die mond, hoe ik ook poogde hem ernstig te maken, bleef zelfs in mijne oogen zoo kinderlijk eenvoudig, dat ik er ernstig boos op werd en hem in den spiegel met mijne vuist bedreigde.

Daarenboven, toen ik mijne gebrekkelijke hand — zoo leelijk misvormd — beschouwde, klom een hevig schaamterood mij op het voorhoofd. Ik kon deze verminking niet altijd verborgen houden. Zou ik den lieden geen gevoel van afkeer inboezemen?

Maar die treurnis ging spoedig voorbij, en weldra

leverde ik mij gansch over aan de blijde zekerheid, dat de dag van overmorgen de wijde wereld voor mij zou openen en ik als vrij en onafhankelijk man in de goede samenleving zou treden. Welke vreugde! Ik ging Jan-oom zien, ik zou met hem wonen, hem vrij mogen eeren en beminnen als mijn tweede vader; tot vergelding zijner weldaden alles inspannen, om door liefde en dankbaarheid zijne oude dagen gelukkig te maken..... hem niet meer verlaten!

Twée dagen later, 's morgens te zeven uren, reed ik, in de postmaal, de stadspoort van Doornik uit.

IV

Wat moet de vrijheid toch een kostbaar goed voor den mensch zijn! Ik verbeeldde mij, dat er geen grooter geluk kon bestaan, dan zijn leven zonder zorgen en in stillen vrede te slijten, tusschen vrienden en edelmoedige beschermers, zooals ik acht jaren in het *College St.-Paul* had doorgebracht; maar nu lachte ik met mijne eenvoudigheid. Wat was ik daar anders geweest dan een arme vogel in eene vergulde kooi, met een immer gevuld bakje, doch opgesloten en slaaf?

Ho, die wijde wereld, die natuur zonder grenzen, waarin ik nu, indien ik het wilde, vrij kon rondloopen!

Het was in de maand April en de eerste lentezon had reeds sedert eenige dagen het ontwakend aardrijk met haren milden gloed overgoten. Stonden de meeste boomen nog bladerloos, het koren op de velden was reeds opgeschoten en spreidde zich langs alle kanten in onmeetbare tapijten uit. Ook eenige nederige geboschen toonden hun eerste loover, en op de weiden blonk het sneeuwig zilver der duizenden madelieven tusschen het goud der leeuwentanden en het purper kleed der koekoeksbloemen. De hemel was flauw en diep, het licht zacht en kleurvol.

Wij reden door het prachtige Scheldedal, — aan den rechterkant bezoomd met hooge heuvels, waarboven de St.-Aubertsberg en de Kluisberg, voor mij ten minste, als twee statige reuzen zich verhieven.

Ik kon mijne oogen niet verzadigen. Was ik niet een onafhankelijk man geworden? Hoorde niet rechtmatig een deel dezer schoone en indrukwekkende natuur mij toe?

Zoo zeer was ik in deze vleierende overwegingen en in de beschouwing der voorbijvliegende landschappen verslonden, dat ik geen acht kon geven op wat rondom mij werd gezegd, alhoewel men in de enge postmaal een oorverdoovend geraas maakte.

Wij zaten met ons zessen in het binnenste vak. Mijne reisgezellen waren twee vrouwen, een kind en twee patriotten, de eene jong als ik, de andere wel veertig jaar oud. Beiden hielden een geweer in den arm. Hunne kleding scheen mij prachtig : zij droegen eenen opgetoomden hoed met wapperenden vederbos en groote kokarde, eene jas met dwarse linten versierd, eene korte broek, hooge lederen beenschachten, breede gekruiste draagbanden voor de borst en eene sabel op zijde. Dit alles was rood, geel, groen, blauw en zoo levendig van verf, dat het oog er op schemerde.

Deze twee patriotten waren het, die zulk een hevig gerucht maakten. Hadden zij bij het verlaten van vrienden een glas te veel gedronken; of was het enkel vaderlandsche geestdrift, die hen zoo onophoudend deed roemen over de heldendaden, welke zij gingen bedrijven? Moest men hunne woorden gelooven, dan waren de Oostenrijksche soldaten slechts laffe huurlingen van eenen dwingeland. Bij het eerste gezicht der Belgische krijgsmacht zouden zij wegvlieden als hazen. Onze jongste patriot had er, onder het spreken, al een tiental op zijn bajonet gestoken, en zijn oude gezel, niet willende onderdoen, had er een dozijn met de kolf van het geweer den kop ingeslagen.

De vrouwen juichten en lachten; zij schenen niet te twijfelen, of de oorlog, die nu ging aanvangen, — dewijl het Oostenrijksche leger onze grenzen naderde — zou onfeilbaar den uitslag hebben, dien de patriotten met zulke diepe overtuiging voorzelden. Van tijd tot tijd vroeg

men mijn gevoelen daarover; en niet beter wetende, gaf ik hun gelijk. Ja, ik poogde zelfs hun met redenen te bewijzen, dat het eveneens gaan zou als te Turnhout, waar de patriotten de Oostenrijkers in weinig tijds hadden overwonnen en op de vlucht gejaagd.

Daar ik mijne dappere gezellen in hunnen overmoed streeelde, vonden zij, dat ik uiterst verstandig en welsprekend was; hun uitbundige lof deed mij het hart van zelfgenoegen zwellen. Ik was wel degelijk een jonge man geworden. Niemand scheen op te merken, dat ik nog zeer jong was: men richtte mij nooit het woord toe, zonder mij *Mijnheer* te noemen. Mijne verminkte hand hield ik verborgen, en ik hoedde mij over mijn gebrek niet te schamen. Ik was dienvolgens uiterst wel te moede en koutte met ingetogene beleefdheid, doch zonder schuchterheid, met mijne reisgezellen.

In al de dorpen, waar wij doorreden, hoorden wij trommels roeren en hoorns schallen. Overal, langs den steenweg, ontmoetten wij kleine benden vrijwilligers in bonte kleeding, zich naar Kortrijk of Doornik spoedende; zelfs geheele compagniën met het Brabantsch vaandel en trom en pijpers vooraan. Het was, alsof het gansche land ware opgestaan om naar de grenzen te loopen; en waarlijk, een gevoel van medelijden zonk mij in den boezem met al de arme Oostenrijksche soldaten, die ik niet alleen in de postkoets, maar ook in de dorpen, waar wij stilhielden, bij duizenden hoorden doodslaan, doorschieten en doorsteken.

Immer koutend van vaderland, van gevechten, van vrijheid en van roem, bereikten wij de stad Kortrijk.

Dewijl ik hier bijna een uur op het vertrek der postmaal naar Meenen te wachten had, ging ik naar de markt, waar ik in het voorbijrijden eenen grooten toevloed van menschen had opgemerkt.

Wat zonderling en indrukwekkend tooneel bood zich daar voor mijne oogen aan! Langs alle kanten der Markt, tot bij de St.-Martenskerk, zag men troepen bontgekleede

patriotten zich in den wapenhandel oefenen. Oversten te paard en te voet, met den wapperenden vederbos op het hoofd en den degen in de hand, draafden over en weder en deelden bevelen uit. Hier verscheen eene compagnie met trompels en trompetten, ginds reden een dertigtal nog ongewapende boeren op zware ploegpaarden en poogden

Het gansche land ware opgestaan om naar de grenzen te loopen. (Bladz. 72)

deze dieren aan krijgsbewegingen te gewennen; verder aapten gansche benden kinderen met papieren hoeden en houten sabels hunne ouders of broeders na. Daartusschen knielden de opgetogene burgers, bovenal vrouwen en meisjes, allen met de Brabantsche kokarde aan hoed of muts, juichend, schreeuwend, bevelend, zingend, in zulke verwarring, dat mij het hoofd er duizelig van werd.

De vaderlandsche gezangen ontroerden mij diep, en de

algemeene opgewondenheid greep mij aan. Hoe gaarne had ik het veelkleurig soldatenpak aangetrokken en, evenals de moedige lieden, mijn bloed voor godsdienst en vaderland gestort! Maar ik, slechts ééne bruikbare hand hebbende, was niet bekwaam om een geweer te laden..... en daarbij, werd ik niet geroepen door andere plichten? Moest ik niet voortaan mij gansch toewijden aan het geluk van Jan-oom?

Ik was juist in zulke overwegingen verdiept, toen eensklaps eene wolk kinderen, door eenige bejaarde heeren aangevoerd, uit eene straat kwam gestroomd. Honderden kleine jongens waren, met roode en gele koorden, aan een kanon gespannen en trokken het werkelijk voort. Dit kanon was gekocht met het geld, dat de schoolkinderen van Kortrijk hadden bijeengebracht. Nu kwamen zij hun geschenk, met loover en bloemen gesierd, ten offer brengen aan het vaderland en het den overste der vrijwilligers plechtiglijk overleveren.

Te midden der onophoudende zegekreten en het gejoel der vervoerde menigte, zag ik de postmaal naar Meenen ingespannen staan, en ik moest mij, tegen dank, aan dit ontzagwekkend tooneel ontrukken, om mijne plaats in de postmaal te nemen.

Nog verre buiten de stad hoorden wij het gejuich der opgetogene patriotten hergalmen, en tot Meenen toe hielden mijne reisgezellen niet op, met tranen van geestdrift in de oogen, te roemen en te juichen over de onfeilbare vernietiging van den laatsten Oostenrijkschen soldaat.

Het was middag, toen wij te Meenen afstapten, en daar bleef de postmaal een groot uur stil, om den reizigers tijd te geven tot het nemen van hun noenmaal.

Nauwelijks stond het laatste gerecht der gasttafel voor mij, of de koetsier kwam mij roepen, om in de postmaal van Meenen naar Yperen te stijgen; en inderdaad, zij vertrok onmiddellijk.

Nu bevond ik mij met slechts éénen reisgezel in het

binnenvak der koets. Hij scheen een welhebbende boer te zijn van ongeveer vijftig jaar. Ongetwijfeld moest hij, evenals ik, van tafel komen, want hij legde zich met het hoofd in eenen hoek, als hadde hij lust tot slapen; na eenige vruchteloze moeite om eene gemakkelijke houding te vinden, gaf hij het op en vroeg mij :

“ Mijnheer gaat naar Yperen? ”

“ Zoo verre niet, pachter, ” was mijn antwoord. “ Ik ga naar Visseghem. ”

“ Dan stappen wij beiden af aan het Huisten-halve. Ik ben een inwoner van Visseghem, ten minste mijne hofstede staat op het gehucht den Dries, dat er van afhangt..... Reist Mijnheer ook voor het Patriotiek? Bij ons is niets meer te doen : de meeste jongens zijn weg naar het leger. ”

“ Neen, pachter, ik heb te Visseghem eenen ouden oom..... ”

“ Een ouden oom? ” herhaalde hij. “ Meent ge misschien M. Roobeek? ”

“ Juist, M. Roobeek. Kent gij hem, pachter? ”

“ Of ik hem ken, Mijnheer! Wie kent Jan Roobeek niet? Gaat gij hem bezoeken? ”

“ Ik geloof dat ik voortaan ten zijnen zal blijven wonen! ”

“ Gij zult bij hem blijven wonen! ” mompelde hij, het hoofd met eenen zonderlingen glimlach schuddende.

“ Welnu, pachter, wat is daar zoo wonderlijk aan? ” vroeg ik.

“ Niets, Mijnheer. Hebt gij uwen oom vroeger nog bezocht?..... Neen? Dan zult gij vreemd opkijken na eenige dagen. ”

“ Maar gij spreekt zoo duister, pachter. Is mijn oom dan geen mensch als een ander? ”

“ Neen, in 't geheel niet, Mijnheer : uw oom gelijkt niemand. ”

“ Men weet er toch geen kwaad van te zeggen? ” vroeg ik, half verschrikt.

“ Kwaad? Veel goed toch niet. Het is een vieze, onbegrijpelijke vent, uit wiens manieren en gedrag geen mensch kan wijs worden. Hij ligt gedurig in twist met iedereen en over alles. Niets gaat naar zijnen wensch, hij is een echt stekelvarken; maar terzelfder tijd geeft hij geld aan al de lieden, welke hij schijnt te haten, en voor al de dingen, welke hij laakt of afkeurt. Een levend raadsel is uw oom. ”

“ Maar, pachter, ” merkte ik op, “ indien hij zijne vijanden weldoet, is dat geen bewijs van bijzondere edelmoedigheid? ”

“ Zoo zou men het kunnen aanzien, Mijnheer, indien hij zijne vrienden geen kwaad deed. Gij kijkt mij verwonderd aan? Wat ik zeg, is waarheid, nochtans. Het is nu vier of vijf jaar geleden. Ik had van M. Roobeek zeer streng in het openbaar gesproken en zijn gedrag in zekere zaken hevig gehekeld. Er ontstond twist tusschen ons, tot zoo verre dat wij elkander met onze stokken bedreigden en de aanschouwers ons met geweld moesten scheiden. Wat deed uw oom? Hij gaf mij, tegen eene kleine huur, tien bunders allerbest land in pacht. Toen ik, na drie jaar gebruik, bemerkte, dat die stukken land mij eene milde bron van voorspoed waren, achtte ik het mij ten plicht, uwen oom voor zijne weldaad te gaan bedanken. Ik deed het : met oprechtheid betuigde ik hem mijne diepe erkentenis en verzekerde hem, dat ik voortaan zijn verkleefde dienaar en trouwe vriend wilde blijven..... Weet gij, wat het gevolg daarvan was? Hij onthaalde mij als een dollen hond en ontnam mij het gebruik der tien bunders land!..... Ik heb mij zelven soms gezegd, dat het zonderling is : een mensch, die zijne vrienden haat en zijne vijanden bemint; maar nu ben ik tot de overtuiging gekomen, dat Jan Roobeek nooit iemand heeft bemind dan zich zelven, en dat hij, bij het vrijgevig wegschenken van zijn geld, geen ander doel heeft dan zijnen hoogmoed en zijne grillen te voldoen. ”

Het was uit de woorden des pachters klaarblijkend voor mij, dat hij, om zaken van gekwetst eigenbelang, eenen wrok had tegen mijnen oom en ik dienvolgens geen geloof aan zijne beschuldiging mocht hechten. Misschien was er niets waar van al wat hij had gezegd.

Ik hadde hem gaarne op een ander onderwerp gebracht.

„Om links en rechts zooveel geld te geven, moet mijn oom rijk zijn, „ mompelde ik, als sprak ik tot mijzelf.

„Rijk? Zeker is hij rijk, „ bevestigde de pachter. „ Hij bezit vele hofsteden en landerijen en moet een aanzienlijken schat in klinkend geld ten zijnen huize hebben, want zijne kas schijnt onuitputtelijk. „

„Maar vermits hij zooveel geld uitdeelt, pachter, kunt gij toch niet miskennen, dat hij in den grond een edelmoedig hart heeft? „

„Edelmoedig, dat weet God! „ zeide de pachter met een zonderling ophalen der schouders. „ Gij zult er binnen eenige dagen van weten te spreken, Mijnheer. Voor mij ligt de verklaring in het spreekwoord : met het trommeltje gewonnen, met het fluitje verteerd. „

„Maar wat wilt gij toch zeggen, pachter? „

„Ik wil zeggen, dat uw oom zijn geld zoo gemakkelijk heeft gewonnen, dat hij het nu even gemakkelijk weggeeft. Hadde hij, om het stuiver na stuiver te verzamelen, moeten zwoegen en zorgen als anderen, hij zou er zeker zoo dwaas niet mede omspringen. In alle geval, hij heeft geene kinderen, niet waar, en, zoo als hij eenzaam en afgetrokken leeft, blijft hem van zijne inkomsten genoeg over, om al zijne grillen te kunnen involgen, zonder zijn kapitaal te verminderen. „

Ik zweeg eene wijl om na te denken. Wat mijn reisgezel zeide, verwonderde mij ten hoogste; maar meer veront-rustten mij de bijzonderheden, welke hij mij scheen te verbergen.

„En hoe heeft mijn oom zijn fortuin gewonnen? „ vroeg ik.

“ Weet gij dat niet, Mijnheer? ”

“ Neen. ”

“ Iedereen weet het nochtans. ”

“ Ja, maar ik toch niet, pachter. ”

“ Dan zal ik het u zeggen. Dat Jan Roobeek soldaat is geweest, dat weet gij waarschijnlijk. ”

“ Inderdaad. ”

“ Welnu, toen hij van den krijgsdienst terugkwam, is hij *blauwer* geworden..... Begrijpt gij, Mijnheer? ”

“ Neen. Blauwer, wat is dat? ”

“ Dat is een smokkelaar, een *fraudeur*, die voor rekening van anderen alle hoogbelaste koopwaren, 's nachts en bij ontijden, zonder rechten te betalen, over de grenzen brengt, zoowel van Frankrijk in ons land als van hier naar Frankrijk. ”

“ En heeft mijn oom dit gedaan? ” morde ik.

“ Ja, gedurende vele jaren. Bekwam hij zijn erg rheumatismus niet in den krijgsdienst, dan heeft hij dit zeker in dit moeilijk ambacht opgedaan; want een smokkelaar moet in de duisternis, door nat en droog, door sneeuw en regen : ja, dikwijls blijft hij halve nachten in bosschen of grachten verscholen, stijf van koude en met natte klederen op het lijf..... Zoo kon Jan Roobeek toch niet veel geld winnen. Hij was een sterk, onversaagd en doortrapt man, en werd overste eener bende. Later, toen hij eenige middelen had vergaard, heeft hij te Rousbrugge of ten minste langs dien kant onzer grenzen eenen winkel opgericht : dit is te zeggen, dat hij meer dan ééne bende *fraudeurs* in zijnen dienst had, om uit zijn huis de goederen te halen of te brengen, die over de grenzen waren gesmokkeld of moesten gesmokkeld worden. Zoo stroomde het geld bij hoopen in zijne koffers; en zoo haast hij meende genoeg te hebben, is hij te Vlissegheem komen wonen om te rusten. Begrijpt gij nu, waarom uw oom de waarde van het geld niet schijnt te kennen? ”

“ Ach, het zou wreed zijn mij te bedriegen! ” zuchtte ik

met waar verdriet. « Uwe woorden verschrikken mij! »

« Waarom? Dit mag u niet verschrikken. Er zijn op onze grenzen zoovele fortuinen, die geenen anderen oorsprong hadden. Men verbergt het zelfs niet. »

Ik zweeg en boog het hoofd. Het deed mij pijn te moeten denken, dat Jan-oom, de man, dien ik als mijn weldoener moest en wilde beminnen, een zoo zonderling en twijfelachtig ambacht had uitgeoefend. Tot hoeverre zulk een middel om geld te winnen, schuldig of oneerlijk kon zijn, dit wist ik niet wel; maar mijn gemoed zeide mij toch, dat er zuiverder wegen waren om fortuin te maken.

Uit vrees dat de pachter mij over mijnen oom nog min verheugende dingen kon mededeelen, had ik de oogen gesloten en veinsde te slapen, maar mijmerde en overwoog zijne bedroevende mededeeling. Eindelijk geraakte ik tot het besluit, dat het mij niet betaamde, te onderzoeken of te beoordeelen wat mijn oom vroeger kon hebben gedaan. Hij had zich jegens mij als een tweede vader gedragen, mijne ouders hadden hem geëerd en bemind, ik had van kindsbeen af zijne weldaden genoten. Uit plichtgevoel zou ik trachten te vergeten, wat de pachter mij had gezegd, en zou mijnen oom daarom niet minder achten of liefhebben, zooals de erkenenis en de natuur zelve het mij oplegden.

V

Ik redeneerde immer voort in mij zelven en had de oogen nog niet geopend, toen mijn reisgenoot mij op den schouder klopte en mij toeriep :

“ Hé, Mijnheer, word wakker! Wij naderen het Huis-ten-halve. Hier stappen wij af. Nog een half uur te voet, en wij zijn te Visseghem. ”

De postmaal hield stil voor eene afspanning, die nevens den steenweg stond; mijn koffer werd afgezet, en de pachter hielp mij het in de afspanning dragen. De heden zouden het vóór den avond aan de woning van mijnen oom brengen.

Met eenen reiszak in de hand begaf ik mij naar Visseghem, in gezelschap van den pachter.

Eenige boogschoten verder, aan eenen kruisweg, wees hij mij een uithangbord, waarop eene zon met stralen was geschilderd.

“ Daar is lekker bier uit de brouwerij van Frans Cools, ” zeide hij. “ Laat mij toe, u op eene pint te onthalen. ”

Ik weigerde; in het Huis-ten-halve had ik reeds mijn glas onaangeroerd laten staan.

“ Ik dank u uiterharte, ” zeide ik. “ Gij begrijpt wel, pachter, dat ik haast heb om bij mijnen oom aan te komen? ”

“ Haast? ” schertste hij lachende. “ Wees maar gerust, gij zult er altijd te vroeg aangekomen zijn; maar het is

gelijk, ik zal u vergezellen tot bij eene herberg, die op vijf of zes minuten van hier staat. Daar moet ik volstrekt binnen, om met den baas over het verkoopen eener koe te spreken..... Zie, dat valt juist goed : ginds komt Nelis Sprinkhaan, knecht en hovenier van uwen oom. Hij is een slimmerik, uit hem is niet veel te krijgen; maar stille waters hebben diepe gronden. »

De man, dien hij mij aanwees, scheen wel zestig jaar oud; hij had kromme beenen, een gebogen rug en den eenen schouder veel hooger dan den anderen. Toen hij nader kwam, kon ik insgelijks zijn gelaat onderscheiden; het droeg de sporen van afgeslooftheid. Zijne wangen waren kleurloos en ingevallen, en zijne dikke, hangende lippen schenen alle veerkracht te hebben verloren; onder zijne zware wenkbrauwen fonkelde een kleine oogappel, die niets van zijnen eersten glans scheen te hebben verloren.

Hij bekeek mij met mistrouwen; zijn onderzoek moest mij echter gunstig zijn; want hij kwam glimlachend tot mij, nam zijne muts af en vroeg :

« Is het Mijnheer Felix Roobeek, dien ik de eer heb te groeten? »

« Ja, vriend, ik ben het, » was mijn antwoord.

De man ontnam mij mijnen reiszak. Wij stapten voort in de baan.

« En hoe vaart mijn oom? » was mijne vraag.

« Goed, Mijnheer; het is te zeggen, zoo goed mogelijk. »

« Verwacht hij mij? »

« Natuurlijk, Mijnheer, vermits hij mij zond om u af te halen. »

« Hij is toch niet ziek, mijn goede oom? »

« Ziek?..... Neen, niet ziek. »

« Dank God, dat ik hem gezond vind! »

« Gezond?..... Neen, niet gezond. »

« Kom, Mijnheer, laat hem met vrede! » zeide de pachter lachende. « Nelis Sprinkhaan is evenals een ledig biervat.

Slaat er op zooveel gij wilt, het zal wel klinken, maar niets anders dan hol geluid is er uit te krijgen. »

« Ik ben een vat, dat zich niet door iedereen laat aftappen, » gromde de knecht. « Daarom zijt gij boos op mij, pachter Beks; maar het helpt niet : de kraan blijft toe. »

Nu werden wij door twee of drie boeren ingehaald; hunne komst deed ons zwijgen.

Mijn eerste leidsman trok met zijne nieuwe gezellen in de herberg, waarvan hij mij vroeger had gesproken, en zoo bleef ik alleen op de baan met den knecht van mijnen oom.

Nog een half boogshot stapten wij in stilte voort. Ik meende, dat de oude man weinig spraakzaam was, en dacht er over na wat ik hem zou zeggen, om de stilte te breken, toen hij nevens mijne zijde kwam en zelf het woord nam.

« Mijnheer Felix, » vroeg hij, « niet waar, pachter Beks heeft u kwaad van uwen oom gezegd? »

« Veel kwaad; hoe kunt gij het weten? » bevestigde ik.

« Het is zijne gewoonte. Hij heeft eenen ergen wrok tegen M. Roobeek : een twist over het gebruik van eenige bunders land. Nu poogt hij uwen oom overal zwart te maken en venijn tegen hem te spuwen. »

« Ik mag dus geen geloof hechten aan zijne woorden? »

« Zegt een vijand ooit de waarheid, Mijnheer? »

Er zonk mij een gevoel van zoete blijdschap in den boezem. God dank, mijn schrik, mijn angst waren ongegrond : mijn goede oom was gelasterd geworden door eenen mensch, dien de haat alleen aandreef om hem valsch te beschuldigen.

« Ik dacht het wel ! » riep ik juichend uit. « Wat hij mij zeide aangaande de wijze, waarop mijn oom zijn fortuin zou gewonnen hebben..... »

« Zoo? Pachter Beks heeft u daarover gesproken? » viel de knecht in mijne rede. « De vuiltong ! »

« Niet waar, vriend, het was logentaa! Mijn oom won

zijn fortuin door den handel, den eerlijken handel? »

« Ja, Mijnheer..... door eenen eerlijken handel, zoo waar als Nelis Sprinkhaan recht in zijne schoenen loopt! »

Bij het uitspreken dezer laatste woorden, schudde hij zonderling het hoofd, en over zijn aangezicht liep eene krampachtige grijns; maar het duurde slechts eenen oogwenk. De arme man leed ongetwijfeld aan dit soort van zenuwsiddering, welke men een tik noemt.

« De pachter poogde mij wijs te maken, dat mijn oom een barsch man was, » hernam ik. « Het deed mij pijn, zoo van hem te hooren spreken, alhoewel ik, die gedurende gansch mijn leven zijne weldaden heb genoten, het niet kon gelooven. »

« Die arme M. Roobeek lijdt veel aan zijn oud rheumatismus en aan zijn flerecijn, » antwoordde de knecht. « Hij is dikwijls ziek en niet zelden ongeduldig. Dit neemt pachter Beks te baat om hem overal stekelvarken te noemen; maar ik verzeker het u, Mijnheer, uw oom is in den grond een goedhartig man. »

« Wees gedankt, vriend, » zeide ik, « het maakt mij blijde, te weten dat de pachter mij heeft willen bedriegen. »

« Maar gij begrijpt wel, dat uw oom geen boos mensch kan zijn, » zeide de knecht, « vermits hij zich door eene zwakke vrouw, door een meisje, laat beheerschen als een kind. »

« Door eene vrouw, door een meisje? » herhaalde ik met verrassing. « Van wie spreekt gij? »

« Van uwe nicht Margriet. Kent gij haar niet, Mijnheer? »

« Eene nicht? Is er eene nicht bij mijnen oom? »

« Heeft hij u in zijne brieven nooit iets van haar geschreven? »

« Nooit. Sedert wanneer is zij met hem? »

« Dat zal ik u zeggen, Mijnheer. Gij moet weten, ik bewoon met mijne half lamme zuster het kleine hoveniershuisje, dat achter in den tuin staat; maar ik sliep in een kabinet, nevens de kamer van M. Roobeek, om alle uren

van den nacht tot zijne verzorging gereed te zijn. Vóór de komst van mejuffer Margriet hielden wij altoos eene meid, om beneden het werk te doen; maar ik was de kamerknecht; door mij alleen wilde M. Roobeek ogpepast en verpleegd worden. Het was niet altijd de gemakkelijkste dienst, maar ik vervulde hem met dankbaarheid en liefde..... Het is nu ongeveer drie jaren geleden. M. Roobeek bleef zoo deerlijk met zijn flerecijn geplaagd, dat hij in geen tien weken beneden kon gaan. Hij was natuurlijk een beetje ongeduldig. Onze meid, die het nogal in hare bovenkamer had, wilde zijne spijtige aanmerkingen niet langer dulden en liep weg. Eene tweede meid bleef eene week, maar kon het ten onzent niet gewoon worden. Zij volgde de andere. Er kwam eene derde, er kwam eene vierde; allen gaven het op na eenige dagen, en zoo bleef ik gansch alleen met mijnen zieken meester. Wij hadden geen geluk met onze laatste meiden gehad; maar het ergste van al was, dat wij er in het geheel geene meer konden bekomen, zelfs niet ten prijze van een dubbel huurgeld. Mijne zuster is gebrekkelijk en kan geene trappen beklimmen. Onze toestand was pijnlijk en vervelend. Gedurende acht dagen moesten wij het eten van mijnheer in ons huisje bereiden, en wij hadden daarvan geene kennis. Terwijl ik, om het huishouden te verzorgen, onder en boven liep, bleef uw arme oom alleen en zonder voldoende verzorging. Op het oogenblik, dat onze nood onuitstaanbaar was geworden, verscheen er onverwachts een engel..... ja, een engel..... »

Hier overviel hem zulke hevige zenuwtrekking, dat hij moest ophouden van spreken; het was een zonderlinge lach, die nu op zijn verkrampt aangezicht grijsde; maar vooraleer die aanval geëindigd was, ging hij dus voort :

« Ja, een engel, zoo waar als Nelis Sprinkhaan recht in zijne schoenen loopt! Die verlosser was uwe nicht, Margriet Rijdams, dochter eener zuster der overledene vrouw van uwen oom. Zij had van Gent naar Meenen moeten reizen,

zeide zij, om daar wat geld te brengen aan eenen broeder, die soldaat is. Deze gelegenheid wilde zij niet verzuimen, om in het voorbijgaan haren lieven oom te bezoeken en naar zijne gezondheid te vernemen. M. Roobeek had mij verboden, ooit eenen zijner bloedverwanten tot hem te laten naderen. Ik gaf de nicht kennis van dit verbod. Het bedroefde haar zoo diep, zij scheen mij zoo eenvoudig, zoo zacht, zoo belangeloos, dat ik er waarlijk door ontroerd werd. Daarenboven, toen ik haar klaagde over de moeilijkheid van onzen toestand, bood zij aan ons te helpen en al het huiswerk te verrichten, totdat wij eene goede dienstmeid zouden hebben. Zij was ervaren in de kunst van koken en in alles, wat het huishouden betreft. Uit enkele opoffering en uit liefde voor haren armen oom deed zij dit aanbod. Geen stuiver loon zou zij aanvaarden..... Ik liet mij beklappen, en met gevaar van M. Roobeek te vergrammen, ging ik naar boven om hem te melden, wie er verlangde hem te groeten. Hij werd inderdaad bijna woedend, omdat ik de stoutmoedige nicht niet onmiddellijk aan de deur had gezet. Op mijn lang aandringen stemde hij eenter toe. Hij zou zijne nicht voor een oogenblik ontfangen, maar zou haar terzelfder tijd, zooals hij zeide, voor eeuwig den lust ontnemen om hem door hare tegenwoordigheid te komen vervelen..... Ik bracht de nicht boven en verwijderde mij. Tot beneden hoorde ik de stem van uwen vergramden oom hergalmen. Hij sprak lang en hevig; ik voorzag, dat de nicht onmiddellijk, verschrikt en weenende, de trappen zou komen afloopen; maar daar hoorde ik met verbaasdheid, dat zij in niet min harde woorden tegen M. Roobeek uitviel, en eindelijk de bovenhand scheen te hebben behouden. Ik hoorde wel het galmen hunner stemmen, maar kon niet verstaan wat er werd gezegd..... Eensklaps komt mejuffer Margriet beneden, zoo bedaard, zoo koel, als ware er niets geschied. Zij duwt mij eenen korf in de handen en zegt : “ Daar! ga naar den slachter en haal vier pond rundvleesch,

van de korte ribbe! Rap, en wees terug in een oogenblik! Kijk mij toch zoo niet aan. Voortaan zult gij mij te gehoorzamen hebben : het is de wil van Jan-oom..... » En sedert dien dag, Mijnheer, beschikt zij ten onzent over alles. Er zijn lieden, die zeggen, dat zij M. Roobeek heeft betooverd.»

« Betooverd? » mompelde ik.

« Ja, maar, Mijnheer, dat zijn kinderachtigheden, niet waar? Ik weet het beter : het is door hare vriendelijkheid, door hare opoffering, door hare onophoudende zorgen, in één woord, door hare deugden, dat zij dus boven alle anderen de achting van mijnen meester heeft gewonnen en sedert bijna drie jaren onverminderd blijft behouden. Er zijn nog andere benijders, die zeggen, dat mejuffer Margriet het op de erfenis van M. Roobeek alleen heeft gemunt; maar, hemeltje-lief, hoe valsch! Het edelmoedig meisje denkt aan zulke dingen niet. Had zij geld, zij zou het veeleer opofferen om haren dierbaren oom de minste pijn te sparen. »

Gedurende zijne lange uitleggingen had de oude knecht, meer dan eens, zijne gewone zenuwtrekking onderstaan; maar nu werden zijn hoofdschudden en zijn grijnslachen zoo hevig, dat ik door medelijden diep werd bewogen.

« Vriend, gij lijdt geweldig aan de zenuwen, » zeide ik. « Het is eene pijnlijke kwaal, niet waar? »

Hij keek mij in de oogen, als verwonderde hem mijne eenvoudige vraag, en haalde de schouders op, doch antwoordde niet.

Wij stapten eene wijl in stilte voort.

Alhoewel de knecht met grooten lof van mijne nicht Margriet had gesproken, was de toon zijner woorden echter zoo vreemd, dat ik begon te twifelen, of hij niet met inzicht mij de waarheid verborg.

Meer dan eens stuurde ik hem vragen toe, om hem klaardere uitleggingen te ontlokken, maar hij herhaalde zijne eerste bevestigingen op dezelfde wijs.

Was zijn doel geweest, mij wantrouwen tegen mijne

nicht Margriet in te boezemen, dan had hij het ten volle bereikt. Een meisje, dat dus in eenige minuten tijds eenen onbeperkten invloed op eenen ouden, zieken man wist te bekomen, en zich sedert dan de volledige meesterschap over zijn huis aanmatigde, dit kwam mij ten minste zeer wonderlijk voor. Het strookte echter niet met mijne vertrouwende natuur, iemand op enkele twijfelachtige woorden te verdenken, en ik worstelde in mij zelven tegen het ongunstig gevoel, dat mij in het hart wilde kruipen.

“ Zeg eens, goede man, ” vroeg ik, “ is mijne nicht nog jong? ”

Hij schudde ontkennend het hoofd.

“ Is zij oud?..... Ook niet? Zij moet toch oud of jong zijn! ”

“ Het is op haar aangezicht niet te zien, Mijnheer, ” was zijn antwoord. “ Ik evenwel zou haar ongeveer dertig jaar aangeven. ”

“ Zij is schoon misschien? ”

“ Neen, schoon niet. ”

“ Leelijk dan? ”

“ Zij is wat van de pokjes geschonden. Of zij daarom leelijk mag genoemd worden? Het is eene zaak van goesting; maar zij is lang en mager, en zacht en vriendelijk en oprecht, het is niet om te zeggen..... en hoe belangeloos zij haren ouden oom verzorgt en hoe teeder zij hem bemint, evenals een kind zijnen vader, zoo waar als Nelis Sprinkhaan recht in zijne schoenen loopt, dat is iets wonders! ”

Bij deze woorden schudde hij weder zenuwachtig het hoofd.

Ik kon uit den onbegrijpelijken mensch niet wijs worden. Was hij zwak van hersens, of had hij eenen wrok tegen Margriet? Zij had hem den invloed ontnomen, dien hij vroeger op mijnen oom scheen te hebben uitgeoefend. Was hij daarom op haar verstoord? Maar hij sprak slechts met den uitbundigsten lof over haar!..... Zijne woorden lieten evenwel niet na, mij diep te verontrusten.

Wij naderden het dorp Visseghem : de tamelijk hooge kerktoeren verhief zich wat verder uit den schoot van dicht geboomte.

Welhaast leidde onze baan ons te midden van een vijftigtal huizen, die rondom en in de nabijheid van eenen windmolen verspreid stonden.

„ Dat is het gehucht Blekhout, „ zeide de knecht. „ Het behoort onder onze gemeente..... Dit hoofd, dat door het gat van den molen naar ons uitkijkt, is baas Kasper Vlierings, de koning van St.-Sebastiaansgilde, de beste handboogschutter der omstreken..... Het huis ginder, met zijn hofken voor de deur en met de groene vensterblinden, is een eigendom van uwen oom. Daar woont de schoolmeester Thomas Bokstal. De man geniet geene goede gezondheid, en eet magere pap met zijne vier kleine kinderen. Hij heeft te weinig leerlingen ; onze meeste jongens gaan bij den koster in het dorp ter school. „

Wij traden nu in eene lange straat, van weerszijden wel bebouwd met tamelijk nette huizen. Hier en daar kwamen de lieden voor hunne deur staan en keken mij verwonderd en onderzoekend aan. De knecht, die mijnen reiszak droeg, liet hen vermoeden, dat hij mij naar de woning van M. Roobeek bracht. Ik zag aan hunne blikken, dat zij daarover allerlei veronderstellingen maakten. Eenigen der stoutsten riepen luide Nelis toe, om van hem te vernemen, wat zij wenschten te weten ; maar hij stapte zwijgend en onbewogen voort.

Zoo bereikten wij het einde der lange straat en traden op eene groote, bijna vierkante plaats, die in het midden met lindeboomen was beplant.

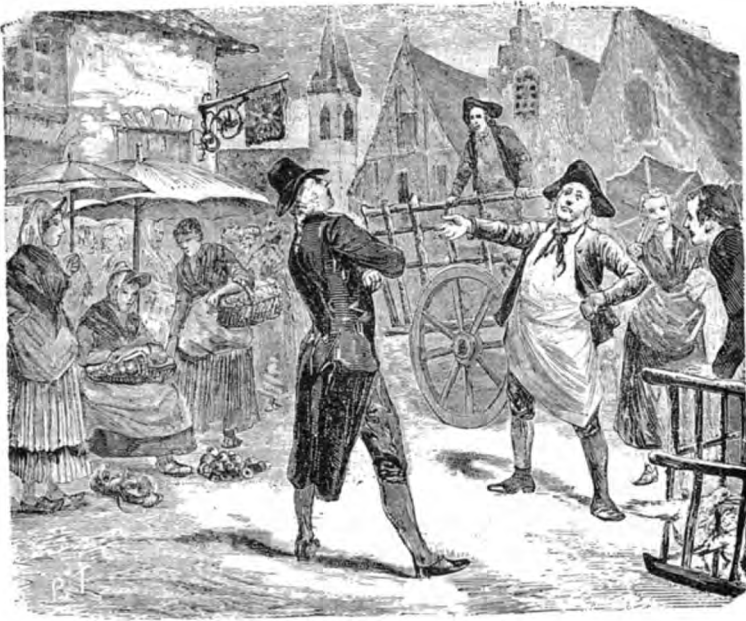
De knecht, met zijnen vinger vooruitwijzende, zeide mij :

„ Ziet gij ginds, ten einde der Markt, dat groote huis — het grootste van alle — met zijne tien geslotene vensters ? Dit is het huis van uwen oom. Wanneer hij ziek is en niet beneden kan komen, blijven de vensterblinden aan de straat altijd gesloten. De lieden kennen dit, en zij weten,

dat hij dan niemand ontvangen wil, zelfs niet voor haastige zaken..... Ter rechterzijde van het huis staat het hek van onzen tuin; ter linkerzijde woont baas Verdillen, de grootste vijand van M. Roobeek..... »

“ Zijn grootste vijand? » murmelde ik.

“ Ja. Gij moet weten, baas Verdillen is timmerman. Zijn

Elkander de leelijkste dingen naar het hoofd geworpen. (Bladz. 89)

eeuwig zagen en kloppen verveelde M. Roobeek. Uw oom wilde des timmermans huis voor veel geld van hem afkopen en hem zoo doen verhuizen; maar baas Verdillen, die een stijfhoofdige man is en insgelijks met schijven zit, wilde van zulk voorstel niet hooren. Er is daaruit een erge twist gerezen. Uw oom en baas Verdillen hebben te midden der Markt en in tegenwoordigheid van vele lieden, elkander de leelijkste dingen naar het hoofd geworpen. Sedert dan

groeten zij zelfs elkander niet meer..... Wat zegt gij van onze kerk? Zij is groot en schoon voor een dorp, niet waar?..... Zie den vergulden Eenhoorn, boven die ronde poort. Daar is de brouwerij van Frans Cools, die het beste bier onzer omstreken maakt..... Wat verder hebt gij de olieslagerij van M. Bakkerzeel. Hij is een rijk man..... »

De knecht voer voort met mij verschillende huizen aan te wijzen, mij inlichtingen gevende over hunne bewoners; maar ik luisterde niet meer naar zijn gepraat. Nog een honderdtal stappen en wij zouden het huis van mijnen oom bereiken. Welk lot wachtte mij daar? Wat was er gegrond in al de kwaadvoorspellende woorden, waarmede ik, sedert twee uren, was bestormd geworden? Was mijn oom een barsch en eigenzuchtig man? Dit scheen mij onmogelijk..... maar de nicht, de nicht?

Hoe meer wij het huis naderden, hoe angstiger mijn hart begon te kloppen, en toen de knecht den sleutel op de deur stak en deze zeer zachtjes opende, om geen gerucht te maken, voelde ik mij beven.

Hij bracht mij, even stil en op de teenen stappende, door eenen langen gang tot in eene tamelijk groote achterkamer, die haar licht ontving door twee vensters, op den tuin uitzijnde. Hier wees hij mij eenen stoel en zeide met teruggehoudene stem :

« Gelief een oogenblik te wachten; Mejuffer Margriet zal boven zijn : ik ga haar van uwe komst verwittigen. »

« Maar leid mij liever bij mijnen oom, » morde ik.

« Het is verboden, » was zijn antwoord. « M. Roobeek slaapt waarschijnlijk : het is zijn gewoon uur. En beetje geduld, Mijnheer; nicht Margriet zal aanstonds bij u komen. »

VI

Toen de knecht mij had verlaten, keek ik eens rondom de kamer, waarin ik mij bevond. Veel bijzonders was er niet op te merken. Eene tafel en vier stoelen, een hangend uurwerk, eene kast, eenige ingelijste prenten aan den wand, een groote schoorsteen met een smeulend houtvuur, waarbij een zeer klein tafeltje met linnen en naaiwerk, en een lagere stoel voor de naaister.

Op de tafel lagen twee of drie nummers van een Brusselsch dagblad.

Ik wilde er een van ter hand nemen; maar nu bemerkte ik een geopend boek, dat bij de dagbladen lag. Om te zien, waarover dit boek handelde, naderde ik de tafel. Mijn oog viel op een artikel VIII, en ik las, niet zonder verwondering, de volgende woorden :

“ Alle testamenten ende uurtersten wille ghemaeckt bij den ghenen dies vermeughende, onder zijn handteecken oft present Notaris ende getuygen ofte andersins (deughelycke daer of blijckende) sorter en effect. ”

Was mijn arme oom dan zoo ziek, dat hij, of anderen, reeds dachten aan zijn testament?

Ik bekeek het titelblad van het boek; daarop stond in groote letteren :

“ Costumen der Stede ende Casselrye van Corteryck. ”

Ik werd uit mijne overweging opgewekt door den klank

eener fijne stem, die in den gang tot den knecht zeide :

“ Het is wel; ik heb u dezen namiddag niet meer noodig. Ga in den hof en plant nog een bed jonge erwten. Het moest reeds sedert drie dagen gedaan zijn. Nu, spoed u wat! ”

Daarop trad mijne nicht Margriet in de kamer.

Zij was zeker niet schoon. De kinderpokjes hadden haar aangezicht geschonden. Dit gaf mij moed; ik groette haar met eenen glimlach.

Zij wierp eenen diepen blik in mijne oogen, doch kwam onmiddellijk tot mij en zeide op zeer minzamen toon :

“ Welkom, kozijn Felix. Hoe lang heb ik niet gewenscht, uwe kennis te mogen maken! Nu ben ik waarlijk gelukkig, u de hand te drukken. Sedert twee jaar heb ik gepoogd, Jan-Oom over te halen om u uit het College naar hier te roepen. Het betaamde niet, hem in zijne ziekte door vreemde, door baatzuchtige lieden te laten oppassen. Nu zijt gij daar, om mij te helpen. Wij zullen, in liefde en zorgelijke verpleging, wedijveren om de laatste jaren van onzen armen oom zoo zoet te maken als mogelijk, niet waar? ”

Ik wist niet wat haar te antwoorden.

“ Gij hebt onzen oom aangeraden mij uit het College te roepen? ” stamelde ik. “ Ach, ik ben u wel hartelijk dankbaar, mejuffer. ”

“ Mejuffer? Kom, noem mij nicht Margriet; ik heet u niet anders dan kozijn Felix. ”

“ Is mijn oom zoo erg ziek, nicht? ”

“ Och, neen, kozijn. Hij lijdt aan rheumatismus en voet-euvel; maar dit belet hem niet, te eten en te drinken als een gezond mensch. Nu slaapt hij; gij zult nog wel een half uur, een gansch uur misschien moeten wachten om hem te zien; want in zijnen namiddagslaap gestoord worden, dit kan hij niet verdragen. Ik moet mij spoeden aan het werk. Zoohaast Jan-oom ontwaakt, zal hij roepen, opdat men hem twee zakjes warm zand brenge, om achter

zijnen rug te leggen. De twee zakjes moet ik nog naaien. Zet u neer bij de tafel, kozijn, en lees intusschen het nieuws over de patriotten, in de Brusselsche gazet. »

Zij bemerkte waarschijnlijk nu eerst het boek, dat op de tafel lag; want zij nam het weg en sloot het in de kast, terwijl zij zeide :

« Het is een boek van Jan-oom; hij heeft er dezen morgen nog in gelezen. »

Na deze woorden nam zij plaats, tamelijk verre van mij, op den kleinen stoel in den hoek van den schoorsteen, en begon met groote haast aan de linnen zakjes te naaien, zonder in den eerste ten minste nog van haar werk op te zien.

Ik veinsde in het dagblad te lezen; doch ik bekeek mijne nicht van ter zijde en met veel aandacht. Wat moest ik van haar denken? Had men haar insgelijks bij mij, uit haat of afgunst, gelasterd?

De nagelaten sporen der kinderpokjes deden haar aangezicht voorkomen als met witte vlekken bemarmerd en hadden haren mond eenigszins misvormd. Zij was van middelmatige gestalte, maar scheen lang ter oorzake harer ongemeene magerheid. Haar hoofd was opmerkelijk klein: alles was klein aan haar. Nauwelijks kon men hare oogen onderscheiden; het waren als twee glinsterende parelen van bruin glas.

Hare kleeding, alhoewel net en rein, was uiterst nederig en zonder eenig versiersel. Zij droeg eene witte fladdermuts, een lang kleed van blauw katoen met zwarte stippen, en eenen dof-purperen halsdoek met witte stippen. Dit kleedsel gaf haar het voorkomen eener geestelijke zuster of eener begijn.

Zonder twijfel had men het arme meisje gelasterd. Zooals zij daar nu in den hoek van den schoorsteen zat te arbeiden, deed zij op mijnen geest den indruk van een zwak, eenvoudig en onnoozel wezen, onbekwaam tot list of boosheid. Zij was noch mooi, noch jong: zij kon inderdaad

wel dertig jaren tellen; maar in het geheel van haar persoon was iets fijns, iets zedigs, iets ingetogens, dat vertrouwen inboezemde.

Ik had sedert eene wijl opgemerkt, dat zij insgelijks, nu en dan, naar mij begon op te zien en met eenen vluchtigen blik mij van hoofd tot voeten bekeek. Ik vond het gansch natuurlijk. Deed ik niet hetzelfde jegens haar?

Het stilzwijgen begon mij te hinderen.

“Nicht Margriet,” vroeg ik, om toch iets te zeggen, “zoudt gij de goedheid willen hebben, mij de kamer te wijzen, welke ik hier moet bewonen? Ik zou graag mijne handen wasschen.”

“Uwe kamer is boven, naast de kamer van Jan-oom,” antwoordde zij. “Jan-oom slaapt nog: wij mogen niet naar boven gaan vóórdat hij roept. Heb nog eenige oogenblikken geduld, kozijn..... Gij slaapt nevens Jan-oom, om des nachts hem te kunnen helpen, als hij iets noodig heeft. Zoudt gij gelooven, kozijn, dat, tot nu toe, Nelis Sprinkhaan, onze knecht, in die kamer heeft geslapen? Het werd gevaarlijk; die man was altijd alleen met Jan-oom, en hij veinsde eene overdrevene verkleefdheid, in de hoop dat hij in het testament zou staan. Jan-oom mocht niet langer blootgesteld blijven aan de haatzuchtige kuiperijen van vreemde lieden. Wij bloedverwanten alleen, moeten hem oppassen en bewaken: het is niet slechts onze plicht, maar tevens ons recht..... Nu gij hier zijt, kozijn, zal ik den knecht geene gelegenheid meer laten om alleen met Jan-oom te blijven. Ik kon den voor ons gevaarlijken mensch wel geheel doen wegzenden; maar hij heeft eene gebrekkelijke zuster en ik wil hem niet nutteloos kwaad doen.”

Eensklaps rinkelde er eene bel in den gang, en onmiddellijk galmde van boven eene grove stem, die als verstoord schreeuwde:

“Margriet! Margriet!”

“Ha, Jan-oom is ontwaakt!” zuchtte ik.

Maar zij, als had zij het niet gehoord, zeide zeer bedaard tot mij :

“ Ziehier den regel van ons huis. Wij staan op te zes ure, wij ontbijten te zeven ure, wij nemen het noenmaal te een uur. Jan-oom slaapt des namiddags van eenen tot drieën of tot vieren. Dat is de eenige tijd, dat wij vrij zijn, om te doen wat wij willen. Wij nemen het avondmaal..... ”

“ Margriet! ” Margriet! ” hergalmde 't voor de tweede maal.

“ Maar de arme zieke heeft misschien hulp noodig, ” merkte ik op.

“ Laat hem maar wat schreeuwen, ” schertste zij, “ het is zijne gewoonte; het doet hem goed, zijne gal eens te kunnen omschudden..... Wij nemen, zeg ik, het avondmaal te zeven ure en gaan te bed te negen..... ”

Weder werd zij met ongeduld geroepen.

“ Ja, ja, hier ben ik, bullebak! ” antwoordde zij, luid genoeg misschien om door Jan-oom gehoord te worden. “ Nu, kozijn, houd u gereed. Binnen een oogenblik zal ik u komen zeggen, dat Jan-oom u verlangt te zien..... Indien gij het wilt, zullen wij wel overeenkomen en goede vrienden blijven; want onze belangen zijn gansch dezelfde. ”

Zij liet mij verbluft staan. Had zij onzen oom niet bullebak genoemd? En wat beteekende de spot, waarmede zij zoo onbewogen zijnen herhaalden roep had onthaald? Waren zij gegrond, de gezegden der lieden, die beweerden, dat zij het alleenlijk op de erfenis had gemunt? Vleide zij hem in zijne tegenwoordigheid? Bespote zij hem dus, zoo haast hij haar niet kon hooren? Pijnlijke twijfel, angstige verlegenheid, waarin ik geenen lichtstraal kon vinden!

De stem mijner nicht klonk van boven tot mij.

“ Kom spoedig, kozijn Felix, ” riep zij, “ Jan-oom is ongeduldig om u de hand te drukken! ”

Die laatste woorden lieten mij een minzaam onthaal hopen en gaven mij moed. Ik beklom de trappen met blijde haast

en trad in de wijde kamer. Reeds van bij de deur stak ik de armen uit om mijnen goeden peter, mijnen edelmoe-digen weldoener, aan den hals te vliegen; maar zijn koele, strenge blik trof mij als een hamerslag: ik liet de armen vallen en bleef aarzelend staan.

Mijn oom zat half liggend in eenen grooten leunstoel, met een paar kussens achter zijnen rug; een zijner voeten rustte insgelijks op een kussen. Hij was door zich zelven reeds zeer hoog van gestalte: maar de lange en met pels gevoerde slaaprok, die hem tot op de voeten daalde, deed hem nog grooter en bovenal breeder schijnen. Hij deed op mijnen ontstelden geest den indruk van eenen vertoornden reus.

Terwijl hij nu zijn oog op mij gevestigd hield, voelde ik zijnen scherpen blik tot in het merg mijner beenderen dringen. Ik was vervaard.

Nicht Margriet duwde aan mijnen arm en wilde mij vooruit doen gaan; maar ik wachtte op een bevel of een aanmoedigend woord van mijnen oom.

„Ha sa, mijn vieze neef!“ riep hij welhaast, „zijt gij een meisje of meent gij misschien, dat ik een menschen-eter ben? Jongen, jongen, wat ziet gij er toch paddebloot uit! Kom nader, geef mij de hand: ik zal u niet bijten.“

Hij lachte minzaam en scheen vroolijk. Daardoor gerust-gesteld, liep ik toe, greep juichend de hand, welke hij mij toereikte, en bracht ze aan mijne lippen om er een kus van dankbaarheid op te leggen.

Deze uitstorting van mijn gevoel ontroerde hem waar-schijnlijk, want hij trok mompelende zijne hand terug.

„O, mijn goede oom, mijn lieve peter,“ riep ik uit, „hoe zegen ik God, die mij eindelijk toelaat, u in persoon al mijne erkentenis, al mijne liefde te betuigen! Van in mijne wieg heb ik uwe weldaden genoten: gij zijt de edele beschermgeest van gansch mijn leven; ik zal door eene verkleefdheid zonder palen, door mijnen ijver om uwe minste wenschen.....“

“ Wat staat gij daar in uwe vuist te lachen, magere Griet? ” riep Jan-oom, eenklaps in gramschap losbarstende. “ Gij meent, dat de jankerij van mijnen onnoozelen neef mij ontroert? Zij ontroert mij niet! Neen, rommeledommel, zij ontroert mij niet! ”

Verrast en verschrikt, week ik een paar stappen achteruit. Het woord *rommeledommel*, dat mijn oom als eene uitroeping van ontevredenheid bezigde, ratelde als een losbrekende donder mij in de ooren.

“ Gij wilt het verbergen, ” schertste mijne nicht. “ Gelooft gij, dat ik het niet zie? ”

“ Zwijg, gij onbeschaamde kwezel! ” bulderde Jan-oom opnieuw. “ Wanneer gij mij maar plagen kunt, dan leeft gij..... Pak u weg, ik wil alleen met mijnen neef blijven! ”

“ Om hem op uw gemak te kunnen treiteren, niet waar? ”

“ Magere Griet, doe mijn bloed niet koken, donnerwetter! of ik spring uit mijnen stoel, met gevaar van den hals te breken!..... Zijt gij weg of niet? ”

“ Welaan, haal uw hart nog wat op! gij zijt gek! ” lachte Margriet, terwijl zij langzaam de kamer uitging.

Ik meende, dat Jan-oom tegen de onbeschoftheid mijner nicht ging uitvaren. Hij mompelde integendeel, met blijde bewondering, in zich zelven :

“ Dat is een parel van een meisje! Die heeft haar op de tanden en zal op hare teenen niet laten trappen. Zoo zie ik de lieden gaarne. ”

Hij wees mij eenen stoel en deed mij voor hem nederzitten. Dan zeide hij bedaard, doch met koele bitsigheid :

“ Felix, jongen, gij moet de melk van uwen baard pogen te schudden. Platzakken kan ik niet lijden. Gij ziet er nog ijselijk kinderachtig uit. Het is uwe schuld niet en het zal misschien beteren. Fleem mij nimmer, of wij worden kwade vrienden. Van dankbaarheid of van weldaden wil ik om den drommel niet hooren. Wat is dankbaarheid? De wensch en het middel om wat meer te krijgen, anders niet !

Zwijg dus voortaan van wat ik voor u en voor uwe ouders kan gedaan hebben. Gij verkeert misschien in de dwaze gedachte, dat het goed kan zijn mij te vleien, opdat ik u in mijn testament ten nadeele van anderen begunstige? Niet noodig, jongen; alles zal natuurlijk en rechtmatig toegaan, indien men mij geene redenen geeft om van inzicht te veranderen. Mijne nalatenschap valt in twee deelen: de eene helft is voor u, want gij zijt de eenige zoon van mijnen eenigen broeder. Het is nutteloos, ik herhaal het u, het kan zelfs schadelijk voor u worden, mij te vleien en te fleemen, of mij met de uitstorting uwer zoogezegde dankbaarheid te vervelen. Al wat ik van u verlang, is, dat gij niet te vurig naar mijnen dood wenscht.... Hoe zit gij daar nu met eene siropen tronie, als iemand die een pot gebroken heeft? Snakken dan de meeste neven, kozijns en nichten niet naar den dood van hunnen suikeren mononkel? Kom, kom, waarom er doekjes omgedraaid? Als de ezel dood is, maakt men fluiten van zijne beenderen en men laat de boeren dansen, niet waar?.... Nu, spreek, is het zoo? »

Ik zweeg. Mijne ooren tuitten. Zijne ijskoude woorden hadden mij het bloed in de aderen bevrozen.

Hij zat nu daar voor mij, de man, wiens naam ik reeds in mijne wieg had gestameld en later in al mijne gebeden, hem zegenende, had herhaald!..... de tweede vader, de milde weldoener, dien ik zoo teeder had bemind en nog even vurig beminde! Mijn hart had uitstorting voor het lang opgesloten gevoel noodig..... en wat ontmoette ik hier? Barschheid en spot. Was het geen droom, geene dwaling mijner zinnen?

Mij ontsnapte een lange zucht en twee tranen welden op in mijne oogen.

« Welnu, zijt gij stom geworden? Gaat gij spreken! » gromde mijn oom met vlammeende oogen.

« Ach, oom lief, » stamelde ik, « heb medelijden met mij! Uwe woorden doorboren mij het hart. Gij kent mij

niet. God hoort ons. Ik verzeker u, dat ik alles ter wereld — mijn geluk zelfs — zou geven, kon ik daardoor uw leven tot eenen honderdjarigen ouderdom verlengen. Uwe nalatenschap, daar denk ik niet aan. Was ik van nu af overtuigd, dat ik van u niets, niets zal erven, ik zou er u niet minder om liefhebben en dankbaar zijn. O, geloof mij, het is mijne ziel zelve, die tot u spreekt! "

Tranen rolden mij uit de oogen, en ik wilde, opgewonden als ik nu was, weder zijne hand aan mijne lippen brengen.

" Potstausend! " riep hij, " wat zijn dit voor dwaze streken? Houdt gij mij voor eene vrouw, die kan gediend zijn met zulk gekerm? Zoo kan het niet blijven duren! Zal ik uit u niets hooren dan die eeuwige lamentatie van Jeremias? Daar zullen wij eens een speldeken voor steken.....! "

Maar Margriet, door den knecht gevolgd, trad in de kamer en zeide lachend :

" Zoo, zoo, gij hebt dien armen jongen nog op de pijnbank liggen? Laat hem gerust, of gij zult met mij te doen krijgen! "

" Ga weg, mager verdriet, of ik smijt u die kom koffie naar den kop! " riep Jan-oom, zich met hevige woede half in den leunstoel oprichtende.

" Zwijs maar stil, " antwoordde zij, " anders ware ik bekwaam om uw heet zand uit het venster te storten. "

" Ha, ja, het heete zand, ik dacht er niet meer aan. "

" Ik geloof het wel. Gij schept er zooveel vermaak in mijnen goeden kozijn te plagen, dat gij uwe pijn vergeet... Kom, Felix, help mij een handje ; gij moet den dikken buffel een weinig opheffen, om de nieuwe zakjes zand hem achter den rug te kunnen leggen. "

Zij ontnam den knecht de twee zakjes en wees hem de kamer uit.

Ik was mijnen oom genaderd en had mijne handen hem onder de armen gestoken, terwijl Margriet zich gereed

hield om de zakjes met warm zand hem achter den rug te schuiven. Hij was zeer zwaarlijvig; de voorzichtigheid, de vrees van hem smarten te veroorzaken, ontnam mij een gedeelte mijner kracht. Evenwel gelukte het mij, hem wat op te lichten; maar hij slaakte eensklaps eenen zoo pijnlijken schreeuw en rommeledommelde zoo vervaarlijk, dat ik van schrik hem in zijnen zetel liet teruggvallen.

Dan borst hij los in eenen vloed harde woorden en verweet mij met wreeden spot mijne onhandigheid; hij noemde mij beul, papzak, dommerik. Het hart bekleemde mij in de borst en ik voelde het schaamrood op mijn voorhoofd gloeien. Daar stond ik nu, verbluft en verschrikt, zonder eene beweging of een woord te durven wagen.

“Wacht een beetje!” riep Margriet. “Ik zal mijne mollige handschoentjes eens aantrekken..... Nu, Felix, neem gij de zakjes en smijt ze hem achter den rug, terwijl ik u toon, hoe men met dien kwaadwillige zieke te werk moet gaan.”

Jan-oom begon reeds om hulp te schreeuwen, van zoo-haast hij haar inzicht merkte; maar zij, met eene geweldige inspanning van krachten, hief hem hoog in zijnen zetel op, deed mij de zakjes achter hem leggen en liet hem als een blok hout nedervallen.

Nog eenen smartkreet slaakte mijn oom; maar dan begon hij, evenals Margriet, luide te lachen en scheen zeer tevreden over de ruwheid zijner nicht.

Dit tooneel verstomde mij zoodanig, dat ik het betoeterd aanschouwde en zeker het voorkomen moest hebben van iemand, die aan zijn eigen verstand en aan zijne oogen twijfelt.

“Wel hemelsche deugd!” riep Jan-oom. “Wat zijt gij toch voor een mensch? Zie hem daar nu met opgespalkte oogen staan kijken, als een uil in een stellinggat! Meent gij dan, dat ik een porseleinen manneken ben en zal breken bij den minsten stoot?”

Mijne keel was toe; ik kon nauwelijks ademen. Al de

kracht, die mij overbleef, wendde ik aan om mijne tranen met geweld op te houden. Ik gevoelde mij diep ongelukkig : mijn hart bloedde uit de wreede wonden, welke mijne liefde, mijn eerbied en mijne dankbaarheid, in zoo korten tijd en slag op slag, hadden ontvangen.

Nicht Margriet had ongetwijfeld medelijden met mij; want zij redde mij uit mijnen ondraaglijken toestand.

„ Kom, Felix, laat den grommelpot alleen en ga met mij, „ zeide zij.

„ Hij zal hier blijven! „ bulderde Jan-oom.

„ Hij gaat met mij : ik heb hem noodig, „ snauwde zij.

„ Dat zullen wij zien ! Ben ik hier de meester of niet? „

„ Meester van uwen neef dood te plagen? Ja, indien ik er niet was, om uw slachtoffer te beschermen. Laat hem, om Gods wil, nu maar los tot bij het avondmaal; hij heeft zijne kamer nog niet gezien; de tijd ontbrak hem zelfs om zijne handen te wasschen. Hij gaat met mij, zeg ik u. „

„ Ik verbied het! „

„ En ik wil het! „

„ Wel, loopt dan allebei naar de maan! „

Margriet trok mij bij de hand voort; ik volgde haar, lijdzaam en zwijgend, als een halfdood mensch.

In den gang, juist nevens de kamer van Jan-oom, toonde zij mij eene opene deur en duwde mij daarin, terwijl zij zeide :

„ Daar is uwe kamer. Men heeft uw koffer gebracht; uwen reiszak heb ik insgelijks naar boven doen dragen. Schik uwe zaken een beetje en wasch uw aangezicht en handen, indien gij het noodig denkt. Rust eenigen tijd, om van uwe verrassing en uw verdriet te bekomen. Daarna wacht ik u beneden : ik heb u goeden raad te geven..... Vrees niet; Jan-oom zal u niet roepen; ik zal het hem verbieden. „

Ik stapte met wankelende beenen in de kamer, waarin ik voortaan zou wonen. Geen enkelen blik wierp ik op de dingen, welke mij omringden. Alles was mij onverschillig

geworden; ik bleef te midden der kamer staan met neergeslagen oogen, stom en zonder beweging den vloer onder-vragend. Was het mogelijk? Droomde ik niet?..... Neen, neen, het was de troostelooze wezenlijkheid : ik had mijn gansch leven gesnakt naar dit oogenblik, als naar het paradijs..... en nu lag ik nedergestort in eene wreede hel! Deze wanhopige overweging ontrukte mij eenen angst-kreet; ik liet mij op den eersten stoel den besten nederzakken, bedekte mijn aangezicht met de handen en gaf den vrijen teugel aan mijne pijnlijk bedwongene tranen.

Hoe lang ik dus voortvoer met mijn hart van het krop-pend verdriet te ontlasten, dit wist ik niet. Allengs toch hiielden mijne tranen op te vlieten en er kwam weder eenige klaarheid in mijne hersens. Ik dacht aan het ver-leden. Het geboortedorp rees op voor mijne oogen; mijne schoone kindsheid, mijne goede ouders, professor Carolus, mijne schoolgezellen Schaap, De Reus en Davreux : al die geluksbeelden waarden over en weder voor mijn gezicht, en het troostte mij, tranen van medelijden in hunne oogen te zien glinsteren. Zij betreurden het akelig lot van hun arm kind, van hunnen ongelukkigen vriend!..... Nu en dan staarde ik klagend ten hemel en het zoete woord « moeder » steeg als eene stille bede van mijne lippen op..... Ach, en zoo zou voortaan mijn lot zijn! Ik zag niet hoe het kon veranderen. Misschien was mijn oom in den grond een goedhartig man; maar ik, die zoo ingetogen was opgevoed, die sedert mijn eerste levensjaar voor hem al de liefde, al den eerbied, waartoe een menschelijk wezen bekwaam is, in mijnen boezem had verzameld en opgehoopt, hoe kon ik nu leven in die verstikkende lucht van barschheid en koele bespotting des gevoels? En hoe verschrikkelijk mijn lot ook was, ik moest het aanvaarden zonder morren; de dankbaarheid zelve legde mij dit op als eenen duren plicht..... Welaan, was het eene martelie, ik zou ze geduldig doorstaan, uit liefde voor mijnen weldoener;

maar hoe mijn hart voortdurend zou bloeden en wat mijne ziel zou lijden, eilaas, dit voorzag ik met ijzing.

Zoo nadenkend, opende ik mijn koffer en begon mijne zaken wat te schikken; maar ik was zoo verstrooid en zoo weinig tot aandacht bekwaam, dat ik bijna niet wist wat ik deed. Toen ik onder uit mijn koffer eenige boeken had genomen — leermeesters en vrienden uit het College — en ze op de tafel had gelegd, bleef mijn oog lang op den rug der boekdeelen gevestigd. De doorluchtige namen van Homerus, Demosthenes, Horatius en Cicero tooverden mij terug in het College St.-Paul, te Doornik, te midden mijner goede professors en mijner trouwe studiegezellen. Ik hoorde de eenen mij loven en de anderen mij toejuichen : ik leefde weder in de herinnering hunner liefde, hunner belanglooze vriendschap voor den armen, gebrekkelijken jongen..... Ach, dit aandenken, alhoewel het mij eerst in eenen gelukkigen droom deed wegvlootten, verscheurde mij eindelijk het hart.....

Onbewust van mijne daden, en als om deze smartelijke herinnering te ontvluchten, daalde ik met loome stappen naar beneden en zette mij, in de achterkamer, bij de tafel op eenen stoel, met de hand aan het hoofd.

VII

Reeds eenigen tijd zat ik alleen en in hopelooze gepeinen verzonken, toen Margriet in de kamer trad met eenen korf salade, dien zij op de tafel zette. Terwijl zij de salade begon schoon te maken, zeide zij tot mij :

“ Kom, Felix, schep moed; het zal niet lang duren, of gij zult de zaken beter inzien. Ik begrijp uw verdriet wel en heb waarlijk medelijden met u. Gij schijnt een goedhartige jongen, maar gij zijt veel te eenvoudig en hebt nog geene kennis van de wereld. Meent gij, dat ik zoo onbeleefd van aard ben, als ik mij toon in tegenwoordigheid van Jan-oom? In het geheel niet; en als wij vrienden blijven, — iets waaraan ik niet twijfel, — dan zult gij wel zien, dat ik niet slecht ben opgevoed en een zacht gemoed heb. Maar wat kan ik anders doen? Jan-oom wil het zoo. Opdat hij in zijne oude dagen nog wat goed bloed zou kunnen maken, moet ik niet alleen mij laten uitschelden, maar tevens met eenen schijn van onbeschoftheid tegen hem opstaan. Ik doe het, zoo veel mogelijk, uit genegenheid, uit opoffering voor hem. Gij weet het, hij is soldaat geweest in Duitschland, en heeft daarenboven, later, vele jaren doorgebracht tusschen de grofste lieden, die er kunnen gevonden worden. Barsch zijn, brutaal spreken, donderen, tempeesten, lawaaimaken, dit is zijn leven geworden. Daarin bestaat zijn grootst, ja, eenig vermaak. Wanneer hij inderdaad toornig is, kunt gij het

bespeuren aan eenige Duitsche woorden, die hem ontsnappen, zooals *Donnerwetter*, *potstausend*, *Schweinigel*, die ik reeds honderdmaal heb gehoord..... »

« Kan onze oom dan Duitsch? » vroeg ik.

« Bijlange niet, kozijn, hij heeft er niets van onthouden dan eenige soldaten scheldwoorden..... Maar heeft hij onbegrijpelijke kuren en wonderlijke grillen, hij is in den grond niet kwaad. Alles bestaat in te weten, hoe men zijne schijnbare barschheid op te nemen heeft. Ziehier den regel, wat u betreft. Spot hij met u of behandelt hij u hard, bedroef u daarom niet; wees veeleer er over verblijd : het is een zeker teeken, dat hij u genegen is. Indien hij, bij ongeluk, u ooit moest haten of werkelijk op u verstoord worden, dan zoudt gij het kunnen bespeuren aan zijne minzaamheid en beleefde manieren jegens u. Hij is zoo gemaakt : zijne vrienden scheldt hij uit, zijne vijanden streelt hij. Gij gelooft het niet? Zie slechts Nelis Sprinkhaan. Toen deze slimme knecht de lieveling van Jan-oom was, kon hij, van den morgen tot den avond, zijne ooren voelen tuiten van de eeuwige verwijten en spotnamen, welke zijn meester hem naar het hoofd wierp. Maar sedert ik Jan-oom heb doen begrijpen, dat de baatzuchtige Sprinkhaan dit alles slechts zoo geduldig aanvaardde om, ten nadeele der wettige erfgenamen, in het testament te staan, is dit geheel veranderd. Let nu eens op : gij zult bemerken, dat Jan-oom den knecht vriendelijk en met beleefdheid toespreekt. Dit wil zeggen, dat hij kwaad op hem is. Wees dus blijde, in stede van te treuren; onze oom moet u wel teeder beminnen, om u zoo wreed te plagen. Ware ik er toe bekwaam, ik zou uw geluk benijden. »

Het was waarlijk om er het verstand bij te verliezen ! De zonderlinge wereld, waarin ik mij eensklaps verplaatst zag, was zoo volstrekt het tegenovergestelde van mijne zedelijke natuur, dat ik, dwaalzinnig, niet meer wist wat te denken of gelooven. Jan-oom was ondanks zijne barschheid een goedhartig mensch? Nicht Margriet, van wie ik,

uit diep mistrouwen, had teruggeschrikt, handelde nu jegens mij als eene edelmoedige beschermster; haar aard was vriendelijk, hare taal kiesch, hare stem zacht, en erkentenis voor haar zonk onweerstaanbaar mij in het hart.

„ Weet gij, kozijn, wat gij het best zoudt doen? „ hervatte zij. „ Volg mijn voorbeeld : sta op tegen Jan-oom en, scheldt of spot hij, betaal hem met dezelfde munt; hij zal er u dankbaar om zijn „.

„ Ach, nicht, ik zou het niet kunnen, al wilde ik het, „ zuchtte ik; „ de woorden zelfs ontbreken mij. „

„ Wel, kozijn, die zoudt gij al spoedig geleerd hebben, evenals ik ze heb moeten leeren; en, dewijl gij een man zijt, zoudt gij daarin wat verder mogen gaan dan ik. Het is toch niet moeilijk, hem draak, stier, flercijnpoot, zemelknooper of raaskop te heeten. Het komt er niet op aan : als het maar klinkt. „

„ Neen, nicht, dat zal nimmer gaan met mij. Uw raad is goed, ik gevoel het, maar dien te volgen is mij gansch onmogelijk. Ik eer en bemm onzen oom oprecht; om hem te schelden, zou ik mijn hartaan stukken moeten scheuren; dit kan ik niet. „

„ Het is mogelijk, kozijn, „ zeide zij, „ dat gij eenigen tijd zult behoeven, om u aan den zonderlingen toestand te gewennen. In afwachting zal ik u eenen anderen raad geven. Wanneer Jan-oom u slecht behandelt of met u spot, bepaal u dan bij een stil glimlachen, alsof gij zijne woorden niet ernstig opnaamt. Dit is insgelijks een vorm om hem niet sterk te mishagen; en zoo blijft gij oprecht en in de waarheid, want wat hij doet of zegt, is voor hem zelve niet ernstig. Uit toegevendheid, uit liefde tot hem, moet gij ten minste veinzen, dat zijne harde bejegeningen u niet bedroeven. Een treurig gezicht kan hij niet lijdén; en tranen — tranen, ziet gij, vallen op zijn ongeduldig gemoed als druppels water op gloeiend ijzer. Laat uwe oogen zich nimmer in zijne tegenwoordigheid

bevochtigen, of hij zou bekwaam zijn u te laten..... Gij begrijpt wel, Felix, dat, indien ik het niet deed om u eenen dienst te bewijzen, ik u al deze dingen niet zou zeggen? "

" Inderdaad, nicht, " antwoordde ik, " gij handelt daarin edelmoedig te mijnen opzichte, en ik ben u oprecht dankbaar voor uwe goedheid. "

" Maar wat is uw besluit, kozijn? "

" Ik zal pogen uwen laatsten raad te volgen: alles met geduld doorstaan, mijne droefheid verbergen en, in schijn ten minste, mij ongevoelig toonen voor alles wat Jan-oom behaagt te zeggen of te doen, Maar, o hemel, zal ik het wel altijd kunnen! "

" Beproof het met vaste beradenheid, " zeide zij aanmoedigend. " Het zal beter gaan dan gij meent. Wees in alle geval zonder kommer: zoolang ik u bescherm, hebt gij niets te vreezen. Jan-oom staat onder mijn bedwang; hij doet slechts wat ik wil. Hindert u iets, verlangt gij iets, zeg het mij. Onze belangen zijn dezelfde; wij moeten goede vrienden blijven en elkander altijd bijstaan en verdedigen. "

" Margriet, Margriet! " schreeuwde Jan-oom.

" Kozijn, wij gaan naar boven, om het avondmaal te nemen, " zeide zij. " Daar, draag gij dezen korf met borden; ik zal de kom met salade dragen. Zoo spaart gij mij eenen loop naar beneden. Nu opgepast; laat u door niets ontstellen, en, breekt het onweder boven uw hoofd los, glimlach, alsof gij daar vermaak in vindt. "

Ik volgde haar op de trap, met den korf aan de hand.

Nauwelijks zag Jan-oom mij in de kamer verschijnen, of hij borst in nog hardere woorden tegen mij los, mij verwijtende, dat ik zijne tegenwoordigheid met list was ontvlucht, dat ik van hem schrikte, dat ik een laffe melkbaard was en veel beter op mijne plaats zou zijn in eene pap-school voor kleine meisjes.

Ik poogde te glimlachen, maar mijne lippen beefden,

mijn hart klopte geweldig en mijne oogen zouden zich ontwijfelbaar met tranen bevochtigd hebben, ware Margriet, die het bemerkte, mij niet ter hulp gekomen.

Zij viel in verwijten tegen Jan-oom uit en keerde dus den storm van mij af, telkens dat hij het inzicht toonde om zijne gramschap tegen mij te richten.

Onderwijl schikte zij alles op de tafel, wat er tot het avondmaal behoefde, wees mij eene plaats ter linkerzijde van Jan-oom, en zette zich recht over hem, met het merkbaar inzicht mij desnoods te verdedigen.

Het avondmaal bestond in eene ongemeen groote kom salade met eieren, een ontzaglijk stuk koud ossegebraad, bier en wijn.

Dwaas, blind, van mijne daden onbewust, nam ik met mijne vork, een saladeblad, dat op de tafel was gevallen, en bracht het aan mijnen mond.

„Sa, sa, gij goddelooze gulzigaard, „ bulderde mijn oom, „ heeft men u in het College dan niet leeren bidden? „

Terwijl hij dit zeide, boog hij het hoofd, vouwde de handen te zamen, en prevelde het *Benedicite*.

Ik volgde hem hierin stilzwijgend na, doch kon, in mijne diepe verrassing, mij niet onthouden van hem te bezien. Was het wel dezelfde man, zoo barsch en hardvochtig in schijn, hij die daar nu, in de houding der diepste godsvrucht, mij herinnerde hoe ik den Schepper om zijne milde gaven had te danken?

Het was een troostend gezicht voor mij. Onder die ruwe schors lag wel zeker een gevoelig hart verborgen..... maar, eilaas, de zoete droom moest niet lang duren! Ik had mijn gebed niet geëindigd, toen hij reeds spottend uitriep:

„Hebt gij nog niet gedaan met uw lang *Oremus*? Snijden staart van het beestje, en begin te eten, rommeledommel! Als ik uw getalm nakijk, zou ik er eene geraaktheid van krijgen. Daar is salade, daar is vleesch. Hebt gij een hart als een meisje, toon dan ten minste, dat uwe maag eene mannenmaag is! „

Dit zeggende wierp hij op mijn bord eene hoop salade en eene dikke snede vleesch, genoeg, dacht mij, om vier personen als ik te spijzen.

Ik durfde niets meer zeggen en veinsde te eten, alhoewel ik er geenen lust toe gevoelde. Wat mij alweder met verbaasdheid trof, was te zien, hoe Jan-oom, dien ik voor waarlijk ziek aanzag, eenen halven emmer salade en vier groote sneden vleesch verslond, zonder dat hij verzadigd scheen. Daarbij dronk hij bier en wijn dooreen, bij herhaalde teugen, het alles nu en dan onderbrekende door eenen hevigen uitval tegen mij, omdat ik geenen eetlust toonde, of tegen Margriet, die er tusschen kwam om den storm van mij af te keeren.

Zoo eindigde het avondmaal. Ik bekwam de pijnlijke overtuiging, dat er voor mij geene verandering te hopen was. Bleef ik jaren hier wonen, dan zou ik waarschijnlijk elken dag, elk uur van mijn leven, hetzelfde moeten zien en hooren.

Margriet diende de tafel af, stak twee lampen aan en ging naar beneden om het huiswerk te verrichten. .

„Mijne oogen zijn zwak geworden, „ zeide Jan-oom. „ Lees mij nu de gazetten van Brussel. Zij liggen daar op de plaat van die kast..... Zoo, begin met het eerste blad, *l'Ami des Belges*; maar niet te langzaam, hoort gij: gezanik duld ik in niets. „

Ik begon te lezen. Elk oogenblik werd ik onderbroken door eene harde berisping van Jan-oom. Nu las ik te langzaam, dan te rap, of te stil, of te luid..... maar ik antwoordde niet en zette telkens, in schijn onbewogen, de lezing voort.

Mijn oom deed mij nu en dan ophouden, om zijn gevoelen lucht te geven aangaande het nieuws of de rede-neeringen, welke de gazetten behelsden. Hij donderde even fel tegen de patriotten als tegen de *vijgen*, — door dit laatste woord bedoelde hij de keizersgezinden. — Van der Noot was voor hem een dommerik, Vonk een dwaashoofd; allen hadden gelijk en ongelijk; maar niemand had

verstand genoeg om te weten wat er moest gedaan worden, en de geheele wereld, patriotten, Oostenrijkers, Vonkisten en zelfs de weelzieke Franschen, het was al te zamen niets dan een akelige warboel van onbekwame gekken.

Jan-oom vroeg mij intusschen niet zelden, wat mijn gevoelen over 's lands toestand was, en hij wilde door bedreigingen mij dwingen, te verklaren wat ik over de patriotten en over de edicten van den keizer dacht; maar in de zekerheid, dat hij mijne woorden met gramschap en spot zou onthalen, ontweek ik zijne vragen, door te zeggen dat ik nog te jong en te onervaren was, om daarover een eigen oordeel te durven uitbrengen.

Toen ik de twee of drie gazetten bijna geheel had uitgelezen, gebod hij mij kaarten te lang en tegen hem te spelen. Ik kende zelfs de namen der kaarten niet. In alle geval, mijn gebrek hadde mij niet toegelaten, hem hierin te voldoen.

Na eenige ongeduldige woorden en de vraag, waarom ik ook niet twee handen had evenals andere menschen, gebod hij mij het dambord te brengen.

Dit spel kende ik evenmin, maar hij zou het mij leeren; want met hem des avonds te spelen zou voortaan een mijner bijzonderste plichten zijn.

Het laat zich raden, hoe de leermeester nu elk oogenblik gelegenheid vond, om tegen zijnen onwetenden leerling uit te varen. Het donderde zoo onophoudend in mijne ooren, dat ik er eindelijk bijna ongevoelig voor werd, alhoewel ik, moedeloos en uitgeput, als op de pijnbank lag. Jan-oom integendeel scheen zich zeer te vermaken, en het deed hem waarschijnlijk goed aan het hart, zoo overvloedig uit te storten wat mijne nicht zijne gal noemde.

Ook duurde dit spel zoo lang, dat Margriet met een nachtlucht in de hand naar boven kwam en verwonderd zeide:

“ Nog niet te bed? Het is halftien! Laat mijnen armen neef, om Gods wil, gaan slapen; hij heeft het noodig,

zeker. Wat mij betreft, ik wensch u beiden goeden nacht..... maar eerst moet ik Felix nog een woordje zeggen..... Zie, kozijn, boven het bed van Jan-oom hangt eene belkoord, die in uwe kamer uitkomt. Indien hij iets noodig heeft, zal hij klinken. Er brandt een nachtlicht op uwe kamer en ik zet er hier insgelijks een. Help Jan-oom nu te bed en ga dan zelf slapen. »

Deze woorden kon zij niet voleinden, zonder door Jan-oom op eene ruwe wijze te worden onderbroken : maar nadat zij verdwenen was, toonde hij zich bereid om te bed te gaan.

Ik leende hem zoo goed ik kon mijne hulp, en toen hij reeds onder de dekens lag, kreeg ik tot goeden nacht nog eene vlaag bittere verwijten over mijne onhandigheid naar het hoofd.

Ik trad in mijne kamer; maar in stede van mij te ontkleeden, ging ik met de handen in het haar op eenen stoel zitten, en begon te mijmeren over alles, wat mij dien dag was geschied. Mijn hoofd draaide, mijne hersens waren als verlamd, mijne gedachten warrelden in het ronde als een maalstroom..... Allengs nochtans, kwam er een weinig klaarheid in mijnen geest, en dezelfde overwegingen, die mij den ganschen namiddag hadden bestormd, stonden weder in mij op : herinnering aan mijn gelukkig verleden, smart over mijn tegenwoordig lot, schrik voor de toekomst. Eindelijk bekwam ik de overtuiging, dat Margriet mij de waarheid had gezegd, en het mijn plicht en mijne eenige redplank was, haren edelmoedigen raad te volgen. Ik zou dan voortaan pogen mijn hart in eenen stalen schulp te sluiten en gevoelloosheid te veinzen. Wel zou ik den broeder mijns vaders, den weldoener mijner jonge jaren, blijven eerbiedigen en beminnen, maar mijne liefde zou ik verbergen om mij te kunnen gedragen zooals hij het scheen te verlangen.

Dan na misschien gedurende een gansch uur in gepeinzen te zijn verslonden gebleven, trok ik mijne jas uit en

meende mij te ontkleeden; daar rinkelde eensklaps de bel boven mijn hoofd! Jan-oom riep mij; haastig liep ik in zijne kamer.

Met gramschap gebod hij mij een boek, of iets anders, voor het nachtlucht te zetten; de glans scheen hem in de oogen en hinderde hem.

Ik keerde terug naar mijn slaapvertrek. Ditmaal had ik mij half ontkleed, toen de bel opnieuw klonk.

Margriet, dit onmeedoogend slangevel, bulderde mijn oom, had met inzicht zijn bed slecht gemaakt, om hem het slapen te beletten. De kussens waren niet opgeschud en ik moest ze beter schikken.

Nog tweemaal werd ik zelfs uit het bed geroepen : eens om hem te drinken te geven en eens om zijnen zieken voet beter te dekken.

Eindelijk viel ik in slaap en werd niet meer gestoord voor den morgen.

VIII

Des anderen daags, van zoo haast de eerste morgensche-
mer in mijne kamer drong, stond ik op, zoo stil mogelijk,
en begon mij te kleeden.

Mijn inzicht was naar beneden te gaan, terwijl Jan-oom
nog sliep, mijne nicht te verzoeken, op den klank der bel
te letten en mij te verwittigen, indien hij mij riep. Ik zou
in den tuin gaan, om in de opene lucht eenige oogenblik-
ken in vrijheid te ademen.

Ongelukkiglijk, toen ik mijnen tweeden schoen zou aan-
trekken, ontsnapte deze mijne hand en viel met eenig
gerucht op den vloer.

Een hevig gerinkel der bel deed mij sidderen. Ik liep
half geschoeid naar de kamer van Jan-oom. Hij vroeg mij
met grammoedig gebulder, wat ik daar altemaal verrichtte
en of ik met opzet zijnen slaap stoorde? Ik moest terug in
mijn bed, totdat het hem gelieven zou mij te roepen.

Toen hij, een uur later, opnieuw had geklonken en ik
met groote haast mij voor de tweede maal had aangekleed,
moest ik eenen vloed scheldwoorden doorstaan over mijne
onverdraaglijke traagheid.....

Maar waartoe kan het nuttig zijn, dat ik, elken dag, elk
uur, aantekene hoe wreed en hoe onmeedoogend, in schijn
ten minste, Jan-oom mij behandelde? Het was altijd het-
zelfde: nooit een vriendelijk woord van hem..... en
waagde ik het somwijlen, door eene verborgene klacht

hem te laten gevoelen, dat ik snakte naar wat verpoozing, naar wat genegenheid; had ik hem om medelijden of durfde ik zeggen, dat ik uit dankbaarheid mij aan zijnen minsten wensch wilde onderwerpen, dan brak het onweder los en werd ik onbarmhartig uitgescholden, bespot en diep vernederd.

En, eilaas, geene hoop; zoo zou het immer blijven.

Zeker, ik had vast besloten, dit bitter lot geduldig te dragen uit liefde tot mijnen weldoener, voor wien het een geluk scheen te zijn, een deemoedig voorwerp tot ontlasting van zijn oplopend gemoed te hebben gevonden; maar mijn gevoelig en beminnend hart kon die geheele versmachting niet aanvaarden, zonder elk oogenblik te bloeden. Ach, wat moeite ik ook inspande om het voor mij zelve te verbergen, ik was diep rampzalig!

Terwijl wij dien morgen aan het ontbijt zaten, overtrok de lucht met zwarte wolken, en het regende den ganschen dag zoo aanhoudend, dat ik zelfs niet in den tuin kon gaan. Het ware mij, in alle geval, onmogelijk geweest, aangezien Jan-oom mij geen oogenblik vrijheid gunde en mij dwong, onophoudend in zijne tegenwoordigheid te blijven.

Slechts toen hij, na het middagmaal, volgens zijne gewoonte was ingesluimerd, kon ik mij naar mijne kamer begeven, om daar in de eenzaamheid mijne verstrooide gedachten bijeen te rapen, en uit te rusten van mijne onzeglijke afgematheid des geestes.

Na mijne zaken nog wat te hebben geschikt, en, tot verkwikking, eenige schoone lierdichten van Horatius te hebben gelezen, ging ik naar beneden en trad in de achterkamer, waar mijne nicht Margriet bezig was met naaien.

Op mijne klacht tegen het slechte weder, dat mij niet toeliet den voet buiten de deur te zetten, antwoordde zij:

“Ja, kozijn, uw lot is hard..... harder dan het mijne. Gij zijt te gevoelig; het zal beteren mettertijd. Wat mij betreft, ik zal u daartoe behulpzaam zijn, zooveel ik kan. Bijvoorbeeld, morgen is het Zondag. Ik zal vroeg opstaan,

om de eerste mis te kunnen hooren. Na het ontbijt zult gij mogen uitgaan. Zoo zult gij tijd hebben om ons dorp eens rond te wandelen, voordat de hoogmis begint. Blijf weg tot kwart voor éenen. Heb geene vrees: om u voor harde berispingen te behoeden, zal ik uwen dienst bij Jan-oom waarnemen. "

Mij scheen de opoffering mijner nicht al te groot; het was wel een bewijs van edelmoedigheid, dus — al ware het slechts voor drie uren — het looden kruis van mijne schouders te nemen, om uit enkele vriendschap zich zelve er mede te belasten. Maar zij getuigde, dat het haar gelukkig maakte, mij daardoor te kunnen verplichten, en ik aanvaardde eindelijk met diep gevoelde dankbaarheid.

Des anderen daags verliet ik, voor negen uren des morgens, de woning van mijnen oom en stapte naar de Markt.

Ik had mijne schoonste zondagskleederen aangetrokken. De hemel was helder geworden, en de milde lenteson overstroemde de natuur met een rooskleurig en alles verkwikkend licht.

Hoe rekte ik mijne leden uit, hoe trok ik de lucht bij lange teugen in mijne zwellende borst, hoe verdwaalden mijne blikken met begeestering in het rond!..... Vrijheid! ik genoot een uur vrijheid!

Het dorp Visseghem was aldan reeds eene volkrijke gemeente. Aan de eene zijde der uitgestrekte Markt verhief zich de kerk met haren Gothischen gevel en hare lange torenspits. De drie andere zijden waren dicht bezet met tamelijk fraaie huizen, waartusschen de woning van Jan-oom, de brouwerij *de Eenhoorn*, de herberg *de Bonte Koe* en eene groote olieslagerij de aanzienlijkste waren.

Vele lieden stonden voor hunne deur in den zachten zonneschijn; eenigen wandelden op de Markt; kinderen speelden in menigte tusschen de lindebomen. Allen bekeken mij met nieuwsgierigheid, en ik zag niet zonder trotschheid, dat mijne uitgezochte kleeding, en misschien

tevens mijne persoonlijke welgemaaktheid, hunne bewondering wekten. Dat ik gebrekkelijk was, dit konden zij niet bespeuren, dewijl ik mijne linkerhand met zorg onder de slip van mijne jas of in een mijner zakken hield verborgen.

Het verraste mij op eene aangename wijze, te ontdekken dat iedereen mij reeds kende. Overal waar ik voorbijging, klonk de vriendelijke groet: „Dag, Mijnheer Roobeek, dag, Mijnheer Felix!“ mij in de ooren. Zelfs de kinderen stamelden mijnen naam.

Zoo was dus mijne aankomst te Visseghem eene belangrijke gebeurtenis, waarvan de mare zich op eenen enkelen dag tot in de minste huizen had verspreid. Die gedachte vleide niet weinig mijne eigenliefde.

Nu en dan stuurde een der lieden, die voor hunne deur stonden, mij het woord toe en noodigde mij uit een oogeblik in zijn huis te treden; bovenal gebeurde dit, waar ik jonge dochters bemerkte; maar, hoe minzaam men mij ook toesprak en met welken zoeten glimlach de blozende meisjes de uitnoodiging hunner ouders schenen te staven, ik ging na eene korte verontschuldiging met haast, en niet zonder schrik, voorbij.

Mij lag in den boezem de droeve overtuiging, dat geen meisje ooit eenen man kon hoogschatten, noch beminnen, die door eene zoo leelijke gebrekkelijkheid als de mijne, was misvormd. Inderdaad, mijne hand, met de stompig verkrampte vingers, was terugstootend om aan te zien. Ik meende het ten minste; en, alhoewel, het misschien belachelijk is, moet ik bekennen, dat ik diep beschaamd werd, telkens dat iemand voor de eerste maal de verminking mijner hand opmerkte.

Dit onredelijk schaamtegevoel dreef mij nu welhaast van de Markt en deed mij naar eenzaamheid verlangen. Ik herinnerde mij, dat nicht Margriet mij ten doel mijner wandeling eenen eigendom van Jan-oom had aangewezen, welke op een kwart uurs van de kom des dorps was gele

gen en dien men het Hofken noemde. Vroeger, toen Jan-oom nog niet zoo dikwijls en zoo lang met rheumatismus of flerecijn was geplaagd, had hij dit Hofken als een buitengoedje tot zijn eigen gebruik voorbehouden en ging er dikwijls gansche dagen doorbrengen. Nu was het, sedert een paar jaren, verhuurd aan eenen ouden heer uit de stad, die zeer eenzaam leefde.

Nicht Margriet had mij verzocht, in het voorbijgaan aan dezen huurling te melden, dat zij in den loop der week timmerlieden zou zenden om de vensterluiken te herstellen, welke de laatste voorjaarsstorm had afgerukt.

Volgens de aanduidingen, welke zij mij had gegeven, sloeg ik achter de kerk eenen aardeweg in, met kronkelende bochten voortlopende, in de richting van een bosch, welks dicht, maar nog bladerloos geboomte in de verte, als eene groote zwarte vlek, zich tegen den blauwen hemel uitloste.

Deze baan was van weerszijden bezoomd met knoestig kreupelhout, dat zijn loover begon te ontwikkelen. Tusschen het gras ontloken de eerste lentebloemen : de roode onderhave, het blauwe viooltje, het purperen windroosje en het zilverig madeliefje. De hazelaar wiegelde zijne takjes in den zachten wind. Op de bloemrijke takken van den wilden pruimeboom bezongen dartelevogels de lieve jeugd des jaars, die blijde ontwaking der natuur na den langen winterslaap.

Ik was zoo verslonden door het gevoel der vrijheid en den indruk der zoete lentelucht, dat ik de boodschap had vergeten, waarmede mijne nicht Margriet mij had gelast. Nu herinnerde ik ze mij en begon spoed te maken; maar daar werd ik eensklaps door een verrassend gezicht tegengehouden.

Nevens de baan, maar wel een half boogschot veldwaarts in, stond een hooge, eeuwenoude lindenboom, aan den weg verbonden door eene laan van jonge dennen. Tegen den stam van de linde verhief zich een levensgroot

kruisbeeld, zeer ruw van vormen, half door den tijd vermolmd en zoo zwart geworden, dat men nauwelijks nog eenige sporen kon herkennen van de verven, waarmede het eertijds was beschilderd geweest..... En nochtans, hoe eenvoudig, hoe onvolmaakt dit werk van een middel-euwsch kunstenaar ook voorkwam, het was aangrijpend, ontroerend : het boeide mij aan die eenzame, geheimzinnige plaats en deed mij sidderen van godsvrucht, terwijl ik, gansch van de wereld ontheven, het roerloos en in stilte aanschouwde.

Later vernam ik, dat de reusachtige linde eene gewone bidplaats der dorpelingen was en niet zelden bezocht werd door lieden, die den hemel eene bijzondere hulp af te smeeken hadden. Bejaarde lieden noemden dit kruis *Heilig Kerst*; de jongere begonnen het meer algemeen *de oude God* te heeten.

Ik voelde mij aangedreven om op de bank, welke onder den boom was aangebracht, te gaan knielen; maar een huisgezin — moeder en kinderen, die met het kerkboek in de hand voorbijgingen, — kwam mij verwittigen, dat ik niet veel tijd meer te verliezen had, wilde ik niet te laat voor de hoogmis komen. Ik keerde terug in de baan, versnelde mijnen stap en bereikte na eenige minuten het kleine landgoed, waar ik mijne boodschap moest afgeven.

Het Hofken was een tamelijk groot huis, half vervallen en sedert lang niet meer gewit. Alhoewel het tegen den aardeweg stond, scheen het zeer eenzaam gelegen; want, langs welken kant men het gezicht ook stuurde, men bespeurde geene andere menschenwoningen, aangezien de eerste huizen des dorps door eene heuvelachtige beweging van den grond waren verborgen.

Nadat ik met eenen vluchtigen blik dit huis en zijne omgeving had bekeken, naderde ik de deur en liet den ijzeren hamer een paar malen nedervallen.

Eene zeer oude vrouw opende; zij antwoordde op mijne

vraag, dat haar meester niet te huis was, en ik gaf haar mijne boodschap af.

Verheugd, omdat ik hier door niets werd wederhouden, keerde ik terug in de baan en spoedde mij, zooveel ik kon, naar het dorp.

Toen ik in de kerk trad, kwamen de priesters juist aan het altaar, en ik zou moeilijk plaats gevonden hebben, indien niet tien lieden te gelijk, met stille betuigingen van vriendschap en dienstvaardigheid, mij hunnen stoel hadden aangeboden.

De neef, de erfgenaam van den rijken Jan Roobeek, was wel zeker een voornaam persoon te Visseghem. De eerbied, de achting dezer goede dorpelingen troostte mij en gaf mij moed. Ik kon dus mijne gebeden ten hemel sturen, zonder al te veel aan de eeuwige vernedering te denken, welke mij op eenige stappen van daar wachtte.

De dienst ten einde zijnde, bleef ik in de kerk, totdat de meeste geloovigen waren uitgegaan; want ik wilde de nieuwsgierigheid der menigte ontwijken. Ik vond mij evenwel erg teleurgesteld.

Op het kerkhof en nog verre daarbuiten, hadden vele lieden, bovenal vrouwen en meisjes, zich als het ware in twee rijen geschikt, om den neef van M. Roobeek te zien voorbijgaan en hem eens goed te bekijken. Ik hield mijne gebrekkelijke hand verborgen en ging, met den schaamtebloos op het voorhoofd, tusschen de menigte door, zonder acht te geven op den vriendelijken groet der moeders of den zoeten blik der dochters. Mijnen stap verhaastende, was ik welhaast uit het gedrang en te midden der Markt geraakt.

Hier zag ik, hoevele mannen en jongelingen de groote herberg de *Bonte Koe* binnentraden, om er hun Zondagsch morgenpintje te drinken en ondertusschen over de nieuwstijdingen van het patriotiek te kouten. Ik gevoelde eenen waren lust om insgelijks in de *Bonte Koe* te gaan en er kennis met het mannelijk gedeelte mijner dorpsgenooten

te maken. Van de mannen was ik veel min schuchter dan van de meisjes; maar de gedachte, dat ik te midden van zoovele menschen mijn gebrek niet bestendig zou kunnen verbergen, en daarover aan iedereen uitleg zou te geven hebben, schrikte mij af en dreef mij terug naar het huis van mijnen oom, alhoewel ik het insgelijks niet zonder angstige aarzeling naderde. Was niet dit huis de sombere gevangenis mijner ziel? En zou ik niet eene gansche week, achter dien stommen gevel met de geslotene vensterluiken, uit den kelk van spot en vernedering te drinken hebben, vooraleer weder de Zondag mij eenige vrijheid kwam geven?

Evenwel, ik trad binnen en vond nicht Margriet bezig aan de bereiding van het noenmaal. Ik zeide haar, dat ik haar kwam verlossen en aanstonds mijnen dienst bij onzen oom zou hernemen; maar zij wilde daar niet van hooren. Jan-oom was verwittigd, dat ik eerst zou terugkeeren op het uur van het middagmaal. Ik moest dus maar gaan wandelen en den tijd waarnemen; want zij was niet zeker, mij ook in de week eenige vrije uren te kunnen bezorgen.

Ik trad daarop in onzen tuin. Hij stond vol fruitboomen en de perken waren aangelegd tot het kweeken van moeskruiden. Een hooge muur omsloot hem langs alle kanten. In eenen hoek stond een klein hoveniershuis, dat ongetwijfeld bewoond was door Nelis Sprinkhaan en zijne lamme zuster.

Bloemen zag ik er hoegenaamd niet. Dit bedroefde mij. Was Jan-oom een vijand van bloemen? Hoe het zij, ik zou toch moeite aanwenden, om allengs kleur en geur in dien doodschen hof te brengen, indien mijn oom het niet volstrekt verbood.

Ik wandelde eenigen tijd droomend door de paden van den tuin. Meer dan eens keerde ik mijne stappen naar het huisje van Nelis Sprinkhaan; maar telkens verwijderde ik mij weder in eene tegenovergestelde richting. Een geheim gevoel van afkeer hield mij terug. Alhoewel ik er

niet zeker van was, scheen het mij toe, dat de knecht, bij mijne aankomst, mij kwaad van mijne nicht had willen zeggen, en ik vond het eenvoudige meisje zoo goed en zoo dienstvaardig voor mij, dat ik bekwaam ware geweest diegene te haten, welke hare edelmoedigheid durfden betwijfelen.

Bij mijne verschijning in de kamer van Jan-oom,
brak er een onweder los. (Bladz. 126.)

Eindelijk naderde ik eene soort van nog bladerloos priël, dat in het diepste van den tuin was opgericht en waarin eene tafel met twee banken stonden.

Terwijl ik daar alles overpeinsde, wat mij gedurende de laatste vier en twintig uren was geschied, en ik vruchteloos eenen troostenden lichtstraal in mijne toekomst poogde te ontdekken, trad Nelis Sprinkhaan, die naar de

hoogmis was geweest, door het hek in den tuin, en kwam wandelend naar den kant, waar ik mij bevond. Hij draaide en keerde eenigen tijd rondom het priëel, in de zichtbare verwachting dat ik hem het woord zou toesturen; maar ik boog het hoofd diep over de tafel en veinsde hem niet te hebben bemerkt.

Eindelijk naderde hij en zeide :

« Goeden dag, Mijnheer Felix. Het is fraai weder, niet waar? Jammer dat het brandkruid, boven uw hoofd, nog zonder loover staat. Des Zomers geeft het priëel eene koele beschutting tegen de zonnestralen. »

Ik antwoordde hem slechts met een onwillig gemompel.

« Heeft Mijnheer Felix niet goed geslapen? » vroeg hij op eenen toon, die mij half schertsend voorkwam. « Mejuffer Margriet had mij nochtans het zachtste beddegoed van geheel het huis op uwe kamer doen dragen. Uwe nicht is een goedhartig meisje, niet waar, Mijnheer? »

De gedachte, dat zijn inzicht was, door verborgen spot mij aan de oprechtheid en aan de goede inborst mijner nicht te doen twijfelen, verontwaardigde mij.

« Zet u daar eens neder op die bank, » zeide ik, hem eene plaats over mij aanwijzende. « Ik heb u iets te vragen; gij zult, ik wil het hopen, onbewimpeld en duidelijk mij zeggen, wat ik verlang te weten. »

Hij schouwde mij met zichtbare verrassing aan, doch liet geene ontsteltenis blijken.

« Gij doet mij te veel eer aan, » mompelde hij; « het is slechts om u te gehoorzamen, Mijnheer, dat ik mij durf nederzetten. »

« Zeg mij eens, » begon ik met zekere bitsigheid, « gisteren, toen wij van den steenweg naar Visseghem kwamen, hebt gij mij op zonderlingen toon over mijne nicht Margriet gesproken. Gij hebt mij kwaad van haar willen zeggen, niet waar? »

« Kwaad? Ik? Van Mejuffer Margriet? » herhaalde hij,

« Integendeel, Mijnheer; heb ik niet bevestigd, dat zij eene wondergoede inborst heeft? »

« Maar uw inzicht, terwijl gij zoo spraakt, was niet anders dan mij wantrouwen tegen mijne nicht in te boezemen..... »

« Ach, Mijnheer, welk verdenken! Gij hebt u misgripen. Zou ik het durven bestaan, iemand te belasteren, die slechts een enkel woord te zeggen heeft, om mij met mijne lamme zuster op straat te doen werpen? Neen, neen, Mejuffer Margriet is het goedhartigste en edelmoedigste meisje der wereld, zoo waar als Nelis Sprinkhaan recht in zijne schoenen loopt! »

Weder schudde hij het hoofd met eene geweldige zenuwtrekking.

« Ja, ik begrijp u wel, » zeide ik verstoord, « gij vreest de rechtvaardige gramschap mijner nicht, en daarom spreekt gij zoo dubbelzinnig. Gij hebt eenen ergen wrok tegen haar. »

« Hoe men somwijlen slecht beloond wordt voor de zuiverste verkleefdheid! » zuchtte hij. « Zie, Mijnheer, ik kom uit den *Rooden Leeuw*. Haddet gij mij daar gehoord, terwijl ik Mejuffer Margriet tegen de booze zinspelingen van eenen groven boer verdedigde, gij zoudt aan mijne oprechtheid niet twijfelen. Alhoewel ik oud en zwak ben, stond ik gereed tot vechten..... maar ook wat die nijdige lieden over u, Mijnheer, en over uwe nicht Margriet durfden zeggen, was waarlijk niet te verdragen. »

« Over mij? » mompelde ik. « Welnu, wat hebben ze gezegd? »

« Ho, dit kan, noch mag ik u herhalen, Mijnheer, » was zijn antwoord. « Indien Mejuffer Margriet te weten kwam, dat ik van zulk iets met u durfde spreken, zij zou misschien mijn inzicht verkeerdelijk begrijpen, en God weet wat mij dan zou gebeuren! »

Langen tijd weerstond hij mijn aandringen; hij gaf slechts toe op mijn stellig gebod en na mijne herhaalde

verzekering, dat ik nimmer in tegenwoordigheid mijner nicht van deze samenspraak zou gewagen.

“ Gij gaat dus vernemen, Mijnheer, wat de onbeschaamde boer zich verstoutte te bevestigen; maar ik leg op voorhand de verklaring af, dat hij niets sprak dan logentaal, en gij moet het insgelijks zoo opnemen, om geen onrechtvaardig verdenken tegen uwe goede nicht in uw hart toe te laten..... Geef geene acht op mijn hoofdschudden, Mijnheer; het zijn die ongelukkige zenuwen..... ”

“ Ik luister! ” morde ik met ongeduld.

“ Volgens dezen boer, ” hernam hij, “ heeft uwe nicht u naar Visseghem doen komen, omdat zij vreesde, dat, indien gij van uwen oom verwijderd bleef, en hij intusschen doodelijk ziek werd, hij u in zijn testament tot zijnen eenigen erfgenaam zou instellen. De boer beweerde, alhoewel zeker ten onrechte, dat M. Roobeek, op weinig tijds, al de personen haat, die onder zijne oogen leven, en men, om door hem bemind te worden, zoo verre als mogelijk van hem moet verwijderd blijven. Had de lastertong de onbeschaamdheid niet, te beweren dat uwe nicht Margriet u slechts naar Visseghem heeft doen roepen, om u de genegenheid van uwen oom te doen verliezen! ”

“ Welke boosheid! ” riep ik verontwaardigd uit. “ Mijn oom verbergt zijne inzichten aangaande zijne nalatenschap voor niemand, en nicht Margriet weet wel, dat dit inzicht onveranderlijk is. De ongewone verkleefdheid, die zij onzen oom betuigt, is niets dan belangelooze opoffering van harentwege. ”

“ Ja, ja, gij hebt gelijk, Mijnheer. — De zenuwen plagen mij fel. — Ik heb het den boer zoo wel doen begrijpen, dat hij eindelijk erkende, slechts te praten naar de ijdele kwaadsprekerij van andere lieden. Maar daarop — om te doen gevoelen, dat zulke dingen in alle geval niet gansch onmogelijk zijn, — vertelde hij eene gebeurtenis, welke in zijn geboortedorp voorviel, toen hij nog een kleine jongen was. Het was iets van eenen neef en eene nicht, die insge-

lijks te zamen bij eenen ouden oom woonden. De neef was een goede, eenvoudige jongeling; de nicht betuigde hem zooveel vriendschap, zij scheen zoo edelmoedig, dat de neef geen het minste wantrouwen tegen haar kon opvatten. Ondertusschen, terwijl de nicht haren onnoozelen neef in doekjes draaide, werkte zij in het geheim tegen hem;..... en toen de oude oom was overleden en men het testament voorlas, stond de arme neef wel treurig te kijken; want hij had niets van de erfenis, en de nicht kreeg alles..... Zie, Mijnheer, zoo afgunstig, zoo kwaadaardig zijn de lieden, dat zij zulke vertelsels uitvinden om door valsche middelen de faam van een edelmoedig meisje te krenken! Het is boven alle..... »

Eene zenuwtrekking onderbrak zijne rede.

Hij wilde voortgaan; maar ik wederhield hem door een gebaar en zeide op tamelijk bitteren toon :

« Genoeg van die snoode lastertaal! Ik wil gelooven, dat gij geene slechte inzichten hebt; maar, hoe het zij, ik verbied u, hoort gij, ik verbied u, voortaan mij nog van mijne nicht te spreken..... en, mocht ik ooit ondervinden, dat gij kwaadwillig mij zulke dingen hebt gezegd, ik zou niet aarzelen mijnen oom over u te klagen. Verlaat mij nu, en houd u voor verwittigd. »

Terwijl hij opstond, mompelde hij nog :

« Mijnheer mistrouwt mij ten onrechte, maar ik zal evenwel zijn verbod eerbiedigen. Ik hoop, dat hij eenen armen, ouden man, als ik ben, geen kwaad zal willen doen. Indien hij aan Mejuffer Margriet mededeelde, wat booze lieden van haar zeggen, het zou haar nutteloos bedroeven en haar misschien tegen mij verbitteren. »

« Neen, vrees niet, » was mijn antwoord, « ik zal zwijgen; maar wees gij voortaan voorzichtiger. »

Nelis Sprinkhaan verwijderde zich, diep bedroefd om mijne strenge woorden.

Ik bleef met roerloozen blik in de ruimte staren en overwoog wat de knecht mij had gezegd. Mijne arme nicht,

zoo onschuldig en zoo goed, was het voorwerp der afgunst van booze lieden; dit bedroefde mij diep. Kon de grootste belangeloosheid, de edelste opoffering den mensch nog niet tegen den laster behoeden?

Wat te denken over den knecht? Hij scheen mijne nicht eerbied en genegenheid toe te dragen; maar zijne woorden, oprecht of geveinsd, pijnigden mij, omdat zij mij dwongen te worstelen tegen het mistrouwen, dat in mijn hart wilde dringen. Waarlijk, die knecht, alhoewel ik niet wist of zijn inzicht laakbaar was, boezemde mij afkeer in, en ik besloot zooveel mogelijk alle samenspraak met hem te ontwijken.

Na een kwart uurs overweging, had ik geheel over mijn mistrouwen gezegepraald. Nicht Margriet was mijne beschermster; tot nu toe had ik van haar niets dan bewijzen van vriendschap ontvangen; zij was mijne eenige hulp en troost in het bitter leven, waartoe ik mij veroordeeld gevoelde. Hare inzichten te verdenken ware eene schuldige ondankbaarheid.

Nog in mij zelven mompelende, stond ik op en verliet den tuin.

Nauwelijks had ik den voet in den gang gezet, of ik hoorde de donderende stem van Jan-oom bergalmen.

„Margriet, Margriet!“ schreeuwde hij, „waar is mijn lekkere neef? Dat hij kome, de luiaard! Ik zal hem leeren in het dorp rond te slenteren, terwijl ik hier alleen van pijn lig te verkrampen. Ga hem halen en trek hem bij de ooren naar huis..... Donnerwetter! zal men mij dan laten sterven als een hond?“

Ik liep in allerhaast naar boven.

Het spreekt van zelve, dat er, bij mijne verschijning in de kamer van Jan-oom, een onweder losbrak, zoo hevig en zoo langdurig, dat de donderslagen er van mij nog in de ooren bromden, toen ik dien avond, afgemat en moedeloos, mij te bed legde, zonder te weten of ik niet tienmaal door het gerinkel der bel zou worden opgeroepen.

IX

Zoo verliepen eenige maanden van mijn leven, zonder de minste verandering.

Nicht Margriet was altijd even goed voor mij, en hoe meer ik haar leerde kennen, hoe grooter mijne dankbaarheid voor haar werd. Er was echter iets in haar gedrag, dat mij soms met eenig mistrouwen aan de twijfelwekkende woorden van Nelis Sprinkhaan deed denken. Mij scheen het, dat Margriet veel te veel bezorgd was aangaande de erfenis van onzen oom. Van tijd tot tijd, wanneer wij alleen waren, betuigde zij de vrees, dat Jan-oom zijn goed aan verren en vreemden zou kunnen vermaken. Hij scheen nu wel besloten, de eene helft van zijn fortuin mij na te laten; maar hij kon wel, zonder dat iemand het wist, een eigenhandig testament schrijven, met geheel onverwachte schikkingen. Ik moest in mijn belang en in het hare, bij gunstige gelegenheid en uiterst voorzichtig, mijnen oom allengs de overtuiging indrukken, dat hij geene andere personen mocht bevoordeelen dan degenen, die hem in zijne ziekte dienden en verpleegden. Maar ik schrikte van zulke pogingen terug. Van testament en erfenis aan mijnen oom spreken, alsof ik met ongeduld op zijn dood wachtte, dit hadde ik voor al het goud der wereld niet durven wagen. Margriet bespeurde al spoedig, dat ik daarin haren raad noch kon, noch wilde volbrengen, en zij drong niet verder aan.

Het gebulder van Jan-oom was ik eenigszins gewoon geworden; maar de onophoudende versmachting van alle gevoel, waarin ik gedwongen was te leven, verduisterde mijne hersens, en somwijlen ondervond ik met angst, dat mijne gedachten onklaar en verward begonnen te worden.

Ik genoot slechts eenige verpoozing, wanneer de gazetten ons onrustbarende tijdingen uit Frankrijk aanbrachten. In Parijs was het miltzieke volk sedert lang aan het woelen, en leverde zich dagelijks over aan gewelddaden tegen den koning, de edellieden en de geestelijkheid. Mijn oom, alhoewel hij het gedrag der Franschen afkeurde, veinsde, om mij te kunnen plagen, eene groote bewondering voor Marat, Mirabeau en de Jakobijnen. Het waren wel aartsschelmen, zeide hij, maar zij alleen toonden moed, terwijl de eerlijke lieden het hoofd in den schoot legden als lafaards.

Tegen meester Verdillen, onzen buurman, was hij bovenal schrikkelijk verbitterd, en niet zonder reden; want terwijl Jan-oom aan zijn voeteuvel leed, klopten en zaagden de timmerman en zijne werkgasten zoo onophoudend en zoo geweldig, dat ons huis er van daverde en wij moeite hadden om elkander te verstaan. Somwijlen, wanneer het gerucht onuitstaanbaar werd, zond Jan-oom mijne nicht tot den timmerman, om hem te verzoeken wat minder leven te maken; maar zij kwam telkens terug met een barsch en afwijzend antwoord. Hoe Jan-oom dan tegen zijnen vijand, baas Verdillen, tempeeste en hem met zijne onmeedoogende wraak bedreigde, dit laat zich vermoeden.

Bij ongeluk bleef Jan-oom, gedurende meer dan vier maanden, zoo erg met rheumatismus en voeteuvel gekweld, dat hij niet beneden kon gaan; maar nu sedert acht dagen was er eene merkelijke beternis in zijnen toestand gekomen en hij kon reeds, zonder anderen steun dan zijnen gaanstok, eenige stappen door de kamer doen.

Die verbetering vervulde mij met zoete hoop. Eens dat Jan-oom te been geraakte, zou ik gansche dagen met hem

uit wandelen gaan. Dan zou hij niet meer lijden en waarschijnlijk min ongeduldig van gemoed worden. Ik zou mijne donkere gevangenis mogen verlaten en leven onder de opene lucht.

Het was nog volop Zomer, en alles daarbuiten prijkte met het liefste groen..... O, beloofde vrijheid, hoe lachtet gij mij toe, zelfs in mijne nachtelijke droomen!

Eindelijk was mijn oom tot zooverre hersteld, dat hij mij op zekeren avond aankondigde, des anderen daags eene wandeling te willen beproeven. Ik was zoo blijde, dat ik mij daardoor eene ruwe hekeling op den hals haalde. Die vreugde, beweerde Jan-oom met gramschap, was anders niet dan een luid bewijs mijner ondankbaarheid. Toonde ik mij nu opgeruimd, bij de enkele gedachte eener wandeling onder de opene lucht, het was, omdat ik er van walgde, eenen zieken grijsaard in zijne kamer bij te staan en te verplegen.

Zijne harde woorden bedroefden mij ditmaal niet veel: de hoop op eene grondige verandering in mijn verstikkend leven maakte mij sterk.

Des anderen daags verliet ik inderdaad ons huis met Jan-oom. Hij leunde met de rechterhand op eenen gaanstok, en van de andere zijde moest ik hem met mijnen arm ondersteunen, ofschoon ik al spoedig bespeurde, dat hij deze laatste hulp even goed hadde kunnen missen.

Terwijl wij over de Markt stapten, kwamen wel de lieden van in de verte voor hunne deur staan om ons te bekijken; maar de meesten, op het oogenblik, dat wij hen zouden naderen, verdwenen haastig binnenshuis, alsof zij van ons schrikten. Twee of drie slechts durfden ons opwachten en stuurden zelfs Jan-oom eenige vragen toe, betrekkelijk zijne gezondheid.

Niet minder ruw dan naar gewoonte was de taal van Jan-oom, en ik begon te vreezen, dat hij onmiddellijk in een hevig krakeel ging gewikkeld worden; maar deze lieden, die hem goed kenden, stonden lachende tegen hem

op en schenen met inzicht zijne gramschap aan te hitsen.

Ik waagde eene vreesachtige opmerking.

Mijn oom viel in gramschap tegen mij uit.

“ Wat? onnoozele melkbaard, ” bulderde hij, “ gij durft den snavel opendoen, om tusschen onze redekaveling te vallen? Wanneer groote menschen praten, moeten kinderen zwijgen! ”

Ik zweeg inderdaad en boog vernederd het hoofd.

Wat verder trad Jan-oom in de herberg *de Bonte Koe*. Ik moest hem eenen stoel brengen, zijn glas bier hem in de hand geven, zijnen stok oprapen, ja, de tafel voor hem schoonvegen; en al deze bevelen werden mij zoo barsch toegeroepen en zoovele scheldwoorden kreeg ik naar het hoofd, dat de lieden der herberg mij door hunne treurige blikken hun medelijden betuigden.

Zeer langen tijd bleef Jan-oom in *de Bonte Koe*. Hij had daar eenige boeren aangetroffen, die hem niet vreesden en ook niet spaarden. Vele onaangename woorden moest hij hooren; maar het scheen hem gelukkig te maken, daarop even bitsig te mogen antwoorden. Ja, toen deze boeren eindelijk zouden vertrekken, bedankte hij hen voor hun vermakelijk gezelschap en drukte hun de hand, als aan zijne beste vrienden.

Wij verlieten daarop de herberg. Nauwelijks hadden wij eenige stappen gedaan, of wij zagen pachter Beks aankomen, denzelfden, die mij zooveel kwaad van mijnen oom had gezegd.

“ Ha, ha, het doet mij vermaak u te ontmoeten! ” riep Jan-oom. “ Blijf eens wat staan, ik moet u spreken. ”

“ Laat mij met rust, leelijk stekelvarken, ” gromde pachter Beks in het voorbijgaan. “ Ik wil met u niets meer te doen hebben. Wenscht gij iemand om tegen te schelden en te razen, zoek elders. ”

“ Onbeleefde schobbejak, ” riep mijn oom hem achterna. “ Pas op, ik zal u wel vinden! Ja, donnerwetter, gij zult later weten hoe Jan Roobeek zich wreekt! ”

Nu zagen wij aan de overzijde der Markt, M. Bakkerzeel, die van op de deur der groote olieslagerij ons zijnen groot toestuurde en scheen te roepen. Wij gingen tot hem en traden in zijn huis.

Ons in eene schoone zaal geleid hebbende, bood M. Bakkerzeel ons stoelen aan. Ik meende, evenals mijn oom, neder te zitten; maar hij belette het mij, onder voorwendsel dat ik nog te jong was om tusschen redelijke menschen plaats te nemen. Zonder spreken stond ik weder op en bleef roerloos staan, terwijl zij eenige woorden over de laatste onpasselijkheid van M. Roobeek wisselden.

„ Gij moet toch mijn huisgezin groeten, „ zeide de olieslager. „ Mijne vrouw en mijne dochters zouden het mij kwalijk nemen, indien ik hun deze gelegenheid niet gaf om u over uwe herstelling geluk te wenschen. „

Met deze woorden verdween hij in eene nevendeur.

„ Hoe staat gij daar als een schooljongen, die van de plak gaat krijgen? „ viel mijn oom uit. „ Hef het hoofd op en laat de lieden niet denken, dat ik u naar de galg breng! „

Maar hij werd onderbroken door den terugkeer van M. Bakkerzeel, die met eene bejaarde dame en twee jonge meisjes in de zaal trad.

Deze juffers waren zeer bevallig van gelaat en met uitgezochten zwier naar de laatste Fransche mode gekleed.

Ik verborg mijne gebrekkelijke hand met angstige bezorgdheid.

Nadat men Jan-oom eenige vragen en gelukwenschen had toegestuurd, begonnen de juffrouwen zich insgelijks met mij bezig te houden. Zij waren begeerig te weten, hoe het dorp Visseghem mij beviel, en of ik, nu mijn oom hersteld was, mij niet wat meer onder de lieden zou vertoonen. Ik moest mijnen oom overhalen, zeiden zij, om nu en dan hunnen vader met een bezoek te vereeren. Zij hadden eenen schoonen tuin, en, was ik liefhebber van bloemen, zij zouden met genoegen mij al de nieuwe

planten toonen, welke zij in het voorjaar van Gent hadden doen komen.

Terwijl Jan-oom met hunne ouders in een druk gesprek was gewikkeld, lokten de juffrouwen mij naar het venster, om mij eenen blik in den tuin te doen werpen. Zij waren zoo liefvallig en zoo vriendelijk, dat ik mijnen oom vergat. Met evenveel beleefdheid antwoordde ik, zoo goed ik kon, op hunne deelnemende vragen, en er kwam zelfs een oogenblik, dat ik luide sprak en door een geestig gezegde de juffrouwen Bakkerzeel deed lachen.

Daar brak mijn oom eensklaps in spotternijen tegen mij los.

Hoe durfde een melkmuil, een schooljongen, als ik, het bestaan, met juffrouwen te jokken en den geestigaard uit te hangen? Het was ongehoord : men kon wel zien, dat men in eenen tijd van revolutie leefde; want er waren geene kinderen meer!

Mijne welgemoedheid was geheel weg; ik week zwijgend achteruit en bleef met gebogen hoofd bij mijnen oom staan, als hadde ik mij werkelijk aan eene misdaad schuldig gemaakt.

„ Het is tijd, dat wij van hier weg komen, „ gromde Jan-oom. „ De baardelooze Don Juan mocht anders nog gevaarlijk worden. Daarenboven, ik gevoel mij vermoeid; het is te veel voor de eerste maal..... Wat staat gij daar weder zoo onnoozel te dubben? Steek de handen uit en help mij recht! „

Ik sidderde. Nu kon ik mijne gebrekkelijkheid niet langer verborgen houden. Zuchtend onderwierp ik mij aan het pijnlijk lot en stak mijnen oom de beide handen onder de schouders, om hem op te lichten.

Hoe wreedelijk werd ik dan in mijne eigenliefde gekwetst! Jan-oom donderde los tegen mijne onbekwaamheid..... en, o hemel, terwijl de juffrouwen onaangenaam verrast schenen bij het gezicht mijner verminking, noemde hij mij : „ lamme poot! „

Ik meende door den grond te zinken van schaamte. Hoe ik uit dit huis geraakte, is mij onbekend; il geloof zelfs, dat ik zonder groet was vertrokken.

Onderweg overlaadde Jan-oom mij nog met verwijtingen, maar ik hoorde hem niet meer. Wat kon het mij schelen, nu geene lieden, en bovenal niet de juffrouwen Bakkerzeel, meer daar waren om mijne vernedering bij te wonen?

Nauwelijks had ik, door Margriet geholpen, mijnen oom naar boven en tot in zijnen leunstoel geleid, of ik liep, onder het eerste voorwendsel het beste, naar mijne kamer en begon te weenen om mijnen boezem van het kroppende wee te ontlasten.

Geene genade evenwel! Ik werd herhaalde maal geroepen en moest te voorschijn komen. Het gezicht mijner tranen voerde de woede van Jan-oom ten top; en die dag werd een der bitterste in mijn reeds zoo bitter leven.

Margriet, de goede Margriet alleen, storte wat troost en moed in mijn verbijzeld hart.

En zoo gingen er voor mij vele maanden voorbij, zonder dat de minste straal mijne duistere toekomst kwam verlichten.

Omtrent het einde van dit jaar brachten evenwel gewichtige staatsgebeurtenissen, ofschoon zij mij diep bedroefden, eenige verpoozing in de akeligheid van mijn lot.

Na lange, doch vruchteloze onderhandelingen had de Keizer van Oostenrijk, opvolger van den overleden Jozef II, een aanzienlijk leger naar onze grenzen afgestuurd, om door het geweld der wapens de Catholieke Nederlanden opnieuw aan zijne kroon te onderwerpen.

De Belgen, die gedurende den ganschen Zomer den kostelijken tijd in woedende twisten tusschen de aanhangers van Van der Noot en van Vonk hadden laten voorbijgaan, bevonden op het beslissend oogenblik, dat zij met blinde zinneloosheid hunne schoonste krachten hadden verspild

en nu zonder eensgezindheid en zelfs zonder vertrouwen in de zaak des vaderlands, moeilijk het hoofd aan eenen overmachtigen vijand konden bieden. Ook gaven zij zich ten onder na eenen zwakken tegenstand, en de Nederlanden aanvaardden zonder groot gerucht hunnen terugkeer onder Oostenrijksch bestuur.

Op mijn leven brachten deze voorvallen geene andere verandering teweeg, dan dat zij den geest van Jan-oom gedurende eenige weken bezighielden, en hij nu zijne opbruisingen van gramschap tegen anderen dan tegen mij kon lucht geven. Had hij vroeger niet zelden tegen de patriotten uitgevallen, nu gromde of bulderde hij bijna onophoudelijk tegen de Oostenrijkers.

Wel zeker had deze stoutheid hem erge onaangenaamheden op den hals kunnen halen; maar meest al de dorpeelingen deelden geheimelijk in zijnen haat tegen de Keizerlijken, en daarenboven, men beschouwde hem eenigszins als een ijdel schreeuwer of als een gek, wiens woorden niet ernstig op te nemen waren.

Allengs toch werden allen den nieuwen toestand van zaken gewoon, des te meer daar het Oostenrijksch bestuur de Nederlandsche gewesten zeer zachtmoedig behandelde. Jan-oom keerde zijne aandacht van de staatszaken af, en ik werd weder als te voren het bijzonder voorwerp en doel zijner bestendige onverduldigheid.

Bijna elken dag, zelfs in de koude winterdagen, moest ik met hem uitgaan, alhoewel hij nu zelfs geen stok behoefde en mijne hulp geheel kon ontberen; maar het scheen voor het geluk van dien onbegrijpelijken mensch noodig te zijn, mij in tegenwoordigheid van iedereen te kunnen behandelen als zijnen knecht, om niet te zeggen : als zijnen hond.

Zoo dwong hij mij eenige malen hem naar de olieslagerij te volgen, en overlaadde mij daar telkens, in tegenwoordigheid der juffers Bakkerzeel, met ruwe uitscheldingen en bitteren spot. Alhoewel de vroolijke meisjes mij soms

daarover poogden te troosten, schrikte een bezoek ten hunnen huize mij af, als wachtte mij daar de wreedste pijnbank.

Ik werd dom, moedeloos en in schijn bijna onverschillig. Daar ik zoo dikwijls vernederd was geworden in het bijzijn van de meeste inwoners onzer gemeente. kroop er allengs een gevoel van menschenschuwheid, zooniet van menschenhaat, mij in den boezem. Zelfs wanneer ik nu vrij was, bleef ik te huis op mijne kamer, en las tot troost in de boeken, welke ik van het College had medegebracht. Ging ik al eens uit, dan liep ik langs het achterpoortje van onzen tuin in de eenzame velden om niemand te ontmoeten.

Nu en dan wilde mijn geest in opstand komen tegen het lot. Dan vroeg ik mij zelven, of het niet beter voor mij ware geweest, mijnen oom vaarwel te zeggen en ergens in de eene of andere stad als onderwijzer of leeraar een bestaan te zoeken. Maar zulk een gepeins dreef ik telkens met verontwaardiging terug, als eene laffe plichtmiskenning. Hadden mijne ouders en ik niet gedurende ons gansche leven zijne weldaden genoten? Zou ik nu als een ondankbare van hem wegvluchten, en niet meer daar zijn om hem in zijne ziekten bij te staan..... om hem de oogen te sluiten, wanneer het God zou behagen hem van de wereld te roepen?

X

De lange Winter was voorbij, en de zoete Meimaand had opnieuw de velden met loover en bloemen gesierd.

Zoo lusteloos en moedeloos was ik echter reeds, dat ik niet meer uitging en liefst nog in eenzaamheid op mijne kamer bleef zitten treuren. Ik was mager en bleek geworden, en mijne nicht Margriet schudde soms met medelijden het hoofd, wanneer zij de vruchteloosheid harer pogingen om mij te troosten, moest erkennen. Zij vreesde, dat ik ziek zou worden.

Nu ging er iets, onbeduidend in schijn, voorvallen, dat op mijn leven een beslissenden en blijvenden invloed moest uitoefenen.

Nicht Margriet zeide mij eens, op eenen namiddag, terwijl Jan-oom was ingesluimerd :

“ Kozijn, ik meende uit te gaan om den schoolmeester Bokstal te gaan vragen, waarom hij zijne verloopen huishuur niet komt betalen of doet betalen. Maar ik heb gedacht, dat ik beter zou doen, u met deze boodschap te belasten. Kent gij meester Bokstal? ”

“ Ik heb hem, nu en dan, al eens bij de kerk ontmoet, ” antwoordde ik, “ en eene groetenis met hem gewisseld; maar de man schijnt weinig spraakzaam. ”

“ Zijn gezicht is zwak; ik twijfel, of hij u wel heeft herkend. Gij klaagt, Felix, dat gij met niemand kunt

spreken van letterkunde en van boeken. Thomas Bokstal is een geleerd man ; hij heeft in zijne jeugd op de Hoogeschool van Leuven gelegen en moest dokter worden ; maar eene erge oogziekte belette hem, zijne studiën voort te zetten, en de nood dwong hem schoolmeester te worden. Hij moet Latijn kennen evenals gij, en zal ongetwijfeld weten te spreken van de dingen, waarmede gij u gedurig bezig houdt. Ga tot hem onder voorwendsel uwer boodschap, en poog wat met hem te kouten. Schud het hoofd niet : misschien zult gij mij bedanken, u die gelegenheid te hebben bezorgd. Het is, in alle geval, te beproeven. Op de betaling der huishuur behoeft gij niet aan te dringen. Daarvoor is niet te vreezen ; ik ken de reden, waarom hij ten achteren blijft. Gij moet weten, meester Bokstal, die vijf kinderen heeft, kan met zijne school niet genoeg winnen om zijn huisgezin te onderhouden ; maar hij heeft eene zeer geleerde dochter..... »

« Hij heeft eene dochter ! » mompelde ik verrast en als bekommerd met deze bijzonderheid.

« Gij schrikt dus nog altijd van de meisjes ? » zeide zij lachend. « Wees echter gerust, kozijn. De bedoelde dochter is sedert drie jaar in Duitschland, en wie weet, of zij nog wel ooit zal terugkeeren ? Toen de edicten van Keizer Jozef het volk hier begonnen te ontroeren, was zij onderwijzeres der kinderen van den graaf Von Unterbach, die op een half uurtje van hier een kasteel bewoonde. Zij is met het huisgezin van den graaf naar Duitschland gegaan. Wilde men Bokstal gelooven, dan zou er op gansch de aarde geen beter hart, geen edeler ziel bestaan. Goed is zij toch wel ; want zij zendt haren vader, die anders gebrek zou lijden, geld genoeg om eerlijk door de wereld te sukkelen. Indien hij achterblijft met de huishuur, is dit waarschijnlijk, omdat het geld, dat zijne dochter hem moet toezenden, nog niet aangekomen is..... Ga hem bezoeken na vier uren ; dan is zijne school uit. Ik zal Jan-oom doen begripen, dat ik u volstrekt noodig heb om deze

boodschap te doen. Kon M. Bokstal onmiddellijk betalen, hier is eene geteekende kwijtschelding. »

Op het gezegde uur begaf ik mij naar het gehucht Blekhout en klopte aan de woning van meester Bokstal.

Een meisje, van ongeveer acht jaar, opende de deur en groette mij zeer beleefd en met zoeten glimlach.

« Wees zoo goed en kom binnen, Mijnheer Felix, » zeide het kind, dat mij scheen te kennen. « Vader is in onzen tuin. Hij zal blijde zijn u te zien; want wij hebben al zoo dikwijls van u gesproken! Kom met mij, als 't u belijft, Mijnheer. »

Ik weet niet, dit kind, met hare glinsterende bruine oogen en hare blozende wangen, dat zoo liefvallig was en zulke zuivere, zulke wellevende taal sprak, bekoorde mij. Hare hand nemende, liet ik mij leiden tot in een kleinen tuin, die goed verzorgd was en met velerlei bloemen prijkte.

Ik zag reeds van verre den schoolmeester over een bloembed gebogen. Op den roep van zijn dochttertje, die hem luidop mijnen naam aanmeldde, kwam hij tot mij.

M. Bokstal was een man van ongeveer vijftig jaar, mager en ziekelijk, en met eenen groenen bril voor de oogen. Alhoewel zichtbaar versleten, waren zijne kleederen zeer net en gaven hem, door hunne steedsche snede en donkere verven, een deftig en ernstig voorkomen.

Hij naderde mij met eenen helderen glimlach, drukte mij de hand en riep uit :

« Wat geluk voor mij, dat gij ons eindelijk toch eens met uw bezoek vereert! Kom, Mijnheer Roobeeck, het is hier zoo goed in de frissche meilucht. Laat ons in dit priëel nederzitten : wij zullen wat kouten. »

Toen wij op de bank onder het jonge loover hadden plaats genomen, zeide hij :

« Indien gij komt om mij van de huishuur te spreken, zullen wij daarover al spoedig gedaan hebben. Dezen middag bracht de bode op Kortrijk mij het geld van onze

goede Helena. Ik zal u straks het beloop der huur ter hand stellen, als gij huiswaarts keert. Kouten wij nu een weinig..... Maar eerst toch moeten mijne vrouw en kinderen u kunnen groeten. »

« Marietje, ga moeder eens gauw verwittigen, dat M. Felix Roobeek in onzen tuin is, » zeide hij tot het kleine meisje. « De kinderen mogen hun avondwerk voor eenige oogenblikken onderbreken. »

Bijna onmiddellijk zag ik eene vrouw met vier allerliefste kinderen, — twee jongens en twee meisjes, van vijf tot twaalf jaar, — uit het huis tot ons komen.

Allen groetten mij met minzame beleefdheid, en de vrouw sprak eenige woorden om mij te betuigen, hoezeer zij zich door mijn bezoek vereerd achtte.

Den kinderen, die stil en schuchter toekeken, werd bevolen mij de hand te geven. Zij bemerkten ongetwijfeld aan mijnen glimlach, dat ik een kindervriend was; want niet zoo haast hadden zij daartoe oorlof bekomen, of zij grepen om strijd naar mijne handen en bespeurden dan ook, dat ik slechts ééne hand hun te geven had.

Voor de eerste maal mijns levens gevoelde ik mij daarover niet beschaamd. Ik had toch van deze onnoozele wezens of van hunne ouders geenen spot te vreezen. Zonder aarzelen toonde ik hun mijne verminking en zeide hun :

« Ziet, kinderen lief, neemt een voorbeeld aan mij en weest toch voorzichtig bij het vuur. Toen ik nog kleiner was dan gij, viel ik met den arm in eenen ketel kokend water en gij ziet wat daar het droef gevolg van was. »

Deze stoutheid of liever deze openhartigheid stelde mij in eens op mijn gemak, en ik behoefde nu voor deze goede lieden geene moeite meer aan te wenden om mijne verminkte hand onder mijne kleederen verborgen te houden.

Ik koutte vroolijk met de kinderen, beloofde hun speelgoed en lekkers, en streelde elk op zijne beurt : Marietje en Janneken, Trientje en Fransken.

Mijne ingenomenheid met de kleinen scheen den schoolmeester en zijne vrouw zeer te behagen; maar hij maakte er welhaast een einde aan, door ze allen naar hun werk te zenden. Vooraleer ons te verlaten, deed vrouw Bokstal mij beloven, dat ik nu en dan in het voorbijgaan mijn bezoek zou hernieuwen.

Nu ik weder alleen was met den schoolmeester, begon deze mij te spreken van dingen, die hem zoowel als mij aan het hart lagen. Hij wist dat ik mijne *Humaniora* in het St.-Paulus-College, te Doornik, had gedaan; en dewijl hij zelf eenige jaren ter Hoogeschool van Leuven had doorgebracht, waren wij als twee oude studenten, die met geestdrift hunne herinneringen uit het schoolleven opgaven en, met aanhaling der schoonste brokken, de werken roemen der groote dichters en redenaars, welke men hun leerde bewonderen. Hij was daarin verder dan ik gevorderd; maar mijn geheugen was jonger en frisscher, en zoo kon ik, zonder merkelijke minderheid, in deze begeesterde samenspraak hem ter zijde blijven.

Het was wonderlijk, hoe een diep gevoel, dat door twee menschen in dezelfde maat gedeeld wordt, deze menschen gelijk maakt. Meester Bokstal had zijnen ouderdom vergeten en ik mijne jonkheid ten zijnen opzichte. Wij koutten gedurende een gansch uur als twee studiegezellen, die gisteren nog op de collegebanken zouden gezeten hebben.

Eindelijk verliep onze genoeglijke redekaveling ook op andere voorwerpen. Meester Bokstal sprak mij onder anderen van zijne dochter Helena, die nabij de stad Praag, in Bohemen, onderwijzeres was op het kasteel van den graaf Von Unterbach. Eens op dit kapittel geraakt, was hij daar moeilijk van af te brengen. Zijne Helena was zijn geluk en zijn hoogmoed. Niet alleen om hare ongewone geleerdheid: zij kon Vlaamsch en Fransch, ja, zelfs nu ook Duitsch, in volmaaktheid; maar zij was daarbij goed, zedig, godvruchtig en edel van geest als een engel. Aan

haar waren hij en zijn gansch huisgezin het verschuldigd, dat zij zonder gebrek te lijden als eerlijke lieden door de wereld geraakten.

Terwijl de dankbare vader dus met opgetogenheid van zijne dochter sprak, meende ik uit zijne woorden te mogen opmaken, dat deze Helena een uiterst schoon meisje moest zijn. Hij zeide het wel niet; maar al de zedelijke begaafdheden, welke hij haar toekende, gaf ik in mijne verbeelding eenen lichamelijken vorm. Het verheugde mij daarom, te vernemen dat er waarschijnlijk nog jaren zouden verloop, vooraleer Helena kon terugkeeren; want een geheim voorgevoel deed mij vreezen, dat hare tegenwoordigheid mij zou belet hebben, mijne bezoeken ten huize van M. Bokstal voort te zetten.

Wij wandelden al pratend door den tuin. De schoolmeester was een groot liefhebber van planten en bloemen, die hij naar hare Vlaamsche en Latijnsche namen wist te noemen.

Maar wat ik nu alweder bemerkte, was, dat zijn vaderhart het beeld van Helena bij de minste bijzonderheid, met denzelfden lichtkrans van liefde en edelmoed, voor zijne oogen opriep. Deze schoone anemonen had zij zelve geplant; de maandrozen, bij het huis, had zij hem op zijnen naamdag geschonken; de dikke, solfergele pioen had zij van Mevr. Von Unterbach gekregen, toen de graaf nog in Vlaanderen verbleef; al de kleine perkjes voor jonge zomerbloemen, in den zonkant aangelegd, verwachtten het zaad, dat zij uit Duitschland had gezonden. In één woord, alles in dezen tuin herinnerde hem zijne teergeliefde dochter; men zou gemeend hebben, dat zij hier voor hem tegenwoordig was en hij haar aanlachend beeld onophoudend voor zijne oogen zag zweven.

Voordat ik dien dag M. Bokstal vaarwel zeide, kende ik deze Helena, onder zedelijk opzicht, even goed, als hadde ik jaren lang aan hare zijde geleefd; maar wat ik echter niet wist en natuurlijk niet durfde vragen, was of hare gelaats-

trekken al of niet aan de schoonheid harer ziel beantwoordden.

In alle geval had ik daar, in den lieven tuin, met meester Bokstal een paar uren doorgebracht, na de lange verstikking, de aangenaamste en zoetste, die ik ooit mocht genieten. Ik had mijn hart eens lucht kunnen geven. Sprekende over wetenschap, studie en dichters, was ik stout en wel-sprekend geworden, en ik gevoelde nu, dat ik waarlijk een man, een tamelijk geleerd man en geen dom kind was, zooals Jan-oom het dagelijks beweerde, en ik, door ontmoediging, bijna geloofde.

Na het geld der huishuur te hebben ontvangen, trad ik binnen om afscheid van de moeder en de kinderen te nemen.

Zij betuigden mij allen de grootste vriendschap en deden mij beloven, dat ik al spoedig zou wederkeeren, iets waartoe zij mij echter niet behoefden aan te manen; want, ware ik mijn eigen meester geweest, ik hadde, dunkt mij, hun kunnen vragen om met hen te blijven wonen.

Zelfs tot de deur vergezelde mij het gansche huisgezin en ik moest, tot vaarwel, elk kind nog de hand drukken. Mijnen naam door deze lieve kleinen te hooren uitspreken, met zooveel eerbied en tevens zooveel zoete genegenheid, terwijl zij mij nog toeriepen: "dag, Mijnheer Roobeck! dag, Mijnheer Felix!" dit ontroerde mij en maakte mij gelukkig en trotsch terzelfder tijd.

Met hoe lichte stappen ging ik nu naar onze woning! Het scheen mij, dat ik eensklaps sterk en onversaagd was geworden; en de gedachte, dat Jan-oom mij kon bespotten of hoonen, bedroefde mij niet meer. Hij mocht vrij met verwijten en scheldwoorden mij overladen: ik zou het voortaan zwijgend verdragen, doch daarom niet meer treuren of hopeloos worden als te voren.

Toen ik Margriet het geld had ter hand gesteld, en zij mij vroeg, of ik met den schoolmeester had gekout en wat ik van hem dacht, bedankte ik haar met vurigheid voor

het onuitsprekelijk genoeg, dat zij zoo vriendelijk mij had verschaft. Zij zeide daarop, dat zij zou pogen, mij nu en dan wat meer vrije uren te bezorgen, om mij toe te laten, den schoolmeester eens of tweemaal in de week te bezoeken. Het was nogal moeilijk; want M. Bokstal werd slechts vrij te vier uren des namiddags, en dus kon ik den noenslaap van Jan-oom niet benuttigen.

Slechts vier dagen later gelukte het Margriet, mij vrij te maken. Ik zou nu de belofte moeten vervullen, welke ik den kinderen van M. Bokstal had gedaan, en hun lekers en speelgoed medebrengen. Geld had ik genoeg tot mijne beschikking; want mijn oom was verstoord, omdat ik, buiten mijne kleederen en eenige boeken, welke ik door den bode had doen koopen, nog geen tweeschellingen had verteerd.

Ik had mij van Yperen twee gekleede poppen en twee Jan-Klaassen doen brengen, en daarbij voor elk kind een pak suikergoed van gelijken aard en gewicht, om afaunst noch twist onder mijne kleine vrienden te verwekken.

Het had gedurende den dag geregend en er lagen waterplassen op de straat.

Meester Bokstal kwam ditmaal zelf openen, toen ik ten zijnen huize had aangeklopt. Zijne spijt uitdrukkende, omdat het weder ons niet toeliet, in den tuin te wandelen, bracht hij mij in de woonkamer, waar zijne vrouw en zijne kinderen rondom eene tafel zaten, de laatsten elk met een boek, een papier of eene schalie voor zich en bezig met hunnen schoolplicht af te maken.

De kinderen kregen nu oorlof om op te staan en mij de hand te reiken. Ik kwam voor den dag met mijne geschenken en gaf de meisjes elk eene schoone pop en de jongentjes elk eenen grooten Jan-Klaas; die kon dansen en zonderlinge flikkers maken, als men aan een koordje trok.

Ik meende, dat de arme kleinen zinneloos van vreugde zouden worden. Zij kusten mij de hand van dankbaarheid, vervulden de kamer met blijde kreten en dansten uitgelater

in het ronde. Nog erger werd het, toen elk een pak veelkleurig suikergoed kreeg, met kapittelstokken, suikerboonen en allerlei suikeren beeldjes van vogelen en dieren, zooals men bij den doop der kinderen van rijke lieden pleegt uit te deelen.

De eerste opbruising hunner blijdschap een weinig bedaard zijnde, wilde M. Bokstal hun speelgoed en leukernij doen wegleggen, totdat hun avondplicht geheel zou afgemaakt zijn. De kinderen gehoorzaamden zonder tegen spreken en hernamen hunne plaats rondom de tafel; maar het was zichtbaar genoeg aan hunne treurige en verstrooide blikken, dat zij nu geen hoofd tot werken hadden. Op het verzoek der moeder werd hun een uur vrijheid gegund.

Marietje kwam mij halen; ik moest bij de tafel zitten en met hen spelen. Daarvan kweet ik mij met waren lust. Ik deed de poppen spreken en de Jan-Klaassen dansen; ik vertelde eene aardigheid bij elk suikerbeeldje, dat uit de pakken te voorschijn kwam, en ik verhaalde jokkend en lachend al de kleine guitenstreken, tot *escamoteeren* toe, welke ik in het College van mijne metgezellen had afgeluisterd of afgekeken. Het was kermis voor de lieve kinderen en tevens kermis voor mijn hart, dat nu sedert meer dan een jaar naar wat gezelligen kout en wat genegenheid had gehongerd.

Meester Bokstal en zijne vrouw schenen even gelukkig als wij, en ik zag op hun gelaat, hoe dankbaar zij waren voor het genoegen, dat ik hunnen kinderen aandeed. Bovenal was het zoo met moeder Bokstal, wier oogen zich van ontroering bevochtigden, en die meer dan eens herhaalde, dat ik ongetwijfeld een ongemeen goed hart had, daar ik de kinderen zoo oprecht scheen te beminnen.

Zij zelve moest eene eenvoudige vrouw en eene teedere moeder zijn, die slechts voor haren echtgenoot en hare kinderen leefde; want, zooals ik het later bevond, al het overige scheen haar onverschillig.

Allengs keerde de aandacht der kleinen op andere

dingen. Zij toonden mij het speelgoed, dat zij bezaten, hunne boeken, hunne prenten, en dan kwam weder bij hen, evenals bij hunnen vader, ter gelegenheid van elk voorwerp, de gezegende naam hunner zuster Helena op hunne lippen. Wat zij van die zuster zeiden, moest klaarblijkelijk

Twee gekleede poppen en twee Jan-Klaassen. (Bladz. 143.)

overdreven zijn, want eenen engel zelven kon men niet hooger prijzen.

Eindelijk werd speelgoed en suiker in de kast gesloten en de kinderen moesten hun avondwerk hernemen.

Meester Bokstal bracht mij boven op zijn studeerkamertje en toonde mij daar vele boeken van Latijnsche dichters, waartusschen er zich bevonden, welke mij geheel onbekend waren. Wij lazen, wij koutten, wij spraken over taal- en letterkunde, totdat mijn uur gekomen was om

naar huis te gaan. De meester bedankte mij voor de vermakelijke oogenblikken, welke ik hem had verschaft; ik drukte hem mijne diepe erkentenis uit voor het geluk, dat ik in zijn bijwezen mocht genieten. Zoo scheidden wij met eenen warmen handdruk en de belofte van een spoedig wederzien.

XI

Elken zondagnamiddag en eens of tweemaal in de week, ging ik meester Bokstal in zijne woning bezoeken en bracht er een paar uren in de geleerde redekaveling of in vroolijken kout met hem of zijne kinderen door. Ik was als een lid van zijn huisgezin geworden, en de kleinen — hadden eerbied en wellevendheid het hun niet belet — zouden zeker mij met den naam van broeder hebben toegesproken.

Dat ik den geleerden schoolmeester liefhad en hem eene diepe dankbaarheid toedroeg, is licht te begrijpen. Aan hem was ik de wedergeboorte van mijn versmacht gevoel en van mijnen verloren moed verschuldigd. Ik gelceek niet meer aan wat ik te voren was; alhoewel ik nog steeds zeer ingetogen van inborst bleef, was de meeste schuchterheid uit mij verdwenen en ik had, om zoo te zeggen, het kind afgelegd en was waarlijk, door klaarte in den geest en door de overtuiging mijner persoonlijke waarde, een man geworden.

Mijn oom bespeurde, met ware of geveinsde gramschap, de verandering, die er in mij omging, ofschoon hij niet wist, waaraan deze te wijten was. Ik verstoutte mij in den eerste, hem met koele redenen te willen bewijzen, dat hij in de eene of andere zaak ongelijk had; maar het tempeest van woedende scheldwoorden, dat telkens boven mijn

hoofd losbrak, deed mij besluiten, voortaan van zulke pogingen af te zien en mijnen oom maar te laten bulderen volgens lust.

Dikwijls, wanneer ik weder ten huize van M. Bokstal over zijne dochter Helena immer met dezelfde opgetogenheid had hooren spreken, en ik huiswaarts keerde, zweefde het beeld van dit meisje mij voor oogen. Zooals zij mij verscheen, moest zij onzeglijk schoon zijn. Voor zulk vermoeden pleitten niet alleen de lieve, blozende gezichtjes harer kleine broeders en zusters, maar tevens de wezens-trekken harer moeder, die in hare jeugd eene bevallige vrouw moest geweest zijn.

Maar was Helena insgelijks schoon? Die vraag bestormde mijnen geest zoo gedurig, dat ik kwaad op mij zelven werd. Wat deed het mij, dat zij lief of leelijk was, dit meisje, dat op eenige honderden uren van mij verwijderd leefde en ik misschien nooit zou zien en niet verlangde te zien?

En nochtans, ik hadde het graag geweten.

Daarover iemand te ondervragen, dit zou ik niet gewaagd hebben; ik stond met geene andere menschen dan het huisgezin van meester Bokstal op eenen gemeenzamen voet; Margriet had Helena nooit gekend.

Vier maanden waren er verlopen sedert mijne eerste kennismaking met M. Bokstal. Sedert eenige dagen had hij geklaagd over de vermoeidheid zijner oogen en betuigde de vrees, dat deze hem bekende kwaal allengs zou verergeren. Hij wist bij ondervinding, dat hij door eenige weken volstreekte rust zijne oogen kon herstellen; maar aan zulke rust was voor hem niet te denken. Indien hij, in dezen tijd des jaars, zijne leerlingen weken lang te huis deed blijven, zouden zij meest allen bij den koster ter school gaan en niet meer terugkeeren. Zulk verlies kon hij niet dragen; want buiten het geld, dat Helena afzond, was zijne school het eenige bestaanmiddel voor hem en zijn talrijk huisgezin. Hij zou voorzichtig zijn met zijne oogen

en stillekens voortsukkelen, in de hoop dat zijn gezicht zich allengs weder zou herstellen.

Jan-oom, die zeer dikwijls met flercijn werd gekweld, was nu weder door eenen nieuwen aanval bedlegerig geworden. Het was mij moeilijk, hem in den eerste te verlaten, en zoo bleef ik zes of zeven dagen zonder den schoolmeester te bezoeken.

Toen mijn oom beter was en in zijn leunstoel kon zitten, bekwam ik eindelijk vrijheid voor een gedeelte van den namiddag, en ik begaf mij in allerhaast naar de woning van M. Bokstal.

Ik vond de vrouw en de kinderen met diepe treurnis op het gelaat en nog tranen in de oogen. Zij hadden geweend en schenen wanhopig.

Op mijne deelnemende vragen zeide de vrouw mij, dat hen een groot ongeluk bedreigde. Meester Bokstal zou morgen zijne school moeten sluiten en de leerlingen naar huis zenden. Zijne oogen waren dermate verergerd, dat hij bijna stekeblind was geworden.

Zij leidde mij naar boven, en daar vond ik mijnen armen vriend, met een groen lichtscherm voor het gezicht, in zijne half donkere kamer zitten.

Ik gevoelde zulk innig medelijden met zijnen toestand, dat ik mijne opwellende tranen moest terugdringen. Hoe gaarne hadde ik hem getroost! Maar wat kon ik hem zeggen; anders dan alledaagsche woorden van hoop op eene spoedige herstelling?

Aan zijne genezing twijfelde hij niet. Ditzelfde geval had zich met hem reeds drie- of viermaal voorgedaan, en telkens was hij genezen door eene lange rust der oogen. Wat hem en zijn huisgezin diep bedroefde en verschrikte, was de gedwongene wegzending der leerlingen en het verlies zijner zoo noodige broodwinning.

Zijn vaderhart bloedde bij de vrees, dat zijne kinderen gebrek zouden lijden en misschien tot ellende vervallen. Hij kende de beklaaglijke gevolgen van eene opschorsing

zijner school. In vroegere jaren had hij zeer vele leerlingen gehad; er kwamen alsdan zelfs kinderen uit de kom des dorps bij hem ter school; maar elke maal, dat dezelfde oogenverzwakking hem had gedwongen de jongens naar huis te zenden, was niet de helft er van teruggekeerd. Nu had hij er zoo weinig, dat bij bij het minste verlies zijne school geheel zou moeten sluiten; en wat zou hij doen op zijne jaren, om den kost voor zijne arme kinderen te winnen?

Zijne klachten ontroerden mij zoo diep, dat ik zuchtend en suffend naar huis ging en onderweg allerlei ontwerpen vormde om hem te kunnen helpen. Hem geld aanbieden? Ja, dit zou ik desnoods doen. Maar wat kon het weinige geld, dat ik tot mijne beschikking had, in zulken nood helpen, indien waarlijk de school beslissend moest opgeheven worden?

Ik vertelde met ontroering aan nicht Margriet, in welken ergen toestand de schoolmeester en zijn huisgezin verkeerden. M. Bokstal en zijne vrouw waren de eenigen onzer dorpsgenooten, van wie zij met achting en toegenegenheid sprak als van zeer bescheidene en goedhartige lieden. Nu scheen zij insgelijks medelijden met hunnen tegenspoed te gevoelen.

Eindelijk zeide ik :

“ Zie, nicht, geloof mij of niet, maar was ik een vrij man, ik zou wel weten hoe dien armen M. Bokstal en zijne kinderen te redden! ”

“ En wat middel zoudt gij daartoe aanwenden? ” vroeg zij.

“ Een onfeilbaar middel, ” was mijn antwoord. “ Het is evenwel iets, waaraan ik nu niet mag denken..... En nochtans, God weet het, Margriet, ik gawe, indien het noodig was, een gedeelte van mijn bloed, om M. Bokstal in zijn ongeluk te kunnen bewijzen, hoe dankbaar ik hem ben! ”

“ Maar welk is het middel, waarvan gij wildet spreken, kozijn? ”

“ Dit middel, nicht?..... Heb ik in het College niet genoeg geleerd om kleine jongens te onderwijzen? Ik weet daartoe wel tienmaal te veel. Welnu, indien ik een vrij man was, zou ik tot M. Bokstal gaan en hem zeggen : zend uwe leerlingen niet weg ; ik zal u vervangen, totdat uwe oogen genezen zijn, en zoo zal ten minste uwe school in voege blijven en zult gij uwe broodwinning niet verliezen. Maar gij begrijpt wel, nicht, dat zulk iets mij nu onmogelijk is : Jan-oom kan het niet toelaten. ”

Zij bleef eene wijl in stilte ten gronde staren ; dan hief zij het hoofd op en vroeg met zonderlingen glimlach :

“ Onmogelijk? En indien Jan-oom zelf het u gebod? ”

“ Jan-oom het mij gebieden? ” mompelde ik met ongelooft.

“ Ik zal het beproeven, kozijn. Indien gij oorlof of bevel krijgt, om de leerlingen van M. Bokstal gedurende een paar weken of nog langer ten zijnent te gaan onderwijzen, zoudt gij, op de andere uren van den dag, bestendig bij Jan-oom willen blijven, opdat ik insgelijks den tijd vinde tot het verrichten van mijn werk? ”

Ik verzekerde haar, dat ik buiten de schooluren geen oogenblik vrijheid meer zou eischen, noch wenschen ; maar gaf haar tevens mijne overtuiging te kennen, dat zij vruchteloos zou pogen de toestemming van Jan-oom te bekomen.

Zij liep naar boven, terwijl zij nog zeide :

“ Wacht mij hier, ik zal het onmiddellijk weten. ”

Welhaast hoorde ik de stem van Jan-oom hergalmen. Ik verstond zijne woorden niet ; maar mijn naam, dien ik tusschen zijne woedende uitvallen onderscheidde, deed mij begrijpen, dat er niet op zijne toestemming was te hopen.

Eene lange wijl daarna kwam Margriet beneden.

“ Heb ik u niet gezegd, nicht, dat het onmogelijk was? ” zuchtte ik. “ Nu is mijn oom diep tegen mij vergramd. ”

“ Ja, hij is woedend tegen u, ” antwoordde zij, “ omdat

gij aan M. Bokstal den dienst geweigerd hebt, dien de ongelukkige man u afsmeekte. »

« Meester Bokstal heeft mij eenen dienst gevraagd en ik heb geweigerd? » riep ik.

« Jan-oom meent het, en nu wil hij u bevelen en desnoods u dwingen, M. Bokstal in zijne school te vervangen, totdat zijne oogen genezen zijn. »

Ik keek haar verbaasd aan. Wel wist ik, dat, om van onzen oom iets te bekomen, het dikwijls een goed middel was, hem het tegenovergestelde te vragen van hetgeen men verlangde; maar dat dit middel tot zooverre kon gelukken, zulks had ik niet gedacht.

« Let nu op, » zeide mij Margriet. « Jan-oom zal u beschuldigen van gevoelloosheid en van zelfzucht. Gebaar van niets; houd u, alsof gij met tegenzin den schooldienst van M. Bokstal op u naamt. Wees redelijk, kozijn; laat u niet afschrikken door eene kleine leugen om bestwil, bovenal nu gij weet, dat zulke leugen het eenige middel is, om toelating te bekomen tot het plegen eener goede daad..... Ga naar boven : Jan-oom wacht u, om tegen u los te donderen. »

Terwijl ik langzaam en denkend de trap beklom, poogde ik mij sterk te maken tot het spelen der rol, mij door Margriet aangewezen. Ik was in dit opzicht zoo teergevoelig niet meer als te voren en ik begreep, dat het soms noodig kan zijn met menschen als mijnen oom te veinzen, om een loffelijk doel te bereiken. Niet verre genoeg was ik echter in dit stelsel gevorderd, om tot eene rechtstreeksche leugen te kunnen besluiten; maar ik kon door zwijgen en door de uitdrukking van mijn gelaat Jan-oom laten gelooven, dat zijne meening aangaande mijnen onwil om M. Bokstal te helpen, gegrond was.

Zoo geschiedde het. Jan-oom was woedend tegen mij. In eene langdurige uitstorting zijner verontwaardiging, waarin het woord *donnerwetter* wel viermaal voorkwam, noemde hij mij lafaard en jongen zonder ziel. Indien ik had gewe-

gerd, den armen M. Bokstal door eenige opoffering van tijd en moeite te redden, dan was het slechts uit luiheid en uit vuile zelfzucht.

Ik gebaarde mij min of meer spijtig en mompelde, dat ik niet, gedurende zoo vele uren elken dag, van mijnen zieken oom durfde verwijderd blijven, maar hij, door mijnen schijnbaren wederstand aangehitst, eindigde met een bevel uit te bulderen, dat mij den plicht oplegde, onmiddellijk tot M. Bokstal te gaan en hem te zeggen, dat ik zijne school met vlijt en zorg zou voortzetten tot de volle genezing zijner oogen. Jan-oom bedreigde mij zelfs met zijne durende ongenade, indien ik in de vervulling van dien plicht durfde wankelen.

Ik beloofde met bedrukt gelaat, hem naar mijn best vermogen te zullen gehoorzamen; maar nauwelijks had ik zijne kamer verlaten, of de blijdschap straalde uit mijne oogen en mijn hart klopte van geluk.

Na met korte woorden en betuigingen van dankbaarheid Margriet den gunstigen uitslag harer spitsvondigheid te hebben medegedeeld, liep ik in éénen adem naar M. Bokstal en zeide hem juichend, dat ik zijne leerlingen gedurende zijne kwaal zou onderwijzen, en zijne school dus niet zou moeten gesloten worden.

De goede man worstelde lang, om deze opoffering van mijnentwege niet te aanvaarden. Het was te veel edelmoe-digheid, meende hij; een liefderijke zoon kon niet meer voor zijnen vader doen. Daar ik voor zijne redenen zwichten kon noch wilde, gaf hij eindelijk toe, en drukte mij met zulk diep gevoel van erkentenis en geluk in zijne armen, dat ik tranen in mijne oogen voelde.

Hij riep met blij gejuich zijne vrouw en kinderen, die, verrast door den toon zijner stem, naar boven kwamen geloopten.

Toen zij van hem vernamen, wat ik besloten had te doen, om hen allen van verderf te redden, deelden zij met uitgelatenheid in zijne vreugde. De moeder zou wel zege-

nend voor mij op de knieën gevallen zijn, hadde ik het haar niet belet; de kinderen kusten mijne handen of klauwden tegen mijn lijf op, om mij hunne armkens om den hals te kunnen slaan.

Hoe vervult toch de gepleegde weldaad den mensch met een innig gevoel van zelfvoldoening en waardigheid! Wat was ik groot in mijne eigene oogen, ik, die als eene voorzienigheid hier optrad en de macht bezat om dus een gansch huisgezin voor ellende te behoeden en gelukkig te maken!

Uit den diepsten grond mijner ontroerde ziel steeg eene bede ten hemel, en ik dankte God, die, te midden van mijn treurig leven, mij zulk oogenblik liet smaken.

Na een kwart uurs met ons te zijn gebleven, gingen de kinderen met hunne moeder naar beneden; want het werd laat en zij moesten naar bed.

M. Bokstal stelde mij eenen brief ter hand, dien hij, even na mijn vorig bezoek, uit Duitschland had ontvangen, en dewijl zijne oogen hem niet toelieten mij den brief voor te lezen, spoorde hij mij aan om er zelf kennis van te nemen.

Ik zag dus het schrift van Helena, van het meisje, wier beeld mij, ondanks mijnen wil, zoo onophoudelijk vervolgde en kwelde! Mijne hand beefde, mijn hart sidderde.

De brief was lang onderweg gebleven en moest verdwaald geweest zijn, want zijne dagteekening was bijna eene maand achteruit. Tusschen teedere liefdebetuigingen voor hare ouders, broeders en zusters, stond daarin iets te lezen, dat mij met bekommerdheid trof. Zij zeide, dat zij hoopte binnen eenige maanden naar huis te keeren; zij was er nog niet zeker van, maar naar alle waarschijnlijkheid zou haar dienst bij den graaf Von Unterbach in het begin van het volgende jaar, nutteloos worden. Een harer leerlingen stond op trouwen en de andere wilde in een klooster.

Toen ik M. Bokstal den brief zijner dochter teruggaf, was mijne welgemoedheid bijna geheel verdwenen. Helena zou terugkeeren! Hare tegenwoordigheid zou mij beletten,

langer op zoo vertrouwelijken voet in dit huis te verkeeren en misschien zou ik dan mijnen vriend, den schoolmeester, niet meer durven bezoeken.

Maar in alle geval moest zij nog maanden, vele maanden misschien, in Duitschland blijven. Die gedachte liet mij toe, zonder al te groote verstrooidheid op de woorden van M. Bokstal acht te geven.

Ik bekwam van hem al de inlichtingen, welke ik kon noodig hebben om van morgen af zijne school voort te zetten, zonder eenige moeilijkheid te ontmoeten. Hij gaf mij eene naamlijst zijner leerlingen, volgens hunnen graad van vordering, toonde mij de boeken, welke men in elke klas bezigde, en sprak zoo lang met mij over deze dingen, dat ik eindelijk zijne school in al hare bijzonderheden waarschijnlijk zoo goed kende als hij zelf.

Des anderen daags, toen het negen uren op den kerktoeren sloeg en de leerlingen van M. Bokstal reeds op hunne banken zaten, trad ik in de school en hield tot de jongens eene korte toespraak, half ernstig en half blijgeestig, om hun de ongesteldheid des meesters bekend te maken en hun aan te kondigen, dat ik hen zou onderwijzen, totdat de oogen van M. Bokstal zouden genezen zijn.

In den eerste gaapten de jongens verwonderd en mistrouwend mij aan; maar mijne vriendelijke en aanmoedigende woorden lokten welhaast eenen glimlach van goedkeuring op hunne lippen, en vooraleer ik ophield met spreken, was het mij duidelijk, dat de leerlingen niet ontevreden waren, eenen zoo jongen en vriendelijken leermeester te krijgen.

Zoo bracht ik elken dag, met de grootste nauwgezetheid, vijf uren in de school van M. Bokstal door. Ik voelde mij gelukkig, en dit krachtwekkend gevoel straalde uit op al wat ik deed of zeide. Mijne leerlingen, door mijne zachtheid, door mijne begeestering zelve, bekoord en aangeemoedigd, deden niet alleen wonderlijke vorderingen, maar vervulden de gansche gemeente met den lof van den

nieuwen schoolmeester. Misschien had mijne belanglooze opoffering, meer nog dan mijne vlijt en bekwaamheid, eenen gunstigen indruk op de dorpelingen teweeggebracht. Althans, na vijftien dagen was de school van meester Bokstal reeds met zeven nieuwe leerlingen vermeerderd, en voor het einde mijner ambtsoefening zouden er nog acht anderen zich aanbieden. Dit was voor meester Bokstal in den toestand, waarin hij zich bevond, een waar fortuin. Wanneer ik daar nu bijvoeg, dat zijne oogen wel langzaam, doch voortdurend beterden en eene zekere genezing lieten voorzien, dan zal men licht begrijpen, hoe gelukkig zijn huisgezin was en hoe allen wedijverden om den jongen man, dien zij voor hunnen redder en weldoener aanzagen, met dankbetuigingen te overladen.

Zoohaast de schooluren waren verloopen, spoedde ik mij huiswaarts, om daar mijnen dienst bij Jan-oom te hernemen en Margriet af te lossen.

Mijn oom, nu met een pijnlijk voeteuvel gekweld, was zeer lastig en ongeduldig. Onophoudend vlogen mij scheldwoorden om het hoofd; maar ik was zoo tevreden over mij zelven, dat ik het alles doorstond zonder merkelijk verdriet.

Na zes weken rust waren de oogen van meester Bokstal geheel genezen. Ik had hem reeds gedurende de vijf laatste dagen belet, het onderwijs der leerlingen te hernemen, maar eindelijk kon ik geene reden meer vinden, om langer nog hem te wederstaan, en ik verliet beslissend zijne school, hem verwittigende, dat ik waarschijnlijk eenige dagen zou laten voorbijgaan zonder hem te bezoeken. Mijn inzicht was, nu bestendig bij mijnen oom te blijven, om dus Margriet den dienst terug te geven, welken zij gedurende mijne lange afwezigheid van huis mij had bewezen.

Zes dagen verliepen, zonder dat ik een oogenblik was uitgegaan, zelfs niet gedurende den middagslaap van Jan-oom.

Den morgen van den zevenden dag zond Margriet mij naar eene hofstede, die op een groot half uur van ons dorp was gelegen en waaraan Jan-oom eene nieuwe schuur deed bouwen. Ik moest mij gaan verzekeren, dat de werklieden hunnen arbeid naar behooren uitvoerden, en tevens eenige bevelen aan den meester-metser overbrengen.

Toen ik op den middag te huis kwam, trok Margriet mij in de achterkamer en riep :

„ Raad eens, kozijn, wie hier naar u is komen vragen ! „

„ Hoe kan ik dit raden ? „ mompelde ik.

„ Beproof het eens ! „

Ik noemde de lieden van het dorp, welke ik meer bijzonder kende; en dewijl Margriet om de ijdelheid mijner pogingen lachte, noemde ik zelfs de namen van Professor Carolus en van mijne studiegezellen Schaap, De Reus en Davreux.

„ Maar wie was het dan ? „ vroeg ik met ongeduld.

„ Wie ? Helena Bokstal. „

„ Helena Bokstal ? Is het mogelijk, o, hemel ! „

„ Gisteravond is zij onverwachts te Visseghem aangekomen. Haar vader heeft haar verteld, wat gij, om hem te verplichten, hebt gedaan, en zij is dezen morgen met hare moeder hier geweest, om u en mij en Jan-oom te bedanken. Het is een verstandig meisje, zeer ingetogen, belooft en minzaam; men kan het aan hare manieren en woorden wel bespeuren, dat zij vele jaren tusschen edellieden van hoogen rang heeft verkeerd. „

„ Maar hoe is haar voorkomen..... haar aangezicht ? „ vroeg ik aarzelende.

„ Wat zal ik daarvan zeggen ? „ mompelde zij, de schouders ophalende. „ Zeker, er zijn schoonere vrouwen..... „

„ Ha, God dank, zij is leelijk ! „ juichte ik.

„ Leelijk ? Ik geloof, dat gij droomt, Felix ! De dochter van M. Bokstal is integendeel zeer bevallig van gelaat. „

Het hoofd viel mij op de borst en een zucht ontsnapte mij.

„ Nu, wat beteekent dit ? „ schertste Margriet. „ Bedroeft

het u, dat Helena min of meer schoon is? Hadt gij inderdaad liever, dat zij leelijk ware? Gij schijnt verschrikt! »

« Ik ben treurig, » was mijn antwoord, « diep treurig : nu zal ik M. Bokstal niet meer als te voren kunnen bezoeken. »

« Omdat zijne dochter tamelijk mooi is? Ho, ja, ik vergeet, dat gij vervaard zijt van de meisjes, en, zooals ik nu ondervind, bovenal van zulke, die niet leelijk zijn. Ik begrijp het, Felix; gij vreest, dat men u in het hart zou kunnen treffen; en dewijl uwe gebrekkelijkheid u doet twifelen, of men uw gevoel wel zou beantwoorden, stelt gij u liever niet bloot aan zulke pijnlijke onttoovering. Gij moet uw lot aanvaarden, zooals het is : een man, wanneer hij dus is verwittigd, heeft moed en kracht genoeg om uit zijnen boezem alle genegenheid te weren, welke hij er volstrekt niet in wil toelaten. »

Ik schudde dubbend het hoofd, want de woorden van Margriet overtuigden mij niet. Om niet zwijgend te blijven, vroeg ik :

« Gij zegt, Margriet, dat mejuffer Bokstal is gekomen om Jan-oom te bedanken. Heeft hij haar ontvangen? »

« Neen, het mag niet zijn, gij weet het. Ik heb mij belast, hem hare dankbetuigingen over te brengen : maar ik zal het evenwel niet doen. Onze oom is jaloersch; hij wil, dat wij voor niemand anders eenige verkleefdheid toonen dan voor hem. Vernam hij nu, dat die Helena een anvallig meisje is, hij zou vreezen wat gij vreest, en u daarom waarschijnlijk alle verder bezoek ten huize van M. Bokstal verbieden. Kunnen wij den terugkeer van Helena voor hem niet verborgen houden, ik zal hem doen gelooven, dat zij leelijk is; — het hangt af van goesting. — Gij, van uwen kant, belieg mij hierin niet. »

« En is Mejuffer Bokstal voornemens langen tijd te Visseghem te blijven? » vroeg ik.

« Zij zegt, dat zij kleedermakster gaat worden; en daar zij alle nieuwe drachten kan snijden en in alle soort van

naaiwerk zeer bedreven is, hoopt zij, dat dit ambacht haar eene voordeelige broodwinning zal zijn. »

« Zoodat zij in Visseghem blijft wonen! » zuchtte ik met treurnis.

« Kom, kom, Felix, wees zoo kinderachtig niet. Ik heb Helena aangekondigd, dat gij, even na het middagmaal, als Jan-oom slaapt, naar haars vaders huis zult gaan, om haar voor haar vriendelijk bezoek te bedanken..... Hindert u dit waarlijk, kozijn? Zoudt gij nu uwen goeden vriend M. Bokstal in het geheel niet meer bezoeken? Welke aannemelijke reden kunt gij van die onverklaarbare afbreking geven? »

Ik wist niet wel wat haar te antwoorden, maar erkende toch, dat ik niet beslissend en ineens mijne bezoeken bij den schoolmeester kon staken. Ik zou dus ten minste nog eenmaal ten zijnen huize gaan, en dan, op deze eerste ontmoeting met zijne dochter, oordeelen, hoe ik mij voortaan ten zijnen opzichte kon of wilde gedragen.

Ik koutte met Margriet over den onverwachten terugkeer van Helena, totdat wij aan tafel gingen.

De woorden mijner nicht hadden mijne vreesachtigheid gedeeltelijk overwonnen; en toen Jan-oom na het middagmaal was ingesluimerd, verliet ik, op haar aandringen, onze woning, om des schoolmeesters dochter voor haar bezoek te gaan bedanken.

XII

Ik ging haar dus zien, die Helena, welke sedert zes maanden onophoudelijk voor mijne oogen had gezweefd!

Mijne stappen waren traag en het hoofd hing mij op de borst. Zonderlinge gemoedsbewegingen ontroerden mij. Ik betreurde het oprecht, dat zij niet leelijk was..... en het verheugde mij heimelijk, dat God haar met eenige gelaats-schoonheid had begiftigd. Meer dan eens ontstond in mij het voornemen om eenen grooten omweg te doen..... en telkens brachten mijne voeten mij terug in de rechtstreeksche baan naar Blekhout; ik glimlachte, ik zuchtte, ik sprak in mij zelven.....

Reeds twee- of driemaal had ik mijne verminkte hand bekeken, en het rood der schaamte had mijn voorhoofd gekleurd. Mijne gebrekkelijkheid verborgen houden? Waartoe kon dit dienen? Zeker, de broederkens en zusterkens van Helena zouden niet nagelaten hebben, haar van mij een zeer nauwkeurig portret te schetsen, en zij konden de ongunstige bijzonderheid niet verzwegen hebben. Hoe pijnlijk het mij viel, ik besloot niets te doen om mijne verminking aan de aandacht van Helena te onttrekken; want zulke ijdele pogingen konden mij slechts belachelijk in hare oogen maken.

Alhoewel ik diep was ontroerd, veinsde ik mij zeer bedaard, en ik trad in schijn stoutelijk binnen, toen

moeder Bokstal voor mij opende en mij verzocht haar te volgen naar de groote woonkamer, waar ik Helena zou vinden.

Mijn eerste blik viel op des meisjes aangezicht. O, hemel, zij was waarlijk schoon! Ik beefde er van.

Met stillen glimlach kwam zij tot mij, reikte mij de hand en drukte hare dankbaarheid voor mij met diep gevoel en ongewone welsprekendheid uit. Zij wist alles: ik was niet slechts zoolang de vriend haars vaders geweest, maar had door de edelmoedigste opoffering hem en zijn huisgezin van een onfeilbaar verderf gered. Zij had reeds vroeg in Duitschland, door de brieven harer ouders, iets daarvan vernomen, en een vurig verlangen gevoeld om den edelhartigen man te kennen, dien haar vader meer dan een eigen zoon achtte en liefhad. Nu zegende zij God, omdat Hij haar toeliet, in persoon mij hare diepe en eeuwige erkenenis te betuigen.

Zeker, zooals Margriet het mij had doen voorgevoelen, deze Helena was, naar den geest althans, geene gewone vrouw. Hare taal was zuiver en zwierig; al wat zij zeide, had uitgekozene vormen; hare ingetogenheid, hare stille gebaren, en bovenal de kiesche vrijheid harer houding en woorden, getuigden, dat zij tusschen hooggeplaatste en welopgevoede lieden had geleefd.

Op verzoek van moeder Bokstal zaten wij allen bij de tafel neder, en wij begonnen eene samenspraak betreffende haar verblijf in Duitschland en haar voornemen om zich als kleermaakster in ons dorp te vestigen. Wij koutten verder over velerlei bijna onverschillige dingen als degenen, welke gewoonlijk bij eene eerste ontmoeting het gesprek kunnen uitmaken.

Tot mij stuurde Helena nooit het woord dan met vormen van grooten eerbied en kiesche beleefdheid. Zij scheen in mij niets te zien dan den vriend en den weldoener harer ouders, en was hoegenaamd noch schuchter, noch verlegen. Die ongedwongenheid van haren kant bracht allengs eenen

volledigen omkeer in mijn gemoed teweeg. Welhaast bekwam ik bijna evenveel vrijheid van geest als zij zelve, en het verwonderde mij ten hoogste, dat de tegenwoordigheid van dit meisje, zoo geheel tegen mijne verwachting, mij stout en vrij liet, als hadde ik met eenen jongen man van mijne jaren gekout.

De gelegenheid ontbrak mij nu niet, om Helena aandachtig te beschouwen. Haar gelaat, zonder eene indrukwekkende schoonheid te bezitten, was zeer fijn van trekken. Zij had bruin haar en groote zwarte oogen, vol gevoel en vol uitdrukking. Overigens was zij middelmatig van gestalte en tenger van leden. In gansch haar persoon lag iets deftigs, iets fatsoenlijks, en hare nederige, doch zwierige kleeding bracht nog bij om dien indruk te versterken.

Zij moest zeer jong zijn : zeker kon zij haar twintigste jaar niet bereikt hebben.

Slechts gekomen om Helena te begroeten, en door hare ingetogene houding aandachtig gemaakt, wilde ik dit eerste bezoek zooveel bekorten als de wellevendheid het eischte of toeliet. Ook nadat M. Bokstal eens over en weder uit zijne school was gekomen en mij de hand had gedrukt, stond ik op om naar huis te gaan.

Helena en hare moeder begeleidden mij tot bij de deur, en daar nog betuigde het meisje de vaste hoop, dat ik, evenals te voren, nu en dan meester Bokstal met een bezoek zou begunstigen. Voor haar zou het een geluk en eene eer zijn telkens dat zij den vriend haars vaders de uitdrukking harer erkenntenis mocht herhalen.

Ik stapte huiswaarts, licht van harte, tevreden over mij zelve en glimlachend over mijne kinderlijke schuchterheid.

“ Welnu, kozijn, hoe vindt gij Helena Bokstal? ” vroeg mij Margriet, toen ik haar in den gang onzer woning ontmoette.

“ Ha, nicht, ” was mijn antwoord, “ zij is verstandig.

minzaam en uiterst beleefd. Hoe eene uitgelezene opvoeding ook een nederig dorpsmeisje kan veredelen, niet waar? »

« Ja maar, ik bedoel haar gelaat. »

« Zij is niet leelijk, » murmelde ik, bijna op den toon eener volledige onverschilligheid. « Integendeel, hare trekken zijn bevallig en zij heeft wonderschoone zwarte oogen. »

« Hoe gij dit zegt, kozijn! Zijt gij dan niet vervaard van haar geweest? »

« Volstrekt niet. Ik weet niet, hoe het te verklaren, nicht; maar ik gevoelde mij gansch op mijn gemak met haar. Mijne vrees is verdwenen. Het is een groot geluk voor mij. Nu ten minste zal ik het vriendelijk verkeer met M. Bokstal niet moeten derven; want de tegenwoordigheid van Helena hindert mij hoegenaamd niet. Ik zal haren vader blijven bezoeken, noch minder noch meer dan vroeger. »

« Wonderlijk! En gij zijt zeker, dat het zoo zal blijven duren? » vroeg zij lachende.

« Gansch zeker, nicht. »

Zij bekeek mij eene wijl met zonderlingen blik en schudde het hoofd.

Ik, die mij sterk gevoelde, poogde haar te overtuigen, dat haar twijfel ongegrond was. Ik wist wel, zeide ik, tot welk lot mijne verminkte hand mij, betrekkelijk de zaken van het gevoel des harten, veroordeelde, en zou in alle geval, kon het noodig worden, haren raad volgen en eene reden zoeken om beslissend met meester Bokstal af te breken; maar zulk gevaar was, mijns dunkens, in het geheel niet te vreezen.

Mijne woorden schenen Margriet te verblijden. Zij vroeg mij, of Helena bij haar voornemen bleef, om zich als kleermaakster in ons dorp te vestigen. Ik antwoordde haar, dat ik ze reeds had bezig gevonden aan het snijden en naaien van kleederen voor hare kleine zusters, en zij voornemens

was, morgen in het dorp rond te gaan, om zich de welwillendheid der lieden aan te bevelen.

“ Het zou u zeker genoegen doen, ” zeide zij, “ dat Helena spoedig eenige goede klanten aanwon? ”

“ Natuurlijk, als vriend haars vaders moet ik het wenschen, ” antwoordde ik, “ want de vrucht van haren arbeid kan alleen de Bokstals voor gebrek behoeden. ”

“ Welnu, Felix, ik wil haar eerste klant zijn. Ik alleen zal haar wel voor vijftien dagen werk geven. Geheel mijn Zondagschen tooi ga ik haar nieuw laten maken; mantel, kleed, keurs, alles. Dit is een goed begin, niet waar? Die Helena bevalt mij, en evenwel doe ik het slechts uit vriendschap tot u. ”

“ Ik dank u uiterharte voor die goede lieden; uwe handgift zal hun zeker geluk toebrengen..... ”

“ Daar roept Jan-oom; hij is ontwaakt! Kom, kozijn, wij gaan naar boven. Straks zal ik eens over en weder naar Blekhout loopen, om Helena mijne nieuwe kleederen te bestellen. ”

Terwijl wij de trap beklommen, voegde zij daarbij :

“ En ik zal haar zeggen, dat zij hare eerste klant aan uwe voorspraak is verschuldigd. ”

“ Neen, ik bid u, doe dit niet! ” morde ik.

“ Zoo! ” lachte zij, “ ik dacht, kozijn, dat de meening van Helena ten uwen opzichte u geheel onverschillig was? ”

“ Dit is zij inderdaad, ” wedersprak ik haar. “ Handel dus hierin naar uw believen, nicht; maar ik zal Helena toch doen begrijpen, dat zij haar eerste werk aan uwe goedhartigheid alleen is verschuldigd. ”

Wij openden de deur, en Jan-oom begroette ons, volgens gewoonte, met eene vlaag harde woorden, die wel een half uur zonder ophouden aanhield. Margriet verliet de kamer om het huiswerk te verrichten, en ik bleef alleen met Jan-oom. Zijn voeteuvel was dien namiddag zoo pijnlijk, dat hij te bed moest gaan. Alle oogenblikken slaakte hij

kreten, die telkens op eenen storm verwijten tegen mij uitliepen; maar ik was nu bijna ongevoelig voor zijne schijnbare barschheid geworden, althans wanneer geene vreemde personen tegenwoordig waren om mijne vernedering te aanschouwen.

Slechts vier dagen daarna besloot ik den schoolmeester weder te bezoeken, ofschoon Margriet, waarschijnlijk uit jok, niet opgehouden had, mij aan te sporen om er vroeger terug te keeren. Maar de strenge wellevendheid van Helena beheerschte mij; ik wilde daarin bij haar niet ten achteren blijven. Haar te dikwijls met mijne tegenwoordigheid te storen, kon haar als eene onbescheidenheid voorkomen.

Toen moeder Bokstal mij in de groote woonkamer leidde, zag ik Helena bij de tafel gezeten. Deze tafel was overdekt met nieuwe stoffen, en aan den wand en op de stoelen, naast haar, hingen of lagen gesneden of gedriegde vrouwenkleederen.

Het meisje, zoodra zij mij bemerkte, sprong op en zeide met oogen, die straalden van geluk en dankbaarheid :

“ O, Mijnheer, wees gedankt voor uw bezoek. Hoe verlangden wij allen naar uwe komst! Sedert eergisteren denken wij slechts aan u, aan u alleen..... ”

“ Aan mij, Mejuffer? ” stamelde ik verwonderd.

“ Ja, Mijnheer, ” antwoordde zij, “ ik ben zoo gelukkig, dat mijn hart wenschte den edelmoedigen vriend mijns vaders — en tevens den vriend zijner kinderen, niet waar, Mijnheer? — dat ik wenschte, u deel in onze blijdschap te kunnen geven. Zie daar, op de tafel en op de stoelen, wat al werk en schoon werk ik heb gekregen. Ha, het was eene goede gedachte, mij hier als kleedermakster te vestigen. Ik zal veel geld winnen : ik moet naar helpsters en leermeisjes uitzien. Misschien zal ik later in mijnen arbeid het middel vinden, om mijnen ouden vader zijne school te laten sluiten, zonder dat hij hoeft bezorgd te zijn voor het lot mijner zusters en broeders. Ik kan, als het wel gaat, eenen

winkel van ellegoederen oprichten. Dan zal mijn arme vader zijne oogen niet meer moeten bederven. Het wordt de droom mijns levens, en ik zal met 's hemels hulp dien verwezenlijken, al moest ik mij de vingeren van de handen werken. En zoo, Mijnheer, zal ik in ons geliefd Visseghem kunnen blijven om de laatste jaren mijner ouders gerust en vroolijk te maken. O, voor dit glansrijk uitzicht zij de barmhartige God uit den diepsten grond mijner dankbare ziel gezegend! »

Moeder Bokstal, door hare liefderijke woorden ontroerd, sloeg haar de armen om den hals en drukte het goede meisje aan haar hart.

Mij stonden tranen van medegevoel in de oogen; er was iets in den toon van Helena's stem, waarbij de hardvochtigste mensch onmogelijk koel kon blijven, en in mijn gemoed lagen snaren, die zooveel niet noodig hadden om hevig te trillen.

Ik wist niet wat te zeggen. Helena bemerkte mijne verlegenheid en meende waarschijnlijk, dat zij zich door hare vreugde tot onbescheidenheid had laten vervoeren; want zij scheen geweld te doen om zich te bedwingen, en zeide tot mij met meer bedaardheid :

« Mijnheer, gelief mij te verontschuldigen. De gedachte, dat ik mijnen armen vader voor een schrikkelijk gevaar zal kunnen behoeden, doet mij dwalen van blijdschap. O, vergeef het mij. Het is toch natuurlijk, niet waar, dat ik u, den vriend, den weldoener mijner ouders, meen te verheugen door de mededeeling van ons geluk? »

« Zeker, mejuffer, » was mijn antwoord, « en ik ben u wel dankbaar voor het gunstig gevoelen, dat gij aangaande mijne vriendschap voor uwen vader betuigt. Wat ik voor hem heb mogen doen, is weinig; maar, geloof het, mejuffer, indien ik kon bijdragen om u het doel uws levens, zooals gij het noemt, te helpen bereiken, ik zou niet minder dan gij daarom den hemel zegenen, als om een waar geluk voor mij.

Wij wisselden nog eenige woorden, die veel naar plichtplegingen geleken.

Zij verzocht mij, mejuffer Margriet uit haren naam te bedanken voor de aanzienlijke bestelling, welke deze haar had gedaan. Hare handgift had Helena geluk aangebracht, zooals ik nu kon zien, en ik moest het haar zeggen; want, zeker, het zou mijne goedhartige nicht genoegen doen.

Dan zeide Helena :

« Laat gij toe, Mijnheer Roobeek, dat ik mijn werk herneme?..... Gelief te zitten. Dezen namiddag hebben de kinderen schoolverlof : mijn vader zal aanstonds komen. Hij insgelijks is wel te moede; het zal hem zooveel genoegen doen, met u te kunnen kouten! Hij heeft, elken dag, menigmaal uitgekeken om te zien, of gij niet kwaamt. O, mijn vader bemint u meer dan of gij zijn eigen zoon waart, Mijnheer, en hij heeft er redenen genoeg toe. »

Al koutende, had zij weder plaats bij de tafel genomen, en zij naaide nu voort aan een vrouwenkleed van glanzend blauw satijn, dat, zooals zij mij zeide, voor mejuffer Beatrix, dochter van den olieslager Bakkerzeel, was bestemd.

Om toch iets te zeggen, vroeg ik haar, of het jarenlang verblijf in Duitschland haar had bevalen.

Zij begon te vertellen van den graaf Von Unterbach, van zijne dochters, hare leerlingen, van het schoone kasteel, dat zij had bewoond, en van al de personen, tusschen welke zij daar had geleefd. Moest men haar gelooven, dan had zij slechts goedhartige en edelmoedige menschen ontmoet. Van allen sprak zij met den uitbundigsten lof en met eene oprechte en diepgevoelde dankbaarheid. Ook beschreef zij ons, met zoet welgevallen en roerende welsprekendheid, dé schoone omstreken des kasteels : de bergen, de dalen, de rotsige hoogten, de bruisende watervallen, en zij tooverde ons deze natuurschoonheden zoo levend voor oogen, dat ik, in vergetelheid, mij met haar aan den voet der Saksische Alpen droomde.

Alhoewel ik mij geenszins verlegen gevoelde, had ik weinig lust tot spreken, ten minste niet om het begeesterd meisje in de rede te vallen of haar door ontijdige opmerkingen te onderbreken.

Wat moeder Bokstal betrof, die bij den schoorsteen zat te breien, zij hield onafkeerbaar den blik op hare dochter gevestigd, en luisterde met liefdevolle bewondering haar de woorden uit den mond, als hoorde zij eene bekorende muziek.

Ik was er niet verre van af, eene dergelijke begoocheling te ondergaan; en de twee of drie kinderen, die aan eene kleine tafel hunnen schoolplicht afmaakten, hadden hunne pennen laten vallen, om de welsprekende zuster in stilte aan te gapen.

Nu trad M. Bokstal in de kamer. Terwijl hij zijne vreugde uitstortte over het onverwacht welgelukken van Helena's eerste poging tot het bekomen van klanten, vernam ik van hem, dat de voornaamste inwoners des dorps, als om strijd, haar onmiddellijk het schoonste werk hadden gegeven. De man dankte het der bijzondere bescherming des hemels; maar ik zeide in mij zelven, dat er, buiten deze, nog eene andere reden bestond. De onge-meene beleefdheid, de onweerstaanbare welsprekendheid van Helena, de zachte zielsgoedheid, die uit hare oogen straalde, moesten wel veel bijgedragen hebben om haar zoo eensklaps de gunst der lieden te verwerven.

Waarschijnlijk om aan zijne dochter te toonen, dat ik een geleerd jongeling was, bracht meester Bokstal allengs onze samenspraak op de Latijnsche dichters, over wier beroemde werken ik gewoon was met hem te kouten.

Ik was hem daarvoor dankbaar, want nu werd het insgelijks mijne beurt, om in onze redekaveling de voornaamste rol te spelen.

Na de werken van Latijnsche en Grieksche dichters, voor zooveel zij mij bekend waren, te hebben ontleed en gekenmerkt, sprak ik insgelijks met ophef over de Fransche

treurspel-dichters, als Corneille en Racine, en ik liet mij ontvallen, dat van al de hedendaagsche volken de Franschen alleen er in waren geslaagd, eene letterkunde te stichten, die in grootschheid van opvatting en zuiverheid van vorm de oude meesters der kunst bijna evenaarde.

Toen ik ophield van spreken, vroeg Helena mij oorlof om eene opmerking te maken. Zij wilde de hooge verdiensten der Fransche dichters niet ontkennen, zeide zij; maar wij, Vlamingen, zoo dicht bij Frankrijk wonende, hoorden slechts eene klok luiden en wisten niet altijd, wat er bij andere volken omgaat. Daarop begon zij ons uit te leggen, welke gelukkige pogingen er sedert eenige jaren in Duitschland waren aangewend om daar eene letterkunde te stichten, vrij van allen vreemden invloed en slechts gebouwd op den eigen aard des Duitschen volks. De schrijvers van ware verdiensten, telde men er reeds in menigte, en aan het hoofd dezer vaderlandsche schaar stonden mannen als Klopstock, Goethe en Schiller, wier namen, volgens haar gevoelen, eens wereldberoemd zouden worden. Zij sprak nog van Lessing, Herder, Jacobi en Wieland, en deed het ons eindelijk oprecht betreuren dat de eenzijdige opvoeding in onze scholen en colleges ons onwetend liet van alles, wat buiten de Fransche grenzen in de kunstwereld geschiedde.

Zij kende insgelijks eenige gedichten der grootste Over-Rijnsche meesters van buiten, en zeide er nu en dan eenige verzen van op, om ons de maatrijke harmonie der Duitsche taal te laten begrijpen. Onder anderen vertelde zij, dat zij in Bohemen, wanneer het heimwee haar naar Vlaanderen en naar hare lieve ouders deed verzuchten, eenen waren troost vond in het schoone lied van Goethe te herhalen :

Kent gij het land, waar de citroenen bloeien,
Waar, tusschen donker loover, de appelsinen groeien ?

En tot haar eigen genoegen ongetwijfeld, zeide zij de

drie strophën van het lied in het Duitsch op, met zulke teedere stembuigingen en zulke zoete begeestering in de oogen, dat wij nog zwijgend luisterden, toen zij reeds lang had opgehouden met spreken.

Wel groeiden er citroenen, noch appelsinen in Vlaanderen; maar het geboortedorp, waar het ook moge gelegen zijn en al bracht het niets voort dan doornen en distels, blijft den mensch immer even lief. Een Italiaan, zeide zij, denkt niet met meer heimwee aan zijn zonnig vaderland, dan zij onophoudelijk had gedacht aan het nederig plekje gronds, waarop zij voor de eerste maal het heilige woord „moeder” had gestameld.

Eindelijk, terwijl ik dus in vergetelheid der gansche wereld met haar en haren vader koutte, zonk eensklaps het gewicht van het hangend uurwerk neder, en de slag der klok waarschuwde mij, dat ik reeds sedert meer dan een uur had moeten te huis zijn.

Ik nam afscheid van Helena en haren vader, en bedankte hen uiterharte voor de genoeglijke oogenblikken, welke ik in hun vriendelijk gezelschap had mogen slijten.

XIII

Na deze tweede ontmoeting met Helena bleef ik den schoolmeester bijna regelmatig bezoeken; dit is te zeggen, dat ik eens of tweemaal in de week den namiddag en soms een gedeelte van den avond met hem of met zijn huisgezin doorbracht.

Gedurende de eerste weken, om aan mijn verzoek te voldoen, bracht hij mij dikwijls op zijne kamer, en wij bleven daar vele uren alleen van letterkunde en van wetenschappen kouten. Er was toen nog iets, als eene geheime schuchterheid, dat mij aandreef om niet al te lang in gezelschap van Helena te verwijlen; maar welhaast was insgelijks dit laatste overblijfsel mijner kinderlijke meijesschuwheid verdwenen. Ik drukte nu zelf, onbewimpeld en zonder aarzelen, het verlangen uit om bij Helena's werktafel te zitten en haar deel in onze redekavelingen te laten nemen, wel overtuigd, dat ik daartoe geene andere reden had dan de aangenaamheid harer samenspraak.

Zeer dikwijls vond ik nu ten huize van meester Bokstal andere bewoners des dorps, meest vrouwen of meisjes, klanten van Helena, die, door hare zoete minzaamheid en geestigen kout uitgelokt, uren lang rondom hare werktafel bleven zitten.

Mij zou de aanwezigheid dezer lieden vroeger gehinderd hebben; maar nu integendeel vond ik er vermaak in. Het was toch zoo vleierend voor mij, — die gewoon was onder

vernedering gebukt te gaan, het streelde mijne eigenliefde zoo innig, wanneer ik, dus met meester Bokstal en zijne dochter in eenen stillen redetwist gewikkeld, kon toonen, dat ik een verstandig jongeling was, en mocht bespeuren, hoe de lieden, met verwondering naar mijne geleerde uitleggingen luisterden.

Onder deze nieuwe bezoekers van Helena waren er twee, die bijna elken avond ten haren huize verkeerden en, om zoo te zeggen, de bijzondere vrienden van haar en hare ouders en ook eenigszins de mijne waren geworden.

De molenaar Kasper Vlierings, die in de buurt woonde, had vier kinderen. Onze twee vrienden waren zijn oudste zoon Geeraard, een jongen van vijf en twintig jaar, en zijne oudste dochter Johanna, een meisje van iets meer dan twintig.

Beiden waren eenvoudige en ongeleerde lieden, die, tot arbeiden bestemd, geenen tijd gehad hadden om lang ter school te gaan. Het was niet zeker, dat zij, alhoewel met een gebedenboek in de kerk zittende, goed genoeg konden lezen om te begrijpen, wat daarin stond gedrukt. Zij waren overigens vroolijk van gemoed, herhaalden elk oogenblik dezelfde boerengeestigheden of kwinkslagen, en lachten dan zoo luide en zoo lang, dat wij insgelijks, zelfs tegen onzen wil, moesten lachen met hun hartelijk geschater.

De zuster was ten opzichte van het gevoel der zedigheid, tamelijk ingetogen; maar de broeder, in zijne grove vroolijkheid, drukte zich soms uit in woorden, die met onze meer verfijnde gedachten niet strookten en Helena bijwijlen lichtelijk deden blozen; maar zij vergaf het hem gaarne wegens zijne onwetendheid van betere vormen, en vergeenoegde zich met hem minzaam en glimlachend te verwittigen, dat hij zich in gevaar stelde, de palen der welvoeglijkheid te overschreiden.

Deze jongeling arbeidde sedert zijne kindsheid op zijns vaders molen of ging met het paard bij de boeren rond, om graan te halen of meel te huis te brengen. Hij was zeer sterk

gebouwd en had breede schouders en groote, eeltige handen. Zijn open aangezicht, alhoewel dik en grof van trekken, was niet leelijk; integendeel, hij mocht tusschen de andere boerenjongens voor eenen knappen kerel doorgaan.

Was vader Vlierings koning der St.-Sebastiaansgilde, zijn zoon Geeraard mocht zich beroemen, nevens hem een van de behendigste hoogschutters der gansche gemeente te zijn. Daarenboven maakte hij deel uit van alle gezelschappen en maatschappijen; van bolders, doelschutters, kegelaars, tonwerpers en anderen meer. Hij was overal het naantjevoornut, de vreugdewekker, en daarom door iedereen aangetrokken en bemind.

Zijne zuster had bloemige wangen, zachte blauwe oogen en eenen welgemaakten mond, die, door de lange gewoonte, bestendig scheen te lachen, zelfs als zij bijgeval redenen tot verdriet meende te hebben. In één woord, Johanna Vlierings was eene dikke, gezonde en mooie boerin.

Maanden en maanden gingen er voorbij, zonder dat er eenige verandering in mijne levenswijs of die mijner vrienden voorkwam; maar dan begonnen allengs zekere omstandigheden mijne aandacht te wekken en eenigszins de rust mijns gemoeds te storen.

Mij dacht, dat Geeraard zich wat al te gemeenzaam jegens Helena begon te gedragen en niet altijd zich den eerbied herinnerde, dien hij haar, als vrouw, als welopgevoede en hoogwaardige vrouw hovenal, verschuldigd was. Het deed mij somwijlen pijn te hooren, hoe hij met domme geestigheid haar vleide en loofde, en te zien dat hij, onder het spreken, stout en onbetamelijk genoeg was om haar de hand te nemen of haar op den schouder te slaan.

Hoe het mogelijk was, dit begreep ik niet : Helena scheen over zijne dwaze aanmatiging niet verbolgen! Was zij er onverschillig voor, of had het voortdurend gezelschap dezer lieden haar reeds iets van hare teergevoelige ingetogenheid doen verliezen?

Wat daarvan zij, er ontkiemde in mijn hart een gevoel van afkeer tegen den vermetelen jongen; en dewijl zijn gedrag daaraan immer nieuw voedsel gaf, zou ik zeker geëindigd hebben met hem te haten, indien mijne vrees van onrechtvaardig jegens hem te zijn, mij niet had aangedreven om deze bittere neiging mijns gemoeds te onderdrukken.

Zijne zuster Johanna viel mij integendeel sedert eenigen tijd lastig door hare al te groote vriendelijkheid voor mij. Kon het wel een bloot toeval zijn, dat zij, wat ik ook deed om het te voorkomen, altijd eindigde met aan mijne zijde en zeer dicht bij mij te zitten? En waarom hield zij somtijds hare oogen zoo zonderling vast op mij gevestigd? Hoe kwam het, dat zij nu, als zij tot mij sprak, tegen hare gewoonte ernstig was, en zij in stede van met luide galmen te praten, hare stem zoet en ingetogen poogde te maken?

Ik meende te bemerken, dat de vriendschap van Helena voor mij allengs verminderde, in dezelfde maat als hare vriendschap voor den zoon van den molenaar scheen aan te groeien. Evenwel, wanneer ik nu somwijlen onverwachts tot haar opzag en den blik harer diepe zwarte oogen ontmoette, scheen het, dat eene koude siddering mij door de aderen liep, zonder dat ik wist waarom.

Wel rezen er angstige vragen in mijn gemoed op; maar ik kon of wilde ze niet met oprechtheid beantwoorden. Gevoelde ik eenige spijt over de lichtzinnige handelwijze van Geeraard jegens Helena, het was slechts, meende ik te moeten gelooven, omdat het mij kwetste, het edele meisje niet met den verschuldigden eerbied bejegend te zien. Hield ik nu zoo dikwijls in hare tegenwoordigheid het gezicht afgekeerd, als vreesde ik haren blik te ontmoeten, het was nog een laatste overblijfsel mijner schuchterheid. En zoo mij zelven beliegende en begoochelende, poogde ik mijn geweten in slaap te wiegen en het gevaar te verduiken, dat mij bedreigde.....

Gedurende de eenige maanden, die er verloopen waren

sedert den terugkeer van Helena uit Duitschland, was mijn oom dikwijls bedlegerig geweest, maar had insgelijks twee- of driemaal gedurende eenige weken het volle genot zijner krachten wedergevonden. Volgens gewoonte en plicht, was ik dan met hem uitgegaan om hem te ondersteunen of te dienen.

De eenige persoon, dien hij in het geheele dorp wilde bezoeken, was de rijke olieslager M. Bakkerzeel, in wiens tegenwoordigheid hij mij vroeger zoo wreedelijk had vernederd, dat ik er bijna ziek van was geworden. Nog vele malen daarna had ik hem ten huize van den olieslager moeten vergezellen, en telkens had ik daar de twee juffers Bakkerzeel ontmoet. Jan-oom was niet zachter voor mij dan te voren; maar ik, die mij veel stouter gevoelde, gaf er bijna geene acht meer op, des te meer dewijl de juffers Bakkerzeel mij ten overvloede betuigden, dat zij de barschheid van M. Roobeek als zijn stokpaardje beschouwden en zijne harde woorden niet ernstig opnamen.

Terwijl mijn oom met den olieslager sprak, leidden gewoonlijk de bevallige juffers mij in den tuin en toonden mij de schoone bloemen, welke zij met voorliefde aankweekten. Zij waren uiterst minzaam met mij, bovenal, Beatrix, een zeer lief en geestig meisje, dat eene goede opvoeding had genoten en, met tamelijk veel kennis, ten minste van Fransche dichters wist te spreken. In den laatsten tijd had deze Beatrix zulke bijzondere vriendelijkheid voor mij getoond, dat haar gezelschap mij, om zoo te zeggen, hinderlijk was geworden. Volgens mijn gevoelen was het meisje veel te los van manieren en te licht van geest. Wanneer ik haar soms in mijne gepeinzen met Helena Bokstal vergeleek, kon zij het bij des schoolmeesters dochter niet houden. Wel had Beatrix regelmatigiger wezenstrekken, maar haar ontbraken de schoone zwarte oogen van Helena, hare zedigheid, haar verstand, hare ingetogene beleefdheid en waarschijnlijk tevens de diepte van gevoel.

Sedert eenige dagen was Jan-oom nu weder te been geraakt, en hij gaf mij bevel, hem naar de olieslagerij te volgen.

Nauwelijks hadden wij in de zaal eenige onverschillige groeten gewisseld, of M. Bakkerzeel zeide tot Jan-oom, dat hij wenschte een paar woorden met hem alleen te kunnen spreken. De juffers verzochten mij, haar in den tuin te vergezellen.

Anna scheen uitgelaten van blijdschap en klapte juichend in de handen, of keek mij met eenen schertsenden lach in de oogen. Beatrix, als ik haar vragend aanzag, om de uitlegging dezer ongemeene vroolijkheid te bekomen, werd rood tot achter de ooren en stamelde onverstaanbare woorden. Zeker, men verheelde mij een geheim : er werd iets gewichtigs tusschen mijnen oom en M. Bakkerzeel verhandeld; — maar wat kon het zijn?

Men weerstond mijne aandringende ondervraging gedurende eenigen tijd. Dan zag ik Anna aan hare zuster een verborgen teeken geven, en Beatrix, onder voorwendsel van eene bloem te begieten, verre van ons naar het andere einde van den tuin gaan.

Anna zeide mij op geheimzinnigen toon :

“ Wees blijde, Felix; het geluk lacht u toe! Heden nog zal de zoetste wensch uws harten vervuld worden! ”

Ik keek haar verwonderd aan.

“ Vermoedt gij niet, wat mijn vader uwen oom wil vragen? ”

“ In het geheel niet, mejuffer, ” was mijn antwoord, “ ik heb er niet het minste denkbeeld van. ”

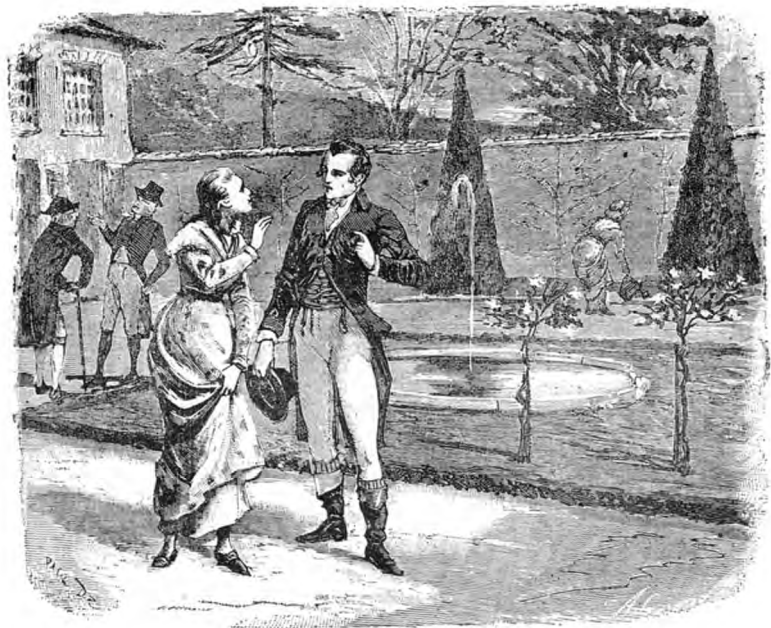
“ Kom, veins niet, Felix; het is overbodig. Mijn vader gaat uwen oom voorstellen, u met mijne zuster Beatrix te laten trouwen. ”

Deze aankondiging deed mij verbleeken. Mijn schrik moest zich zoo duidelijk op mijn gelaat uitdrukken, dat Anna zelve begon te twifelen, of zij zich niet over den toestand mijns harten jegens hare zuster kon misgrepen hebben.

„ Gij bemint immers mijne zuster Beatrix? „ vroeg zij.

„ Ik uwe zuster Beatrix beminnen? „ morde ik spijtig.

„ Geenszins, mejuffer; nooit heb ik aan zoo iets gedacht. Ik acht en eerbiedig haar ten hoogste; maar het gevoel, waarvan gij spreekt, is mij geheel vreemd. „

Wat mijn vader uwen oom wil vragen? (Bladz 176.)

„ Alzoo, indien M. Roobeek in uw huwelijk met Beatrix toestemde? „

„ Ik zou weigeren, mejuffer. „

„ Hemel, mijnheer, gij zoudt wreed genoeg zijn om ons dien hoon aan te doen? „

„ Ja, ja : ik wil niet trouwen! „

„ Maar uw oom zou u kunnen dwingen..... „

„ Nog liever ging ik uit Visseghem loopen, om er nimmermeer terug te keeren. „

En dewijl ik zag, hoe diep mijne woorden haar bedroefden, zeide ik op zachteren toon :

“ O, mejuffer, vergeef het mij, dat ik onschuldig u dus moet kwetsen. Het is mij volstrekt onmogelijk anders te handelen. Ziet gij niet, hoe de enkele gedachte van dit huwelijk mij doet beven? »

Zij stapte langzaam naar hare zuster en deelde haar waarschijnlijk mijn ongunstig besluit mede. Ik zag Beatrix, met oogen vol tranen en met de handen smeekend opgeheven, op het pad vooruit komen. Waarlijk, het deed mij pijn aan het hart, de arme juffer dus voor hare genegenheid te moeten beloonen; maar ik was beheerscht door den onweerstaanbaren afkeer mijner verschrikte ziel, en zeker hadde ik voor al het goud der wereld de hand van Beatrix niet aanvaard. Maar wat zou ik haar nu zeggen? Mijn toestand was zoo hachelijk, dat ik sidderend haar zag naderen.

Gelukkig hoorde ik op dit oogenblik de stem van Jan-oom met groote woede hergalmen; hij riep mij en scheen uitermate ongeduldig.

Ik liep tot hem, terwijl ik de bedrukte juffrouwen eenige onduidelijke verschooningën toerichtte; hij stond reeds buiten de deur. Grommend en tot zich zelven sprekende, zeide hij :

“ Donnerwetter, dat zal hij mij betalen, de baatzuchtige olieslager! Ha, hij wacht op mijnen dood! Hij kan goed rekenen, maar, potstausend! het zal langs zijnen dikken neus zijn!..... Liever dan nog eenen voet over zijn dorpel te zetten, brak ik de beenen..... Ik zal, met of tegen dank, mijne toestemming geven, durft hij zeggen! Maar moet Beatrix daarop wachten, dan kan hij haar gerust in het zout leggen, zijne dochter! »

Jan-oom moest diep vergramd zijn. Ik hoorde het aan zijne Deutsche uitroepingen. Daar hij vergeten had mijnen steun te vragen, stapte ik achter hem. Hij wendde het hoofd tot mij om en brak los :

“ Hier gij, schijnheilige dweper! Dat hebt gij mij niet gezegd, he? hoe gij, terwijl ik met M. Bakkerzeel sprak, in stilte den verliefden jonker met zijne dochters speeldet? ”

“ Ik, oom? ” morde ik. “ Wie heeft u dit gezegd? ”

“ Hang den onnoozele niet uit, gij belachelijke slepus! Hebt gij Beatrix niet bekend, dat gij smoorlijk op haar verliefd zijt? ”

“ Ik weet van niets, oom. Ik bemin haar in het geheel niet. ”

“ En dat gij verlangt met haar te trouwen? ”

“ Nooit, oom, heb ik er aan gedacht. ”

“ Gij bedriegt mij, schelm! ”

“ Maar, oom lief, blijf toch, ik bid u, in deze dwaling niet verkeeren. ”

“ Alzoo, gij durft beweren, dat gij niet wenscht met Beatrix Bakkerzeel te trouwen? Zij is een schoon meisje en haar vader is rijk..... ”

“ Al ware haar vader een Cresus en zij de godin der schoonheid zelve, dan nog niet, oom! ” riep ik uit.

“ En indien ik het u gebood? ” vroeg hij met eenen strengen blik, die mij deed verschrikken. Ik beefde, doch durfde niet spreken.

“ Ha, gij zwijgt! ” gromde hij spottend. “ Gij hoopt?..... Nu, waarom blijft gij zoo eensklaps stom als een visch? ”

“ Ik vrees, oom, ” stamelde ik, “ dat gij, door eene beweging van uwen ondoorgrondelijken wil, mij tot dit huwelijk zoudt kunnen veroordeelen..... ”

“ En indien ik u inderdaad beval, met Beatrix te trouwen? ”

“ Ik zou weigeren. oom. Alles wil ik doen om u te gelieven, maar trouwen met juffer Bakkerzeel, dat nimmer! ”

“ En zoo ik dreigde u te onterven? ”

“ Dan nog niet, oom. Mijn eenige wensch is, vrij en ongebonden met u te blijven, zoolang gij leeft, al was het nog veertig jaar. ”

« Bravo, mijn jongen, dan zou ik veel meer dan honderd jaar oud zijn! » zeide hij tot mijne verwondering met eenen gullen glimlach. « Zoolang zal het, God lof, niet duren. Ik ben evenwel tevreden over u, Felix. Ik vreesde, dat gij ondankbaar genoeg kondet zijn om mij voor eene vrouw te verlaten. Het was mij diep pijnlijk. Nu ben ik blijde, dat gij mij die droefheid spaart. Ik geloof in uwe oprechtheid, Felix : de arglistige olieslager heeft mij willen bedriegen, maar de valschaard zal weten waarom! »

Eenige stappen verder hernam hij op bedaarden en zeer vriendelijken toon :

« Zoudt gij kunnen gelooven, Felix, dat die baatzuchtige geldzak mij bij hoog en laag heeft verzekerd, dat gij sedert lang zijne dochter bemint en uiterst gelukkig zoudt zijn, met haar te mogen trouwen? Hij berekende, kroon voor kroon, mijn fortuin en het zijne, en had daarbij de onbeschofftheid mij te zeggen, dat ik welhaast naar het pierenland zal verhuizen. De dommerik! hij heeft gelijk mischien, maar zulke onaangename dingen zegt men iemand toch niet in het aangezicht. Ik vond het niet wonderlijk, mijn jongen, dat gij u door Beatrix hadt laten betooveren. Zij was er inderdaad bij, toen onze Lieve Heer de aardige aangezichtjes uitdeelde; maar dat zulk meisje eenen jongen kan beminnen, die leelijk verminkt is en slechts ééne hand heeft, dat ze dit de ganzen wijsmaken! Het geld, de hoop op eene aanzienlijke erfenis alleen, drijft den olieslager en zijne dochter aan. Had hij de zinnelooze stouthed niet, met mijne gramschap te lachen? Tot het laatste toe hield hij staande, dat mijne weigering niet ernstig was. Ik zou terugkomen op mijn besluit, en, desnoods, zegt hij, zult gij, Felix, door uw aanhouden en uwe tranen mij er toe dwingen. Gelukkig is de arme man waanziek..... want, vergeet het nimmer, neef, moest er eene vrouw tusschen u en mij treden, ik zou niet alleen onmeedoogend u onterven, maar tevens u voor eeuwig uit mijne tegenwoordigheid bannen. Deze bedreiging schijnt u pijn te

doen? Kom, kom, vrees niet : gij zult uwen plicht jegens mij niet vergeten, ik weet het wel. »

Zoo bedaard, zoo minzaam, had ik mijnen oom nog nooit hooren spreken. Ik werd, door de betuiging zijner genegenheid tot mij, diep getroffen. Het was ook met vurige woorden en tranen in de oogen, dat ik hem bedankte en mijne eindelooze verkleefdheid lucht gaf.

Dit scheen hem te mishagen ; hij begon allengs weder te bulderen, mij dweper, zageman en melkbaard te noemen..... en voordat wij de deur onzer woning bereikten, had hij jegens mij zijnen gewonen ongeduldigen en barschen toon hernomen.

Des avonds, in mijne eenzaamheid, overwoog ik zijne verrassende gemoedsstemming van eenige oogenblikken. Het maakte mij gelukkig, te mogen denken dat mijn oom, hoe ruw in schijn ook voor mij, in zijn hart mij toch eene ware genegenheid toedroeg. Ik zou nimmer mogen trouwen, zoolang hij leefde? Ik wenschte in het geheel niet, daartoe vrij te zijn ; maar dit stellig verbod was toch niet geheel naar mijnen zin.

XIV

Des anderen daags ontwaakte ik eensklaps veel vroeger dan naar gewoonte. Ik voelde, dat koud angstzweet mijn voorhoofd bevochtigde. Nog te slapen was mij onmogelijk. Ik stond zeer stil op, kleepte mij en ging bij het venster zitten mijmeren.

Waarom was ik zoo diep ontsteld en beefde ik nog voortdurend? Wat was mij geschied?..... Ik had, dacht mij, den ganschen nacht van Beatrix en Helena gedroomd; maar in het eerst kon ik mij niets duidelijks van de gedroomde dingen herinneren. Dat ze vervaarlijk moesten geweest zijn, dit gevoelde ik.

Allengs toch kwam daarover meer en meer licht in mijn geheugen; ja, nu ontstond voor mijne oogen ten minste een der ijselijkste tooneelen, welke ik in mijnen slaap moest gezien hebben. Wat vreemde en onbegrijpelijke begoochelingen kan onze ziel niet scheppen, terwijl ons lichaam, van alle gevoel beroofd, in den nachtelijken schijndood ligt bedolven!..... Ik zag mij zelven in de kerk voor het altaar; nevens mij zat Beatrix geknield, met eene bruidskroon op het hoofd. Het orgel vervulde de kerk met zware of zachte tonen, terwijl de priester in stilte de genade des hemels afsmeekte over het jonge paar, dat hij welhaast door zijnen zegen voor eeuwig zou vereenigen. De geheele kerk was met de godvruchtige dorpelingen, onze bekenden en vrienden, dicht bezet..... De priester daalde van het

autaar en begon de huwelijksplechtigheid; maar toen hij mij vroeg, of ik Beatrix Bakkerzeel voor mijne wettige vrouw aanvaardde en het jawoord van mijne lippen zou komen, galmde tot tegen de gewelven der kerk een akelige noodkreet, een angstige schreeuw, als van een hart dat scheurt, en hoorde ik eene bekende vrouwenstem mij toeroepen: «Felix, Felix, heb medelijden met mij; ach, dood mij niet!» Ik liep naar degene, die met zulke schrikwekkende wanhoop mij had geroepen. Het was Helena Bokstal; zij lag uitgestrekt op den vloer, roerloos en bleek als een lijk!..... Op dit oogenblik moest ik ontwaakt zijn, want hier brak mijne herinnering geheel af; en, hoe ik mij ook den geest pijnigde om dien leelijken droom verder te volgen, ik vond niets meer dan de volledigste duisternis.

Een gansch uur bleef ik, diep ontsteld en met den blik ten gronde, aan mijnen onbegrijpelijken droom denken. Wat domme begoocheling, wat zinnelooze spot mijner verbeelding! Waaruit kan die onverklaarbare gril mijner ziel ontstaan zijn? Uit het voorstel, dat M. Bakkerzeel aan Jan-oom had gedaan? Inderdaad; maar hoe kwam Helena Bokstal daartusschen? En hoe kon in mij het denkbeeld zich vormen, dat mijn huwelijk met Beatrix des schoolmeesters dochter van wanhoop zou doen sterven? Zij beminde Geeraard Vlierings; het was zichtbaar genoeg aan al haar doen en laten; en reeds sedert maanden was ik er van overtuigd.

Dat in mijn hart iets als een beginnend liefdegevoel voor Helena was ontstaan, dit kon ik evenmin miskennen; maar mij was in dit opzicht alle hoop verboden. Al had ook Helena de bijzondere genegenheid haars harten eenen verminkten jongeling kunnen gunnen, waartoe hadde dit geleid? Tot verdriet en wanhoop voor ons beiden. Ik mocht niet beminnen, niet trouwen! Jan-oom had daarover een onherroepelijk vonnis uitgesproken. De onterving, waarmede hij mij had bedreigd, verschrikte mij niet veel; maar uit zijne tegenwoordigheid te worden gebannen en gebukt

te gaan onder den haat, onder den verdienden haat misschien, van den weldoener mijner ouders, van den mensch, die mij edelmoedig had beschermd van mijne wieg af! Ja, ja, mijn hart moest gesloten blijven. Deze diepe overtuiging en het gevoel van plicht zouden mij sterk genoeg maken, om de neiging, die ongemerkt in mijnen boezem was gedrongen, te overwinnen en te versmachten..... Ik vergiste mij daarin ongetwijfeld; want, als ik het wel overwoog, dan meende ik te mogen denken, dat ik voor Helena niets gevoelde dan eene hooge achting en eene innige vriendschap.

Zoo poogde ik mij zelven te misleiden en te bedriegen, en het gelukte mij tot zooverre, dat ik weder genoeg vrijheid van geest bekwam om met mijnen akeligen droom te lachen.

Des namiddags begaf ik mij naar de woning van den schoolmeester.

Moeder Bokstal kwam mij openen, en leidde mij in de woonkamer, waar ik Helena aan den arbeid vond. Zij wisselde eenen minzamen groet en eenen stillen glimlach met mij, doch werd allengs zoo geneigd tot zwijgen, dat ik vruchteloos moeite deed om deze verlamde samenspraak eenige levendigheid te geven. Waarom waren wij nu beiden zoo verlegen?

Van mijnen droom kon ik haar natuurlijk niet spreken, en haar iets te zeggen van des olieslagers voorstel, daartoe had ik even weinig lust.

Terwijl zij daar nu in stilte haren arbeid voortzette, beschouwde ik haar onwillekeurig met meer dan gewone aandacht. Wat was zij schoon, welke bekoorlijke zachtheid in hare fijne wezenstrekken!.... Ik keerde sidderend het hoofd af, en durfde haar niet meer bezien!

Het lange stilzwijgen, dat moeder Bokstal ondanks hare pogingen niet kon overwinnen, deed mijne verlegenheid nog aangroeien; en om toch iets te zeggen, vroeg ik Helena, of zij verdriet had.

Zij antwoordde mij, dat zij sedert dien morgen aan hoofdpijn leed, iets wat haar wel meer gebeurde..... maar hoe kwam het toch, dat zij, dit zeggende, eenen diepen zucht slaakte?

Weder werden wij afgetrokken en zwijgend, en ik had lust om heen te gaan, toen Geeraard Vlierings en zijne zuster Johanna juichend en lachend binnentraden.

De jonge molenaar naderde Helena stoutelijk, drukte haar de handen en begon haar onmiddellijk met allerlei losse woorden en min of meer geestige kwinkslagen te bestormen.

Het verwonderde mij ten hoogste, ja, het verraste mij smartelijk, te zien hoe spoedig Helena, in tegenwoordigheid van den vroolijken Geeraard, hare hoofdpijn had vergeten. Met mij, en ondanks al mijne pogingen, had zij nauwelijks eenige woorden gewisseld, en met hem vond zij hare blijgeestigheid en hare welsprekendheid geheel terug! Zelfs nu nog bemerkte ik, wanneer ik haar iets zeide of vroeg, dat zij, ook om mij te antwoorden, het hoofd naar den zoon des molenaars hield gekeerd.

Daarover spijtig, en misschien wel een weinig om mij te wreken, begon ik op gansch gemeenzamen toon met Johanna te kouten. Wij lachten en jokten, en ik veinsde geene acht meer op Helena of Geeraard te slaan.

Nadat ik deze scherts eene lange wijl had volgehouden, zeide Helena eensklaps, dat hare hoofdpijn zeer was toegenomen en onuitstaanbaar geworden. Zij smeekte ons, het haar te vergeven; maar zij moest naar hare kamer gaan, om wat verkwikking in rust en stilte te vinden.

Johanna zou bij haar blijven; Geeraard en ik, wij konden niets anders doen, dan haar vaarwel wenschen tot morgen en de hoop uitdrukken, dat de hoofdpijn na eenige uren geheel zou verdwenen zijn.

Moeder Bokstal zeide ons met droefheid, dat zij niet wist wat Helena sedert eenigen tijd zoo treurig en afgetrokken maakte. Zij vreesde zelfs, dat hare dochter ziek zou kunnen worden.

Na haar door eenige vriendelijke woorden te hebben gerustgesteld, verliet ik het huis met Geeraard Vlierings.

Op de straat zeide hij mij zeer geheimzinnig :

« Felix, gij zijt de vriend van Helena en ook de mijne, niet waar? Er ligt mij iets op het hart, dat ik u zoo gaarne zou toevertrouwen. Ik bid u : ga met mij een eindje in het veld. »

Zonder tegenspraak liet ik mij achter de huizen in een voetpad leiden, en zoodra wij verre genoeg verwijderd waren, hield hij mij staan en zeide, met meer ernst dan ik ooit in hem had opgemerkt :

« Gij zijt een geleerd man, Felix, en hebt meer verstand in uwen kleinen vinger dan ik in mijn geheel lijf. Sedert eenigen tijd staat mij den kop zoo hol, dat ik bijna niet meer kan slapen en den eetlust kwijt raak. Daarom wil ik u eenen goeden raad vragen, alvorens tot den gewichtigsten stap te besluiten..... Helena Bokstal is een vriendelijk en geestig meisje, eerbaar, zorgend en werkzaam, en zij kan met kleermaken eenen aardigen stuiver winnen. Mij dunkt dat zij, in alle opzichten, ten hoogste geschikt is om den man, dien zij tot echtgenoot zou aanvaarden, gelukkig te maken, zoowel door hare schoone inborst als door de aanzienlijke opbrengst van haren arbeid. Is dit niet insgelijks uwe meening, Felix? »

Ik aanschouwde hem verbaasd, als hadde ik hem niet verstaan.

« Dat Helena schoon is, daarvan wil ik niet spreken, » ging hij voort. « Het doet er wel geen kwaad aan, maar ik hecht veel meer waarde aan hare goedheid, hare geleerdheid en haar verstand, dan aan eene schoonheid des gelaats, welke door de minste ziekte kan worden vernietigd. Geloof gij insgelijks niet, Felix, dat ik met haar gelukkig zou zijn? »

« Inderdaad, » bevestigde ik, zonder goed te weten wat ik zeide, « de schoonheid der ziel vreest ziekte noch tijd..... »

« Gij zijt dus insgelijks overtuigd, Felix, dat de jongeling, die Helena tot vrouw zou nemen, later zijne keus niet zou te beklagen hebben? Gij zwijgt? Nu, laat hooren, wat is uw waar gevoelen? Eischt dit zoo lange overweging? Schijnt de zaak u dan twijfelachtig? »

« Maar waarom vraagt gij mij dit alles? » morde ik met een spijtig ongeduld, dat ik zoo veel mogelijk poogde te verbergen.

« Begrijpt gij het niet? » antwoordde hij, slim glimlachende. « Kom, Felix, veins niet met mij. Gij hebt toch wel opgemerkt, niet waar, wat er sedert maanden tusschen mij en Helena omgaat? »

Ik haalde met onwil de schouders op.

« Dan moet gij voor zulke dingen blind zijn als een mol, » zeide hij. « Ik zal dus maar met de deur in huis vallen en het kort maken. Ziehier de zaak : ik bemin Helena Bokstal zoo innig en zoo hevig, dat ik er ziek en krankzinnig van zou worden, moest ik nog maanden lang zoo leven. Het eenige geneesmiddel voor die pijnlijke hartziekte is het huwelijk. Ik heb er mijnen vader nog niet over durven spreken; mijne zuster Johanna alleen weet, waar de doorn mij heeft gestoken. Lang heb ik gearzeld en ik aarzel nog, maar vermits gij insgelijks de overtuiging uitdrukt, dat ik met Helena gelukkig zal zijn, zal ik eene gunstige gelegenheid afspieden, al was het vandaag of morgen, om mijns vaders toestemming te bekomen..... en is die hinderpaal uit den weg geruimd, het overige zal op goed gesmeerde wieltes loopen; want aan Helena twijfel ik evenmin als aan mij zelven. »

Ik stond op heete kolen. Wat hadde ik niet gegeven om verre van daar te zijn! Wel had ik mij sterk gewaand en misschien met eenigen grond; maar tegen zulken onverwachten slag was ik niet bestand. Elk woord van den jongen molenaar sneed mij door het hart, en ik mocht het niet laten bliken!

Mijne krachten door eene pijnlijke inspanning verza-

melende, vond ik bedaardheid genoeg om hem in schijn met onverschilligheid te zeggen :

“ Indien gij u maar niet in uwe hoop ziet teleurgesteld, Geeraard. Mij dunkt, dat Helena niet kan trouwen, al ware het ook de vurigste wensch haars harten, uwe vrouw te worden. Gij weet, zoowel als ik, dat zij voor hare ouders wil en moet blijven werken en het zelfs tot zooverre zal pogen te brengen, dat haar vader zijne school zal kunnen sluiten, om zijne oogen niet tot blindwordens toe te moeten bederven. ”

“ Ja, maar, Felix, dit is geen beletsel. Mijn vader, buiten eenige stukken lands, heeft een goed deel kronen ter zijde liggen en is niet gierig. Daarenboven, als wij met ons beiden zijn om voor meester Bokstal te arbeiden, zal het nog gemakkelijker gaan. Helena zal met mij in den molen wonen..... ”

Ik schudde het hoofd en mompelde :

“ Het schijnt mij zeer twijfelachtig, Geeraard ; maar vermits gij zoo vast meent op hare toestemming te mogen hopen..... ”

“ Hopen? ” herhaalde hij zegevierende. “ Hopen? Wel zij zal juichend en met vreugdetranen in de oogen haar jawoord geven. Gelooft gij het niet? Ik bemin haar met zinneloosheid ; maar zij bemint mij nog oneindig meer..... Zie, waarom doen mijne woorden u eensklaps verbleeken?..... Daar nu wordt gij rood ! Wat beteekent dat, Felix? Zoudt gij bij geval jaloersch zijn en mijn geluk benijden?..... Kom, ik zeg het om te lachen : het is onmogelijk. Helena zou immers nooit uwe vrouw kunnen worden? Gij zijt de rijkste erfgenaam onzer gemeente. Zij is arm..... en daarbij, neem het mij niet kwalijk, zij bemint u niet. Veronderstel, Felix, dat het anders ware en dat de schoolmeester u de hand zijner dochter aanbood, wat zoudt gij doen? ”

“ Ik zou weigeren, ” mompelde ik met verkropten angst.

„Natuurlijk, ik weet het wel, „ hernam hij. „ Gij hebt geen vertrouwen genoeg in mij, om op dit oogenblik te bekennen, dat uw hart op eene andere en betere plaats ligt gebonden. Ik hoorde gisteren in de *Bonte Koe* vertellen, dat gij met Beatrix Bakkerzeel gaat trouwen. Dit is eene juffer volgens uwen stand : rijk en uiterst bevallig. Gij schudt het hoofd en wilt mij doen gelooven, dat er in het geheel geene sprake is van een huwelijk tusschen u en Beatrix Bakkerzeel? De olieslager heeft het zelf gezegd aan baas Verdillen, den timmerman, en deze heeft het in de *Bonte Koe* verteld, waar ik bij stond en luisterde. Kom, wees openhartig met mij : erken, dat zij niet liegen. „

Zijn lang gepraat had mij den tijd gegund om mijne ontsteltenis te bedwingen, en ik nam met blijdschap de gelegenheid te baat, welke hij mij nu aanbood, om aan zijne pijnlijke ondervraging te ontsnappen.

„Neen, zij logen niet, „ antwoordde ik. „ Er zijn inderdaad eenige woorden over dit huwelijk tusschen mijnen oom en M. Bakkerzeel gewisseld; maar zij zullen waarschijnlijk zonder gevolg blijven „.

„Ja, Felix, wij kennen dit liedje, „ lachte hij. „ Zoo spreekt men in den beginne altoos; maar mettertijd wordt de appel rijp en het huwelijk ook. Ik wensch u van harte geluk, want Mejuffer Beatrix is een braaf en mooi meisje. „

Ik deed hem nu verstaan, dat ik geenen tijd had om langer met hem te kouten, aangezien mijn oom op mij wachtte. Hij drukte mij de hand en zeide, terwijl hij zich verwijderde :

„Zwijg nog over deze zaak met iedereen en bovenal met Helena. Zij weet niets van mijn voornemen. Onze ouders moeten eerst te zamen dit paard op stal brengen. Het overige kan ik aanzien als gedaan. Wees dus niet verwonderd, Felix, indien gij binnen een paar weken, binnen eenige dagen misschien, verneemt dat Helena Bokstal mijne vrouw wordt. Vaarwel! „

Ik bleef nog eene wijl roerloos staan; het was mij, alsof

Geeraards woorden mij nog, het eene na het andere, in de ooren bromden. Welhaast echter keerde ik rechtsaf in een voetpad, dat over het veld en langs de Linde van Heilig Kerst naar de Markt leidde. De eenzame baan was sedert eenigen tijd mijn gewone weg, wanneer ik meester Bokstal ging bezoeken.

Ik sukkelde langzaam voort, bleef staan, overwoog, droomde en gromde; wat gevoelde ik mij ongelukkig! — Geeraard beminde Helena en zij beminde hem met eindelooze teederheid! Dit wist ik sedert maanden. Waarom klopte mij het hart nu zoo dof! Waarom gevoelde ik mij zoo diep ongelukkig! Het was niet de jaloersheid, neen; maar Helena de echtgenoot van Geeraard te zien worden? Nimmer haar nog te mogen naderen zonder schuldig te worden, ten minste voor God? Hare samenspraak te moeten derven, hare zwarte oogen niet meer te zien glanzen, haar gansch vreemd worden? O, hare liefde eischte ik niet en wenschte ik niet; maar het scheen mij toch, dat ik, zoo van levenslicht beroofd, zou verkwijnen en sterven.

Nutteloos worstelde ik dus tegen het licht, dat onweersaanbaar mij in de hersens drong. Ik kon niet langer veinzen, niet langer liegen met mij zelven. Eene heesche ademing, diep als een angstkreet, ontsnapte mijnen beklemden boezem, en terwijl ik twee tranen uit mijne oogen veegde, zuchtte ik :

“ Ongelukkige, die ik ben! Ja, ja, mijn geweten roept het luide : ik bemin haar inniger, vuriger dan ooit een man op aarde het zuiverste, het edelste vrouwenbeeld kon beminnen! Eilaas, wat beproefd om die onmogelijke neiging mij uit het hart te rukken? ”

Op dit oogenblik naderde ik de Linde van Heilig Kerst. Gehoorzamende aan den drang van mijn beklemd gemoed, knielde ik neder op de houten bank, en ik smeekte God om licht voor mijnen geest.....

Toen ik eindelijk deze eenzame plaats verliet gevoelde ik mij veel rustiger; de storm der gepeinzen bedaarde in

mij en mijne rede nam allengs de overhand. Was Helena niet vrij om over haar hart en hare hand te beschikken? En vermits zij Geeraard Vlieringsbeminde, wat recht had ik, om den hemel van hun geluk door de openbaring van mijn zinneloos liefdesgevoel te verduisteren? Zou ik voor gansch de wereld mij niet bespottelijk maken en mij door iedereen doen uitlachen, indien iemand kon vermoeden, dat ik een meisje durfde beminnen, dat de bruid van eenen anderen man ging worden? Hoe had ik mij in mijnen treurigen toestand te gedragen? Wat was mijn plicht? Ach, hoe pijnlijk ik ook tegen de opoffering worstelde, ik kon de waarheid niet miskennen. Ik moest die liefde zonder hoop — die later een schuldig gevoel zou zijn — in mijnen boezem versmachten; ondertusschen zwijgen met iedereen, stom blijven en mijne zwakheid verborgen houden, niet alleen om zelf aan de schaamte te ontsnappen, maar tevens om Helena's eer niet door het ijdel gepraat der lieden te laten krenken.

Ja, dit zou ik doen; er was toch geen ander middel. In de veronderstelling dat Helena niet den jongen molenaar, maar mij hadde bemind, in welk opzicht had dit mijnen toestand veranderd! Ik mocht niet trouwen; gansch vrij moest ik met mijnen oom blijven, totdat het God zou gelieven hem tot zich te roepen. Het was dus nog beter zoo: nu zou ik alleen lijden; Helena ten minste zou gelukkig zijn.

Deze laatste overweging bracht mij op andere gepeinzen, en deed mij het hoofd in droeven twijfel schudden.

„Zal het goede meisje wel gelukkig zijn, zooals zij het verdient?“ mompelde ik in mij zelven. „Arme vriendin, eene uiterst beschaafde opvoeding hebt gij genoten; gij zijt zachtaardig, teergevoelig, kiesch, beleefd, geleerd, verstandig..... en het lot geeft u tot bruid, tot levensgezellin aan eenen braven man misschien; maar die niet kan lezen, die onwetend, grof en lomp is!..... Ik zal pogen te vergeten, wat mijn hart voor u gevoelde; maar wanneer

ik over mijne dwaling zal hebben gezegevierd, zal nog de beschouwing van uw waarschijnlijk treurig lot mij als een pijnlijke droom blijven vervolgen..... »

Zoo in gedachten gansch verslonden, naderde ik onze woning, vast besloten voor iedereen, met onverwinnelijke stilzwijgendheid, verholten te houden, dat het huwelijk van Helena mij bedroefde.

Ofschoon mijn gemoed van veinzerij weerbarstig was, zou ik evenwel voor deze gewichtige zaak niet aarzelen, en zelfs, moest het zijn, niet terugwijken voor de logen, veeleer nog dan Helena of mij zelven tot voorwerp van den spot en de kwaadwillige uitleggingen der lieden te maken.

Wat mij verdroot, was de overweging, dat het mij nu niet meer mogelijk was, meester Bokstal te bezoeken. Welke houding kon ik in tegenwoordigheid zijner dochter aannemen? En zou mijne ontsteltenis, wanneer zij mij haar huwelijk met Geeraard zou aankondigen, haar niet verraden, wat ten eeuwige dage in mijn hart als in een graf moest opgesloten blijven?

Maar hoe dit plotselijk afbreken eener lange vriendschap gerechtvaardigd? Ziek zijn en zoo tijd winnen om meester Bokstal aan mijne afwezigheid te gewennen? Ja, ik kon mij onpasselijk veinzen, telkens uitvluchten zoeken, ten minste totdat Helena het huis haars vaders zou verlaten hebben, om met haren echtgenoot bij den molenaar te gaan wonen. Dan zou ik misschien nog van tijd tot tijd, in hare afwezigheid, meester Bokstal kunnen bezoeken.

XV

Ten gevolge van mijn genomen besluit veinsde ik mij onpasselijk, zoowel voor Jan-oom en Margriet als voor alle anderen. Den tweeden dag zond ik zelfs Nelis Sprinkbaan, onzen knecht, naar meester Bokstal, om hem te zeggen dat ik mij niet wel gevoelde en het hem niet verwonderen moest, indien ik eenigen tijd naliet hem te bezoeken.

Ik was diep bedroefd en kon onmogelijk Helena's beeld van voor mijne oogen verdrijven; het kwelde en vervolgde mij dag en nacht, maar ondanks de herhaalde aanvechtingen van mijn gekwetst hart, leende het plichtgevoel — meer nog misschien het gevoel der onmogelijkheid — mij sterkte genoeg om niet in mijn besluit te wankelen.

Eene gansche week bleef ik te huis, zonder eenen voet op straat te zetten.

Den achtsten dag, terwijl Jan-oom zijnen noenslaap genoot, zeide ik aan Margriet, dat ik lucht noodig had en een weinig achter onzen tuin in het veld ging wandelen.

Ik had mij misschien tien minuten verre van onze woning verwijderd, en stond in eene breede, zandige baan, roerloos en met het hoofd gebogen in een karrespoor blikkende, als vroeg ik de aarde het raadselwoord van mijn lijden.

Daar hoorde ik op eens de stem van iemand, die mij met gramschap scheen te roepen. Ik sidderde in de meening,

dat Jan-oom mij hier kwam verrassen; maar ik had mij misgrepen. Het was Geeraard Vlierings, die met gebalde vuisten en woedende gebaren tot mij naderde. Hij scheen voornemens mij aan te vallen; maar toen hij bemerkte, met wat koele bewondering ik hem aanschouwde, bleef hij op een paar stappen van mij staan en riep :

« Hemel, wat houdt mij tegen, dat ik u den hals niet breek, valsche veinsard! Maanden lang hebt gij, als eene venijnige slang, mij beloerd, u stil gehouden en het gunstig oogenblik afgewacht om mij doodelijk te bijten, schijnheilige, die gij zijt! »

« Sa, Geeraard, » vielik verstoord tegen hem uit, « weet gij wel, dat gij de onbeschoftheid te ver drijft, of zijt gij krankzinnig geworden? »

« Krankzinnig, dol, razend! Dank het God, dat gij maar ééne hand hebt en u niet verdedigen kunt; want anders zou een van ons beiden uit dezen weg niet meer opstaan. »

« Maar wat wilt gij zeggen? » vroeg ik. « Wat heb ik u toch misdaan, dat u zoo boos kan maken? »

« Gij hebt mij misleid en bedrogen; gij hebt voor eeuwig mijn geluk vernietigd..... en, versmoor ik mij in den eenen of anderen vijver, wijt het u zelven : gij zult de oorzaak van mijnen dood zijn. »

De tranen sprongen hem uit de oogen, en hij scheen ten prooi aan de diepste wanhoop.

« Maar, Geeraard, » zeide ik hem met waar medelijden, « ik begrijp u niet. Laat mij de oorzaak uwer droefheid kennen; ik zal pogen u te troosten naar mijn vermogen. »

Snikkende en met verkropte keel antwoordde hij :

« Och, er is geene hoop meer voor mij : ik ben een verloren man!..... Ik had de toestemming mijns vaders bekomen; hij was naar meester Bokstal gegaan, en deze had gezegd, dat hij Helena geheel vrij liet in hare beslissing. Dus was er niets meer noodig dan het jawoord van Helena, om mij tot den gelukkigsten mensch der wereld te maken..... Eilaas, Helena heeft geweigerd! Mijn vader en

mijne zuster hebben haar gesmeekt, mij dien doodelijken slag te sparen; ik zelf heb weenend voor haar geknield..... Niets, niets : zij zal nimmer mijne bruid worden, zegt zij. Waarom, dit wil zij niet verklaren; zij blijft onverwinnelijk stom; tranen en zuchten zijn haar eenig antwoord. »

De ontroering mijns gemoeds met geweld bedwingende, zeide ik, in schijn zeer kalm :

« Ik beklaag u, Geeraard. Ja, uw verdriet moet groot zijn; maar welke reden meent gij te hebben om mij te bedreigen, alsof ik schuld aan uw ongeluk kon hebben? »

« Gij veinst nog, ik ben er van overtuigd! » riep hij. « Waart gij op de wereld niet, Helena zou met blijdschap mijne hand aanvaarden. »

« Hoe kunt gij toch zulken onzin in het hoofd steken, Geeraard? Vermits Helena u bemint, zou mijn gevoelen over dit huwelijk, indien ik het had uitgedrukt, haar geheel onverschillig moeten zijn. »

« Ja, mij bemint Helena, mij alleen..... en evenwel zijt gij de oorzaak, dat ik van wanhoop zal sterven. »

« Kom, Geeraard, » zeide ik, « het verdriet doet u dolen; gij misgrijpt u. Ik ben zoo weinig in deze zaak gemengd, dat ik sedert onze laatste ontmoeting nog niet ten huize van meester Bokstal ben geweest, en ik vast had besloten, Helena niet meer voor den dag van uw huwelijk te bezoeken. »

Hij scheen geneigd om aan mijne oprechtheid te gelooven. Na eene wijl het hoofd in twijfel te hebben geschud, viel hij echter met nieuwe gramschap uit :

« Zijt gij bij geval onschuldig, het doet niets ter zake; des te schuldiger is Helena! Ho, ik weet wel wat haar aandrijft, om mij zoo onmeedoogend te verstooten, alhoewel zij mij bemint : het is de baatzucht, de begeerte naar uw erfdeel. Zij moet Mevr. Roobeck heeten, op een kasteel wonen, in de koets rijden. Een boerenjongen, als ik, is veel te gemeen voor haar; en of die boerenjongen van smart verkwijnt en sterft, zij zal er nog niet eens eenen traan

voor laten, zoo diep bederft de geldzucht het hart der menschen. De kronen, de landerijen, de hofsteden van uwen oom, steken Helena de oogen uit, en mijn geluk en hare liefde alles offert zij op aan deze hoop op rijkdom..... maar, zoo waar als ik leef, ik zal mij wreken, ombarmhartig en wreedelijk wreken! Zij kent Geeraard Vlierings nog niet. Ha, zij durft mij ten spot der wereld geven? Welaan, zij zal weten waarom, ja, zij zal weten waarom! »

En onder het uitspreken dezer woorden liep hij grommend weg.

Eerst verlichtte een blijde glimlach mijn gelaat. Helena had zijne hand geweigerd; zij zou dus vrij blijven; geen echtgenoot zou tusschen haar en mij treden, om mij voor eeuwig van haar te verwijderen.

Maar niet lang duurde deze begoocheling mijns geestes. Indien Helena, alhoewel zij Geeraard oprecht beminde, niet had toegestemd, dan was het ongetwijfeld, omdat zij hare ouders zoo spoedig niet wilde of mocht verlaten. Het was slechts eene zaak van tijd, en, in alle geval, welken invloed kon dit op mijn lot of op mijn gedrag uitoefenen? Nu meer nog dan te voren moest ik pogen, van Helena verwijderd te blijven; want bij al de redenen, welke ik reeds daartoe had, voegde zich nog deze, dat ik alles wilde ontwijken, wat het verdenken van den wraakzuchtigen Geeraard eenigen schijn van gegrondheid kon geven.

Ik keerde terug naar huis, zeide geen woord aan Margriet over mijne ontmoeting met den zoon van den molenaar, en hield mij, alsof mijne onpasselijkheid nog was verergerd.

Toen ik op deze wijze weder vier dagen in eenzaamheid en treurnis had doorgebracht, ging Margriet, even na het middagmaal, het dorp in om verschillende boodschappen te doen. Zij bleef lang weg, zelfs nadat Jan-oom zijnen noenslaap had geëindigd.

Eindelijk keerde zij terug en riep mij van beneden de trap.

Toen ik in de achterkamer bij haar kwam, staarde zij mij aan met eenen zonderlingen lach, waarin terzelfder tijd verwondering en scherts te lezen waren.

„ Wel, kozijn, gij onnoozele jongen toch! „ riep zij. „ Het is nu twaalf dagen, dat gij hier in huis zit, zonder te vermoeden wat daarbuiten geschiedt. Het geheele dorp is in opstand tegen u! „

„ Tegen mij, nicht? „ stamelde ik verbaasd.

„ Ja, gij rijdt schrikkelijk op de tong der lieden : iedereen is met u bemoeid. Het schijnt, dat gij niet alleen Helena, maar tevens Beatrix Bakkerzeel, Johanna Vlierings en nog andere meisjes hebt betooverd. Gij kunt er evenwel slechts eene enkele uw hart geschonken hebben, en dit zal wel zeker Helena Bokstal zijn. Schijnheilige! Ik ben boos op u : mij, uwe vriendin, uwe belangelooze beschermster, hebt gij dit verborgen ! Het is niet wel ; neen, Felix, het is niet wel. „

„ Maar, nicht, „ morde ik verlegen, „ dit zijn allemaal dwaze veronderstellingen. Helena bemint den molenaarszoon. Nooit is er tusschen haar en mij een woord gewisseld, dat de minste reden tot zulk verdenken kon geven. Het is Geeraard Vlierings, die in zijne spijt de gekke beschuldiging tegen mij uitstrooit. De wanhoop maakt hem zinneloos. „

„ Inderdaad, ik heb Geeraard gesproken. Hij beweert, dat Helena hem vurig bemint en zij desniettemin op een huwelijk met u uit is. De arme jongen weet niet meer wat hij zegt, en is waarlijk half dol. Dit belet niet, dat de lieden naar hem luisteren en hij het gansche dorp tegen u doet opstaan. „

„ Zegt men kwaad van mij, nicht? „ vroeg ik.

„ Van u zooveel niet als van Helena Bokstal. Er zijn er, die zoo hevig tegen haar zijn verbitterd, dat zij van niet minder spreken, dan van haar uit de gemeente te jagen. „

„ Hemel, is het mogelijk? „ zuchtte ik. „ Waarom die onrechtvaardige gramschap tegen het onschuldige meisje? „

„ Men noemt haar verleidster, bedriegster..... en wien zij zou verleid hebben, is niemand anders dan gij zelf, Felix. — Hoe verbaasd kijkt gij mij aan! Het is nochtans zoo. Kom, ik heb niet veel tijd en wil u de zaak uitleggen. Geeraard Vlierings, ten minste zooals hij zegt, geheel zeker van Helena's liefde tot hem, deed door zijnen vader haar ten huwelijk voor hem vragen. Zij heeft geweigerd, stellig geweigerd, zonder den jongen eenige hoop te laten..... ”

„ Het is niet wonderlijk, ” viel ik haar in de rede. „ Helena wil voor hare ouders blijven werken, gij weet het wel, Margriet. Zij kan niet trouwen. ”

„ Geeraard beschuldigt haar van baatzucht en geldgierigheid. Volgens hem weigert zij zijne hand om met u te kunnen trouwen. Ik geloof daar niets van; maar de anderen toch laten zich door hem tegen Helena ophitsen. Geeraard heeft vele vrienden, die meenen voor hem in het harnas te moeten springen. Het geheele dorp is ten hoogste tegen Helena verbolgen. Men spreekt van haar met zulke minachting, met zulken haat, dat de honden er geen brood van zouden eten; en wel zeker is hare goede faam voor altijd in Visseghem verloren of ten minste erg gekrenkt. Reeds hebben eenige klanten het werk bij haar weggehaald. ”

„ Arme Helena! ” klaagde ik. „ Men kan dus met de grootste goedhartigheid, met de edelste ziel nog niet aan de lastertaal ontsnappen? Wie had kunnen voorzien, dat die Geeraard Vlierings een zoo boos mensch was? ”

„ Hij is het niet alleen, die het dorp tegen Helena opjaagt. De olieslager en zijne dochters helpen er een goed handje aan, en zij worden daarin bijgestaan door Johanna Vlierings, Theresia Moors, Catharina Vedels en nog vele anderen, die allen samenspannen en schreeuwen en klagen, als had men hunnen wettigen eigendom hun ontstolen. Het schijnt, dat gij mirakelen doet, zonder het te weten, Felix : al de meisjes van Visseghem zijn op u of op uw erfdeel verliefd..... En wist gij waarlijk daar niets van? ”

« Buiten de laatste samenspraak van Jan-oom met den olieslager niets, hoegenaamd niets, Margriet. Het hoofd draait er mij van. Ik kan uit de onbegrijpelijke dingen niet wijs worden, Dat mij dit alles evenwel diep bedroeft, behoef ik u niet te zeggen. Meester Bokstal zal er ongelukkig om zijn, hij, die zijne dochter liefheeft als het licht zijner oogen! Haren goeden naam zien krenken, hare broodwinning, die zooveel voor de toekomst beloofde, misschien geheel zien te niet gaan; o, het is eene wreede ramp voor deze brave, onschuldige lieden!..... En nu zal ik mijnen armen vriend nimmer meer durven bezoeken..... »

« Waarom niet, kozijn? »

.. Het zou het kwaadspreken nieuw voedsel geven. »

« En zoo zoudt gij dan den schoolmeester zonder troost laten, juist nu gij meent, dat hij zich diep ongelukkig moet gevoelen? Ik, in uwe plaats, zou lachen met den ijdel praat der menschen en naar al dit boerengebabbel niet luisteren. Zijt gij geen onafhankelijk man? En wie heeft het recht om u rekenschap van uwe daden te vragen? Dezen namiddag reeds moet gij M. Bokstal bezoeken. Het is uw plicht hem te troosten en hem raad te geven, indien gij kunt. Zoo zult gij ten minste weten, wat er ten zijnen huize omgaat en met kennis van zaken oordeelen, hoe gij u voortaan hebt te gedragen. Binnen een uur ben ik met mijnen arbeid klaar. Ik zal uwe plaats bij Jan-oom komen innemen en u, onder een of ander voorwendsel, uitzenden. Ga dan rechtstreeks naar Blekhout en poog uwen vriend wat moed te geven. Misschien zal inderdaad de aangehitste kwaadwilligheid der lieden spoediger bedaren dan wij meenen. Wilt gij werkelijk met den schoolmeester en zijne dochter beslissend afbreken, zeg hun ten minste de reden en neem afscheid van hen..... Neen, neen, spreek niet tegen: gij hebt ongelijk. Zijt gij dan geen man? En indien niets uw geweten belast, wat zoudt gij dan vreezen?.... Keer nu maar terug naar boven, totdat ik u kom verlossen. »

Ik moest eene hevige vlaag scheldwoorden van mijnen oom doorstaan. Hij beschuldigde ons, — ditmaal niet zonder grond — dat wij op zijne noodkreten geene acht gaven, om op ons gemak beneden te kunnen babbelen: maar zijne verwijten ontroerden mij niet: mijn geest was elders.

Margriet hield haar woord. Zij kwam mij weldra verlossen en zond mij weg onder voorwendsel, dat ik naar het Hofken moest, om daar te gaan zien naar de werklieden, die er een nieuwe waterput aan het metselen waren.

Alhoewel ik het slechts deed om het aandringen van Margriet te gehoorzamen, verblijdde en verschrikte mij te gelijker tijd de gedachte, dat ik mij in de tegenwoordigheid van Helena ging bevinden. Ik moest mijne krachten verzamelen, mijn hart gesloten houden en zelfs de uitdrukking van mijn gelaat zoo bedwingen, dat niemand iets van mijn geheim kon vermoeden.

Ik stapte langs het achterpoortje van onzen tuin in het veld en koos eene nog meer afgezonderde en verwijderde baan om niemand te ontmoeten.

Terwijl ik droomend in een voetpad ging en niet verre meer van des schoolmeesters woning mij bevond, voelde ik eensklaps met verrassing, dat iemand mij de hand aangreep..... Het was Marietje, de kleine zuster van Helena, die juichend uitriep:

“Dag, Mijnheer Felix! Wat ben ik blijde, dat gij naar ons huis gaat! Wij hebben u in zoolang niet meer gezien. Mijn vader zal tevreden zijn en Helena ook..... Helena is zoo ziek, Mijnheer!”

“Ziek? Is uwe zuster ziek?” herhaalde ik met bekommerdheid.

“Ja, Mijnheer, zij krijscht altijd,” antwoordde het kind. “Zij heeft zooveel verdriet!”

“Waarom toch, Marietje? Kom, zeg het mij.”

“Ik weet het niet, Mijnheer.....”

En alsof het onnoozele meisje eene verklaring wilde

zoeken, keek zij een oogenblik ten gronde en vroeg mij dan, tot mijne groote verwondering :

“ Is het waar, Mijnheer Felix, dat gij met Beatrix Bakkerzeel gaat trouwen? ”

“ Wie heeft u zulks gezegd? ” morde ik.

Zij durft mij ten spot der wereld geven? (Bladz. 196)

“ Helena heeft het gezegd, Mijnheer. ”

“ En is het daarom, dat zij zoo treurig is? ”

“ Neen, daarom niet, Mijnheer. Het is Geeraard, die haar verdriet aandoet. Hij komt altijd in ons huis om haar leelijke woorden te zeggen; maar nu werkt Helena niet meer beneden..... ”

Wij stonden voor des schoolmeesters deur, en ik volgde het kind tot in de woonkamer, waar ik inderdaad niemand aantrof.

„Kom maar naar boven, Mijnheer, „ zeide het kind, mij bij de hand nemende. „ mijne zuster zal zoo blijde zijn. „

Ik aarzelde om zonder aanmelding in Helena's tegenwoordigheid te verschijnen en vroeg Marietje, waar haar vader was; maar op dit oogenblik daalde meester Bokstal zelf van de trap.

Hij groette mij zeer koel en met eene soort van treurige plechtigheid op het gelaat.

„Mijnheer Roobeek, „ zeide hij, „ wij zijn, sedert uw laatste bezoek, zeer ongelukkig geworden. Ik moet eenige woorden alleen met u spreken. Heb de goedheid met mij in de voorkamer te gaan. „

Ik volgde hem lijdzaam; mijn hart beklemde van angst. Waarom die ongewone plechtigheid? Kende hij mijn geheim en ging hij mij beschuldigen?

Hij sloot de deur der kamer achter ons en wees mij eenen stoel.

„Gelief te zitten, Mijnheer Roobeek, „ zeide hij. „ Wat ik u te verzoeken heb, is mij diep pijnlijk; maar gij zijt goed en edelmoedig, en gij zult de bezorgdheid en den schrik van eenen armen vader begrijpen. Hoor mij aan, bid ik u, met welwillendheid. „

Hierop begon hij mij te vertellen en uit te leggen wat ik reeds wist: de aanvraag van den molenaar, Helena's weigering en de verbittering, welke sedert dan in het dorp tegen haar en tegen hare ouders was ontstaan.

„Ik vermoedde wel, dat Helena niet zou toestemmen om nu reeds te trouwen, „ zeide hij. „ Evenwel liet ik haar daarover geheel vrij. Hare weigering verwonderde mij dus niet, en ik poogde, om Geeraard te troosten, hem te doen hopen, dat Helena later misschien eene gunstiger beslissing zou nemen; maar de oploopende jongen wilde naar niets luisteren en dreigde zich te zullen wreken. Hij heeft het gedaan op eene wreede, hatelijke wijze en al zijne bekenden en vrienden tegen ons opgehitst. Helena heeft meer dan de helft harer klanten verloren; reeds vijf leerlingen

hebben mijne school verlaten. Wij waren den goeden God zoo dankbaar voor het geluk, dat ons werd beloofd, en nu, eilaas, wacht ons misschien de ellende! „

„ Laat ons hopen, „ stamelde ik in de grootste verlegenheid, „ dat die pijnlijke toestand niet lang zal duren. De dorpelingen zijn door Geeraard misleid en zullen welhaast inzien, dat hunne verbittering ongegrond is. „

„ Weet gij, Mijnheer, „ vroeg hij, „ waarvan men Helena durft beschuldigen? „

Ik antwoordde bevestigend.

„ Hoe is het mogelijk, „ zuchtte hij, „ dat men zulk iets van mijne goede Helena kan gelooven! Is zij, sedert gij ons huis met uwe bezoeken vereert, wel ooit, door woord of teeken te kort gebleven aan den eerbied, welken zij u is verschuldigd? „

„ Nooit, meester : hare ingetogenheid bleef altijd onverzwakt. „

„ En nu loopt in het dorp de beschuldiging, dat zij met arglistigheid zou gepoogd hebben, u, Mijnheer, te bekoren en te verleiden, niet uit liefde, maar met het oog op het rijke erfdeel, dat uw oom u zal nalaten! Het verlies onzer broodwinning is zeker een groot ongeluk; maar dat mijne zuivere, edelmoedige Helena in hare goede faam gekrenkt wordt, o, dit pijnigt mijn vaderhart zoo schrikkelijk, dat ik niet meer weet, waar mij het hoofd staat, en ik begin te vreezen dat ik er krankzinnig van zal worden. En wat gedaan, o hemel, om mijn onschuldig kind tegen den laster te verdedigen? „

Ik brabbelde eenige onduidelijke vertroosting; want, waarlijk, hoe ik mij den geest ook overspande, ik vond niets redelijks hem te zeggen. In alle geval, de schoolmeester scheen op mijne woorden niet te luisteren en geheel in zijne eigene gepeinzen te zijn verslonden.

„ Ja, „ mompelde hij, „ ik zal er de zinnen bij verliezen..... Ik had bijna vergeten, wat ik u wilde zeggen. Uw gezelschap, Mijnheer Felix, was mij wel kostbaar : het

heeft mij getroost, verjongd en gelukkig gemaakt. Ik twijfel niet, of gij hebt evenveel genot in onze samenkomsten gevonden. Dit zoet genoeg te verzaken, is eene beslissing, die mij doet lijden, al moest ik een stuk van mijn hart scheuren; maar de eer mijner dochter is voor mij het opperste goed, en geen offer kan mij te duur zijn, om haren goeden naam te vrijwaren of te verdedigen. Wat ik u ga vragen, Mijnheer, verwondere u dus niet. Vergeef het mij en wees niet spijtig: mijne dankbaarheid voor u is niet verminderd; maar mijn vaderlijke plicht, het geluk van mijn arm kind..... »

De tranen kwamen hem in de oogen. Ik had medelijden met zijne diepe ontsteltenis en zeide, om hem uit de verlegenheid te redden :

« Het is betamelijk, meent gij, meester, dat ik voortaan, om den laster alle voedsel te ontnemen, mijne bezoeken stake en met Helena niet meer spreke? »

« Inderdaad, Mijnheer Felix, het is smartelijk voor ons beiden; maar die edelmoedige opoffering van uwentwege kan alleen de lieden overtuigen, dat Geeraard hen heeft bedrogen, en misschien zal dan de storm allengs bedaren. »

« Gij hebt gelijk, meester; hoe het mij ook bedroeve, ik zal voortaan u niet meer bezoeken. »

« En gij zult daarom op mij en mijne kinderen niet verstoord zijn? »

« In het geheel niet; ik zal altijd dezelfde hoogachting, dezelfde genegenheid voor u allen in mijn hart blijven dragen. »

« Nu, wees gedankt, Mijnheer Felix. Gij begrijpt, nu allen tegen ons met haat zich opwerpen, zullen wij de lieden des dorps als vijanden moeten mistrouwen. Gij zijt de eenige ware vriend, die ons overblijft, en moest ik dien insgelijks verliezen..... »

« Neen, neen, vrees daar niet voor, meester, » riep ik, opstaande om hem de hand te drukken. « Nimmer zal ik uwe goedheid voor mij vergeten, en, geloof mij, gedurende

mijn geheele leven zal ik mij jegens u als een zoon jegens zijnen vader verplicht achten. De tijden kunnen veranderen; ik zal misschien eens de middelen bezitten, om anders dan met woorden u mijne dankbaarheid te bewijzen. Vrees dienvolgens de armoede niet te veel : ik heb eene groote schuld jegens u, en ik zal het niet vergeten, al moest ik ze aan uwe kinderen betalen ! »

« Edelmoedig hart ! » zuchtte de schoolmeester met diep ontroerde stem. « Ik geloof u, maar van zulke dingen kan tusschen ons geen sprake zijn. Gij zegt, dat de omstandigheden kunnen veranderen? Ja, en spoediger dan wij meenen. Helena zal misschien het kleermaken niet meer kunnen voortzetten. Dan zou zij uitzien naar eene plaats van leermeesteres, en, slaagt zij daarin, ons dorp moeten verlaten. Is zij eens vertrokken, dan zullen wij weder te zamen kunnen kouten, als te voren. »

De gedachte, dat Helena, als eene bannelinge, kon gedwongen worden verre van haar geboortedorp te gaan wonen, bedroefde mij diep.

De schoolmeester bemerkte het en zeide :

« Het is slechts eene vrees, die zich misschien niet verwezenlijken zal. Indien Helena klanten genoeg behoudt, zal zij te Visseghem blijven. »

Hij stond op en greep mijne hand.

« Dus, Mijnheer Felix, zonder vaarwel! Wij blijven elkander liefhebben, ondanks de gedwongene scheiding? »

« Mijne vriendschap voor u en de uwen is onvergankelijk, meester. »

Wij waren beiden ontroerd tot tranen toe. Hij leidde mij in den gang en herhaalde zijn vaarwel. Ik bleef staan en hield den blik op de deur der woonkamer gericht.

« Helena? » vroeg hij. « Zoudt gij Helena nog eens willen zien? »

« Het is zoo vreemd, » antwoordde ik, « dat ik hier gekomen ben en heenga zonder haar te hebben gegroet! »

« Inderdaad, gij kondet haar zeggen, waarom gij

voortaan ons niet meer zult bezoeken. Zij zou het dus minder verdrietig vinden; want zij insgelijks heeft noodig, van tijd tot tijd met edelhartige en verstandige lieden te kunnen kouten..... Volg mij, Mijnheer; maar wees zoo goed en blijf slechts een oogenblik met Helena. »

Hij ging mij op de trap voor en opende de deur der kamer, waar zijne dochter zat te werken.

Het bedrukte meisje was bleek en hare oogen waren nog rood van weenen. Bij mijne onverwachte verschijning sprong zij op, en mij dacht dat ik hare handen zag beven; maar ik had mij ongetwijfeld misgrepen, of had zij wellicht hare ontsteltenis onmiddellijk bedwongen? Althans, ik kon op haar gelaat en in hare houding niets meer bespeuren dan eene groote neerslachtigheid, iets wat zich genoeg liet verklaren door het ijselijk verdriet, dat de laster, waarvan zij het onschuldige slachtoffer was, haar moest veroorzaken.

Zij deed eenen stap mij toe en murmelde eenen stillen groet.

« Gij zijt ziek, Mejuffer? » vroeg ik.

« Neen, Mijnheer, ik ben niet ziek, » antwoordde zij schier onhoorbaar.

« M. Roobeek komt u voor eenigen tijd vaarwel wenschen, Helena, » zeide de schoolmeester. « Ik heb hem verzocht, zijne bezoeken ten onzen huize te staken. Hij neemt het ons niet kwalijk en erkent, evenals wij, de noodzakelijkheid daarvan, om de lieden te overtuigen, dat Geeraard een lasteraar is. M. Roobeek zal desniettemin ons een goede en trouwe vriend blijven. »

« Altijd, Mejuffer, » bevestigde ik. « Wat er ook gebeure, mijne achting voor uwen vader en voor u zal nimmer verzwakken. »

Er rees een scherpe glimlach, als eene bittere scherts, over Helena's lippen.

« Het zij mij gegund, M. Roobeek geluk te wenschen, » zeide zij. « Ik zal God bidden, dat het Hem gelieve, zijn huwelijk met Beatrix Bakkerzeel te zegenen. »

„ Maar gij bedriegt u, mejuffer! „ riep ik. „ Daar is niets van aan. „

„ Zou uw oom zijne toestemming geweigerd hebben? „ murmelde zij.

„ Dit was niet noodig, mejuffer : ik heb geweigerd. „

„ Beatrix is nochtans een zoo welopgevoed en lief meisje! „

„ Maar wat baat dat? Ik gevoel niet de minste genegenheid voor haar. „

„ Ach, wat moet men..... wat mag men dan gelooven..... van alles wat de menschen zeggen? „ stamelde zij, terwijl zij met de hand naar den rug van eenen stoel zocht, om er eenen steun op te vinden.

Zij keerde zich snel weder tot ons en zeide met eenen glimlach, waarvan de helderheid mij verwonderde :

„ Het verdriet maakt mij min of meer ziekelijk. Ik voel nu bijwijlen eene plotselinge zwakheid aan het hart; maar het gaat spoedig voorbij..... Vaarwel, Mijnheer Roobeeek. Vergeef het mij : ik kan zoo lang niet blijven staan en moet zitten. Vaarwel..... „

De schoolmeester nam mij bij de hand en trok mij buiten de kamer.

„ Arme Helena, „ zuchtte hij, „ het doet haar niet minder pijn dan mij zelven, zoo door den laster der lieden gedwongen te zijn, uw vermakelijk en leerend gezelschap te moeten verzaken, maar er is aan dit ongeluk niet te ontsnappen. Wij moeten ons allen er in getroosten. „

Ik liet mij, zonder iets te antwoorden, tot aan de deur leiden, en stapte uit des schoolmeesters woning onder het murmelen van eenige onduidelijke woorden, waarvan de treurige toon hem moest doen denken, dat dit afscheid mij niet minder dan hem zelven bedroefde.

XVI

Mij verheugde het, dat ik nu geene redenen meer te zoeken had om van Helena verwijderd te blijven en ik twijfelde niet, of de wonde mijns harten zou al spoedig genezen. Maar, eilaas, hoe had ik mij over mijne krachten misrekend! Helena zweefde zoo bestendig voor mijne oogen en ik werd weldra zoo geheel door de vervolging van haar beeld in bezit genomen, dat het was, alsof er voor mij niemand meer op aarde bestond dan zij alleen.

Volgens inlichtingen, welke ik nu en dan door Margriet of Nelis Sprinkhaan bekwam, was de verbittering der dorpelingen tegen Helena niet verminderd. Zij had bijna geene klanten meer; haar vader had de helft zijner leerlingen..... wat zou er nu van deze arme lieden worden? Zouden zij in ellende vervallen en met broodsgebrek te worstelen hebben? Zij, zoo waardig, zoo goed, zoo zuiver van hart?..... En ik, die hun het weinige geluk mijns levens was verschuldigd, ik mocht hen troosten noch helpen!

Zelfs al dreigde ook de schrikkelijke armoede mijne edele vrienden met honger en schaamte, nog zou het mij niet gegund worden, hen door mijnen bijstand te redden; want dit kon ik alleenlijk door geld..... en hoe, in tegenwoordigheid van den laster, die ons beschuldigde en afspiedde, nu gehoopt, dat meester Bokstal of zijne dochter geld uit mijne handen zouden aannemen? En zou ik wel zelf hun geld durven aanbieden?..... Ach, de enkele

gedachte aan het wagen van die poging deed mij als van iets gruwelijks terughuiveren!

Het gevoel mijner onmacht en het wee der hopelooze liefde verknagden mijn hart zoo onophoudelijk en zoo wreedelijk, dat ik allengs neerslachtiger werd en aan het

Mijn noodgeschreeuw had de aandacht opgewekt. (Bladz. 212.)

einde der zesde week allen moed had verloren. Ik ging niet meer uit en poogde zelfs, zooveel mogelijk, het gezelschap van Margriet te ontwijken, om in eenzaamheid op mijne kamer te kunnen mijmeren; want mijne nicht, die zeker niet vermoedde wat kwaad zij mij deed, was als verrukt om mij gedurig van Helena te spreken, haar verstand en hare schoonheid te roemen of haren ongelukkigen toestand te beklagen, en dus mijn liefdesgevoel en mijn medelijden voor des schoolmeesters dochter aan te vuren.

Op zekeren namiddag, terwijl Jan-oom was ingeslui-
merd, ging ik langs het achterpoortje van onzen tuin in
het veld. Den avond te voren was onwillekeurig in mij de
lust ontstaan om de Linde van Heilige Kerst te bezoeken.
Waaruit die lust voortkwam, wist ik niet, en ik had, om
zoo te zeggen, haar geheel vergeten; maar nu stuurde eene
geheime aandrijving mij naar het pad, dat mij langs eenen
omweg bij de oude Linde zou brengen.

Droomend en met den blik ten gronde, stapte ik voort;
mijne voeten, als waren zij met verstand begaafd, brachten
mij tusschen de dennen der kleine laan, zonder dat ik eene
enkele maal op mijnen weg had vooruitgeblikt.

Onverwachts dacht het mij, dat ik in mijne nabijheid
hoorde zuchten. Ik hief het hoofd op en keek naar het
kruisbeeld..... Hoe begon ik te beven! Een angstkreet
wilde mijnen benauwdten boezem ontsnappen; maar mijne
verrassing was zoo geweldig, dat de stem in mijnen gorgel
stikte en ik als aan den grond bleef genageld.

Daar, aan den voet van de Linde en op tien stappen van
mij, zat een meisje geknield, zoo diep gebogen en zoo
verslonden in een vurig gebed, dat zij mijne nadering niet
had ontwaard.

O, hemel, het was Helena Bokstal!

Ik poogde mijnen adem in te houden en het onstuimig
kloppen mijns harten te bedwingen..... Dewijl Helena het
hoofd een weinig ter zijde hield, kon ik de helft van haar
gelaat zien: zij weende bitter, tranen rolden als dikke
parelen glinsterend van hare wang..... Ik meende mij niet
te hebben verroerd, en nochtans mijne voeten hadden,
tegen mijnen wil, mij zoo nader bij Helena gebracht, dat
ik door het uitsteken mijner hand misschien haren schou-
der had kunnen raken.

Eensklaps maakte Helena eene beweging; zij hief de
armen tot het kruis op en zeide tusschen bitter snikken:

« Barmhartige God, verhoor mijne bede! Om den laster
van mij af te keeren en mijne ouders voor ellende te behoe-

den, moet ik de hand aanvaarden van eenen man, dien ik niet bemin. Ik ben bereid..., maar, o. Heer, leen mijne arme, verschrikte ziel den moed en de kracht tot het volbrengen der pijnlijke opoffering!..... »

Hoorde ik het wel? Was het geen droom? Helena beminde Geeraard niet: zij beleed het voor God zelven. Er was dus plaats in haar hart voor eene andere genegenheid?

Welke onstuimige hoop deed mij trillen! Maar hoe werd zij even spoedig door de diepste wanhoop vervangen! Helena zou zich opofferen; zij ging trouwen met haren wreeden vervolger, — zonder liefde en met de overtuiging, dat een bitter en troosteloos leven het loon harer opoffering zou zijn!

Bliksemsnel vlogen die overwegingen mij door den geest. De ontroering maakte mij dwaalzinnig; ik wist niet meer wat ik deed. Met kracht riep ik uit :

« Helena, dierbare Helena.....! »

Maar zij, bij den klank mijner stem als door eenen plotseligen slag getroffen, sprong op, slaakte eenen angstkreet en staarde mij aan met eene uitdrukking van eindelooze vervaardheid. Sidderend en achteruit deinzend, gilde zij :

« Gij hier, Mijnheer? O, haastig, verwijder u van deze plaats! Indien iemand u zag, ik ware verloren voor altijd..... Neen, neen, ik smEEK u, ga weg! »

In stede van haar onmiddellijk te gehoorzamen, naderde ik haar nog meer, met het enkel doel, mijne tegenwoordigheid op deze plaats uit te leggen en te verontschuldigen: maar zij, mijn inzicht merkende, wilde vluchten. Ik opende de armen, om haar te smeeken, mij een oogenblik aan te hooren. Zij geloofde ongetwijfeld, dat ik met geweld haar wilde wederhouden, want zij werd bleek als eene doode en begon op hare beenen te wankelen. Een scheurende gil ontsnapte haar; zij zou ongetwijfeld ten gronde gestort zijn, hadde ik niet door eene snelle beweging haar op mijnen arm laten vallen.

Hoe hachelijk was mijn toestand! Helena lag roerloos en zonder gevoel op mijnen arm met gesloten oogen en paarse lippen, als hadde zij opgehouden te leven. Ik kon mij nauwelijks rechthouden; de krachten wilden mij begeven..... Wat kon ik doen? En geene hulp, o God!

Ik keek met wilde angstigheid in het ronde en begon uit al mijne macht te roepen en te schreeuwen. Mijne noodkreten galmden tot over de Linde..... Onderwijl riep ik Helena bij haren naam en murmelde in volle verdwaaldheid des geestes afgebrokene troostwoorden aan haar oor..... maar zij bleef gansch gevoelloos en loodzwaar mij op den arm wegen..... IJselijke gedachte! Indien het leven haar werkelijk had verlaten? Ware het eens haar lijk, dat ik sidderend en wankelend ondersteunde!

In mijne wanhoop, in mijne doodelijke benauwdheid zag ik op naar het Kruisbeeld, en smeekte met tranende oogen den bijstand des Hemels af.....

Ha, er kwam hulp opdagen! Mijn noodgeschreeuw had de aandacht opgewekt van een tiental dorpelingen — mannen en vrouwen — die bezig waren aan den veldarbeid. Nu naderden zij loopend, met de vrees dat hier een ongeluk was gebeurd.

Toen zij mij herkenden en tevens bespeurden, wie het was die ik op den arm hield, bleven zij verwonderd staan en aanschouwden mij met oogen, welke van haat of verontwaardiging schenen te fonkelen. Twee der mannen lachten zelfs spottend.

Ik begreep hunne verdenking, die mij als een mes door het hart boorde, niet voor mij, maar voor die arme, onschuldige Helena.

„ Vrienden, hoe verblijdt mij uwe komst! „ zeide ik. „ Bij toeval ging ik hier voorbij. Meijuffer Bokstal is eensklaps in bezwijming gevallen. Weest goedhartig; blijft daar niet zoo werkeloos staan. Ach, ik smeeek u, helpt het arme meisje; haalt water! „

Eene der vrouwen, minder hardvochtig dan de anderen,

trad nader en nam Helena in hare armen. Op haren roep reikte een der mannen haar eene blikken flesch met water; en zij meende het gelaat der bezwijmde te bevochtigen, toen deze eene beweging maakte en tot bewustzijn terugkwam.

Helena keek met angstige verbaasdheid de lieden aan, die haar omringden, keerde diep vervaard den blik van mij af, en dan nog eenen scherpen gil slakende, stapte zij wankelende vooruit, terwijl zij tot de behulpzame vrouw zeide :

„ Heb medelijden, ondersteun mij, leid mij naar huis. Eilaas, eilaas, God heeft mij verlaten ! »

En de schrik leende haar zooveel kracht, dat zij weldra eerder scheen te loopen dan te gaan en bijna onmiddellijk achter den hoek van den weg verdween.

Ik bleef eene wijl als verpletterd staan; maar het hoonend lachen der boeren, hun grammoedig gemor, waartusschen ik wreede beschuldigingen tegen Helena meende te onderscheiden, brachten mij terug tot het gevoel van mijnen toestand, en ik verwijderde mij met haastige stappen.

Te huis gekomen, zeide ik niets aan Margriet. Mij bleef waarschijnlijk nog een half uur over, voordat Jan-oom zou ontwaken. Ik sloot mij op in mijne kamer, om over het gebeurde te mijmeren en na te denken.

Ik was verschrikt en diep bedroefd..... en nochtans lachte ik bijwijlen onwillekeurig, en klopte mij het hart zoo blijde, alsof mij een onverwacht geluk was geschied. Helena beminde Geeraard Vlierings niet! En indien zij eene andere genegenheid in het harte droeg, voor wie kon het zijn? Voor mij? Maar waarom was zij dan van mij zoo vervaard? Waarom boezemde mijne enkele verschijning haar afschrik in? Omdat zij den laster der lieden vreesde? Waarschijnlijk. Hoe? zij zou mij kunnen beminnen?..... Ach, ik streeelde mij zelven met eene ijdele hoop. Dit was onmogelijk : anders hadde ik toch wel vroeger iets daarvan bespeurd. Nooit had Helena, door hare woorden of de uit-

drukking haars gelaats, mij het recht gegeven om te gelooven, dat zij voor mij iets anders gevoelde dan eerbied en vriendschap.....

In alle geval, waartoe konden deze afmattende overwegingen mij leiden? Helena ging de hand van Geeraard aanvaardden. Droeg zij mij eene meer dan gewone genegenheid toe, het was een ongeluk voor haar; want dit gevoel, indien zij het niet onmiddellijk kon versmachten, zou haar leven vergiftigen. Arme Helena, het onmeedoogend lot dwong haar de vrouw te worden van eenen man, die als een onmenselijke beul jegens haar had gehandeld, die hare goede faam had vernietigd, dien zij haatte misschien!..... En indien zij soms mij beminde? Och, wat kon ik doen? Ik was niet vrij; anders, wat zou mij belet hebben, zelf haar ten huwelijk te vragen en haar dus aan haar dreigend lot te ontrukken? Maar dit was een zinneloos gepeins; het was mij verboden, aan trouwen te denken. Niets vermocht ik om de opoffering van het arme, onschuldige wezen te verhinderen. De overtuiging dezer wreede onmogelijkheid ontrukte mij wel pijnlijke zuchten en bittere tranen, maar zij was noch door droefheid, noch door wanhoop te overwinnen.

En zoo — verslonden in angstige droomen, gebukt onder de overtuiging, dat Helena welhaast de bruid van Geeraard zou worden, en worstelende tegen eene ijdele hoop, die soms nog uit den diepsten grond mijns harten opwelde, — bracht ik den ganschen dag door, zelfs terwijl ik mij met Jan-oom bevond en elk oogenblik, om mijne verstrooidheid, door hem met harde berispingen en grove scheldwoorden werd overladen.

XVII

Des anderen daags, terwijl ik, even na den noon, in het priëel van onzen tuin zat en, met de hand aan het hoofd, het schrikkelijk lot van Helena overdacht, hoorde ik mijnen naam roepen. Ik herkende de stem van Margriet, die uit het dorp moest teruggekomen zijn en waarschijnlijk iets bijzonders mij te melden had. Zoo haast ik bij haar in de benedenkamer was, hief zij de handen op en zeide :

“ Felix, jongen, indien gij wist wat er dezen nacht is geschied, gij zoudt zoo gerust niet zijn ! ”

“ Welnu, wat is er geschied ? ” morde ik, mijne ontsteltenis met geweld verbergende.

“ Is het waar, kozijn, dat gij gisteren eene geheime samenkomst hebt gehad met Helena Bokstal, onder de Linde van Heilig Kerst ? ”

“ Eene samenkomst ? ” antwoordde ik spijtig. “ Alweder nieuwe lastertaal. Ik ging daar voorbij zonder van iets te weten. ”

“ Hoe komt het dan, Felix, dat wel een dozijn getuigen u verrast hebben, terwijl gij Helena in de armen hieldt ? ”

“ Het moet onverklaarbaar schijnen, inderdaad. Bij mijne onverwachte verschijning slaakte Helena eenen angstkreet; zij werd doodsbleek en zou zeker ten gronde gevallen zijn, ware ik niet toegeloopen om haar te onder-

steunen. Zij was bezwijmd; ik heb om hulp geroepen, en de lieden zijn gekomen. »

« Hebt gij waarlijk niets gezegd, dat haar zoo uitermate kon verschrikken? »

« Niets. »

« En Helena? »

« Insgelijks geen woord, nicht. »

« Maar dit is onbegrijpelijk, » gromde zij, het hoofd schuddende. « Alzoo, gij wist niet, dat Helena onder de Linde zou komen? »

« Hoe kon ik het weten, nicht? Sedert meer dan twee maanden heb ik van Helena niets meer vernomen, dan door u of door onzen knecht..... en dan nog slechts straatgeruchten. »

« Wat daarvan ook zij, kozijn, nu is Helena een verloren meisje! » zeide Margriet met eenen zucht. « Geene grootere ramp kon haar overkomen, en gij, schuldig of onwetend, zijt de oorzaak van haar ongeluk..... Het wil mij moeilijk over de lippen, zoo wreed en zoo schromelijk is het. Felix, gisteren in den laten avond hebben de jongens van het dorp Helena eene oorverdoovende ketelmuziek gebracht. Uren lang, tot diep in den nacht, hebben zij voor des schoolmeesters huis een helsch lawaai gemaakt, allerlei scheldwoorden tegen Helena geroepen, haar het schandaal der gemeente genoemd en haar gezworen, dat men haar geene rust zal laten, voordat zij Visseghem — het dorp, dat zij, zooals zij zeggen, door haar gedrag onteert — voor altijd zal hebben verlaten. »

De verontwaardiging deed wij verbleeken. Eene ketelmuziek aan haar? Zij het schandaal der gemeente? Gebannen, onteerd? O, het was zoo snoed, zoo gruwelijk, dat ik van afschrik en medelijden schier bezweek. Een pijnlijke kreet ontsnapte mij; het hoofd zonk mij op de borst en ik bleef morrend en als verpletterd ten gronde staren.

« Dit is alles wat gij weet te zeggen? » mompelde

Margriet spottende. « Gij ziet, dat men de arme Helena — haar, het zuiverste, het edelste hart, uwe vriendin — wil doodplagen..... en, om haar te helpen, om haar te redden, hebt gij niets dan zuchten, en in het geheim tranen misschien? »

« Nutteloos! » antwoordde ik op spijtigen toon. « Helena zal zelve den laster dempen en een einde aan de vervolging maken. Zij gaat trouwen met Geeraard Vlierings. »

« Ha, ha, zijt gij dwaas? » riep Margriet spottend. « Het zijn de vrienden van Geeraard, door hem aangevoerd, die Helena de eerroovende ketel-serenade brachten, en zij zou trouwen met haren snooden vervolger? »

« Geloof het, Margriet : ik spreek de waarheid. »

« Maar hoe kunt gij het weten? »

« Ik vernam het op eene zonderlinge wijs. Terwijl Helena voor den boom van Heilig Kerst zat te bidden, hoorde ik, hoe zij den hemel moed en sterkte afsmeekte om de hand van Geeraard te kunnen aanvaarden. Zij getuigde, dat zij hem niet bemint en evenwel, om zich zelve en hare ouders van schande en ellende te redden, zijne bruid wil worden. »

« Zulke zelfverloochening! » riep Margriet. « Ja, zij is er toe in staat, het edelmoedige meisje, niet voor haar, maar voor hare ouders. Welk schrikkelijk lot wacht haar! Arm slachtoffer! »

Ik liet mij op eenen stoel zakken; stille tranen ontsprongen in mijne oogen.

Margriet keek mij eene wijl zwijgend aan : dan legde zij hare hand op mijnen schouder en zeide :

« Kom, Felix, wees niet zoo neerslachtig ; alle hoop is niet verloren. Toon wat moed. Gij zijt een man, en gij weent als een zwak meisje..... »

« Ja, » riep ik uit, « ik ben een man en ik schaam mij die tranen ; maar wist gij, nicht, hoe diep ongelukkig ik ben! »

« En zijt het de laster, het verdriet van Helena alleen, die u zoo wanhopig maken? »

« Eilaas, neen, Margriet, dit niet alleen! » zuchtte ik pijnlijk.

« Ha, gij wordt eindelijk oprecht met mij! Gij behoeft mij geene klaardere bekentenis te doen. Sedert lang, kozijn, heb ik in uw hart gelezen; maar omdat ik bemerkte, dat gij mij de oorzaak van uw lijden wildet verbergen, heb ik uw stilzwijgen geëerbiedigd. Nu is evenwel de tijd van aarzelen en veinzen voorbij. Deinst gij nog terug voor het nemen van een kloekmoedig en vast besluit, dan wordt gij zelf de beul van Helena. Zeg mij, kozijn, wilt gij Helena en hare ouders uit de ellende redden? Wilt gij de geschon-dene eer uwer onschuldige vriendin herstellen? »

« O, goede nicht, ware dit mogelijk, ik deed het ten koste van mijn bloed, van mijn leven! » riep ik uit.

« Welaan, antwoord mij openhartig. Ik heb mij dus niet vergist: gij bemint Helena? »

Ik knikte bevestigend.

« Diep, kozijn? »

« Onuitsprekelijk, nicht. »

« Weet Helena, welke vurige genegenheid gij haar toedraagt? »

« Zij kan het niet weten. Wij hebben nooit tot elkander gesproken dan met eerbied en met de grootste ingetogenheid. »

« Bemint zij u? »

« Dat weet ik evenmin, Margriet. »

« En ik, kozijn, ik twijfel er niet aan. Alles in haar gedrag schijnt te getuigen, dat haar hart en het uwe aan eene zelfde wonde bloeden. »

« Ach, nicht, het is eene bloote veronderstelling van uwentwege. »

« Inderdaad, ik ben er niet geheel zeker van; maar hoe het zij, het is uw plicht, het arme meisje ter hulp te komen: gij moet tot elken prijs beletten, dat zij het slachtoffer worde der domme boosheid, der snoode zelfzucht van Geeraard. »

“ Ware mij dit mogelijk, hoe zou ik God er om zegenen ! ”

“ Ja, er is moed toe noodig, ” ging zij onbewogen en met nadruk voort. “ Indien gij aarzelt, is Helena verloren, veroordeeld tot het ijselijkste leven..... en u, Felix, zou als een venijnige worm de overtuiging aan het hart blijven knagen, dat gij haar kondet redden en het niet hebt gewild ? ”

“ Maar de middelen daartoe, nicht ? ”

“ Er is slechts één middel, een almachtig middel, ” antwoordde zij, “ maar of gij daartoe uwe toevlucht zult durven nemen, ziedaar de vraag. ”

“ O, spreek, ” riep ik met de handen opgeheven, “ alles, alles wil ik doen. Spreek, dit middel is..... ? ”

“ Trouwen, trouwen met Helena. ”

Ik voelde mij beven en verbleeken. Trouwen ? Dit denkbeeld, zoo onverwachts in mijnen geest geworpen, vervulde mij met schrik. Zwijgend boog ik het hoofd en blikte ten gronde.

“ Gij aarzelt ? Uw moed faalt ? ” mompelde Margriet op eenen toon van misprijzen. “ Alzoo, gij levert Helena over aan haar rampzalig lot ? ”

“ Maar, nicht, ” stamelde ik, “ gij weet het wel : ik mag, ik kan niet trouwen. ”

“ Waarom niet ? ”

“ Jan-oom heeft mij immers verboden, aan het huwelijk te denken zoolang hij leeft ! ”

“ Bah, is het anders niet, kozijn ? Ik maak mij sterk tot het bekomen zijner toestemming. ”

“ O, hij zal weigeren, onverbiddelijk weigeren ! ”

“ Daarin bedriegt gij u, kozijn. Wel stel ik mij bloot aan zijne gramschap ; maar dat hij mij daarin onverwinlijk zou kunnen wederstaan, geloof dit niet : ik vermag alles op hem. ”

Eensklaps door een gevoel van bovenmatige blijdschap vervoerd, greep ik de hand mijner nicht, en, haar met glanzende oogen aanstarende, riep ik uit :

“ O, Margriet, wat zijt gij edelmoedig en goed! Gij zoudt Jan-oom in mijn huwelijk met Helena doen toestemmen? Aan u zouden wij deze opperste weldaad verschuldigd zijn? Hoe zullen wij u zegenen tot onzen laatsten dag! „

Ik ging dus voort met mijne eindelooze dankbaarheid uit te storten, totdat eene onrustwekkende overweging mijne geestdrift kwam matigen.

“ Maar, nicht, „ morde ik, “ indien Helena mij niet beminde? „

“ Aan hare diepe genegenheid voor u twijfel ik niet, „ was haar antwoord; “ maar voordat ik eene beslissende poging bij Jan-oom wage, moeten wij daarover eenige zekerheid bekomen. „

“ Hoe toch, nicht? „

“ Niets is gemakkelijker : gij gaat bij meester Bokstal en vraagt hem de hand zijner dochter. Helena zal dan niet kunnen verborgen houden, wat zij voor u gevoelt : of liefde of onverschilligheid..... De gedachte van zulk eene aanvraag doet u sidderen? Waarom? Moet het u, integendeel, niet trotséh en stout maken, te weten dat gij hun eene hooge weldaad komt aanbieden? Inderdaad, het is eene weldaad; want door dit huwelijk zoudt gij Helena en hare ouders redden van een lot, dat anders onfeilbaar zeer ongelukkig moet zijn. Overweeg wel, Felix. Treedt gij eens in het openbaar en voor iedereen op als haar verloofde, dan zal men zoo licht haar niet meer durven lasteren : want het zal uw recht en uw plicht zijn, haar te verdedigen. Geld kan u niet ontbreken, om desnoods Geeraard en de andere kwaadsprekers voor de rechtbank te vervolgen. De heer Baljuw is over de woeste rustverstoring van dezen nacht zeer verbolgen, en hij zou, op uwe aanklacht, niet verzuimen een einde te maken aan de moedwilligheid der misleide dorpelingen. Dit aangaande Helena's eer. Wat het lot van haren vader en zijn huisgezin betreft, als gij getrouwd zijt, kunt gij dit naar wensch

verbeteren. Jan-oom zal u een toereikend inkomen schenken; daarvoor zal ik zorgen..... Nu, kozijn, hangt het van u alleen af, Helena te redden en te gelijker tijd den diersten wensch uws harten verwezenlijkt te zien. Gij zult morgen naar Blekhout gaan, niet waar, en Helena's hand afvragen? "

Mij schrikte zulk eene stoute poging af; ik schudde nog twijfelende het hoofd.

" Zoudt gij daartoe den moed niet hebben? " morde zij op grimmigen toon. " Ja, ik zeg het echte woord, Felix: zoudt gij lafhartig genoeg zijn, om terug te deinzen voor het plegen eener goede, eener edele daad, welker belooning het geluk van uw geheele leven moet zijn?..... Wenscht gij misschien, dat ik de boodschap voor u doe? Maar het ware belachelijk. Gij zijt vier en twintig jaar oud en ik ben uwe moeder niet. "

" Welaan, het is besloten! " riep ik. " Gij hebt gelijk, Margriet. Ik zal mijnen moed samenroepen en morgen, morgen naar Blekhout gaan. Maar, ik bid u, nicht, indien Jan-oom..... "

Er werd zachtjes op de buitendeur geklopt.

" Daar is iemand, " zeide Margriet. " Waarschijnlijk brengt men mij alweder erg nieuws van Helena. Blijf nog wat beneden, kozijn; ik zal gaan zien wie het is. "

Margriet keerde terug met eene oude vrouw, in welke ik, tot mijne groote verrassing, de moeder van Helena herkende.

" Zie hier vrouw Bokstal, die u wenscht te spreken, " kondigde mijne nicht aan. " Neem eenen stoel, vrouw..... Felix, ik hoor Jan-oom roepen, ik ga tot hem. Kout niet te luide; ik zal daarenboven de deuren gesloten houden. "

Terwijl zij zich verwijderde, gaf zij met handen en oogen teekens, om mij te beduiden, dat ik niet mocht verzuimen van de gunstige gelegenheid, die zich zoo onverwachts aanbood, gebruik te maken.

Dit was mijn vast voornemen; evenwel naderde ik

Helena's moeder zoo ontsteld en zoo aarzelende, dat ik ongetwijfeld er uitzag als een beschuldigde voor zijnen rechter.

“ Vrouw Bokstal, gij zijt ongelukkig, niet waar? ” stamelde ik. “ O, de lieden zijn zoo boos, zoo wreed! Het is evenwel troostend te mogen hopen, dat die vervolging niet lang meer zal duren. ”

Zij begon met tranen mij het nachtelijk tooneel te beschrijven, dat hen allen bijna van angst en schrik had doen bezwijken. Nu lag Helena ziek te bed, en de dokter vreesde voor eene erge koorts. Zoodra zij genezen was, zou zij de gemeente verlaten en in de eene of andere stad naar eene plaats van onderwijzeres uitzien. Hare ouders zouden haar moeten volgen; want in Visseghem konden zij hun brood niet meer verdienen.

Terwijl de bedrukte vrouw dit alles verhaalde, weende zij bitter! ik zelf moest al mijne zielskracht inspannen om mijne tranen te wederhouden.

“ Maar vermits Helena toestemt om met Geeraard te trouwen? ” zeide ik.

“ Hoe, gij weet, Mijnheer? ” riep zij met angstige verbaasdheid. “ Heeft Helena dan met u daarover gesproken? ”

“ Neen, Helena niet, ” mompelde ik verlegen, “ maar ik weet het evenwel. ”

“ Ach, ja, Mijnheer, het arme kind is bereid om zich op te offeren, uit liefde voor ons; maar wij willen het niet. God zou ons straffen, indien wij onmenschelijk genoeg waren om Helena aan den boozen man over te leveren, die uit wraakzucht, omdat zij hem niet kan beminnen, hare eer, haar eenig goed op aarde, zoo wreedelijk en zoo laf heeft vernietigd..... Maar mijne zinnen zijn ontsteld. Wat zeg ik toch altemaal? Ik vergeet waarom ik hier ben gekomen. ”

En op smeekenden toon hernam zij :

“ O, Mijnheer Roobeek, vergeef eene ongelukkige moeder de bede, welke zij u toericht. Heb medelijden met

ons en met Helena! Doe geen stap meer om haar te zien; het zou den laster nieuwe wapens tegen ons geven. Gij hebt, enkel uit vriendschap en uit scherts, niet waar, mijne dochter willen verrassen, terwijl zij onder den boom van Heilig Kerst zat geknielt? De overtuiging van het gevaar, waaraan gij, zonder het te weten, haar blootsteldet, deed haar bijna sterven van schrik. Eilaas, haar voor gevoel bedroog haar niet : hoe ijselijk heeft zij, hebben wij allen, tot mijne onnoozele kinderen toe, voor uwe onvoorzichtigheid geboet!..... Wij zullen niet lang meer in Visseghem blijven; maar, ik smeed u, Mijnheer, wees edelmoedig voor ons; poog tot den dag van ons vertrek te vergeten, dat gij ons hebt gekend. »

Zij zweeg. Het plechtig oogenblik was daar; ik gevoelde het en worstelde zoo hevig in mijn binnenste, om den noodigen moed te verzamelen, dat ik niet op hare beschuldiging antwoordde. Zij insgelijks geloofde dus, dat ik, willens en wetens, hare dochter onder de Linde had verrast; maar ik achtte het overbodig haar nu van het tegendeel te overtuigen. Mijn besluit was genomen : ik ging spreken, stout spreken.

« Zit nog een oogenblik, vrouw Bokstal, » zeide ik, « en hoor mij aan. Wat ik u te openbaren heb, zal u wellicht verwonderen. Het is een geheim, dat ik sedert maanden voor iedereen, ook voor Helena, met godsdienstige zorg in mijn hart heb opgesloten gehouden; maar haar geluk, het uwe en het mijne kan afhangen van mijnen moed : ik aarzel niet meer..... Vrouw, ik bemint uwe dochter..... mijne liefde voor haar is eindeloos..... »

Moeder Bokstal verbleekte en deinsde eenen stap achteruit.

« O, mijn God, gij bemint..... gij bemint mijne dochter? » kreet zij. « Wat ongeluk! Nu zal ze weg uit Visseghem, zoodra ze op de been is! Gij moogt haar niet meer zien : uw blik zou haar onteeren! »

« Haar onteeren? Ik begrijp u niet. »

“ Neen, neen, zulke liefde zonder wettig doel is misdadig in de oogen van God en van de menschen..... ”

“ Bedaar, bid ik u, ” zeide ik. “ Mijne vurige genegenheid voor Helena is niet zonder doel; en om u daarvan te overtuigen, zeg ik u, dat ik voornemens was, op klaarlichten dag en ten aanzien van gansch het dorp, naar uw huis te gaan, om..... ”

“ O, doe het niet, Mijnheer. ”

“ Om meester Bokstal de hand zijner dochter te vragen. ”

De verraste vrouw staarde mij aan met wijdgeopende oogen; zij scheen te twijfelen, of zij mijne woorden had begrepen; en evenwel straalde er een lach van geluk op haar gelaat.

“ Gij wildet meester Bokstal de hand van Helena vragen? ” herhaalde zij langzaam. “ Gij zoudt van mijn kind uwe echtgenooten maken? ”

“ Mijn innigste wensch is, haar mijne bruid te mogen noemen en aan haar geluk en aan het geluk van allen, die haar dierbaar zijn, mijn leven te kunnen toewijden. ”

Moeder Bokstal greep bevend mijne hand en, terwijl zij deze als met uitzinnige teederheid drukte, zeide zij :

“ Mijnheer Felix, wees gezegend om de grootsche goedheid uws harten!..... Neen, neen, ga nog niet naar Blek-hout; Helena mag die tijding niet onvoorbereid ontvangen. ”

“ Heb ik redenen om te hopen, dat zij mijne aanvraag zal aanvaarden? ”

Moeder Bokstal trok de schouders op.

“ Ik weet het niet, ” antwoordde zij. “ Misschien zal zij terugdeinzen voor de vrees, dat zij, in schijn ten minste, de lastertaal der lieden zou rechtvaardigen. ”

“ Eilaas, dan heeft zij weinig genegenheid voor mij, ” gromde ik, onttooverd en treurig.

“ O, spreek zoo niet, Mijnheer Felix. Heeft zij u niet altoos de diepste achting en de grootste vriendschap betuigd? ”

„ Ja, vriendschap, achting; maar dit is niet genoeg. Misschien zou ik beter doen, mijne ijdele hoop te verzaken. Trouwen zonder liefde! „

„ Zwijg, zwijg, Mijnheer, „ zeide zij met eene soort van verontwaardiging. „ Hadt gij geleden als onze arme Helena, waart gij van geheime zielesmart ziek geworden, gij zoudt niet twifelen. Ach, gij haalt de schouders op en wilt mij niet begrijpen? Gij eischt eene opperste bekentenis uit den mond eener moeder? Het geheim van Helena's hart verraden! Ik durf niet..... „

„ O, spreek, ik smeek 't u! „ stamelde ik bijna buiten adem van ontsteltenis.

„ Felix, ik doe misschien niet wel, het u te zeggen, „ antwoordde zij nog aarzelende : „ geen mensch op aarde wordt meer bemind dan gij. „

En als hadde deze openbaring hare zielskracht gansch gebroken, zij zonk ineen op haren stoel en stortte stille tranen.

Ik sprong tot haar en ombelsde haar teeder. Haar bij de hand houdende, zeide ik met blijde geestdrift :

„ Neen, wees niet droef, moeder lief. Wij zullen allen zoo gelukkig zijn! Helena kan niet weigeren. Ik word uw zoon. Mijn oom gunt mij vrijgevig de middelen om eer te doen aan mijnen naam. Helena moet niet meer werken. Vooraleer te vermoeden, dat de heilige banden des bloeds mij aan u en de uwen zonden hechten, heb ik meester Bokstal beloofd, voor hem en voor zijne kinderen te zorgen. Ik houd mijn woord..... Gij hebt niets meer te vreezen, moeder lief : noch gebrek, noch laster; want Helena zal in mij en in mijnen oom wettige verdedigers hebben, en, geloof mij, ik zal mijnen plicht jegens haar en jegens u vervullen met al de liefde en al de opoffering, waartoe een dankbaar hart als het mijne bekwaam is..... Meester Bokstal zal mijne vraag inwilligen? „

„ Niet onmiddellijk, Mijnheer; hij insgelijks zal aarzelen; maar ik ben moeder en het geluk van mijn kind

gaat boven alles. De vrees, dat de laster, tegen haar uitgebracht, waarheid zou schijnen, kan mij niet wederhouden. Ik zal mijnen man overtuigen, dat hij uw edelmoedig voorstel moet aannemen. Twijfel dus niet langer, Mijnheer. »

« Dan zal ik mijn bezoek op Blekhout uitstellen en eerst mijnen oom over de zaak spreken..... »

« Hemel, wat hoor ik? » gilte moeder Bokstal met plotselingen angst. « Is het mogelijk? Uw oom weet nog niets van uw plan? Eilaas, Mijnheer, gij hebt mij wrede-lijk bedrogen! »

« Maar, neen, moeder, gij bekommert u ten onrechte, » zeide ik, « mijn oom zal zijne toestemming geven, wees daarvan zeker. Het kan wat moeite kosten misschien; maar ik zal niet achteruitgaan en hem doen begrijpen, dat zijne weigering mij tot een leven van droefheid en wanhoop zou veroordeelen. Margriet zal mij helpen; mijn oom weigert haar nooit iets : zij is alvermogend op hem. Gij begrijpt, moeder, ik kon toch mijnen oom van dit huwelijk niet spreken, vooraleer ik wist, of Helena mij genoeg genegen was om mijn voorstel te aanvaarden..... Het is reeds drie uren; mij oom wacht mij. Ga nu naar huis, moeder, en deel meester Bokstal en Helena mijn plan mede. Morgen of overmorgen zal ik u komen zeggen, dat mijn oom heeft toegestemd. Laat de lasteraars dan maar venijn spuwen; zij zullen gansch machteloos tegen ons zijn. Het gezicht van ons aller geluk zij hunne eenige straf. »

Moeder Bokstal was opgestaan en stapte naar de deur. Zij scheen niet gansch overtuigd te zijn, dat de zaken zoo gemakkelijk en zoo gunstig zouden afloopen.

Haar mijnen arm over den schouder leggende, zeide ik nog :

« Nu, moeder lief, wees gerust en heb goede hoop. Wij hebben allen veel en bitter geleden; maar nu licht ons eene zalige toekomst tegen. Morgen reeds misschien

zal ik meester Bokstal insgelijks in de armen mogen drukken en hem mijn welbeminden vader noemen. »

Ik leidde haar tot aan de deur en bleef, bij het terugkeeren, eene wijl in den gang staan. Hoe zongen nog de gelukbrengende woorden van vrouw Bokstal mij in de ooren! « Geen mensch op aarde wordt meer bemind dan gij. » Ja, dit had zij gezegd; en eene moeder, die het zielsgeheim harer dochter openbaart, kan liegen, noch overdrijven. Er bestond geen hinderpaal meer : Helena zou, van blijdschap zinneloos, mijne hand aanvaarden. Nu zou Margriet zonder aarzelen onzen oom tot de toestemming overhalen; hij kon haar niets weigeren. Mijn geluk was dus zeker..... Ik de echtgenoot van Helena? Zij mijne levensgezellin voor altijd? Ha, de hemel ging zich openen voor mij!

Met lichte stappen liep ik naar boven om Margriet te gaan verlossen. Zij kwam mij op de trap te gemoet en vroeg mij met teruggehoudene stem :

« Welnu, kozijn, hebt gij Helena ten huwelijk gevraagd? »

« O, nicht, » antwoordde ik, « ik zou u de handen kunnen kussen van dankbaarheid! Helena bemint mij! »

« Ik wist het, Felix. En uw huwelijk? »

« Zij stemmen toe..... Nu berust al mijne hoop op uwe goede hulp, nicht. Ik zelf durf Jan-oom er niet van spreken : hij zou zeker weigeren. »

« Dit behoeft gij niet, kozijn. Laat mij er mede begaan. Ik zal het geschikte oogenblik bespieden; want, onder ons gezegd, het is eene moeilijke poging, eene reuzentaak. Uit ware vriendschap tot u, zal ik ze echter ten einde voeren, twijfel daar niet aan. Ga nu bij Jan-oom en gebaar van niets. Poog hem in alles te bedagen en hem gunstig te stemmen. Kom dezen avond, zoodra hij te bed is en gij verlof krijgt om naar uwe kamer te gaan, beneden; ik zal op u wachten; want vooraleer ik den gevaarlijken stap waag, moet ik u mijne voorwaarden doen kennen en u

insgelijks eenen gewichtigen dienst vragen. Tot dan geen woord meer over deze zaak. »

Zij daalde de trappen af en liet mij verwonderd en bekommerd staan. Zij zou mij voorwaarden stellen en eenen gewichtigen dienst vragen! Wat mocht het zijn? En indien ik haar verlangen niet kon voldoen? Eilaas, ik gevoelde het, een nieuw gevaar bedreigde mij.

Lang kon ik echter niet nadenken, want Jan-oom riep mij; en nu vooral mocht ik hem niet laten wachten.....

Hoe traag schenen de wijzers van het hangend uurwerk voort te kruipen! Hoe ongeduldig zag ik het oogenblik te gemoet, dat Jan-oom zou te bed gaan!

Eindelijk werd ik vrij en spoedde mij naar beneden.

XVIII

Mijne nicht zat in de benedenkamer bij de tafel en wachtte op mij. Zij wees mij eenen stoel tegenover haar en zeide :

“ Ga nu zitten, kozijn. Het is eene gansche geschiedenis, die ik te vertellen heb. Ik wil openhartig met u zijn en u zelfs de geheimste begeerten van mijn hart laten doorgronden. Veinzerij en achterhoudendheid passen slechts boozen of zwakken menschen, en ik ben noch boos noch zwak. Hoor mij met eenig geduld aan. ”

Zoo haast ik mij had nedergezet, begon zij dus :

“ Gij weet het, kozijn, ik ben geboren te Loochristy, bij Gent. Mijne ouders — arme werklieden — zijn gestorven, toen ik nog in de wieg lag. Ik was een mooi en blozend kind en werd uit medelijden opgenomen door eenen rijken notaris en zijne vrouw, die toen nog geene kinderen hadden, maar evenwel een jaar later een dochttertje kregen, dat zij Clara noemden. Wij werden te zamen opgevoed en ik zou mij gelukkig geacht hebben, ware het niet geweest, dat ik reeds vroeg — misschien wel nog voor ik den ouderdom van zes jaar had bereikt — met nijd en verdriet had opgemerkt, dat Clara veel schoonere kleederen en veel meer lekkers bekwam dan ik. Toen Clara haar tiende jaar zou intreden, ging zij eens met hare moeder naar een nabijgelegen kasteel, waar een kind aan de pokken lag. Zij bracht de besmettelijke ziekte naar huis; wij werden

er beiden door aangetast en beiden stonden wij er uit op met een geschonden aangezicht. Clara was er nog erger door gehavend dan ik, zoo dacht ik ten minste, alhoewel iedereen rondom ons mijne leelijkheid alleen scheen te bemerken. Van toen af werd mijn toestand onophoudelijk slechter. Had de notaris vroeger toegestemd om een schoon en aanvallig kind in zijn huis te nemen, nu speet het hem waarschijnlijk, immer een misvormd gelaat onder zijne oogen te hebben. Zijne vrouw alleen bleef goed voor mij. Dit belette echter niet, dat ik allengs meer en meer voor het huiswerk werd gebezigd en eindelijk de keuken schier niet meer verliet. Clara nam de gewoonte aan, mij te gebieden, tot zooverre dat zij, eenige jaren later, wanneer ik des avonds in de zaal mocht zitten, haren neusdoek niet kon laten vallen zonder mij te verzoeken hem op te rapen. Dat er nu een hemelsbreed verschil bestond tusschen haren prachtigen tooi en mijne nederige kleeding, laat zich begrijpen..... Zoo werden wij allengs groote meisjes, en ik hoorde nu en dan den notaris tot zijne vrouw zeggen, dat het tijd was om eenen goeden man voor Clara te zoeken. In mijne eenvoudigheid achtte ik zoo iets eene onzinnige hoop : ik had de overtuiging, dat wij — leelijk als wij waren, en zij nog meer dan ik, — dat wij, zeg ik, nimmer eenige genegenheid in het hart van eenen man konden opwekken. Eilaas, voor mij was dit waar, en ik bemerkte het dagelijks; maar voor Clara scheen het geheel anders. De notaris gaf nu gastmalen en avondfeestjes. Twintig jongelingen, schoon en geestig, zwierden rondom Clara en spraken om strijd van hare bevalligheid; zij loofden haar verstand, hare bekoorlijke houding, hare zachte blauwe oogen, en getuigden dat zij zich gelukkig zouden achten, eenen minzamen blik van haar te bekomen. Ha, ik begreep het wel : zij was rijk, zij zou eenen aanzienlijken bruidsschat medekrijgen, en daarom was men blind voor de leelijkheid van haar aangezicht..... en mij, arm verworpen wezen, mij gunde niemand eenen glim-

lach van genegenheid, zelfs niet een knecht!..... In schijn verdroeg ik mijn droevig lot met geduld; maar in mijn binnenste brandde de nijd. Niet tegen Clara: om haar gelukkig te zien, hadde ik mij vrijwillig opgeofferd; want, hoe lichtzinnig ook, zij betoonde mij vriendschap; maar de overtuiging dat ik, omdat ik arm was, tot aan mijnen dood vernederd en verstooten zou leven, maakte mij ongelukkig en verknaagde mijn hart. Van tijd tot tijd nochtans drong er een lichtstraal in den nacht mijner sombere gepeinen: misschien zou ik eens rijk zijn, rijker nog dan Clara!..... In Loochristy en te Gent had ik wel een twaalf-tal kozijs en nichten. Van een hunner had ik vernomen, dat wij te Visseghem, naar den kant van Kortrijk, eenen ouden, ziekelijken oom hadden, wiens fortuin, volgens haar beweren, boven een milioen beliep. Van hem moesten wij erven. Wel waren wij in groot getal: maar een milioen, onder veertien gedeeld, laat voor elk nog eenen aanzienlijken schat..... Ik zou dus eens rijk zijn! Het werd in mij eene vaste gedachte, een ziekelijke droom, en ik putte uit deze hoop de noodige geestkracht om mijne vernedering zonder veel verdriet te dragen..... Mejuffer Clara werd door den zoon van onzen Baljuw ten autaar geleid. Hare moeder, die reeds lang ziek was, overleed zes maanden na haar huwelijk; en, een goed jaar later, hertrouwde haar vader met eene oude, rijke dame van Gent. Deze nieuwe vrouw scheen eenen afkeer van mij te hebben. Zij verweet mij alle oogenblikken mijne leelijkheid..... »

« Maar, nicht, » merkte ik met ongeduld op, « gij zijt te streng voor u zelve. Gij spreekt alsof..... »

« Ja, ja, twisten wij daar niet over, kozijn, » antwoordde zij lachende. « Het zal toch aan iemand, die mij haatte, niet moeilijk geweest zijn, mij ijselijk te vinden..... maar onderbreek mij niet, het zou te lang duren. Deze nieuwe meesteres, zeg ik, behandelde mij met zooveel barschheid, dat ik het niet meer kon uitstaan. Ik voer op eenen zekeren dag tegen haar uit en spaarde haar de bitterste

woorden niet; ja, ik durfde haar zelfs toeroepen : “ Omdat gij rijk zijt, mevrouw, acht gij u van eene edelere natuur dan mij, en gij meent mij als eene slavin te mogen behandelen; maar mijn bloed is zoo deftig als het uwe; ik zal, als het God belieft, eens rijker zijn dan gij en het recht hebben, op u met dezelfde minachting neer te zien!..... ” Het gevolg daarvan was, dat de notaris mij de deur wees en in het geheele dorp mij als een ondankbaar schepsel uitkreet. Wat zou ik nu beginnen? Dienstmeid worden? Daarvan had ik genoeg. Het was ook geen leven voor iemand, die bestemd was om eens rijk te worden. Onafhankelijk wilde ik blijven en desnoods mijn brood door handenwerk winnen. De notaris en zijne vrouw hadden, door hunne klachten en kwaadspreken, mij deze laatste taak bijna onmogelijk gemaakt. Mijne weinige gespaarde penningen waren spoedig ten einde, en dan at ik dikwijls droog brood en bevroor ik schier van koude op het kleine kamertje, dat ik had gehuurd. In mijne ellende kwam ik op de gedachte, aan mijnen rijken oom te schrijven. Twee volle dagen arbeidde ik aan dien brief, welke niet alleen de beschrijving van mijnen ongelukkigen toestand bevatte, maar tevens eene twintigmaal herhaalde betuiging van liefde en verkleefdheid, alles zoo treurig en zoo kermend, dat ik niet twijfelde, of de goede man zou er tot tranen toe door ontroerd worden. Ik vroeg hem geen en onderstand; maar smeekte hem, mij toe te laten hem eens te bezoeken, om in persoon hem mijnen nood te klagen..... Acht dagen daarna bracht de bode mij honderd gulden en eenen brief van mijnen oom. Honderd gulden! Het was een schat voor mij. Die rijke oom bestond dus wel werkelijk! Maar de brief boezemde mij nog meer belang in. Zeker, mijn oom zou mij toelaten bij hem te komen, en, wie weet, zou ik dan niet voor goed uit mijnen nederigen toestand worden opgeheven! Ik liep naar boven, scheurde met bevende hand den brief open en las met schrik de volgende woorden er in : - *Nicht, ik zend u honderd gulden. Schrijf mij*

niet meer; want ik smijt uwe domme lamentatiën in het vuur, zonder ze te lezen. Indien gij naar Visseghem durft komen, onturf ik u. » Anders stond er niet in. Ik weende van spijt en verdriet; maar mij troostte welhaast de gelukkige overtuiging, dat ik mij door geene ijdele droomen had laten bedriegen. Rijk zou ik toch eens worden! Meer eischte ik van het lot niet..... Zoo bleef ik eenige maanden sukkelend voortleven. Toen kwam er in Loochrity eene vrouw terug, die hier, bij Jan-oom, gedurende drie jaren dienstmeid was geweest en eindelijk van ongeduld en gramschap was gaan loopen. Ik maakte mij hare vriendin en hoorde haar uit, zonder dat ik een enkel woord van al, wat zij van Visseghem en Jan-oom vertelde, liet verloren gaan. In minder dan eene week tijds kende ik onzen oom, zijne inborst en zijne zwakheden zoo goed, als had ik van kindsbeen af aan zijne zijde geleefd. Wat mij 't meest bekommerd maakte, was te hebben vernomen, dat mijn oom zoo kwistig met zijn fortuin omspróng, dat er waarschijnlijk, indien hij nog lang leefde, zeer weinig zou overschieten. Hij gaf aanzienlijke sommen aan de kerk, aan het armbestuur, had eenen steenweg op zijne kosten laten leggen en schonk rijke prijzen en vaandels aan maatschappijen van schutters en bolders. Ja, hij betuigde het voornemen, door zijn testament vrienden en vijanden aan zijne erfenis deelachtig te maken. Er was bij mijnen oom een zekere knecht, die insgelijks veel kans scheen te hebben om een groot deel van zijn goed te krijgen. Zoo zou ik dan door verren en vreemden bestolen worden, en mijne vurige, mijne wettige hoop zou op een ijdel droom uitloopen? Neen, neen, dit mocht niet zijn! Moed en spitsvondigheid ontbraken mij niet; de angst, die mij gedurende eene gansche week folterde, scherpte nog meer mijn verstand. Welhaast was mijn ontwerp gevormd en ik zou het uitvoeren zonder aarzelen; niet juist met valsheid of boosheid, maar met onplooibaren wil. Ik had een doel : rijk worden, en ik zou het missen..... Eenige dagen

later bood ik mij hier, in dit huis, aan; de knecht liet zich misleiden en bracht mij bij Jan-oom. Ik wist hoe men mij zou onthalen; maar ik wist tevens, hoe men den zonderlingen man aan te pakken had om hem te behagen. Van dit oogenblik af was ik hem meester..... Ha, verdient iemand beloond te worden voor de volledige zelfopoffering, dan ben ik het zonder eenigen twijfel. Ik heb, om Jan-oom te believen, mijne inborst en mijn wezen verloochend; mij boos en grof geveinsd, scheldwoorden aangeleerd, mij zijne slavin gemaakt, en nu reeds meer dan vier jaar van mijn leven doorgebracht in eenen toestand, waarvan een verlaten straathond zou gaan loopen; maar dit alles is niets, indien ik slechts rijk word..... en ik zal het worden, wat het ook koste! »

Margriet stond op en vervolgde :

« Het lang spreken geeft mij dorst. Wacht, kozijn, ik loop naar den kelder en haal eene kanne bier. Seffens ga ik van u spreken. Gij ziet het, ik draai er geene doekjes om, en toon mij voor u zooals ik ben. Het is, omdat gij een goede jongen zijt en ik u eene ware vriendschap toedraag. U bedriegen, daartoe ben ik onbekwaam. Daarenboven, wij hebben dezelfde belangen en mijne pogingen zijn misschien meer in uw voordeel dan in het mijne. »

Zij verliet de kamer.

Ik wist niet, wat ik van hare openbaringen moest denken. Wel scheen hare vurige zucht naar rijkdom mij eene weinig loffelijke drift; maar hoe bewonderde en benijdde ik hare geestkracht! Wat kwaad deed zij? Indien het waar was, dat, zonder hare tusschenkomst, Jan-oom zijn geheele vermogen had kunnen wegschenken ten nadeele zijner bloedverwanten, was de strijd, welken zij had aangevangen, dan geene wettige verdediging, en moesten al degenen, die met recht een deel der erfenis verwachtten, haar niet dankbaar zijn, vermits zij edelmoedig zich opofferde, niet voor haar afzonderlijk nut, maar voor het algemeen belang der erfgenamen?

Toen Margriet met de bierkan terugkwam, zeide ik haar :

„Nicht, ik bewonder uwen moed. Zonder u, ik beken het, had ik het hier geen half jaar kunnen volhouden. Of ik ware gevlucht, of mijn oom had mij weggejaagd, en in alle geval zou ik dan mijne erfenis verloren hebben. Ik ben u veel verschuldigd en zal u eeuwig erkentelijk blijven. „

Zij nam weder plaats bij de tafel en zette hare uitlegingen voort :

„Dat zullen wij gaan zien. Luister nu maar verder. Gij meent, kozijn, dat Jan-oom mij eene ware genegenheid toedraagt? Indien hij mij haatte, het zou mij niet verwonderen; maar ik geloof niet, dat het zoover gaat. Iets, waarvan ik echter zeker ben, is, dat hij op aarde slechts één mensch liefheeft, en dat zijt gij, kozijn. „

„Meent gij dat waarlijk, nicht? „ vroeg ik. „ Wat gij zegt, verheugt mij grootelijks; maar zijt gij niet te nederig, niet onrechtvaardig voor u zelve? „

„Val mij niet in de rede; laat mij spreken, „ hervatte zij. „ Dat Jan-oom niemand bemint dan u, die de zoon van zijnen eenigen broeder zijt, is dit niet natuurlijk? Al de andere erfgenamen zijn, evenals ik, afstammelingen van zusters en broeders zijner overledene vrouw. Zij zijn niet werkelijk van zijn bloed. Jan-oom sprak mij dikwijls van u, als van eenen goeden, eenvoudigen jongen, dien hij niet bij zich wilde roepen, omdat hij niet hoopte, dat gij zijne barsche handelwijze zoudt kunnen verduren. Op het einde van het jaar kreeg ik het eensklaps in mijn hoofd, hem te dwingen, u naar Visseghem te doen komen. „

„Daarvoor bedank ik u nog dagelijks in mijn hart, nicht. „

„Neen, bedank mij niet, kozijn. Wat ik deed, was niet uit vriendschap voor u; want ik kende u niet, en, volgens de gewoonte tusschen mede-erfgenamen, moest ik u veeleer als eenen vijand aanzien. Maar ik had uwe inborst berekend; en tot nu toe kan ik nog niet zeggen, dat ik mij

in mijn gunstig voorgevoelen over u heb bedrogen. Ziehier mijne beweegredenen. Volgens de inzichten, welke Jan-oom meer dan eens heeft uitgedrukt, zoudt gij de eene helft van al zijn goed erven. Over de andere zou hij willekeurig beschikken. Het is op dit laatste gedeelte, dat hij voornemens is, tot het beloop der eene helft, een tal legaten te doen, om, ik weet niet welke, vreemde personen of gestichten te bevoordeelen. Versta ik zijne onduidelijke woorden wel, dan zou hij zelfs voornemens zijn, zekere lieden, die zijne vijanden zijn en hem niets dan kwaad gedaan hebben, in zijn testament te gedenken. Wat er dan overschiet, zouden wij, bloedverwanten zijner vrouw zaliger, onder ons deelen. Maak nu de rekening, zooals ik ze sedert lang, naar vaste bescheiden, heb gemaakt. Het fortuin van Jan-oom kan hoogstens tot vier en veertig duizend keizerlijke kronen belooopen, of ongeveer tot tweehonderd vijf en veertig duizend franken. De eene helft voor u, blijft twee en twintig duizend kronen. Dewijl Jan-oom de helft daarvan nog in legaten wil vermaken, blijft elfduizend, welke tusschen veertien erfgenamen zouden moeten verdeeld worden. Ik zou aldus de belachelijke som van zevenhonderd kronen krijgen, minder noch meer dan de nichten en kozijns, die Jan-oom nooit gezien hebben. Zoudt gij dat niet schandelijk onrechtvaardig vinden, Felix, dat ik, die hier sedert meer dan vier jaren in eene gevangenis leef, — die mij laat uitschelden en mishandelen van den morgen tot den avond, — die mij afbeul om Jan-oom in zijne oude dagen nog wat goed bloed te laten maken, en die voorgenomen heb, zijne geduldige slavin te blijven, al werd hij honderd jaar, — dat ik, voor alle belooning, niets meer kreeg dan onbekende lieden, die nooit in hun leven ten dienste van Jan-oom eenen vinger uitgestoken hebben? »

« Zeker, nicht, dit ware eene schandelijke onrechtvaardigheid, » bevestigde ik. « Maar uwe vrees is ongegrond. Onze oom heeft, met al zijne barschheid, een edelmoedig

hart en is onbekwaam om u, die hem dient en verpleegt met eene wonderlijke zelfopoffering, tot loon niets na te laten dan eene aalmoes. »

« Welnu, gij vergist u. Menigmaal heb ik gepoogd, hem daarover rede te doen verstaan; maar het is de eenige zaak, voor welke hij onverbiddelijk weigert zijne ooren te openen. Het is mij moeilijk, voor mij zelven te spreken; ik gevoel wel, dat dit mij zwak maakt. Wanneer Jan-oom mij beschuldigt van zelfzucht en geldgierigheid, weet ik bijna niet wat te antwoorden. Iemand anders moet voor mij pleiten. En wie zou dit met meer kans van slagen kunnen, dan de zoon zijns broeders, dan de eenige mensch, dien hij op de wereld liefheeft? Daarom dwong ik Jan-oom u naar Visseghem te roepen, Felix. Wat heb ik niet gedaan om uwe welwillendheid en uwe vriendschap te verdienen! Ik heb u getroost, aangemoedigd, beschermd; bij mijne eigene zware keten nog de uwe op mijne schouders genomen en alle vrijheid mij ontzegd, om u wat vrijheid te schenken. Uwe minste wenschen, de geheimste verzuchtingen uws harten poogde ik te raden, om aan hunne voldoening te kunnen helpen. Ik zag, dat gij van droefheid en verveling ziek zoudt worden: gezellige kout over dingen, waarvan uw geest vol was, vriendschap — en liefde misschien — waren de eenige middelen om u tegen verkwijning te behoeden. Zoo bracht ik u in betrekking met meester Bokstal, en ik beschermde uw verkeer met hem ten koste mijner eigene rust. Zal ik het u zeggen, Felix? Van toen af zag ik in het verschiet het beeld van Helena, als zijnde zij misschien bestemd om in uw hart eene bron van levensmoed en geestversterking te openen. Heeft die toeneiging bittere vruchten voor u en voor haar opgeleverd, het is de schuld uwer vreesachtigheid. Ik ben echter nog overtuigd, dat er voor u en voor Helena geene andere hoop op redding en geluk bestaat, dan spoedig te trouwen. Dit huwelijk ga ik nu mogelijk maken. Het is eene poging, die mij de genegenheid van Jan-oom geheel

kan doen verliezen; maar ik roep op mijne beurt uwe bescherming in en wil ze verdienen door dit hoogst bewijs mijner verkleefdheid voor u. Het oogenblik is gekomen, dat ik u de belooning moet vragen van al wat ik voor u heb gedaan. Ik hoop, dat gij ze mij niet zult weigeren. »

« Alles wat gij kunt verlangen, nicht, » riep ik. « Stel mij op de proef, bid ik u. Het zal mij gelukkig maken, u mijne diepe erkentenis te bewijzen. »

« Zie hier dus den dienst, welken ik van u verwacht, » zeide zij. « Ik wil en zal, na den dood van Jan-oom, rijk zijn. Om mij dit doel van al mijn streven te laten bereiken, is er slechts één middel. Gij krijgt de helft der erfenis, de andere bloedverwanten krijgen een vierde deel;..... het overige vierde deel moet ik hebben! Het zou elfduizend kronen zijn; maar ik ware tevreden met tienduizend. Zoo bleven Jan-oom nog ongeveer tweeduizend kronen over om de kerk en de armen te begunstigen, indien hij waarlijk zulke inzichten heeft..... Tot nu toe ben ik er slechts in geslaagd, den wil van Jan-oom min of meer aan het wankelen te brengen. Gij, Felix, moet hem geheel ten mijnen voordeele overwinnen. Zult gij het doen? »

« Ik zal het beproeven, nicht, » antwoordde ik.

« Beproeven? » herhaalde zij met eenen bitteren glimlach. « Aarzelt gij nu reeds, kozijn? Gij moet met vasten wil en onplooibare aanhoudenheid onzen oom overtuigen, dat hij wreed, onrechtvaardig en ondankbaar zou zijn, indien hij mij minder dan tienduizend kronen naliet. Gij moet hem in dien zin zijn testament doen schrijven of hem althans de belofte ontrukken, dat hij het zoo zal schrijven. Jan-oom breekt nooit eene gedane belofte. Het overige zal ik dan zelve wel voltooien. Kom, Felix, geef mij de verzekering, dat gij, oprecht en met vastberadenheid, gaat pogen, mij die belooning mijner vriendschap en verkleefdheid voor u en Jan-oom te verschaffen.

Ik antwoordde aarzelende, dat ik daartoe eene gunstige omstandigheid zou afwachten. Inderdaad, het enkele denk-

beeld, dat ik Jan-oom van zijn testament moest spreken, deed mij ijsen.

„ Wachten? „ schertste zij. „ Neen, zoo niet, kozijn. Voordat ik Jan-oom tot het toestemmen in uw huwelijk met Helena Bokstal dwing, moet hij ten minste door eene stellige belofte jegens u en mij verbonden zijn. Anders ware hij in staat mij geheel te onterven. De noodzake-lijkheid eischt, dat ik op dit punt onverbiddelijk blijve. Ik wil u geen geweld aandoen, Felix; gij moogt vrij beslissen, maar weigert of wankelt gij, dan geen huwelijk meer. Helena en hare ouders zullen Visseghem verlaten om als bannelingen in andere streken tegen de ellende te gaan worstelen..... en gij, kozijn, zult ongelukkig zijn en blijven, in de overtuiging dat de noodige wil en de nooilige moed, om hen en u zelven te redden, u hebben ontbroken. „

Ontsteld door de bedreiging van een zoo treurig lot voor Helena en voor mij, beloofde ik mijne nicht, dat ik al mijne geestkracht zou inspannen om haren wensch te verwezenlijken.

Zij deed mij nog eens goed begrijpen, dat ik mij vooral tegen de schijnbare gramschap van Jan-oom had te wapenen en niet mocht terugdeinzen voor zijn gebulder en geschreeuw. Ik moest een gunstig oogenblik bespieden en dan maar den strijd beginnen met het onplooibaar voor-nemen, niet af te houden alvorens mijn doel te hebben bereikt. Zij zou dan, denzelfden dag of den dag daarna, haren strijd aanvangen en Jan-oom in mijn huwelijk doen toestemmen. Het hing dus geheel van mij af, het oogenblik te verhaasten, waarop ik Helena en haren ouders de geluk-kige tijding zou mogen aankondigen.

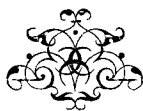
„ Ik meen, kozijn, „ zeide zij, opstaande, „ dat gij mij geheel hebt begrepen. Nu is het reeds zeer laat; wij moeten gaan slapen. Indien gij uwe belofte met moed vervult, zullen wij, vóór het einde der week, ons beider gelukkig mogen noemen..... Tot morgen, kozijn. „

Zij nam de lamp en verwijderde zich langs eene zijdeur, want zij sliep beneden. Ik beklom de trap met zachten tred en opende mijne kamer zonder gerucht te maken.

Op eenen stoel bij mijn bed gezeten, overwoog ik de woorden van Margriet en de belofte, welke ik haar had gedaan. In het eerst schrikte mij enkel het denkbeeld af, dat ik Jan-oom van dingen moest gaan spreken, die hem zouden bewijzen, dat wij onze berekeningen op zijn min of meer aanstaanden dood vestigden. Hoezeer zulke pogingen mij vooraf beschaamden en deden vreezen, er was niet aan te ontsnappen : het levensgeluk van Helena en het mijne hing er van af. Welhaast echter, naarmate ik de zaak dieper doordacht, vermeerderde mijn angst, en mijn geweten begon mij te verwijten, dat ik misschien eene zware onrechtvaardigheid, eene misdaad ging plegen. Inderdaad, dat Margriet voor hare opoffering diende beloond te worden, dit was onbetwistbaar; maar indien ik mijnen oom kon overhalen om haar ten minste tienduizend kronen na te laten, en hij evenwel aangaande de bijzondere legaten bij zijn eerste inzicht bleef, dan zou hij, om Margriet te begunstigen, de andere bloedverwanten moeten onterven. Zoo in het geheim afwezige lieden helpen benadeelen..... bestelen? Deze overweging deed mij verbleeken, en zoodanig schrikte mijn gemoed van deze mogelijke erfdeelrooverij terug, dat ik gedurende eenigen tijd vast besloten bleef, aan mijne nicht te zeggen, dat ik volstrekt weigerde mijne belofte te vervullen. Maar dan kwam het beeld van Helena smeekend voor mijne oogen staan; de vrees bovenal, haar voor altoos te verliezen indien zij Visseghem moest verlaten, ontrukte mij bange zuchten en bracht mij eindelijk tot een plan, dat volgens mijne meening mij zou toelaten, den wensch van Margriet te voldoen zonder mijn geweten te bezwaren. Jan-oom wilde mij meer dan twintigduizend kronen nalaten. Zooveel behoefde ik niet om gelukkig te zijn. Ik zou, indien het noodig werd, hem aanraden, hem smeeken, de helft

daarvan te nemen, om in zijn testament het erfdeel van Margriet aan het mijne gelijk te maken. Zoo zou mijne nicht haren levenswensch verwezenlijkt zien, want zij zou rijk zijn.

Met deze goede gedachte legde ik mij te bed en viel na lange onrust in slaap.

XIX

Reeds in den vroegen morgen spoorde Margriet mij aan, dien dag nog mijne belofte te vervullen. Hare moeite was echter overbodig, want mijn besluit was genomen : ik zou met vastberadenheid de poging beproeven en voor niets terugwijken, totdat ik het voorgestelde doel had bereikt.

Op een oogenblik, dat Jan-oom in goede luim scheen, ging ik voor hem staan en zeide met bijzonderen ernst :

« Oom, ik heb u iets te vragen, iets waaraan ik het grootste belang hecht. Ik bid u, heb de goedheid mij zonder voorbarige gramschap aan te hooren. »

« Ha, ha, wat beteekent dat grafmakersgelaat? » riep hij. « Is er een ongeluk gebeurd? Zwijg, ik wil uw doodsbericht niet hooren! »

« Wachten zal ik, oom, totdat gij mij toelaat te spreken, » zeide ik, « maar zwijgen ditmaal niet. »

« En indien ik u beveel den mond gesloten te houden? »

« Ik zou u niet gehoorzamen, oom. »

De koelheid van mijn antwoord scheen Jan-oom pijnlijk te verrassen. Hij keek mij in de oogen met bittere scherts en viel uit :

« Gij zoudt mij niet gehoorzamen? Wel rommeldommel, dat is wat sterk! Gij leest te veel in de gazetten, jongen. De onbekookte praat der woelzieke Parijzenaars brengt u het hoofd op hol. Ha, gij wilt insgelijks revolutie tegen uwen koning maken? Pas op, gij zoudt die dwaas-

heid betreuren. Zijn de tanden van den ouden leeuw versleten, hij kan nog goed bijten..... Ga, zit ginder in den hoek bij de kleine tafel, en laat mij met rust! -

Ik bleef roerloos staan.

„ Hebt gij gezworen, mij eene beroerte te doen krijgen? Leef ik te lang naar uwen wensch? Achteruit, ondankbare muiter, en doe wat ik u gebied..... Gij tergt mij? „

„ Oom, wees toch een weinig goedhartig voor mij! „ smeekte ik. „ Het doet mij waarlijk leed, u te moeten mislagen; maar ik heb uwe rechtvaardigheid in te roepen voor iemand, die u belangloos en met ongewone zelfopoffering de grootste diensten bewijst..... „

„ Gij bedoelt uwe nicht Margriet? „

„ Ja, oom. „

„ Belangeloos? Zij? Ha, gij doet mij lachen, ondanks mijne granschap. Dit leelijk slangevel belangeloos? Wel, zij droomt van niets dan van belooning en van erfenis. Nu komt gij de kastanjes uit het vuur halen voor haar? Onnoozele sukkelaar, die gij zijt, men kan u al wijsmaken wat men wil. Zoo, zoo? Gij gelooft, dat Margriet mij dient uit enkel opoffering? Geloof dan insgelijks, dat de slachter het zwijn te vreten geeft alleen uit liefde tot het beest. „

Ik gevoelde, dat ik eene dwaasheid had gezegd en mijne rede slecht had begonnen; evenwel, de koele hardheid der laatste woorden van Jan-oom leenden mij gemoedskracht genoeg om mijne aarzeling te onderdrukken.

„ Indien gij een weinig geduld wildet hebben en mij aanhooren, oom, „ zeide ik zonder ontsteltenis, „ zou ik u bewijzen, dat gij gevaar loopt van wreed en onrechtvaardig jegens mijne nicht te worden. Misschien bedrieg ik mij echter; want aan uwe groote edelmoedigheid twijfel ik geenszins. Hoe het zij, nicht Margriet heeft mij vele diensten bewezen, en de dankbaarheid maakt het mij ten plicht, haar tegen eene onverdiende, doch mogelijke miskenning te verdedigen. Dien plicht zal ik bij u vervullen, oom : nu, straks, of morgen; gij kunt mij zoo dikwijls

doen zwijgen als gij wilt, spreken zal ik toch eens. »

De toon van vast besluit, waarop ik dit zeide, trof mijnen oom met verwondering.

« Ik wil een uur lang aan de galg hangen, indien ik begrijp, welke wesp u gestoken heeft, » gromde hij. « Het is goed, dat ik nieuwsgierig ben te vernemen, wat gij ten voordeele der schijnheilige feeks weet te zeggen. »

« Zult gij met geduld mij aanhooren, oom? »

Hij liet zich met het hoofd tegen den rug van den leunstoel vallen en antwoordde half spottende :

« Nu, ik zal het beproeven. Begin maar en zorg, dat ik door uw onnoozel gezanik niet in slaap geraak. »

Met klimmenden nadruk, en eindelijk met begeesterde welsprekendheid, schetste ik de zelfopoffering mijner nicht. Ik toonde, hoe zij hare schoonste jaren aan de verpleging van haren ziekelijken oom had toegewijd en wilde blijven toewijden, om zijn leven zoo aangenaam en zoo lang mogelijk te maken, en deed daarbij gevoelen, wat zij al doorstond en leed met engelachtig geduld en onverstoorbare liefde, alleen in de overtuiging dat zij daardoor haren oom eenige genoeglijke oogenblikken kon verschaffen. Zoo bereidde ik Jan-oom tot het begrijpen der gedachte, dat zulk eene edelmoedige zelfverloochening eene bijzondere belooning verdiende, en eindelijk zeide ik, dat hij rechtvaardig zou handelen, indien hij in zijn testament aan nicht Margriet een goed gedeelte zijner nalatenschap toekende.

Hij had nu en dan mij onderbroken, om eenen uitval tegen Margriet te doen en den spot met hare belangloosheid te drijven : evenwel had hij mij niet belet, in mijne lofspraak voort te gaan; maar het woord *testament* scheen hem als een smartelijke slag te treffen. Hij richtte zich op in zijnen zetel en riep :

« Testament! testament! Gelooft gij dan, donnerwetter! dat ik reeds op sterven lig? Ik zie u daar staan met uwe lekkere nicht! Gij wacht te zamen op den dood van den

ouden ezel en berekent wat zijne huid wel waard kan zijn, en met welk stuk er van elk uwer zou kunnen gaan loopen. Maar ik zal mij goed houden, rommeledommel! en leven, tot negentig jaar, al was het slechts om mij op haar en op u te wreken! »

Ik gevoelde, dat de moed mij ging ontzinken; met geweld bedwong ik de tranen, die in mijne oogen opwelden.

« Ach, oom, hoe doet gij mijn hart bloeden! » zuchtte ik. « Waarom spreekt gij zulke ijdele woorden tot mij? Ik bevestig u opnieuw, dat, ware het mogelijk, ik met blijdschap twintig jaren van mijn leven zou geven om het uwe te verlengen. Gelooft gij niet aan de oprechtheid mijner liefde tot u, zeg het mij in vollen ernst. Ik zal heengaan, verre van hier, uwe erfenis verzaken en treuren tot mijnen dood over de onrechtvaardigheid van den man, dien ik in mijne wieg reeds leerde beminnen en zegenen. »

En ik deed waarlijk een paar stappen achteruit, als wilde ik van alle verdere poging afzien.

Mijne diepgevoelde woorden hadden Jan-oom ontroerd of verschrikt.

« Blijf! » gebod hij. « Schuif dien stoel nader en zet u daar voor mij. Gij zijt een dwaashoofd; maar ik wil eens bedaard met u spreken. Felix, jongen, tegen u heb ik niets; ik weet, ik geloof ten minste, dat gij mij eene ware genegenheid toedraagt. Dit zou er, om den drommel, nog aan ontbreken, dat de zoon mijns broeders met ongeduld naar mijnen dood zou wenschen!..... Maar, zeg mij eens, heeft de slimme kwezel u niet opgestookt of zelfs gedwongen, hier in haar voordeel te komen spreken? »

« Ja, oom, Margriet heeft het mij verzocht; maar wat doet dit tot de zaak, indien hetgeen ik u zeide, waarheid is? In uw gevoel van rechtvaardigheid moet gij erkennen, oom, dat mijne nicht wel anders dient beloond te worden dan lieden, die u geheel vreemd zijn of u misschien niets dan ondiens hebben bewezen. »

“ Daarin hebt ge niet geheel ongelijk, Felix, ” zeide hij met opmerkelijke zachtheid, “ en mijn inzicht is sedert lang, het in mijn testament niet te vergeten. Ik zal iets doen ten voordeele van Margriet; maar tevreden zal zij evenwel niet zijn. Weet gij wat zij begeert? ”

“ Ik weet het, oom, ” was mijn antwoord, “ en ik smeeek u, als eene hooge gunst voor mij, verwezenlijk edelmoedig hare hoop! ”

“ Maar het is onmogelijk! ” riep hij. “ Ik heb mijne vrouw op haar sterfbed beloofd, dat ik ten allerminste een vierde deel van mijn fortuin aan hare bloedverwanten zal nalaten. Zal ik dan deze bloedverwanten gaan onterven ten voordeele van Margriet? ”

“ Neen, oom, gij behoeft daartoe niemand te onterven of uwe inzichten te veranderen, ” zeide ik. “ Gij hebt mij meer dan eens te kennen gegeven, dat gij voornemens zijt, de eene helft uwer nalatenschap voor mij te bestemmen. Zooveel verlang ik niet; ik ben jong en kan desnoods door den arbeid — als onderwijzer of leeraar — mijne middelen van bestaan vermeerderen. Schenk Margriet de helft van het erfdeel, dat gij, in uwe goedheid, mij bestemt..... Kom, oom lief, verstoot mijne bede niet! ”

Jan-oom aanschouwde mij met verbaasdheid.

“ Zijt gij gek of betooverd? ” mompelde hij, het hoofd schuddende. “ Hoe? Gij zoudt ten voordeele van Margriet de helft van uw fortuin afstaan? Weet gij hoeveel uw deel zal belooopen? ”

“ Ik weet het niet met zekerheid, oom; maar ik acht het billijk, dat mijne nicht ten minste tienduizend kronen krijge. ”

“ Is het wel ernstig, wat gij zegt? Hebt gij het rijpelijk overwogen? ”

“ Zeer ernstig is het, oom, en ik ben vastberaden, bij u aan te dringen, totdat gij mijne bede inwilligt. ”

Hij boog het hoofd en scheen in diep gepeins weg te zinken.

Na eene wijl stilte zeide hij :

„ Tienduizend kronen! Het is eene ontzaglijke som; en nochtans dacht ik, dat Margriet veel meer begeerde. Meent gij, Felix, dat zij daarmede tevreden zou zijn? „

„ Ik ben overtuigd, oom, dat zij uwen naam zou zegenen tot haren laatsten dag. „

„ Ja, dit gaat mij bitter weinig aan; maar zij heeft mij inderdaad goede diensten bewezen en mijn inzicht was, na mijn overlijden haar niet onbeloond te laten. Tienduizend kronen? Hoe ik over zulk eene som zal kunnen beschikken, zonder andere lieden te benadeelen, daar ligt de knoop. „

„ Maar, oom, „ merkte ik op, „ indien gij ze gelieft te nemen op mijn erfdeel?..... „

„ Kom, kom, houd op met die gekkemanspraak! Ik zou den zoon mijns broeders gaan onterven, om eene verre bloedverwante ten zijnen koste te verrijken? Dat niet, Felix. Ik zal wel een ander middel vinden..... en, moest ik al iets van het uwe nemen, het zou zeer weinig zijn. „

„ Zoodat ik mag hoopen, oom, dat mijne nicht tienduizend kronen zal krijgen? „

„ Nu, ja, om u te voldoen, zij zal ze krijgen. „

„ Zeker, oom? „

„ Wanneer breek ik eene gedane belofte? „

Ik greep met ontroering zijne hand en riep :

„ O, oom lief, gij veinst soms ongevoelig te zijn, maar hoe mild en hoe goed is uw hart! Dank, dank! Geloof het, mijne nicht en ik zullen den Heer des hemels met vurigheid bidden, dat Hij uw dierbaar leven tot de uiterste grenzen van den ouderdom verlange; wij zullen pogen te raden wat..... „

Maar hij rukte zijne hand terug en viel bulderend uit :

„ Houd op, gij verveelt mij! Heeft die belachelijke comédie lang genoeg geduurd? Ik wil zoo niet doorgezaagd worden. Neem de gazet en lees ze mij voor. Laat hooren of de Parijzenaars nog altijd voortgaan met elkan-

der op te vreten..... Van Margriet, van testament en erfdeel geen woord meer, of ik trek mijne belofte in! »

Ik gehoorzaamde hem en begon de gazet te lezen, welke de bode dien morgen had gebracht. Mij ontstelde de vrees, dat hij zijn woord nog zou kunnen intrekken, en ik las met zekere haast om den tijd tot andere overwegingen niet te laten. Gelukkig bevatte de gazet een nieuws, dat mij het middel verschafte, om de aandacht mijns ooms geheel op de politiek gevestigd te houden.

De wetgevende vergadering van Frankrijk had tegen de zoogenaamde émigrés of gevluchte edellieden een decreet afgekondigd, waarbij de doodstraf en de verbeurdverklaring hunner goederen werd uitgesproken tegen al degenen, die niet voor den 1sten Januari 1792 in Frankrijk zouden teruggekeerd zijn.

Ik wist, dat Jan-oom zeer hevig tegen de edellieden in het algemeen was gebeten. Ofschoon ik integendeel een diep medelijden met het lot der Fransche vluchtelingen gevoelde, had ik vroeger gezwegen, wanneer mijn oom hun gedrag in bitsige woorden gispte en hunne vervolging door de wreede Jacobijnen goedkeurde. Nu echter bestreed ik met berekende voorzichtigheid en klimmende kracht zijne beschuldigingen tegen de émigrés. Ik beriep mij op de uitstekende diensten, door de leden der adellijke huizen aan Frankrijk bewezen, en herinnerde hoe zij, gedurende eeuwen, op de slagvelden van gansch Europa voor de grootheid en den roem huns vaderlands waren gevallen. En hoe ijselijk was nu hun lot! Bleven zij uitlandig, dan waren zij tot den dood veroordeeld; keerden zij terug in Frankrijk, dan leverden zij zich over aan de razernij van een misleid volk, dat hongerde naar hun bloed.

Jan-oom beschuldigde hen van hoovaardigheid, aanmatiging en volksverdrukking, en hield staande dat zij, door hunne losbandigheid en dwingelandij, de eenige oorzaak waren van de verschrikkelijke omwenteling, die Frankrijk tot een vulkaan had gemaakt en dreigde den armen

koning Lodewijk XVI en zelfs den troon te verslinden.

Met zekere behendigheid in mijne tegenwerpingen, gaf ik dezen woordenstrijd immer nieuw voedsel. Ik doorstond wel een onweder van spot- en scheldwoorden; maar het gelukte mij tevens, mijnen oom bezig te houden, totdat Margriet naar boven kwam om de tafel voor het middagmaal te dekken.

Zij zag mij met vragende oogen aan, maar ik durfde haar geen teeken geven; want mij dacht, dat Jan-oom mijne bewegingen afspiedde; en het kon gevaarlijk zijn, hem gelegenheid te verschaffen om op die besliste zaak terug te komen.

Het middagmaal liep rustiger af dan naar gewoonte; want, buiten eenige schertsende woorden tegen Margriet, toonde Jan-oom zich opgeruimd van gemoed, en ik meende te mogen denken, dat hij zelf blijde was, mij de goede belofte te hebben gedaan.

Zoodra hij met het hoofd tegen den rug van zijnen leunstoel was ingesluimerd, liep ik naar beneden.

„ Welnu, welnu, kozijn, „ vroeg mijne nicht, „ hebt gij de poging gewaagd? „

„ Ja, nicht, „ antwoordde ik, „ Jan-oom heeft toegestemd : gij krijgt tienduizend kronen. „

„ Met volle zekerheid? Ik kan het niet gelooven? Kom, kozijn, vertel mij wat hij u heeft gezegd. Indien gij u maar niet met eenige twijfelachtige woorden hebt laten paaien. „

„ Neen, nicht. Jan-oom betuigde mij dadelijk zijn inzicht, u in zijn testament op eene bijzondere wijze te beloonen. Ik deed hem begrijpen, dat hij u ten minste tienduizend kronen moest toekennen, en hij zeide met eigene woorden : „ Welnu, zij zal ze krijgen, de tienduizend kronen. „ Daar ik nog scheen te twijfelen, of zijn besluit wel onveranderlijk zou blijven, bevestigde hij het nogmaals, door mij te vragen, of hij wel ooit eene gedane belofte heeft verbroken. „

„ Neen, neen, dit heeft hij nooit! „ riep Margriet. „ Ha, ik zal rijk zijn! Gij, Felix, zult mij erkentelijk blijven, niet waar, wanneer ik uw huwelijk met Helena zal mogelijk gemaakt hebben? Maar, hoe edel en gevoelig ook, is uw hart toch niet tot dezelfde dankbaarheid als het mijne bekwaam. Gij hebt mij nu het doel mijns levens helpen bereiken. Dit is mij genoeg. Zoolang de goede God mij op aarde laat, moogt gij mij alles vragen; en al moest ik voor uw welzijn lang en bitter lijden, ik zou het gaarne doen. „

Zij drukte koortsig mijne hand en scheen uitgelaten van blijdschap.

Uren lang juichten wij te zamen; zij over de zekerheid, dat zij tienduizend kronen zou erven, ik over de zalige toekomst, die mij aanlachte; want nu verzekerde Margriet, dat zij onfeilbaar de toestemming van Jan-oom tot mijn huwelijk zou bekomen. Nooit had hij haar iets geweigerd; hoe zou hij nu eene gunstige uitspraak kunnen ontwijken, nu zij besloten was, ook het uiterste in te spannen om zijnen waarschijnlijksten wederstand te overwinnen?

Jan-oom leed weinig van zijnen zieken voet en scheen niet bijzonder ongeduldig. Heden zou zij hem van de zaak niet spreken; maar bleef hij zoo blijkbaar in eene goede luim, dan zou zij morgen, voor den middag, hare eerste poging beginnen.

Tot den laten avond omringden wij Jan-oom met berekende zorgen, en wij bespiedden in stilte de bewegingen zijns gemoeds. Alles bleef gunstig..... en toen Margriet Jan-oom goeden nacht had gewenscht en de kamer zou verlaten, om te bed te gaan, fluisterde zij nog aan mijn oor :

„ Morgen, Felix, morgen zult gij gelukkig zijn! „

XX

Ik luisterde stilzwijgend naar de uitvallen van Jan-oom tegen de émigrés, tegen den koning en tegen de Jacobijnen; want volgens hem had er niemand gelijk en was het woelzieke Parijs niets anders dan een krankzinnigenhuis, vol domme of verwoede gekken.

Nicht Margriet kwam naar boven. Door eenen blik vroeg zij mij, of de gelegenheid gunstig was; en toen ik in het verborgene bevestigend had geknikt, zeide zij luid :

„ Jan-oom, laat gij toe, dat Felix voor een half uur in den kelder ga? Hij zou den knecht moeten helpen, om den afgetrokken wijn in de bakken te schikken. Anders zal daar verwarring ontstaan. „

„ Mijnen wijn in de war brengen? „ gromde Jan-oom. „ Potstausend, dit zou ik willen zien. Ga, Felix, en zorg dat de knecht geen slecht werk doe. „

Ik begreep, dat dit niets anders was dan uitvindsel van mijne nicht, om met Jan-oom alleen te kunnen blijven. Zij ging dus de worsteling ten mijnen voordeele beginnen!

Ik daalde naar beneden. De kelder was gesloten en Nelis Sprinklaan nergens te zien.

Bij de tafel gezeten, luisterde ik op het gerucht, dat ik boven zou vernemen. In den eerste hoorde ik niets. Margriet en Jan-oom spraken dus zonder driftigheid of gramschap over mijn huwelijk met Helena? Die geruststellende gedachte deed mij glimlachen van blijde hoop : misschien

had Jan-oom onmiddellijk toegestemd;..... maar niet lang bleef deze zoete begoocheling mij streelen. Eensklaps brak Jan-oom in gramschap los; zijne woorden, welke ik niet kon verstaan, rolden als een verdoofde donder op het eerste verdiep, en daar tusschen rees nu en dan met evenveel grimmigheid de scherpe stem van Margriet.

Een harde strijd werd er boven mijn hoofd geleverd; ik beefde. Over mijn lot, over de redding of het ongeluk van Helena werd daar getwist. Hemel, wat zou het einde dier opperste worsteling zijn?

Wel gedurende een half uur duurde het gerucht boven mijn hoofd, en het groeide immer aan in kracht en vurigheid; ja, ik hoorde eindelijk hoe Jan-oom zoo geweldig op de tafel sloeg, dat het gansche huis er van daverde.

Alhoewel het hart mij onstuimig in den benauwden boezem klopte, had ik alle hoop niet verloren; ik wist bij ondervinding, dat men van Jan-oom niets gewichtigs kon bekomen, vooraleer hij zijne ware of geveinsde ontevredenheid geheel had uitgestort. Hoe woedend hij nu ook scheen, het einde kon evenwel nog gunstig zijn; des te meer geloofde ik zulks, dewijl ik sedert een oogenblik eene merkelijke verzwakking in de galmen der worsteling meende te bespeuren..... Ongetwijfeld had mijn oom nu toegestemd! Deze verblijvende overtuiging deed mij opspringen.....

Maar daar zag ik eensklaps nicht Margriet de trappen afkomen. Zij was bleek en tranen rolden haar over de wangen. Met teekens der diepste wanhoop liet zij zich op eenen stoel vallen en scheen te hijgen, als geheel buiten adem. Ik aanschouwde haar bevend van angst en vroeg :

“ Nicht, wat is er gebeurd? ”

“ Ach, Felix, ” zuchtte zij, “ geloof het, ik heb al gedaan wat ik kon, maar er is geene hoop meer! De gedachte, dat gij hem voor eene vrouw zoudt kunnen verlaten, maakt Jan-oom niet alleen woedend, maar pijnigt hem onzeglijk. Zoo heb ik hem nog nooit gezien. Hij, die

een hart schijnt te hebben als een steen, hij heeft geweend! Ik ben weggevlucht, met de vrees dat, zoo ik nog langer aanhield, hij eene beroerte zou krijgen. Verzaak uwen wensch, Felix, denk aan dit huwelijk niet meer, ten minste gedurende eenigen tijd; want indien wij nu bleven aandringen, zouden wij misschien den dood van Jan-oom verhaasten, en dit mag niet zijn, dit wil ik niet, dit wilt gij evenmin..... Daar! hoor hoe hij klinkt en op u roept! Laat hem niet wachten, wees toegevend, heb medelijden met den armen grijsaard! Later, allengs, zou ik pogen hem beter te stemmen..... »

Zonder een woord te spreken, beklom ik de trappen. Mijne beenen wankelden onder mij en ik voelde mij beven. Toen ik de deur der kamer had geopend, deed ik eenige stappen voorwaarts en bleef toen met gebogen hoofd voor Jan-oom staan als een beschuldigde, die zijn vonnis afwacht.

« Treed nader, Mijnheer, » zeide hij op bitteren, doch bedaarden toon, alhoewel zijne oogen van verholgenheid schenen te gloeien. « Zoo, zoo, dat is dus mijne belooning? Van in uwe wieg heb ik u bemind, u beschermd, over u gewaakt; en zoozeer had ik u lief, dat ik, om u verdriet te sparen, u van mij heb verwijderd gehouden, ofschoon ik snakte naar uwe tegenwoordigheid. Ik beschouwde mij als uw vader, en niets lag mij nog aan het hart, niets boezemde mij op aarde nog eenig belang in dan uw geluk..... »

« Oom, ach, goede oom, vergiffenis! » kreet ik met opgehevene handen.

« Zwijg! » riep hij. « Nutteloos dat gij spreekt: ik geloof u toch niet meer. Aan welke menschelijke betuigingen zal men nog geloof mogen hechten, wanneer gij, het kind mijns broeders, tot zulke valsheid uwe toevlucht neemt om mij te bedriegen? Gij veinst eene grenzenlooze verkleefdheid, gij zegt dat gij, vrij en ongehouden, met mij wilt blijven tot mijnen laatsten levenszucht; en terwijl gij

dus mijstreeften vleit, smeedt gij met Margriet eene spanning om mij de toestemming tot eene huwelijk te ontrukken. Gij wilt mij verlaten voor eene vrouw! Ha, ik voorzie wel, wat gij zult zeggen om uwe ondankbaarheid te verbloemen. Helena Bokstal is een goed meisje; zij zal mij ook liefhebben en u helpen tot mijne verpleging? Domheden altemaal! Gij weet niet wat het huwelijk is. Niemand kan twee heeren dienen, en de oude afgesloofde zageman zou welhaast geheel vergeten worden voor de zoete of beheerschende echtgenoot. In alle geval, ik wil geene vrouw tusschen u en mij. Gij kunt trouwen, ik heb het recht niet, u dit te beletten. »

Ik poogde weder te spreken; maar hij onderbrak mij onmiddellijk.

« Integendeel, ik zal u een duizendtal kronen als laatste bewijs mijner liefde geven, » ging hij voort, « maar er blijve, van heden af, niets gemeens meer tusschen ons. Aarzel niet, Felix, vermits uw hart zijne keus heeft gedaan. Lever onbekommerd mij over aan de handen van baatzuchtige lieden; ik zal toch niet lang meer leven, ik gevoel het wel. Die dolksteek was er niet noodig. Ik heb veel gezondigd : ik zal sterven, zonder dat eene vriendenhand, zonder dat het kind mijns broeders daar weze, om mij de oogen te sluiten. Eilaas, dit zal mijne straf zijn! »

En de tranen sprongen hem uit de oogen.

Ik kon mijnen angst en mijne ontsteltenis niet meer bedwingen. Op de knieën mij voor hem nederwerpende, riep ik uit :

« Oom, oom lief, hoor mij aan! Ik zal niet trouwen, ik wil niet trouwen! Veeleer dan uw leven te verkorten, wil ik ongelukkig zijn..... »

Maar die laatste, onvoorzichtige woorden troffen hem pijnlijk : want hij stiet mij terug en bulderde, dat hij mij wel begreep, dat hij niets meer wilde hooren, en ik moest weggaan, indien ik hem niet eenen bloedslag op het lijf wilde halen.

Ik deed eenige stappen om mij te verwijderen, doch liet mij, wat verder, in eenen zetel nedervallen, legde de handen voor de oogen en begon overvloedig te weenen en luide te snikken.

Eenigen tijd lang bleef ik dus in de diepste bedruktheid bedolven, zonder dat Jan-oom een woord sprak of zijne tegenwoordigheid door het minste gerucht verried. Eensklaps verschrikte mij deze akelige stilte en ik meende op te staan, om mij te verzekeren, dat er niets ergs met hem was gebeurd; maar daar zeide hij op zoeten toon tot mij :

“ Felix, mijn jongen, laat ons eens redelijk samen spreken. Voor alle zonden is er vergiffenis. Kom hier; zet u daar bij de tafel. Gij zijt geen kind meer, en ik nog minder. Waarom zou de bekentenis der waarheid ons afschrikken? Wij blijven daarna toch immer vrij, te doen wat wij willen, niet waar? Welaan, wees oprecht met mij. Bemint gij Helena Bokstal zeer? ”

“ Ik durf niet liegen, oom, ” antwoordde ik aarzelende.

“ En wenscht gij inderdaad zoo vurig met haar te trouwen? ”

“ Ik wenschte het zeer vurig, oom, niet alleen uit liefde, maar veel meer nog uit medelijden met Helena en hare ouders; en, ik bid u, oom, laat mij u deze beweegreden uitleggen. ”

Ik begon hem van den laster en de vervolgingen der dorpelingen tegen Helena te spreken, en meende hem te bewijzen, dat die ongelukkige omstandigheden mij geen ander middel dan het huwelijk hadden gelaten, om de eer en de welvaart der Bokstals te redden; maar hij onderbrak mij na mijne eerste woorden.

“ Dat alles weet ik, ” zeide hij. “ Uw doortrapte advocaat Margriet heeft mij daarover meer gezegd dan gij mij nu zoudt kunnen zeggen; ik ken die gansche geschiedenis met al hare bijzonderheden. Wat ik van u onbewimpeld en stellig wil vernemen, is, of gij nu nog wenscht te trouwen, nu gij

weet, dat dit huwelijk mijn leven kan verkorten en het in alle geval zou vergiftigen. »

« Oom lief, » antwoordde ik, « indien ik had kunnen vermoeden, dat mijne vraag u zoo diep moest bedroeven, nooit had ik aan dit huwelijk durven noch willen denken. Geloof mij, ik ben bereid aan uwe rust, aan den vrede uwer oude dagen alles, alles op te offeren. Ja, ik bemijn Helena Bokstal, en het akelig lot, dat haar bedreigt, boezemt mij de diepste deernis is; maar vergeten wat ik den broeder mijns vaders, wat ik den weldoener mijner kindsheid en mijner jeugd verschuldigd ben, dat nimmer! »

« Alzoo, gij verzaakt dit huwelijk? »

« Ja, oom. »

« Zonder verdriet? »

« Neen, oom, niet zonder smart. »

« En zult gij het gevoel, dat mij vijandig is, die liefde, in uwen boezem versmachten? »

« Ach, oom, » riep ik met nieuwe tranen in de oogen, « waarom mij te dwingen, u te bedriegen? Is een mensch dan tot zooverre meester over zijn hart, dat hij een ingeworteld gevoel er uit kan rukken volgens zijnen wensch? »

« Wat wilt gij zeggen? » gromde Jan-oom met mis-trouwen.

« Ik zal met u blijven, oom, ongebonden en vrij, zoolang dit tot uw geluk kan bijdragen; maar u beloven, dat ik Helena zal vergeten? Het ware niet oprecht. »

« Het zij zoo; maar stemt gij toe, voortaan Helena Bokstal niet meer te spreken, noch te zien? Gij aarzelt?..... Wat gij na mijnen dood kunt doen, daar bemoei ik mij niet mede en bekreun mij er niet om; maar totdat ik het hoofd beslissend nederleg, wil ik geene vrouw tusschen u en mij. Gij moet het weten; ik dwing u niet. Kies in volle vrijheid : haar of mij! Dit is mijn laatste woord. »

Ik deed een groot geweld op mij zelve en antwoordde met verkropte stem :

« Oom, mijne keus kan niet twijfelachtig zijn; ik zal

mijnen plicht jegens u vervullen; maar die opoffering is mij wel pijnlijk. — Ach, mijn hart scheurt bijna!..... Helena nimmermeer zien, noch spreken? Haar ontvluchten? Haar zonder hulp overleveren aan haar bitter lot? Zie, oom lief, hoe dit wreede vonnis mij tranen ontrukkt..... en

Op de knieën mij voor hem nederwerpende. (Bladz. 254)

evenwel, ik zal het deemoedig aanvaarden en het met vasten wil eerbiedigen. Eene genade smeek ik slechts van uwe goedheid af : laat mij toe eenen enkelen brief aan Helena te schrijven, om haar mijn besluit te melden en mijn onbegrijpelijk gedrag ten haren opzichte te rechtvaardigen. „

„ Het is wel, doe dat, Felix, „ antwoordde hij, „ maar geene zwakheid, geene omwegen, hoort gij?..... Vermits gij nu toch zoo oprecht met mij zijt, is het waar, dat Mar-

griet u tot dit huwelijk heeft aangedreven en gij er anders niet zoudt aan gedacht hebben?..... Gij schudt het hoofd? Zij heeft zelve het mij bekend. »

« Uit edelmoedigheid, oom, om mij bij u te verontschuldigen, » murmelde ik.

« En gij hebt u in dien strik laten vangen! Blind of onnoozel moest gij zijn, om niet te zien, dat zij het slechts deed om recht op uwe krachtdadige voorspraak bij mij te bekomen. Natuurlijk, de eene dienst is de andere waard. Ha, het is een groot geluk voor haar en voor u, dat gij met goeden wil dit huwelijk verzaakt; want had het zich moeten verwezenlijken, ik zou mij onmeedoogend op u beiden hebben gewroken. »

Ik had het hoofd op de borst laten vallen. Eene plotse-linge overweging hield mij verslonden en deed mij beven.

« Betreurt gij nu reeds uwe belofte? Waaraan denkt gij zoo eensklaps? » morde Jan-oom.

« Wat ik doe, is onmenschelijk! » klaagde ik. « Over mijn eigen geluk mag ik vrij beschikken; maar mijn besluit veroordeelt meester Bokstal en zijn huisgezin tot ellende en vernedering. Ik ben de oorzaak van hun lijden, en ik zou geene wroeging gevoelen, terwijl ik hen zonder hulp overlever aan hun lot? Daaraan denk ik met afgrijzen, oom. »

« Bah, is het anders niet, Felix? Ik heb er meer en dieper aan gedacht dan gij. Nog eens, voor het laatste, antwoord mij : gij zult alles doen om Helena niet meer te zien? Na uwen eenigen brief haar niet meer schrijven? Mij nimmer van haar spreken? Is dit verbond tusschen ons gesloten? Geef mij dan daarop de hand. »

Alhoewel aarzelende, legde ik mijne hand in de zijne.

« Welaan, » zeide hij, « ik zelf zal meester Bokstal en zijn huisgezin ter hulp komen, om u voor uwe goedwilligheid te beloonen. »

« Gij kunt het niet, » mompelde ik treurig. « Geld zullen

zij van niemand, en veel minder nog van mijnen oom dan van anderen, aanvaarden. »

« Ik begrijp het, Felix; maar wie spreekt u van geld? »

« Het is gelijk, oom, zij zullen alle hulp van ons weigeren. Het zijn, wat de eer en de betamelijkheid betreft, teergevoelige lieden; en nu de dorpelingen hen lasteren, zullen zij niet toelaten..... »

« Kom, kom, ik heb hunne toestemming niet nodig. Gij, Felix, gaat straks naar M. Neefs, den voorzitter van het armbestuur, en verzoekt hem, mij zoo haast mogelijk te komen bezoeken. »

« Het armbestuur? » kreet ik met verontwaardiging. « Oom, is het mogelijk? Gij wilt meester Bokstal doen helpen door het armbestuur! »

« Daar rijst gij in de hoogte als kokende melk, » schertste hij. « Wacht totdat gij weet, wat mijn inzicht is, dwaaskop! Ik wilde het voor iedereen verborgen houden; maar aan u alleen zal ik het zeggen, op voorwaarde dat gij er over zwijgt, zelfs met Margriet. Hoeveel leerlingen heeft meester Bokstal nog op zijne school? »

« Misschien vijf en twintig, » was mijn antwoord.

« En hoeveel waren er, toen gij, na de genezing zijner oogen, de school verliet? »

« Iets meer den veertig. »

« Welnu, M. Neefs, toen hij mij laatst om onderstand voor de noodlijdenden kwam vragen, heeft zelf mij geklaagd, dat in het dorp en in de gehuchten meer dan vijftig arme kinderen zonder onderwijs loopen. Wel wenschen hunne ouders, dat zij mogen leeren; maar de armenkas is zonder middelen om het schoolgeld te betalen. Indien ik nu ruimschoots geld geef tot dit einde, op de eenige en geheime voorwaarde dat men deze kinderen bij meester Bokstal ter school zende? Dan zou hij zeventig leerlingen hebben, zonder te weten, wie hem die bron van welstand heeft bezorgd. Begrijpt gij, Felix? »

Ik vatte zijne hand, en zoodanig was ik door zijnen edel-

moedigen vond ontroerd, dat ik ze aan mijne lippen wilde brengen, terwijl ik woorden van dank murmelde; maar hij gebaarde zich, alsof mijne uitstorting hem verstoorde.

“ Schei uit met die kinderachtigheid! ” riep hij. “ Gij gelooft misschien dat ik mij een oogenblik door uw zinneloos gedrag liet ontroeren, voortaan fleemerij en gejack zal aanhooren? Neen, rommeledommel, ik zal mij stijf houden, niet minder noch meer dan te voren..... Ik heb niet gedaan. Deze veertig of vijftig nieuwe leerlingen zullen meester Bokstal nogal een fraai inkomen opbrengen; maar ik zal het daarbij niet laten. Margriet heeft mij gezegd, dat Helena, die kleermaakster is, meest al hare klanten heeft verloren. Ik zal haar werk bezorgen. Gij kijkt mij zoo verwonderd aan? Niet waar, het schijnt u onbegrijpelijk, dat ik, die een man ben, — en welk een man! — werk zou kunnen verschaffen aan eene vrouwenkleermaakster; maar mijn jongen, oordeel daarbij, hoe verre mijne geneenheid tot u gaat; zij maakt mij spitsvindig. Binnen eenige maanden doen de kinderen hunne eerste communie; ik heb in het hoofd gekregen, al de arme meisjes op mijne kosten te kleeden, en ik wil dat ze, op den plechtigen dag, er ditmaal uitzien als een kleine hoop juffertjes. Kunt gij raden, Felix, wie al die kleederen zal maken, tegen een goed en onbetwist loon? ”

“ Oom lief, uwe goedhartigheid is eindeloos! ” riep ik. “ Helena noch haar vader zullen misschien hunnen geheimen weldoener kennen; maar ik toch zal hem zegenen en God bidden, dat Hij hem loone..... ”

“ Gaat gij weder beginnen? Indien gij wat veel zaagt, doe ik niets..... Morgen, Felix, zult gij tot den pastoor gaan en hem in mijnen naam verzoeken, bij gelegenheid eens ten mijnent te willen komen. Met hem zal ik mij aangaande deze zaak verstaan. Zijt gij nu over mij tevreden? ”

Ik begon alweder zijne edelmoedigheid te prijzen en mijne erkentenis uit te drukken.

„ Genoeg! Gij zingt altijd hetzelfde vervelend liedje, - viel hij in. „ Ik wil er geen woord meer van hooren. Één ding zal ik u herhalen : blijft gij niet getrouw aan het verbond, dat wij te zamen hebben gesloten, dan trek ik mijne hulp in en ik laat meester Bokstal en zijne dochter zich redden, zooals zij kunnen. Dit is eens en voor immer wel begrepen, niet waar? Ga nu naar beneden en zeg Margriet, dat zij hier kome. Ik meende mijn inzicht voor haar verborgen te houden; maar ik overweeg, dat de arglistige kwezel het geheim welhaast zou verrassen. Het is nog beter, dat ik zelf er haar van spreke. „

Ik gehoorzaamde hem en verliet de kamer.

XXI

Hoe had ik dien ganschen dag getreurd en van angst gesidderd! Hoe had de plotselinge vernietiging van den zoeten droom mijn hart vermorseld! Maar er was niets aan te doen. Ik moest gedwee het hoofd bukken onder den dwang van het wreede lot, dat mij van Helena scheidde..... Voor hoe lang? Voor altoos misschien!

Nu moest ik aan Helena schrijven, om haar de volstreckte weigering van mijnen oom te melden en haar te doen begrijpen, dat, indien ik voortaan alle betrekking met haar en hare ouders zou ontwijken, mijne handelwijs het gevolg eener opgedwongene noodzakelijkheid was.

Gedurende een gedeelte van den nacht arbeidde ik aan eenen brief voor Helena. Wel twintigmaal scheurde ik mijn papier en begon opnieuw; maar, hoe ik ook met het zweet der inspanning op het voorhoofd ijverde, om iets doelmatigs en betamelijks opgesteld te krijgen, ik kon er niet ingelukken. Telkens verliep mijn brief tot vurige ontboezemingen van liefde, welke ik het recht noch het inzicht had, haar toe te richten. Poogde ik integendeel mijne taal te matigen, dan was mijn brief zoo koel en zoo alledaagsch van toon, dat hij er valsch en misschien nog onbetamelijker door werd.

Na eenige uren van slapeloze rust, ging ik zeer vroeg beneden en klaagde Margriet mijne verlegenheid. Zij begreep, zeide zij, dat het mij moeilijk was, in dien toe-

stand der zaken, rechtstreeks aan Helena te schrijven; maar ik kon mij met meer vrijheid tot moeder Bokstal wenden, aangezien ik haar mijne liefde voor Helena had geopenbaard en aan haar alleen beloofd had, de toestemming mijns ooms tot mijn huwelijk te vragen. Ik moest den brief nu met haast opstellen. Margriet zou zelve, voor den middag, hem bezorgen en deze gelegenheid te baat nemen, om met Helena te spreken.

Ik volgde haren raad en schreef aan moeder Bokstal.

In den morgen ging Margriet naar Blekhout met mijnen brief.

Het sloeg middag op de torenklok, toen ik haar hoorde terugkomen. Hoe innig ik wenschte, onmiddellijk te vernemen, of zij Helena had gezien, toch durfde ik niet beneden gaan; want ik was bezig, volgens de opgaven en onder de oogen van Jan-oom, eene rekening van pachten, huurgelden en uitgaven op te stellen.

Toen mijne nicht in de kamer kwam, om de tafel op te dienen, begreep ik aan hare geheime teekens, dat zij met Helena had gesproken; dit vuurde nog mijne nieuwsgierigheid aan. Ook zoodra Jan-oom was ingesluimerd, spoedde ik mij naar beneden.

“Margriet, Margriet, hebt gij Helena gezien?” vroeg ik.

“Ja, kozijn, gezien en gesproken.”

“Alleen?”

“Alleen, en wel gedurende meer dan een uur.”

“Had vrouw Bokstal haar gemeld, dat ik de toestemming mijns ooms ging vragen?”

“Natuurlijk, kozijn. Maar laat mij u mijn wedervaren gansch vertellen. Ik heb uwen brief aan vrouw Bokstal overhandigd, in tegenwoordigheid van haren man; Helena was boven op het verdiep. Meester Bokstal heeft uwen brief luidop gelezen. Hij schudde slechts treurig het hoofd en zeide, dat hij aan de weigering van M. Roobeek geen oogenblik had getwijfeld. Helena's moeder begon integendeel te weenen. Uit hare klachten kon ik verstaan, dat zij

uw huwelijk als het eenig middel had aangezien om hare dochter te redden, niet slechts van laster en stoffelijk verlies, maar van ziekte, van verkwijning. »

« O mijn God! arme Helena! » zuchtte ik.

« Nu, zwijg, zoo erg is het niet. Ik heb toen gevraagd, Helena alleen te mogen spreken, voor reden doende gelden, dat zij dus met meer vrijheid haar hart voor mij zou kunnen uitstorten en het mij gemakkelijker zou zijn, haar te troosten en moed te geven. Moeder Bokstal had hare dochter uw inzicht aangekondigd. Hoe pijnlijk zou nu, na de blijde hoop, de bittere onttoovering haar treffen!..... Ik ging naar boven en vond Helena alleen aan het werk. Zoo haast zij mij zag, sprong zij juichend op en kwam met opene armen tot mij geloopt. « Ha, Margriet, » riep zij, « gij brengt goed nieuws: ik word zijne bruid! » Maar mijn treurig hoofdschudden deed haar voorgevoelen, dat zij zich bedroog en ik integendeel haar eene slechte tijding bracht. Zoo voorzichtig mogelijk begon ik haar den ontmoedigenden uitslag onzer poging mede te deelen; maar nauwelijks kon zij verstaan hebben, dat Jan-oom zich tegen dit huwelijk had verklaard, of zij liet zich op eenen stoel vallen en begon overvloedig te weenen. Lang vloeiden hare tranen in stilte en bleef zij doof voor mijne vertroosting. Eindelijk scheen zij wat rustiger te worden en antwoordde op mijne vragen. Zij zeide, dat zij ongelijk had gehad, zich door eene ijdele hoop te laten verleiden. Zij zal verduidelijk en gelaten zich onderwerpen aan haar lot; maar, kan zij uwe bruid niet worden, dan zal zij nimmer trouwen, en geen ander man zal ooit plaats vinden in een hart, dat het aandenken uwer goedheid en uwer edelmoedige genegenheid wil bewaren tot zijnen laatsten klop..... Zij gaat Visseghem verlaten; overmorgen vertrekt zij met hare moeder naar Gent, om daar een post van onderwijzeres te zoeken..... »

Ik viel mijne nicht in de rede door smartelijke klachten. Helena zou, overmorgen reeds, in eene verre stad eene

nieuwe broodwinning zoeken? En, gelukte zij in deze poging, zou ik haar nog wel ooit wederzien? „

„ Maar, nicht, „ zeide ik, „ nu Jan-oom hare ouders en haar zelve zal ter hulp komen, behoeft Helena haar geboortedorp niet te verlaten. „

„ Dit mocht ik haar immers niet zeggen, kozijn! En daarenboven, het is beter dat Helena voor eenigen tijd elders gaat wonen. Blijft zij te Visseghem, waar haar geest geene rust kan vinden, dan zal zij zeker gevaarlijk ziek worden; reeds nu ziet zij er reeds zeer bleek en vermagerd uit. „

Ik schudde bedrukt en twijfelende het hoofd.

„ Kom, Felix, wees man en blijf moedig. Wat geven eenige maanden, een paar jaren misschien, wanneer gij der trouw van Helena zeker zijt? Nu is Jan-oom op dit punt ongenaakbaar, en wij moeten er over zwijgen; maar ik ken hem: zoo weerbarstig zal hij niet blijven, en ik zal niet verzuimen, de gunstige oogenblikken af te spieden, om hem allengs aan het denkbeeld van uw huwelijk te gewennen. Hebt gij intusschen slechts wat geduld; de star des geluks kan voor u onverwachts oprijzen, en veel eer misschien dan gij het zoudt durven hopen. „

Op deze wijze ging Margriet voort in hare pogingen, om mijnen moed op te beuren en mij te troosten. Ik geloofde aan hare voorzeggingen niet. Neen, Jan-oom zou nimmer in mijn huwelijk toestemmen; daarvan was ik overtuigd.

Alhoewel ik het niet bekende, bleef ik diep wanhopig, en mij zweefde onophoudelijk het beeld der bleeke, kwijnende Helena voor den geest.

Gedurende eene gansche week liep ik als een verloren mensch met het hoofd naar den grond. Mijn toestand was akelig. Zoolang Jan-oom leefde, was alle hoop mij ontzegd..... Zijn dood alleen kon mij gelukkig maken. Zijn dood, o hemel! — en, hadde men mijn leven gevraagd, om het zijne te verlengen, ik zou het met vreugde gegeven hebben! En niettemin, wat geweld ik ook op mij zelven

deed, om de bewegingen mijns gemoeds te onderdrukken, niet zelden rees uit de diepte mijner vertwijfeling de gedachte aan den dood van Jan-oom als de baak mijner verlossing op. Die monsterachtige gepeinzen, alhoewel zij ondanks mijnen wil ontstonden, verschrikten mij diep en boezemden mij afschuw van mij zelven in..... En ach, de akelige worsteling tusschen het plichtgevoel en de onweersaanbare opwellingen mijner liefde voor Helena — tusschen mijn treurig hart en mijn ontsteld geweten — martelden mij zoo ijselijk !

Jan-oom doorgrondde ongetwijfeld de reden mijner onverstoorbare treurigheid ; maar, verweet hij mij nu en dan, dat ik mijne belofte niet geheel naleefde, hij deed het slechts met zachtheid en aanvaardde zonder tegenspraak mijne verontschuldigen. Zijne goedheid en de overtuiging, dat mijne houding hem uitermate bedroefde, deden mij alle mogelijke moeite aanwenden, om door het toonen van eenige opgeruimdheid des gemoeds hem te kunnen verblijden.

Wat mij eensklaps daarin boven verwachting liet gelukken, was de tijding, door Margriet mij gebracht, dat Helena geene plaats te Gent had gevonden, en nu, dank zij de verborgene hulp van Jan-oom, er niet meer aan dacht Visseghem te verlaten. Veertig arme kinderen waren het getal van haars vaders leerlingen komen vermeerderen. De pastoor had haar reeds een gedeelte der kleederen voor de arme meisjes te maken gegeven. Dienvolgens waren de bestaanmiddelen van meester Bokstal en zijn huisgezin voor langen tijd verzekerd. Een ander nieuws verblijdde mij misschien nog meer. M. Neefs, de voorzitter van het arm-bestuur, was op verzoek van Jan-oom naar den baljuw gegaan, om over het gedrag van Geeraard Vlierings jegens de Bokstals te klagen. De baljuw had Geeraard en zijnen vader doen komen en den eerste met aanzienlijke boeten en den laatste met gevangenschap bedreigd, indien de jonge molenaar nog een enkel lasterlijk woord tegen

Helena of hare ouders durfde uitbrengen. Geeraard had niet alleenlijk beloofd, voortaan de Bokstals met vrede te laten, maar tevens door zich zelven en door zijne vrienden het kwaad te herstellen, hun in een oogenblik van spijt en vervoerdheid aangedaan.

De zekerheid, dat Helena nu ten minste niet met stoffelijken nood zou te worstelen hebben en niet zou gedwongen worden, in eene verre stad haar bestaan te zoeken, leende mij gemoedskracht genoeg om mijne treurigheid te verbergen en, ook naar den schijn, aan mijne belofte jegens Jan-oom getrouw te blijven.

Zoo gingen de wintermaanden voorbij.

Gedurende de eerste schoone dagen der maand Maart was de zieke voet van Jan-oom genezen, dit is te zeggen dat hij er geene pijn meer aan gevoelde; maar het kniegewricht van het rechterbeen was verstijfd, zoodat hij wel zonder hulp kon staande blijven, maar om te gaan eene kruk moest gebruiken.

Ik vergezelde hem bijna dagelijks ter wandeling, en wij gingen somtijds tot op een half uur afstands in de velden; maar — zonder dat een onzer daarover zijn inzicht liet blijken — naar den kant van Blekhout richtten wij nooit onze stappen.

Eensklaps werd de rust in het stille Visseghem door den doortocht van twee regimenten Oostenrijksche soldaten gestoord. Een bataljon bleef in onze gemeente en werd bij de inwoners geherbergd. Wij kregen twee officieren met hunne dienaars.

Deze soldaten noemden zich Croaten of Pandoers, en de meesten kenden zelfs geen Duitsch. Zij meenden gewis, dat zij zich reeds in een vijandig land bevonden; want zij waren zeer ruw en barsch, en aarzelden niet de arme dorpeelingen, die hun niet verstaan konden, met het plat van hunnen sabel te doen begrijpen, wat zij verlangden te hebben.

Gelukkig sprak een der officieren, die ten onzent geher-

bergd waren, tamelijk goed Fransch, en hij was voor het overige onze taalman bij zijne gezellen. Anders hadde er licht een ongeluk kunnen gebeuren; want Jan-oom, die zijne harde wijze van spreken niet kon laten, bulderde somwijlen tegen deze officieren en bezigde daarbij Duitsche scheldwoorden, waarvan hij waarschijnlijk zelf de betekenis niet kende.

Dewijl ik den officier, die Fransch sprak, op voorhand had verwittigd, dat onze oom zich zonder inzicht dus uitdrukte en hij er geene acht mocht op slaan; maar nog meer omdat Margriet hun dagelijks twee of drie uitgekozene maaltijden voordiende, en ik onophoudelijk den sleutel van den kelder in de hand had, om de fijnste wijnen op te halen, werden deze officieren en hunne dienaars zoodanig onze vrienden, dat zij voor ons door een vuur zouden geloopt hebben.

Op dezelfde wijs, zeide men, krielden al de dorpen, langs onze grenzen en ook dieper landwaarts in, van soldaten.

De wetgevende kamer van Frankrijk hergalmde van ophitsingen tot den oorlog. Vele aanleiders der omwenteling, de gematigdste zelve, gevoelden dat een buitenslandsche krijg het eenige middel was om Parijs voor gruwelijke bloedstortingen te behoeden, en dagbladen en volksredenaars verborgen niet, dat de Oostenrijksche Nederlanden de brug moesten zijn, waar langs de Fransche legers het Noorden van Europa zouden overstroomden. Wel verklaarde koning Lodewijk XVI zich tegen den oorlog; maar hoe lang zou de zwakke vorst den aandrang van het woelziek en roemzuchtig volk kunnen wederstaan?

De keizer van Oostenrijk, reeds lang tot zulke voorvallen bereid, had nu een machtig leger afgezonden, om onze grenzen te bewaken en desnoods eenen vijandelijken aanval der Franschen terug te slaan.

XXII

Omtrent tien dagen lagen de Pandoers te Visseghem, toen er, gedurende den nacht, boven onze gemeente een onweder losbrak, met sneeuw en hagel, wind en donder, zooals men er naar menschengeluegen geen dergelijk had gezien. Evenwel, buiten het afwerpen van eenige schoorsteenen, had men geene ongelukken te betreuren; maar op een goed kwart uurs van de kerk, voorbij het gehucht Blekhout, had de bliksem eenen eeuwenouden eik getroffen, hem al zijne schors afgerukt, hem gekloven tot den wortel, en in den grond eenen put geslagen, wel eene menschenlengte diep. Al de dorpelingen en zelfs vele soldaten waren er opvolgend naar toe geloopen, om dit ontzaglijk uitwerksel van het hemelvuur te beschouwen.

Jan-oom had ook wel gaarne gaan zien, maar het weder bleef tot het einde der week ongunstig. Toen echter rees de morgenzon op eenen blauwen hemel in de hoogte, en Jan-oom gebod mij, hem naar den getroffen eik te volgen.

Ik deed hem aarzelende opmerken, dat hij den weg naar Blekhout insloeg, maar hij antwoordde mij lachende :

« Kom, kom, wat kinderachtigheid! Er is geen middel om langs eenen anderen weg bij den grooten eik te geraken. Zijt gij vervaard van uwe zwakheid, sluit de oogen of keer het hoofd af, dan ziet gij zeker niets. »

Wij stapten inderdaad nevens de woning van meester Bokstal. Hoe mij het hart ook klopte en hoe ik te worstelen

had, om mijnen blik afgewend te houden, ik volgde den raad van Jan-oom, en geraakte de school voorbij zonder iemand van het huisgezin der Bokstals te hebben gezien.

Wij bereikten den getroffen boom. Na het uitwissel van het onweder te hebben onderzocht en besproken, bleven wij nog, met de oogen op het ontzaglijke natuurverschijnsel, tegen den kant van den weg eenigen tijd uitrusten; want Jan-oom, hoe moedig ook, kon met zijne kruk slechts moeilijk gaan.

Hij stond eindelijk op, en wij sloegen weder de baan naar Blekhout in.

Toen wij dit gehucht zouden bereiken, hoorden wij eensklaps een groot geraas achter ons, en wij zagen vier of vijf Pandoers, tierend en met bloote sabels, uit een boerenhuis komen. Zij sleurden eenen man voort, met vuistslagen en stampen; maar wat de ongelukkige had misdreven of wat zij met hem voornemens waren, dit konden wij uit hunne ons onbekende taal niet verstaan.

Reeds bij het eerste gezicht dezer barsche handelwijs wilde Jan-oom tegen de soldaten inloopen; maar op mijne smeeking hield hij zich stil en verhaastte zelfs zijnen stap, om zich niet door de gramschap te laten vervoeren.

Toen de soldaten met den armen man ons zouden voorbijgaan, waren wij geen half boogshot meer van de school verwijderd.

Daar poogde de verschrikte boer weerstand te bieden en uit de handen zijner vervolgers te ontsnappen; maar de Pandoers, zichtbaar door den drank verhit, sloegen hem wreedelijk met hunne sabels.

Ik gevoelde, hoe Jan-oom van verontwaardiging sidderde, want ik had mijnen arm in den zijne gestoken om desnoods hem te kunnen wederhouden; maar hij rukte zich los en schreeuwde met gramschap:

« Hemel, het is Frans De Vilder, de braafste man der gemeente! Schurken, dronkaards, laat los. Donnerwetter, gij domme kerels, meent gij dan, dat gij met slaven te doen

hebt? Was ik niet half lam, ik brak u met mijne kruk den hals, laffe kaarsenvreters! Laat los, potstausend-element! ~

De soldaten, door zijnen vermetelen uitval verrast en gekwetst, keerden het hoofd naar ons en dreigden ons bulderend met hunne sabels.

Jan-oom herhaalde zijne uitdagingen; maar toen hij insgelijks het woord *Schweinigels* uitsprak, kende de woede der Pandoers geene palen meer.

Een hield den boer vast; twee grepen mij bij de armen en rukten mij eenige stappen voort. De vierde, een kerel als een reus, wilde Jan-oom insgelijks aanvatten; maar de moedige grijsaard sloeg den soldaat zoo geweldig met zijne kruk op het hoofd, dat hij scheen te zullen nederstorten. Even ras sprong echter de uitzinnige Pandoer op Jan-oom, wierp hem achterover ten gronde en hief de sabel in de hoogte, om hem door eenen enkelen slag het hoofd te klieven. Ik bemerkte het levensgevaar, waarin mijn oom verkeerde. Geene vijf stappen stond ik van hem; maar, ach, eenen snijdenden angstkreet slaken, was alles wat ik kon doen; mijne geleiders hielden mij de armen zoo vast, dat het mij, ondanks mijne wanhopige pogingen, onmogelijk was, mij te verroeren. Eilaas, mijn arme oom ging den doodslag ontvangen!.....

Eensklaps zag ik eene vrouw vooruitspringen, den soldaat in hare armen sluiten en hem van mijnen oom wegtrekken.

O, mijn God, het was Helena! Zou zij hare vermetelheid niet insgelijks met den dood betalen?

Neen! Zij sprak de soldaten toe in zoo zuiver Duitsch, dat dezen een oogenblik haar verwonderd aanstaarden en met eene soort van eerbied naar hare woorden luisterden. Evenwel poogden zij haar te doen begrijpen, dat de oude man, die nog ten gronde lag, hen bloedig had beleedigd en zij met recht hem wilden dooden.

Deze uitlegging, hoe kort ook, had lang genoeg geduurd om toe te laten, dat vele inwoners van het gehucht kwamen

toegeloopt, en ook eenige soldaten, waartusschen een paar mindere oversten, waren uit de huizen op straat getreden. Toen deze lieden bemerkten, dat hunne kameraden te veel hadden gedronken, grepen zij hen bij de armen en leidden hen met vriendelijke woorden en tevens met geweld van daar weg.

Zoo werd ik vrij en liep tot mijnen oom. Helena poogde hem op te richten; maar hij scheen half bezwijmd en als gevoelloos. Zoo dreigend en van zoo nabij had hij den dood hem zien aangrijpen! Ook het hart van den moedigsten man krimpt weg in zulk een vervaarlijk oogenblik.

Nog een paar bureu en meester Bokstal kwamen ons ter hulp. Wij leidden Jan-oom naar het schoolhuis en lieten hem zachtjes in eenen zetel nederzakken. Hij was zeer bleek, schouwde ons met dwalende oogen aan en sprak geen woord. Allen vreesden wij, dat zijne overmatige ontsteltenis noodlottige gevolgen kon hebben.

Helena toonde voor hem de teederste bezorgdheid; zij drukte zijne handen, murmelde liefdevolle vertroosting en aan zijn oor, en toen zij bemerkte, dat hij de lippen verroerde, als gevoelde hij dorst, liep zij naar de keuken en kwam even ras terug met een glas frisch water, dat zij hem aan de lippen hield.

Niet tegenstaande de verschriktheid, die mij deed huiveren, drong er eene blijde hoop in mijnen boezem. Helena had Jan-oom van eenen zekeren dood gered. Indien nu zijn dierbaar leven gespaard bleef, zou hij haar dan niet met vreugde tot zijne dochter aanvaarden? Uit dit schromelijk voorval kon dus ons aller geluk ontstaan.

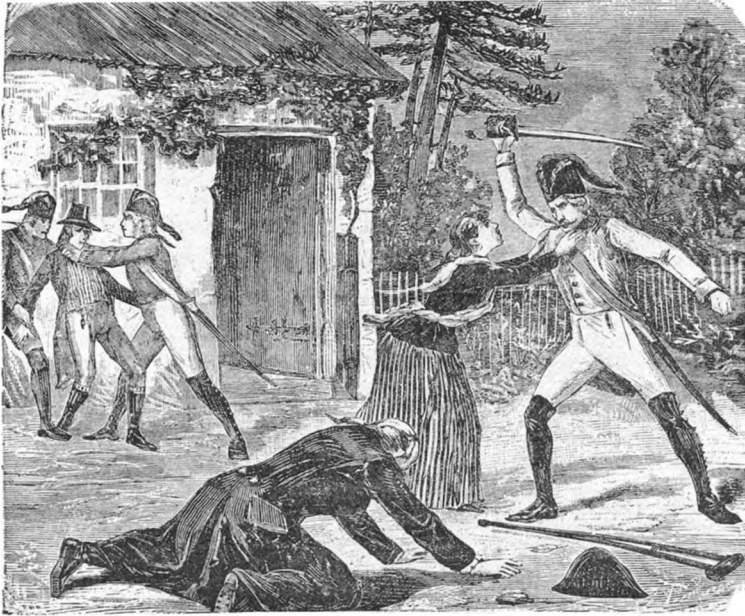
Jan-oom had met gretigheid gedronken en scheen geheel tot zich zelve te komen.

„ Wilde *Schweinhund*, „ gromde hij. „ Ha, donnerwetter, ik zal u..... „

„ Blijf bedaard, goede heer Roobeek, „ zeide hem Helena, terwijl zij streelend hem haren arm om den hals legde.

„ I we ontsteltenis gaat over. God zij geloofd, het zal niets zijn! „

Toen eerst aanschouwde Jan-oom het liefderijke meisje met zonderlinge aandacht. Een glimlach verlichtte zijn gelaat; hij greep hare hand en zeide op zoeten toon :

Eene vrouw vooruitspringen, den soldaat in hare armen sluiten. (Bladz. 271.)

„ Gij hebt mij gered, niet waar? O ja, ik weet het : tusschen de sabel en mijn hoofd zag ik u verschijnen. Aan u ben ik het leven verschuldigd. Ik ben rijk en wil u beloonen. Vraag mij al wat gij wilt, ik zal het u geven..... „

Niemand sprak; Helena en ik, waarschijnlijk ook hare ouders, verbleekten van angstige verwachting.

„ Wie zijt gij, die mij zoo moedig hebt verdedigd? „ vroeg Jan-oom. „ Ik ken u niet. „

„ Helena Bokstal, „ antwoordde ik.

“ Helena Bokstal? Gij zijt Helena Bokstal? ” zuchtte hij.
“ Zonder u zou ik nu een lijk zijn? Eilaas, mijn kind, er is evenwel iets, dat ik u niet kan geven. O, ik smeeek u, vraag het mij niet! ”

Helena, in hare hoop teleurgesteld, zakte voor hem ten gronde, legde haar hoofd op zijne knie en begon in stilte te weenen.

“ Oom lief, heb medelijden met ons, ” had ik. “ Zij heeft uw leven gered : maak haar gelukkig door een enkel woord! ”

Moeder Bokstal viel nevens hare dochter voor hem op de knieën ; de oude schoolmeester voegde de handen biddend te zamen..... Jan-oom scheen in zijn besluit te wankelen.

“ Gij hebt hem lief als uwen zoon ; ach, laat mij u insgelijks mijn welbeminden vader noemen ! ” riep Helena, eensklaps hare tranende oogen tot hem opheffende.

“ Dit is dus wat gij van mij begeert? Op geene andere wijze kan ik u mijne schuld betalen? ” mompelde hij klagende. “ Gij dwingt mij tot eene noodlottige opoffering ; maar het zij zoo, er is aan mij zoo weinig gelegen. Welaan, ik geef mijne toestemming. Felix worde uw bruidegom ! ”

Een zegevierende kreet ontsnapte aan onze borst. Helena sprong op, sloeg hare armen om zijnen hals, zoende hem met uitgelatenheid, noemde hem twintigmaal haar goeden vader en bevochtigde zijne wangen met hare blijde tranen. Ik omhelsde hem op mijne beurt ; de ouders van Helena, en zelfs hare kleine broeders en zusters, wedijverden om hem hunne vreugde en dankbaarheid te betuigen.

Het gelaat van Jan-oom versomberde al spoedig. Ik begreep het : zijn hart was weerbarstig van zulke uitstortingen. Ook poogde ik, in het verborgene, Helena en hare ouders te doen gevoelen, dat zij de uitdrukking hunner blijdschap moesten matigen ; maar zij konden zich zelven moeilijk bedwingen, en daarenboven was het te laat : er was reeds een volledige omkeer in de gemoedsstemming van mijnen oom gekomen.

“ Waar is mijne kruk? ” vroeg hij. “ Nu, geef mij mijne kruk! ”

En onze verwondering bemerkende, voegde hij er bij :

“ Het is zoo en niet anders. Ik wil naar huis gaan, onmiddellijk! ”

Wij spraken van het rijtuig uit de *Bonte Koe* te doen halen; maar hij verzette zich met ongeduld tegen dit voor-nemen.

Toen ik hem zijne kruk had ter hand gesteld, stond hij niet zonder moeite op en deed een paar stappen om het huis te verlaten. Daar hij evenwel bespeurde, hoe zijne koelheid Helena en hare ouders verschrikte en bedroefde, nam hij haar de hand en zeide, half minzaam en half barsch :

“ Nu, ja, zoo ben ik gemaakt; wilt gij mij zoo niet aan-vaarden, ik kan het niet helpen. Wat doet het, donner-wetter! er ook toe? Het is immers niet met mij, dat gij gaat trouwen? In alle geval, mijn kind, een woord is een woord. Ik heb mijne toestemming tot uw huwelijk gegeven. Wat begeert gij meer van mij? Nu, wees gerust : Felix zal u mijne hardheid vergoeden. ”

Hij reikte beurtelings de hand aan meester Bokstal en zijne vrouw, en stapte toen op straat onder het mompelen van een kort vaarwel.

Ik ondersteunde hem, zoo goed ik kon; de gang was hem tamelijk lastig, zijn ziek been deed hem zeer, zeide hij; maar toen ik hem daarover beklagde, kreeg ik eene vlaag van scheldwoorden naar het hoofd, en hij vroeg mij, of ik hem aanzag voor een zwak meisje, dat door een weinig pijn was te ontmoedigen.

Wat verder begon hij echter bedaard en zelfs met bijzondere treurigheid over mijn huwelijk te spreken. Vermits er nu toch niet meer terug te komen was op een besluit, dat hem door eenen noodlottigen samenloop van omstandigheden was ontrukkt geworden, moest ik, volgens zijne begeerte, mijn huwelijk verhaasten. Hij zou, van nu af, de zaak eens goed overwegen, en morgen mij zijne inzicht-

ten te kennen geven aangaande de middelen van bestaan, welke hij mij en mijne echtgenooten wilde verzekeren. Hij verbood mij, tot hem dan nog een enkel woord over mijn huwelijk te zeggen; want hij had er voor dien dag ruimschoots genoeg van en het verveelde hem schrikkelijk.

Ik waagde het echter, hem te doen opmerken, dat, indien ik met Helena ten zijnent bleef wonen, wij dan geene bijzondere middelen behoeften; maar hij sloot mij den mond met gramschap en herhaalde, dat hij voor morgen van de tergende zaak niet meer wilde hooren.

Zoo kwamen wij te huis. Door Margriet geholpen, bracht ik Jan-oom op zijne kamer.

Zoo haast ik er eene gunstige gelegenheid toe vond, vertelde ik mijne nicht, wat er was voorgevallen en hoe Jan-oom zijne toestemming tot mijn huwelijk met Helena had gegeven.

Margriet scheen, bij het vernemen dezer tijding, nog gelukkiger dan ik zelf; den ganschen dag toonde zij zich uitgelaten van blijdschap.

XXIII

Des anderen daags bleef Jan-oom te bed liggen; zijne knie was min of meer gezwollen, en ik bespeurde, daar hij nu en dan knarsetandde, dat hij er hevige pijn aan moest gevoelen. Ik raadde hem aan, ik smeekte hem, den geneesheer te laten halen; maar hij wilde daarin niet toestemmen. Het was slechts een gevolg der vermoeidheid en het zou wel van zelf overgaan, beweerde hij.

Na eene wijl tegen de Oostenrijkers en de wilde Pandoers getierd te hebben, deed hij mij naast zijn bed op eenen stoel zitten en zeide zeer ernstig :

“ Luister nu, Felix, ik ga u den uitslag mijner overwegingen mededeelen en u mijnen wil uitdrukken. Onderwerp er u aan, zonder mij tegen te spreken; want gedurende hoe korteren tijd gij mij dwingt, aan uw huwelijk te denken, hoe minder ook zult gij mij bedroeven. Gij trouwt zoohaast mogelijk, dat is te zeggen binnen de maand. Ik zal Margriet gelasten, u al het geld ter hand te stellen, dat gij kunt noodig hebben voor uwe huwelijkskleederen en voor de eerste inrichting van uw huishouden; niet kwistig noch dwaas, maar evenwel naar behooren. Mij spreekt gij dus, na heden, daarover niet meer. Margriet is uw kassier en zal mij rekening doen over uwe uitgaven. Het hofken, dat nu sedert vijftien dagen ledig staat, zal Margriet in orde doen brengen. Daar zult gij met uwe vrouw verblijven..... ”

Deze laatste beslissing deed mij eenen kreet van onttoovering slaken. Mijn droom was, met Helena bij Jan-oom te wonen, en, door onze gezamenlijke verpleging, zijne oude dagen te verzachten en genoeglijk te maken. Ik twijfelde niet, of Helena zou, door haar zoet woord en hare teedere zorgen, in korten tijd, zijne genegenheid winnen en hem nog het besluit doen toejuichen, dat hij nu zoo zichtbaar betreurde. Maar, hoe ik aandrong en smeekte, hij wilde mij niet aanhooren en verstiet mijne bede met grammoedig ongeduld.

« Is het nog niet genoeg, » gromde hij, « dat ik in uw huwelijk toestem? Durft gij nog eischen, dat ik voortaan leve met eene vrouw onder de oogen, die mij tot nu toe onbekend bleef? Met eene vrouw, die mij het kind mijns broeders heeft.....? Maar wilt gij mij razend maken? Zie, indien ik kon vermoeden, dat gij of uwe echtgenoot zoudt weigeren, betrekkelijk deze zaak, u geheel en deemoedig aan mijnen wil te onderwerpen, ik trok mijne toestemming in. Ja, ja, ik trok ze in. Wenscht gij zulk besluit van mijnentwege te voorkomen, spreek mij zoo weinig mogelijk van uwe verloofde, en dat zij er geduldig van afzie, mij met de uitdrukking harer dankbaarheid te komen ontstellen. Het is zoogeniet anders : trouw en laat mij met rust! »

Ik boog het hoofd, terwijl ik zuchtend mompelde :

« Wat gij eischt, is hard en pijnlijk, oom lief; maar het zij zoo, uw wil geschiede. »

« Nu voor het laatst nog iets, aangaande uwe middelen van bestaan. Ik wil niet, dat de vrouw van mijnen neef voor andere lieden werke. Ik wil het niet, hoort gij? Honderd gulden wisselgeld, per maand, zult gij van mij krijgen. Gij hebt geene huispacht te betalen; dit zal u dus toereikend zijn om met zeker gemak te leven. Margriet zal u deze som, elke maand en op voorhand, betalen. Dit is alles, wat ik u te zeggen heb. Dienvolgens, nu geen woord meer daarover..... Met hier zoo gansche dagen bij eenen

zieke te zitten, kunt gij uwe eigene zaken niet bevorderen. Andere plichten roepen u voortaan. Gij durft het mij misschien niet zeggen; maar uw hart is op Blekhout, niet waar? Natuurlijk! moet gij u niet met uwe verloofde en hare ouders verstaan over de duizend voorbereidsels tot uwe huwelijksplecht en de inrichting van uw huis? Moet gij niet te zamen u verblijden en juichen over mijne onverhoopte toestemming? Er is immers geene rust, geen geluk meer voor u dan op Blekhout? Neen, neen, verberg het niet: zelfs terwijl gij hier naast mij zit, is uwe ziel afwezig. »

« Ik beken, oom, » antwoordde ik, « dat ik heden wel gaarne naar Blekhout zou gaan; maar ik zal wachten, tot gij, na het noenmaal, ingesluimerd zijt. »

« Neen, zoo wil ik het niet. Ik onderwerp mij aan de rede en de noodzakelijkheid; doe gij het insgelijks. Ga onmiddellijk naar Blekhout..... Spreek niet tegen: ik wil het! En blijf daar zoolang als gij er lust toe gevoelt. Het is dit niet, dat mij treuriger zal maken; de groote slag is nu toch ontvangen..... Zeg Margriet, dat zij op het klinken der bel lette, en ga gij maar seffens naar Blekhout..... Sa, wilt gij mij gehoorzamen, rommeledommel! »

Alhoewel ik in schijn met tegenzin hem gehoorzaamde, was ik hem echter zeer dankbaar voor zijn gebod, dat ik als een bewijs van de grondige goedheid zijns harten beschouwde. Ja, ik was blijde dat hij mij toeliet, naar Blekhout te gaan. Hoe kon het anders zijn? Sedert het oogenblik, dat Jan-oom zijne toestemming had gegeven, was het mij niet gegund geworden, een enkel woord met Helena te kunnen wisselen; ik had haar zelfs niet meer gezien. Ook, nadat ik Margriet had verzocht op den roep van Jan-oom acht te slaan, ijldde ik naar de woning van meester Bokstal.

Overbodig ware het, de vreugde van Helena en hare ouders te beschrijven. Ik deelde hun mede, wat mijn oom aangaande mijne inzichten mij had gezegd. Ik zou met

Helena, mijne dierbare echtgenoot, op het hofken wonen. Met weinig moeite kon men het al een kasteeltje inrichten; er was een groote tuin aan, dien ik, tot genoegen van Helena, vol schoone en zeldzame bloemen zou zetten. Wij kregen honderd gulden per maand, en daarmede kon men zich wel iets veroorloven.

Wel betuigde Helena, dat zij had gehoopt met mij ten huize van M. Roobeek te wonen. Niet omdat het leven daar gemaklijker voor haar kon zijn, maar een gevoel van erkentenis had haar doen besluiten, zich geheel aan de verpleging van mijnen ouden, zieken oom toe te wijden.

Dit gaf mij gelegenheid om haar en hare ouders in het breede over de wonderlijke inborst van Jan-oom te spreken. Zij wisten, evenals de andere inwoners van Visseghem, dat hij zonderlinge grillen had en zijn gedrag niet altijd was te verklaren; maar ik had een doel te bereiken en trad daarom in wijdloopige uitleggingen. Het gelukte mij, haar dit geheel te doen begrijpen en zij beloofde, hoe onvriendelijk in schijn M. Roobeek haar ook mocht bejegenen, daarin geen hartzeer te maken.

Wij begonnen dan insgelijks over onze huwelijksplecht en over de inrichting onzer toekomstige woning te kouten. Uren lang hield dit laatste punt ons bezig; want, zooals het gewoonlijk bij zulke gelegenheden gaat, wij overwogen niet alleen hoe wij onze kamers zouden versieren, waar wij deze of gene meubels zouden zetten, hoe wij onzen tuin zouden aanleggen; maar tot de plaats toe, waar wij in de keuken de koperen potten en pannen zouden uitstellen, werd bepaald.

Zoo lang duurde onze gelukkige samenspraak en zoo verre vergaten wij al het overige, dat moeder Bokstal er niet aan gedacht had, voor het middagmaal te zorgen. Het was reeds meer dan halfeen, toen de schoolmeester ons herinnerde, hoe snel de tijd verliep.

Ik omhelsde hem en zijne vrouw, drukte nog met vurige blijdschap de hand mijner verloofde, en ijldes heen, onder

het herhalen der belofte, dat ik tegen den avond nog eens zou wederkomen, indien Jan-oom mijne tegenwoordigheid kon ontberen.

Des anderen daags was de knie van mijnen oom ontzwollen; maar hij zeide ons, dat hij eenen ergen aanval van flerecijn zou krijgen. Hij was er zeker van : zijn voor gevoel kon hem daarin niet bedriegen.

Inderdaad, een paar dagen daarna zwollen zijne beide voeten. Ondanks zijne pijnen, wilde Jan-oom niet te bed blijven, maar toen wij met veel moeite hem in zijnen leunstoel hadden gezet, bleef hij roerloos er in liggen. Alhoewel zijn geest vrij en helder was, scheen hij echter zeer treurig en, tegen zijne gewoonte, tot zwijgen genegen. Iets wat mij grootelijks verwonderde, was, dat hij nooit over mijn huwelijk sprak en hem zelfs niet de minste zinspeling daarop ontsnapte.

Gewichtige staatsvoorvallen kwamen eensklaps de gemoederen diep ontstellen. De oorlog tusschen Oostenrijk en Frankrijk was verklaard; op onze grenzen zelve zou waarschijnlijk de bloedige schok der beide legers geschieden. Al de dorpen daaromtrent, en dus ook Visseghem, waren bedreigd met eene geheele verdelging, iedereen beefde voor zijn goed en zijn leven.

Ik was verschrikt en bedroefd. Wie kon zich nog zeker achten, dat de dag van morgen hem geene rampen zou aanbrengen? En mijn huwelijk? Zouden onvoorziene voorvallen het niet komen beletten? De vrees drukte op mijn gemoed als een pletterend gewicht.

Onbegrijpelijk! Jan-oom scheen integendeel te herleven. Niettegenstaande de pijnen van zijn voeteuvel werd hij ongemeen vroolijk, lachte nu en dan, of viel evenals vroeger met grove woorden en zichtbare vergenoegdheid tegen ons uit. Hij verborg niet, dat de zekerheid van eenen bloedigen en vreeselijken oorlog hem gelukkig maakte. Wat hoopte hij dan?

Pas twee dagen waren er verlopen sedert het ontvangen

der erge tijdingen, of de Oostenrijksche krijgsbenden zakten in wolken uit het binnenland naar onze grenzen af, en Visseghem werd er zoodanig mede opgevuld, dat ook de armste lieden gedwongen werden, hun huis voor de soldaten te openen.

Wij kregen nog twee officieren en tien man te herbergen; in de school van meester Bokstal stonden twintig paarden.

Alhoewel wij nog eene werkvrouw in huis namen, was Margriet afgemat en schier uitzinnig van den onophoudelijken arbeid en van het geschreeuw der soldaten. Ik zelf moest den geheelen dag van de keuken naar den kelder en van den kelder naar boven loopen, om op bevel van Jan-oom wijn op te halen en deze veeleischende lieden in alles te voldoen.

Van de voorbereidselen tot mijn huwelijk kon nu geen sprake meer zijn. Scheen mijn oom uitermate in zijnen schik met den oorlog en met de tegenwoordigheid dezer woeste krijgslieden, ik haatte hen in den grond van mijn hart en aanschouwde ze somwijlen met verborgene gramschap, als konden zij de oorzaak van mijn ongeluk worden. Eilaas, indien mijn huwelijk eens door schrikkelijke gebeurtenissen beslissend werd verhinderd!

Maar, God dank, er kwam al spoedig een einde aan mijne ernstige bekommerdheid. Op eenen morgen, voor het rijzen der zon, begonnen al de trommen met aanjagende haast te slaan en de hoorns te klinken. Ons dorp hergalmde gedurende een half uur van het noodgeschal, het geschreeuw der oversten, het gebriesch der ongeduldige paarden. De kanonnen rolden door de straten en deden de huizen daveren; de lucht sidderde onder den strijdzang der voorbijtrekkende soldaten..... De vijand was op de grenzen en de veldslag aanstaande!

Inderdaad, dien dag hoorden wij, op meer dan een uur afstand en in verschillende richtingen, het aanhoudend gedonder der kanonnen..... en eer de avond viel, kwam de

tijding, dat het Fransche leger was teruggeslagen en de Oostenrijkers, het vervolgende, naar den kant van Doornik waren afgezakt.

In Visseghem bleef geen enkel soldaat.

Zoo haast iedereen de overtuiging had bekomen, dat de zegepraal der keizerlijke krijgsmacht het gevaar van eene overweldiging der Franschen had afgeweerd en wij voor alsnu geene soldaten meer te verwachten hadden, kwamen de zaken op denzelfden voet als vroeger.

Ik juichte in mij zelven over den onverwachten uitslag, zoo gunstig voor de verwezenlijking van mijnen vurigsten wensch. Jan-oom integendeel werd opnieuw zwijgend; en, na vijf of zes dagen, toonde hij zich zoo afgetrokken en neerslachtig, dat Margriet niet aarzelde buiten zijn weten den geneesheer te doen komen.

Hoe onwillig en bitter Jan-oom hem ook onthaalde, de dokter onderzocht evenwel zijnen pols, zijne tong en zijne borst, en verzekerde ons eindelijk lachend, dat buiten het flerecijn, onzen oom niets deerde dan eene overmaat van bloed en gezondheid.

Ondertusschen werden de voorbereidsels tot mijn huwelijk, op uitdrukkelijk bevel van Jan-oom, met de meeste haast voortgezet. Ik liep meermalen elken dag naar Blek-hout. Somwijlen bracht ik twee of drie uren in gezelschap van Helena en hare ouders door, en was zeker veel meer afwezig dan te huis. Nu en dan verweet ik mij zelven, dat ik mij tot plichtverzuim jegens mijnen oom liet verleiden, maar hij wilde het zoo; en daarenboven, goede zorgen en doelmatige verpleging ontbraken hem geenszins; want nicht Margriet vervulde met opoffering mijne plaats. Zij had zelfs, ondanks haar wantrouwen, Nelis Sprinkhaan toegelaten, van tijd tot tijd met Jan-oom alleen te blijven, in de hoop dat hij er vermaak in zou vinden, als vroeger, tegen den knecht te mogen bulderen, en hem deze uitstorting van zijn ongeduld eenige verkwikking zou geven.

Maar niets kon Jan-oom uit zijne neerslachtigheid opwekken, en niettegenstaande al onze gezamenlijke pogingen, bleef hij dikwijls gedurende uren en uren, met het hoofd op de borst gebogen, in stomme overweging ten gronde blikken. Barsch spreken, grove woorden bezigen, dit deed hij niet meer; zijn woord, wanneer hij iets zeide, was zacht en minzaam.

Van welken aard waren dan de treurige gepeinzen, die hem onder hun gewicht hielden nedergedrukt? Mijn huwelijk? Maar hij sprak er nooit van, dan om het mij zooveel mogelijk te doen bespoedigen.

Zoo naderde eindelijk de groote dag. Morgen zou mijn huwelijk met Helena gevierd worden. Na de plechtigheid zou Jan-oom mijne vrouw ontvangen, — voor eenige oogenblikken slechts, en hij deed mij wel begrijpen, dat ik wijselijk zou handelen, zoo weinig tijds mogelijk met Helena in zijne tegenwoordigheid te blijven, wilde ik haar de smart sparen, dit bezoek door hem onmeedoogend te zien afbreken.

Jan-oom had mij bevolen, met mijne bruid eene speelreis van veertien dagen naar Brussel of naar Parijs te doen. Zoo was de gewoonte, zeide hij, en hij wilde niet, dat ik voor hem mijn genoegen of dat van Helena zou opofferen. Na eene lange worsteling tegen zijnen wil en vele gebeden, bekwam ik zijne toestemming om slechts een tiental dagen afwezig te blijven, en ik was zelfs voornemens, nog eerder terug te komen, hoe streng hij het mij ook verbood.

Des anderen daags stapte ik nevens mijne bruid naar het altaar, en de zegen des priesters verbond ons voor eeuwig.

Ik had het toppunt van geluk bereikt. In haar sneeuwig wit tooisel, met de bruidskroon op hare gitzwarte lokken, met den lach der dankbaarheid en der liefde in hare groote glinsterende oogen, scheen Helena mij zoo betooverend schoon, dat ik twijfelend mij afvroeg, of ik niet droomde. Kon het wel waar zijn? Ik, — gebrekkelijk, met eene misvormde hand, ik, die van kindsbeen af geleefd had in de

overtuiging, dat ik alle hoop op liefde moest verzaken, — ik werd bemind, — vurig bemind door dit engelachtig wezen? Zij was mijne bruid en behoorde mij toe voor altijd!

Over uitgespreide tapijten, over bloemen en loover, tusschen twee rijen juichende dorpelingen begaven wij ons naar de woning van mijnen oom, en werden door Margriet naar boven geleid.

Ik had Helena doen begrijpen, dat zij in tegenwoordigheid van Jan-oom zich zeer stil moest houden en noch dankbaarheid, noch blijdschap mocht betuigen. Zij had beloofd mijnen raad te volgen.

Toen wij in de kamer traden, zagen wij Jan-oom in zijnen grooten leunstoel bij de tafel zitten. Voor hem stond een schenkbord met eenige roemers morgenwijn. Wij naderden stil groetende. Hij beschouwde Helena met zonderling vasten blik. Zeker, hare buitengewone schoonheid moest hem diep treffen; want hij scheen van bewondering te verbleeken. Na koortsig het hoofd te hebben geschud, als om dien indruk te verjagen, zeide hij tot Helena :

“ Kom hier, mijn kind, geef mij die zachte hand, dat ik ze in mijnen ruwen klauw drukke. Nu zijt gij Mevrouw Roobeek, niet waar? Ik zou boos op u kunnen zijn; want, hebt gij mij eens het leven gered, gij ontnemt mij nu iets, waaraan ik meer prijs hechtte. Maar niet gij zijt schuldig..... Daar, neem dit glas. Ik wil op uwe gezondheid drinken..... eens en voor de laatste maal misschien; want, ik gevoel het wel, ik zal niet lang meer leven. ”

Helena en de andere aanwezige personen wilden in zijne treurige rede vallen; maar ik deed hun door teekens begrijpen, dat zij eene erge onvoorzichtigheid zouden begaan.

“ Dit glas zij dus ter uwer eere en op uwe welvaart geledigd, Mevrouw..... Mevrouw Roobeek, ” ging Jan-oom voort. “ Mocht gij gelukkig zijn in de maat van het geluk, dat ik heb verloren..... ”

Zijne stem was dof geworden; twee tranen rolden hem op de wangen.

Helena kon hare ontsteltenis niet meer bedwingen; zij sprong met opene armen naar mijnen oom, omhelsde hem vurig en murmelde intusschen al de woorden van troost en liefde, welke haar erkentelijk hart haar insprak.

Maar deze uitstorting, wel verre van Jan-oom teeder te ontroeren, scheen hem te vergrammen. Hij stiet Helena langzaam van zich weg, en, met gloeienden blik ons aanziende, gromde hij :

“ Genoeg! Hebt medelijden met eenen zieken grijsaard. Wilt gij mij geene beroerte op het lijf halen, ik smeeke u, gaat nu weg, allen! Laat mij alleen. Vaarwel, goede reis! ”

Weenend daalden wij de trappen af. Het was een treurig begin, dit zielbrekend onthaal; maar van eene andere zijde was ons geluk zoo groot en ik deed zoo vele redenen gelden, om Helena de zaak in het goede te doen beschouwen, dat hare treurigheid grootendeels was verdwenen, toen wij in de postkoets zouden stijgen, die ons in snelle vaart, over Kortrijk en Gent, naar Brussel zou voeren.

Wij omhelsden onze ouders; Helena stortte nog eenige tranen in de armen harer moeder, en zette zich dan in de koets aan mijne zijde.

De zweepslagen hergalmden tegen de huizen en weg waren wij.

XXIV

Wij bleven twee dagen te Gent en vertrokken toen naar Brussel. Onze bruiloftsreis was versomberd door de herinnering aan het koel onthaal en het droevig vaarwel van mijnen oom. Het was voor ons eene bron van onverwinnelijke treurigheid, te moeten denken dat ons huwelijk misschien de eenige oorzaak van zijn verdriet was. Terzelfder tijd ontstelde ons de vrees, dat hij ernstig ziek kon worden gedurende mijne afwezigheid. Wel wist Margriet, in welk gasthof wij zouden afstappen, en had zij ons beloofd, bij de minste reden tot ongerustheid ons onmiddellijk te schrijven; maar wij konden toch onze bekommernis niet verdrijven.

Om dezen pijnlijken toestand zooveel mogelijk te verkorten, besloten wij slechts vier of vijf dagen te Brussel door te brengen en dan naar Visseghem terug te keeren. Dit besluit verhelderde ons gemoed een weinig, en wij vonden nog lust en aandacht genoeg, om de prachtige kerken en schoone denkgebouwen van Brussel met eenig genoegen te bezichtigen.

Den derden dag wandelde ik, met Helena aan den arm, in de Warande, onder de hooge boomen, die hun eerste loover begonnen te ontplooien. De wind was zuid en het weder uitnemend fraai en zoel. Duizenden lieden, door de frissche lentelucht en den milden zonneschijn uitgelokt, wandelden over en weder door de breede lanen.

Op dit oogenblik, ik beken het, had ik mijnen oom gansch vergeten. Een gevoel van trotschheid hield mij ver-slonden. Ik bemerkte, hoe de voorbijgangers, met blikken van verrassing, Helena bekeken; ik las op hun gelaat den kreet: « Wat is zij schoon! »..... En zij, de jonge vrouw, wier bevalligheid elks bewondering afdwong, zij was mijne bruid, en mij beminde zij en mij hoorde zij toe als de onafscheidbare gezellin mijns levens!

Terwijl ik dus, van hoogmoed en geluk stralend, met het hoofd opgericht tusschen de krielende wandelaars voortstapte, zag ik eensklaps eenen knecht van ons gasthof tot mij komen en reeds van verre mij teeken doen, dat hij mij eenen brief had te overhandigen. Helena en ik, wij verbleekten terzelfder tijd; beiden ontstelde ons de gedachte, dat wij eene erge tijding zouden vernemen.

De knecht zeide ons, dat de post eenen haastigen brief voor mij had gebracht. Sedert meer dan twee uren had hij de straten van Brussel doorloopen, om ons te vinden; maar nu was hij ten allen gevalle in de Warande getreden en had ons gelukkig ontdekt.

Ik gaf den jongen zijn afscheid met eenen goeden drink-penning, en scheurde den brief open. Bij het lezen der eerste regels ontsnapte mij een angstkreet. De brief behelsde de volgende woorden:

« Beminde Neef,

» Jan-oom heeft gisteren eenen aanval gekregen. De dokter, die hem veel bloed gelaten heeft, verzekert, dat het voorval, vooralsnu ten minste, geene erge gevolgen zal hebben. Inderdaad, Jan-oom is weder geheel bekomen, en men zou zeggen dat hem niets let. Misschien had ik beter gedaan, uwe bruiloftsreis niet door dit onrustwekkend bericht te storen; maar ik ben vol kommer en acht het mijn plicht u te verwittigen. Oordeel, of gij niet wel zoudt doen met onmiddellijk terug te komen. Nelis Sprink-

haan is de schuld van alles : hij heeft Jan-oom zoo gram gemaakt en zoo diep ontsteld, dat de arme grijsaard er bijna onder bezweken is. Nu woont Sprinkhaan ten onzent niet meer; wij hebben eenen anderen knecht. Maar mij ontbreekt de tijd om langer te schrijven. Jan-oom roept mij. Ik zal u dit alles in het breede vertellen.

„ Uwe verkleefde nicht
„ MARGARETHA RIJDAMS. „

Nauwelijks konden wij dezen brief geheel gelezen hebben, of wij riepen te gelijker tijd uit, dat wij geen oogenblik mochten verliezen en in allerijl naar Visseghem moesten terugkeeren.

Ook, zoo haast wij schier loopend ons gasthof hadden bereikt, deden wij eene postkoets halen en begonnen onze reis naar huis.

Ongelukkig was het bijna avond en ontmoetten wij onderweg meer dan eene vertraging. Wij moesten over Aalst, Oudenaarde en Kortrijk. Welken spoed wij ook maakten, het middaguur was reeds voorbij, toen wij des anderen daags den toren van Visseghem in het gezicht kregen.

Ik zette mijne vrouw aan de woning harer ouders af en liet mij tot bij de Markt voeren; want het was het uur van mijns ooms middagslaap, en ik wilde het gevaar niet loopen, hem door het gerucht der aankomende postkoets te ontstellen.

Toen Margriet mij de deur had geopend, antwoordde zij op mijne woorden :

„ Neen, neen, kozijn, wees niet zoo ongerust. De aanval, hoe dreigend hij ook scheen, heeft geene gevolgen nage laten. Jan-oom is weder gansch genezen; en, leed hij aan zijn voeteuvel niet, hij zou gezonder zijn dan te voren. Nu slaapt hij gerust, naar ouder gewoonte; maar kom in de achterkamer; hij zou ons kunnen hooren, en, gij weet het wel, wij mogen zijnen sluimer niet storen. „

Ik volgde haar; zij sloot de deur en zeide:

« Hemel, kozijn, wat ben ik vervaard geweest! Ik meende waarlijk, dat Jan-oom in mijne armen ging bezwijken; maar, God lof, mijn angst was ongegrond. Nu is alle vrees voorbij. »

« En is Nelis Sprinkhaan waarlijk de schuld, dat hier bijna een ongeluk is gebeurd? » vroeg ik.

« Ha, gij twijfeldet somwijlen, kozijn, of ik wel redenen had om den listigen knecht te mistrouwen. Hij is een doortrapte huichelaar, een schelm, een verrader, die verkleefdheid voor Jan-oom veinst, maar niet gearzeld heeft, den ouden man in levensgevaar te brengen, omdat hij daardoor meende zijn verachtelijk doel te bereiken. Ik heb het u altoos gezegd: Nelis Sprinkhaan wilde in het testament staan, niet voor weinig, voor duizenden, voor vele duizenden kronen. »

Ik betuigde mijne verbaasdheid door een gemompel van ongelooft.

« Het zij zoo, » bevestigde Margriet. « Laat mij u de zaak geheel vertellen. In de hoop dat het Jan-oom genoeg kon doen, weder door Sprinkhaan bediend te worden, heb ik den knecht op uwe kamer doen slapen, op voorwaarde nochtans dat hij zijnen meester nimmer van testament noch erfenis zou spreken. Hij beloofde het wel, doch met het vaste inzicht, mijn vertrouwen te misbruiken. Gij waart sedert twee dagen vertrokken. Ik was na den middag in het dorp gegaan, om eenige boodschappen te doen, en had Nelis Sprinkhaan met Jan-oom alleen gelaten. Toen ik terugkwam, trad ik langs het hek van den tuin binnen, zonder gerucht te maken. Ik beken, dat een gevoel van wantrouwen mij aandreef om dus te handelen. Nauwelijks had ik den voet in den gang gezet, of ik hoorde op het eerste verdiep de stem van Sprinkhaan hergalmen en nu en dan insgelijks de stem van Jan-oom. Die woordenstrijd had ongewone vormen en eenen toon van uiterste hevigheid, die mij verbaasde. Ik ging met zachten tred de trappen op, tot voor de

deur der kamer, die gelukkig niet geheel was gesloten. Wat ik daar hoorde, deed mijn haar van verontwaardiging te berge rijzen; maar ik hield mij stil om goed te weten wat er geschiedde. Nelis Sprinkhaan bulderde allerlei leelijke scheldwoorden en verwijten tegen zijnen ouden meester en dreigde hem te slaan, omdat hij de belofte weigerde, hem in zijn testament ik weet niet hoe vele duizenden kronen te geven. Er kwam een oogenblik, dat Jan-oom eenen scherpen noodkreet slaakte; en, alsdan haastig binnentredende, zag ik hoe de booze Sprinkhaan zijnen meester bij den schouder had gegrepen en hem geweldig heen en wederschudde. Ik sprak van seffens den baljuw te gaan verwittigen en Sprinkhaan in de gevangenis te doen werpen; maar Jan-oom verbood mij, de tusschenkomst van het gerecht in te roepen. Nelis zou onmiddellijk verhuizen en nimmer nog onder zijne oogen mogen verschijnen. Aan eene andere straf wilde hij hem niet blootgesteld zien, vooral uit medelijden met zijne gebrekkelijke zuster. Oordeel hoe edelmoedig, hoe goedhartig onze oom moet zijn: hij deed mij den valschaard, zijnen wreeden aanrander, vijftig kronen tellen. Ik nam denzelfden dag eenen anderen knecht in huis. Het is een oude schaapherder van eene onzer hofsteden, een zeer eenvoudig man, van wien wij niets te vreezen hebben. Hij heet Bruno Taffelinx; gij zult hem straks zien; hij zit boven. ~

„ Welke booze mensen zijn er op de wereld! ~ zuchtte ik. „ Wie zou zoo iets van Nelis Sprinkhaan vermoed hebben? Hij was dus zinneloos geworden of door eene blinde woede vervoerd? En onze arme oom, door deze afschuwelijke ondankbaarheid van zijnen knecht doodelijk ontsteld, is in bezwijming gevallen? ~

„ Niet onmiddellijk, kozijn. Het was reeds avond. Den ganschen namiddag was Jan-oom, met de handen aan het hoofd en de oogen ten gronde, blijven zitten. Ik wilde den dokter roepen, maar hij verbood het mij. Terwijl ik naar beneden was gegaan, om het avondmaal te bereiden, had

ik Bruno gelast, over Jan-oom te waken. Eensklaps hoor ik Bruno een angstkreet slaken en een gerucht als van een meubel, dat omvalt. Ik loop naar boven en zie Jan-oom op den vloer nevens zijnen zetel liggen..... Tranen ontsprongen mijnen oogen, maar ik verloor geenen tijd. In minder dan twee minuten lag Jan-oom op zijn bed en vloog Bruno de trappen af, om den geneesheer te gaan halen. Ik wiesch de polsen en het hoofd van Jan-oom met koud water, en eer de dokter verscheen, had hij reeds de oogen geopend en toonde, buiten eenige verbaasdheid in de oogen, geene teekens van onpasselijkheid meer. Desniettemin trok de dokter eene geheele kom bloed uit zijnen arm, en dit scheen hem veel goed te doen; want een half uur later wilde hij niet meer te bed blijven, en dwong mij hem te helpen om in zijnen stoel te gaan zitten. Nu is er aan hem niets meer te bespeuren, dan de treurigheid, welke gij reeds voor uw vertrek in hem hebt opgemerkt. »

« Ik ben niet gerust, nicht, » zeide ik. « Dit bloedlaten verschrikt mij. Indien onze arme oom eens eenen aanval van beroerte had gehad! Het is eene ziekte, die..... »

« Ja, kozijn, ik zal straks uwe vrees, wat dit betreft, geheel verdrijven, » viel zij in. « De tijd zou mij nu kunnen ontbreken, om u een beter en hoogst gelukkig nieuws mede te deelen..... Jan-oom heeft zijn testament gemaakt en het mij in bewaring gegeven. »

« Zijn testament, o hemel! » riep ik. « Heeft onze oom dan het voorgevoel, dat hij gaat sterven? »

« Neen, kozijn, er is geen gevaar van sterven; maar toch, alles is mogelijk, niet waar? En het is wettig, de plicht eischt, dat men intijds zijne voorzorgen neme. In alle geval, de poging van Nelis Sprinkhaan — die, wie weet het, kon gelukken — dreef mij daartoe aan. Op een oogenblik, dat Jan-oom er welgemoed uitzag, heb ik hem de belofte herinnerd, welke hij ten mijnen gunste u heeft gedaan. Hij erkende de gegrondheid mijner beweegrede-

nen, en schreef onder mijne oogen een testament, dat ik u zal toonen. »

Zij haalde eenen sleutel uit haren zak, opende de lade eener kas en stelde mij een blad papier ter hand, terwijl zij juichend zeide :

« Ha, het is in regel, kozijn; geheel van Jan-ooms eigene hand geschreven, jaar en dag aanwijzende, en met zijnen naam onderteekend. Ik krijg de beloofde tienduizend kronen, meer nog wilde hij mij geven, maar ik weigerde. Aan de kerk laat hij duizend kronen, aan het armbestuur tweeduizend en aan elk mijner dertien kozijns en nichten achthonderd vijftig. Al het overige is u toegekend : zeker meer dan twintigduizend kronen. »

Alhoewel het vraagpunt der erfenis mij op dit oogenblik geheel onverschillig liet, meende ik evenwel mijne nicht te moeten bedanken ; maar nu hoorden wij de bel klinken. Mijn oom was ontwaakt, en ik had haast om mij voor hem aan te bieden.

« Geen woord over dit testament, » zeide Magriet. « Ik vrees niet, dat hij nog van inzicht zou kunnen veranderen ; maar het is evenwel voorzichtig hem er niet van te spreken. »

Ik was reeds de trap op en ijlde naar boven. Toen ik in de kamer verscheen, staarde Jan-oom mij aan met eenen zonderlingen glimlach, die mij evenwel liet denken, dat mijne terugkomst hem verheugde. Ik beklagde zijn ongeval en juichte over zijne spoedige herstelling. Het zou dus niets zijn ; de hemel zou ons het geluk gunnen, hem nog lang te behouden.

Hij hoorde mij zwijgend aan, nu en dan slechts eens de schouders ophalende ; maar toen ik insgelijks mijne verontwaardiging over de onbegrijpelijke boosheid van Nelis Sprinkhaan lucht gaf, zeide hij met denzelfden glimlach op de lippen :

« Ja, het is ongelukkig zoo : men kan niemand meer vertrouwen. Nelis Sprinkhaan is de ergste niet ; ook de

eenvoudigste, de zuiverste zielen in schijn, stroomen over van ondankbaarheid. »

Zijn woord deed mij sidderen; want ik meende te moeten denken, dat hij, in zijne beschuldiging, op mij en op mijn huwelijk doelde. Met ontroerde stem poogde ik hem te overtuigen, dat mijne erkentenis en mijne verkleefdheid voor hem onverminderd waren gebleven. Ik herinnerde hem zijne weldaden en verzekerde hem, dat ik geen oogenblik mijns levens zou vergeten wat hij voor mijne ouders en voor mij had gedaan.

Nu en dan viel hij in mijne rede door eene half schertsende uitroeping of door een kort woord, dat mij door zijnen toon van onverschilligheid of ongeloof diep bedroefde; maar wat ik ook inspande om zijn hart te treffen, hij bleef immer stil glimlachend luisteren en liet mij alleen spreken, totdat ik, niet meer wetende wat te zeggen, mij bij de tafel op eenen stoel liet nederzakken en moedeloos het hoofd in de handen legde, om de tranen te verbergen, die, ondanks mijne moeite om ze te wederhouden, mij uit de oogen braken.

Na eene wijl zeide mijn oom met zekere minzaamheid :

« Kom, Felix, laat ons aan al deze droeve dingen niet meer denken. De mensch heeft zich zelven niet gemaakt, en hoe zijn lot weze, hij moet het verduldig aanvaarden. Ga naar huis. Waarom uwe vrouw alleen gelaten op den dag uwer terugkomst? Ik bevind mij zeer wel en behoef uwe hulp niet. »

Ik klaagde bitter over zijne wreede koelheid jegens mij en smeekte hem, evenals vroeger, mij toe te laten het grootste gedeelte van den dag met hem te blijven.

Nog gedurende eene lange wijl poogde hij mij naar huis te doen gaan; maar, ziende dat ik hem hierin niet wilde gehoorzamen, gaf hij eindelijk toe.

« Welaan, neef. het zij zoo, » zeide hij. « Ik heb er in den grond niets tegen. Het veel spreken valt mij echter lastig; maar er is misschien een middel, om onzen tijd op eene

andere wijze te gebruiken. Sedert eenige dagen heb ik geene gazetten meer gezien. Lees mij het voornaamste er uit voor. "

Verheugd door de gedachte, dat ik dit bevel als een gunstigen ommekeer in zijne gemoedsstemming ten mijnen opzichte mocht aanzien, haastte ik mij de vier of vijf dagbladen, welke ik op de kas zag liggen, te gaan halen. Ik zette mij op eenen stoel voor mijnen oom en begon de taak te vervullen, welke het hem geliefd had mij op te leggen.

Gelukkig trof ik, tusschen vele bijna onbelangrijke tijdingen, er insgelijks eenige aan, waarvan de lezing mijnen oom een groot belang scheen in te boezemen.

In de wetgevende kamer van Frankrijk hield men zich nu bezig met de slavenomwenteling, welke, op het einde van het voorgaande jaar, het eiland San-Domingo met vuur en bloed had overdekt; en de gloeiende beschrijvingen der redenaars brachten zulke ijselijke tafereelen van der negeren wreedheid voor de oogen, dat de lezing er van alleen deed huiveren.

Mijn oom gebod mij, de bepleitingen dezer zaak in de andere gazetten op te volgen; en toen daarover niets meer was te vinden, vestigde hij zijne aandacht op al de bijzonderheden, die hem konden laten oordeelen over den ontzettenden indruk, welke de nederlaag der Fransche legers op het Parijsche volk had te weeggebracht. Het was eene ware verwoedheid. Men beschuldigde de generaals, de edellieden, maar bovenal den koning, van verraad en van verstandhouding met den vijand..... en van nu af kon men met zekerheid den val van den troon en de uitroeping der republiek voorzien.

Jan-oom had mijne lezing dikwijls onderbroken, om zijn gevoelen over de gebeurtenissen uit te drukken. Nu en dan vroeg hij mij insgelijks, wat ik er over dacht, en soms geraakten wij in eene lange redekaveling. Ik was getroost en blijde. Zeker, ik had mij bedrogen; mijne vrees

was ongegrond geweest : Jan-oom zou mij allengs weder gansch zijne genegenheid terugschenken.

Zoo verliepen de uren, en de avond was niet verre meer, toen ik het laatste dagblad ter zijde legde.

Meer dan eens had Jan-oom gepoogd, mij te doen ophouden, en mij aangeraden naar huis bij mijne vrouw te gaan; maar op mijne bede om te mogen blijven, had hij niet verder aangedrongen.

Nu wilde hij mij dwingen, hem te verlaten. Hij wist, dat mijne vrouw op Blekhout was en ik haar daar moest afhalen, om haar naar het hofken, onze nieuwe woning, te leiden. Dat ik, in de meening hem daardoor te believen, haar zoo lang liet wachten, dit scheen hem onbetamelijk en zelfs wreed. Ik moest dus maar heengaan en te huis blijven, insgelijks morgen..... Wilde ik evenwel eenige uren van den dag met hem doorbrengen, hij kon noch wilde het beletten.

Ik zeide hem, dat ik morgen, reeds voor zeven uren, op zijne ontwaking zou komen wachten; en met gevaar van hem te vergrammen, vatte ik zijne hand en drukte ze vurig. Hij liet mij begaan, zonder het minste ongeduld te betuigen..... en ik liep gelukkig en blijde naar Blekhout, om Helena te gaan halen.

XXV

Ik kon de verplichting niet ontwijken, met de ouders van Helena nog eenigen tijd te kouten; ik moest zelfs hun avondmaal deelen; maar evenwel trad ik, een goed uur later, met mijne vrouw op het hofken, dat gedurende onze afwezigheid door eene werkvrouw en haren man was bewaakt geworden.

Wij gaven dezen lieden hun afscheid en namen bezit van onze nieuwe woning.

Na de lampen te hebben ontstoken, bezichtigden wij nog eens al de kamers en het schoone huisraad, waarmede wij ze hadden gesierd, en zetten ons toen beneden bij eene tafel.

Met uiterste welgemoedheid vertelde ik Helena, hoe vriendelijk mijn oom zich jegens mij had getoond, en ik gelukte er in, haar de blijde hoop te doen deelen, dat, na eenige dagen, de spijt, welke mijn oom over ons huwelijk scheen gevoeld te hebben, gansch zou verdwenen zijn. Ik sprak haar insgelijks van het testament, dat Margriet mij had getoond.

Zoo, over het een en ander koutende en schitterende ontwerpen voor de toekomst vormende, schenen wij te vergeten, dat de tijd ongemerkt verliep. Toen de wijzer van het uurwerk welhaast het getal tien zou bereiken, was Helena bezig met mij voor de vierde maal aan te sporen tot onophoudende vlijt en dienstwilligheid bij mijnen oom. Dat zij gedurende den dag alleen zou blijven, dit mocht mij

niet bekommeren. Hare nieuwe woning had zij lief, en zij zou er duizend kleine bezigheden vinden, binnen het huis of in den tuin, om voor verveling niet te moeten vreezen.

Ik dankte haar voor haren goeden raad en beloofde hem trouw te volgen. Wij sloten de deuren met zorg en namen de lamp, om naar onze slaapkamer te gaan.

Nauwelijks waren wij ten halve de trap geraakt, of daar klopte en bonsde men zoo hard en ongeduldig op onze voordeur, dat wij van verrassing beefden. Ik herkende de stem van Bruno, den nieuwen knecht van Jan-oom, en liep naar beneden, om in allerhaast de deur te openen. Helena was mij gevolgd.

Bruno trad binnen en zeide, terwijl hij zich het zweet van het voorhoofd veegde :

“ Ach, Mijnheer Roobeek, gij moet seffens komen. Uw oom heeft eene beroerte gekregen; hij is misschien reeds dood! ”

Mijne vrouw en ik, wij beantwoordden die schrikkelijke tijding met eenen gil van angst.

“ O God, is het mogelijk? ” riep ik uit; “ mijn goede oom dood! ”

“ Neen, dood nog niet, Mijnheer; maar het ziet er toch erg met hem uit. ”

“ Kom, kom, Helena, loopen wij! ”

En zonder zelfs het slot onzer deur toe te draaien, sprongen wij de baan naar het dorp in.

Onderweg vernam ik, door de afgebrokene woorden van den knecht, dat Jan oom, dien avond bijzonder welgemoed, misschien te veel had gegeten en gedronken. Op het oogenblik dat hij te bed zou gaan, was hij gevoelloos nedergevallen. Zij hadden hem op zijn bed gelegd, en Margriet, in de hoop evenals de eerste maal, hem uit zijne bezwijming op te wekken, had gedurende eenigen tijd hem hoofd en handen met koud water gewasschen. Maar de vruchteloosheid harer pogingen en de ratelende ademing van Jan-oom deden haar eensklaps vreezen, dat hij in stervensnood

verkeerde. Zij had daarop Bruno naar den dokter, naar den pastoor en dan insgelijks naar mij doen loopen. Nu kon het wel een uur geleden zijn, dat Jan-oom was gevallen.

Ik gaf bijna geene acht op hetgeen de knecht zeide, en spoorde onophoudelijk Helena aan om haast te maken. Tranen rolden uit mijne oogen; ik hijgde van angstigheid, in de vrees dat wij misschien te laat zouden komen om mijnen armen oom nog levend te vinden.

Toen wij de Markt bereikten, zagen wij van verre het licht der flambouwen voor de deur van Jan-oom. De berechting was gekomen om hem de laatste hulp der Kerk te brengen.

Dit gezicht ontrukte mij eenen schreeuw van wanhoop; en, zonder op mijne vrouw te wachten, sprong ik in blinde vaart vooruit. In den openstaanden gang van het huis ontmoette ik een tiental bureu, mannen en vrouwen, die bij mijne verschijning de handen in de hoogte hieven, en mijnen oom en mij met gekerm beklagden. Aan den voet van de trap stond Margriet te weenen. Zij belette mij naar boven te loopen: de pastoor was bij Jan-oom, om zijne biecht te hooren, en niemand mocht intusschen de kamer naderen. Ondanks hare eigene smart, die eindeloos was, poogde zij mij nog te troosten en moed te geven. De dokter had Jan-oom weder de ader geopend, en, alhoewel hij weinig bloed had bekomen, had dit middel toch een gunstig uitwerksel gehad: want sedert dan was onze oom een weinig bij zich zelven gekomen en kon eenige woorden spreken. Misschien zou de hemel hem nog sparen; wij moesten het hopen.

De pastoor daalde de trappen af. Ik durfde hem niet aanspreken, maar hij, wel ziende welke angstige vraag mij in de oogen glinsterde, schudde het hoofd zoo moedeloos, dat hij eene ijskoude rilling mij door de leden jaagde.

Ik liep met mijne vrouw en Margriet naar boven. Anderen nog, ook de dokter, volgden ons.

Mij over het bed buigende, zoende ik het bleeke aange-

zicht van mijnen oom; ik riep hem bij zijnen naam en drukte zijne koude hand; ik beklagde zijn lijden, sprak van hoop op genezing en overlaadde hem met de betuiging mijner liefde..... maar hij bleef roerloos liggen en hoorde mij niet. De zwoegende ademing zijner beklemden borst, de glasachtige glans zijner half geopende oogen, de krampachtige siddering zijner paarse wangen, sloegen mij met vertwijfeling. Eilaas, hij hijgde in den laatsten doodsstrijd en hij zou sterven zonder mij te hebben herkend!

Ik legde mijne lippen op zijne handen en bleef in stilte mijne tranen er op zaaien, zonder mij te bekommeren met hetgeen er rondom mij gebeurde.

Intusschen hielpen Margriet en Helena, ofschoon beiden overvloedig weenende, den dokter in het beproeven van eenige laatste hulpmiddelen. Zij legden en vernieuwden doeken met koud water op het hoofd van den zieke, wentelden zijne voeten in mostaardplaasters of poogden hem medicijnen te doen innemen.

Daar voelde ik eensklaps met angstige verrassing, dat Jan oom zijne hand verroerde. Ik bezag zijn gelaat; hij opende de oogen, staarde met duisteren blik in de hoogte en murmelde hoorbaar :

“ O, Felix, Felix! ”

Iedereen hield zijnen adem op, in de meening dat de zieke tot zich zelven kwam en wilde spreken; maar zijne oogen sloten zich weder en hij verroerde zich niet meer.

“ Hoe bemint hij u, Mijnheer! ” fluisterde de dokter aan mijn oor. “ Hij denkt, en zijne gedachten vinden slechts ééne uitdrukking : uwen dierbaren naam! ”

Op mij had de stem van Jan-oom denzelfden indruk niet gedaan. Mij scheen het, dat zij eenen toon van verwijt had..... maar de hoop, dat hij geheel tot bewustzijn ging wederkeeren en misschien nog zou genezen, verdreef deze pijnlijke overweging uit mijnen geest, en ik hield hijgend den blik op hem gevestigd.

Eensklaps verroerde hij armen en beenen met zekere kracht, en wij slaakten eenen kreet van blijdschap..... maar daar klom eene pijnlijke uitademing, een ijswekkend gegorgel uit zijne keel op, en zijne leden ontspanden en vielen neder.....

„ Vrienden, bidt voor zijne ziel; hij is bij God! „ kondigde de dokter aan.

Wij zonken geknield ten gronde en prevelden snikkend, in de akeligste grafstilte, de gebeden voor de dooden.

Den ganschen nacht brachten wij dus, wakend en bid-dend, door. Ik was ontroostbaar, en wat Helena en Margriet mij ook zeiden om mijne wanhoop te verlichten, zij gelukten er niet in.

Het was niet de dood van mijnen armen oom, die alleen mij deed lijden. Nu klonk mij onophoudelijk zijne stem in de ooren, en mijn naam, zooals hij dien had uitgesproken, deed mij telkens ijzen. Mijne geschokte verbeelding voldeed de woorden, welke hij bij gebrek aan krachten niet had kunnen eindigen : „ O, Felix, Felix, wat hebt gij gedaan! Ik had u gezegd, dat uw huwelijk mij ongelukkig zou maken, en niettemin zijt gij getrouwd! Gij hebt mij onmeedoogend den doodsteek gegeven! „

Ik worstelde tegen de smartelijke opwellingen van mijn geweten en poogde mij zelven te overtuigen dat dit slechts eene ziekelijke begoocheling mijner hersens was. Had Jan-oom inderdaad niet zelf dit huwelijk gewild? Was hij het niet, die mij bevolen had, de plechtigheid zooveel mogelijk te verhaasten?

Maar al mijne pogingen om de pijnlijke gedachten te verjagen, bleven vruchteloos, en eindelijk boog ik het hoofd diep neder, onder de overtuiging dat ik niet gansch onschuldig was aan den vervroegden dood van mijnen oom, den edelhartigen man, die mij had beschermd sedert mijne geboorte en nu nog, door zijn testament, mij een aanzienlijk fortuin achterliet.

Niettegenstaande hare oprechte droefheid, verloor mijne

nicht Margriet het hoofd niet, en reeds bij het aanbreken van den dag begon zij de maatregelen te nemen, welke door het afsterven van Jan-oom noodzakelijk waren geworden. Zij liep naar de pastorie en regelde de begrafenis, die zeer prachtig moest zijn. Bij haren terugkeer begon zij in allerhaast korte brieven aan al hare kozijns en nichten te schrijven, om hun den dood van M. Roobeek en den dag zijner uitvaart te melden.

Zij deed op alles in het sterfhuis de zegels leggen, en leverden den ambtenaar des gerechts de door haar gehou-dene boeken over, waarin men zou kunnen zien, hoeveel gereed geld er zich moest bevinden. Dit geld, iets meer dan duizend kronen, lag in eene lade der kas. Zij wilde ieder-een de overtuiging geven, dat zij niet alleenlijk geenen enkelen gulden achterhield, maar zelfs bewijzen, dat zij, als eigene nicht van M. Roobeek, uit enkele verkleefdheid en zonder bepaald loon hem had gediend. Zij zeide den rechter, dat de overledene haar zijn testament had toevertrouwd, om op behoorlijken tijd het den notaris ter hand te stellen; en, op de haar toegestuurde vraag, verklaarde zij zonder aarzeling, dat in het testament mij de helft der gansche nalatenschap en haar tienduizend kronen waren toegekend.

Zeker had de rechter of zijn dienaar 't niet noodig geoordeeld, het bestaan van dit testament geheim te houden; want reeds den dag daarna waren de twee bijzonderste schikkingen er van bij de meeste inwoners bekend. Wat mij betreft, men vond het niet overmatig, dat ik de helft der erfenis bekwam. Inderdaad, ik vertegenwoordigde alleen den mannelijken stam; maar dat Margriet, ten nadeele der andere erfgenamen — zooals men ten onrechte geloofde — zich zooveel had doen geven, dat er misschien voor hare nichten en kozijns, die meestal arme lieden waren, niets of weinig zou overschieten, dit kreet men uit voor eene schandelijke erfdeelrooverij.

Sterk door haar onbelast geweten en door het onver-

anderlijk testament, dat zij in bezit had, bekreunde Margriet zich weinig om de schreeuwerij of de lasterlijke beschuldigingen der lieden, en zij ging onbelemmerd haren gang en schikte alles voor de plechtige uitvaart en voor de kerkelijke diensten, welke er zouden op volgen.

Den derden dag waren er reeds drie of vier harer kozijns en nichten te Visseghem aangekomen. Zij had er eerst eenen bij haar toegelaten en zijne verwijten en beschuldigingen met zeker geduld aangehoord; maar zoo haast zij dezen, niet zonder moeite, uit het huis had gekregen, verbood zij nog iemand, aan Visseghem vreemd, te laten binnenkomen, en zij stelde beneden twee struische en moedige mannen, om haar verbod te doen eerbiedigen.

Tegen den avond begonnen de klokken te luiden, om de treurige plechtigheid van morgen aan te kondigen. Het doodsch geklep, dat wel een gansch uur aanhield en tot in de afgelegenste kamer van het hofken doordrong, vervulde mij met angst en schrik.....

XXVI

Des anderen daags, een weinig voor tien uren, waren al de bloedverwanten, vrienden en bekenden in het sterfhuis vergaderd, wachtende op de geestelijkheid, die het stoffelijk overblijfsel van mijnen oom zou komen afhalen.

De erfgenamen werden door den notaris verwittigd, dat zij, na de begrafenis te hebben bijgewoond, hier moesten terugkeeren om er het testament van den overledene te hooren lezen.

Eindelijk, de priesters traden in huis en klommen naar boven, met den koster en een viertal in het zwart gekleede mannen.

Na eenige gebeden brachten zij de zware doodkist beneden, legden ze voor de deur op eene draagbaar en bedekten ze met een rijk rouwkleed.

De treurige stoet begaf zich op weg. De priesters, de koster en de koorknapen, met kruis en vanen en boetsalmen zingende, stapten voor de kist. Kort daarop volgde ik, tusschen mijne vrouw en Margriet; dan onze kozijs en nichten, en dan de bureu, bekenden en vrienden, in zeer groot getal.

Ik weende overvloedig en met luide snikken. Helena en Margriet moesten mij ondersteunen, want de krachten wilden mij begeven; ik waggelde op mijne beenen. Ongetwijfeld moest ik het medelijden van iedereen opwekken. Hadde men in mijn hart kunnen lezen en zien, welk gevoel

van berouw, welke beschuldiging tegen mij zelve daarin brandde!

De kerk was zoo vol, dat de talrijke stoet niet gereedelijk tot voor het koor kon doordringen. Wij kregen stoelen in de nabijheid der kist, die op eene verhevenheid, tusschen ontelbare waskaarsen, werd gezet.

Zal ik nu zeggen, hoe akelig de orgeltonen, hoe de klagende lijkzang der priesters, hoe eindelijk het beslissend *requiescat in pace* in mijne verschrikte ziel hergalmde?

Op het kerkhof, toen de kist in den gapenden grafkuil zonk en ik de aarde met hol geluid er op hoorde neder vallen, ontsnapte mij een kreet der wanhoop en ik viel half bezwijmd in de armen mijner vrouw.

Men bracht mij in een nevenstaand huis en wiesch er mijn voorhoofd met water. Ik bekwam allengs weder en gevoelde mij iets sterker. Wat kon ik tegen het noodlot? Nu was toch alles gedaan.....

Na nog eene wijl hier vertoefd te hebben, ging ik met Helena en Margriet naar het sterfhuis. Daar waren reeds, in de groote voorzaal, de erfgenamen vergaderd, zelfs eenige bureu en bekenden, waartusschen ik tot mijne verwondering Nelis Sprinkhaan en meester Verdillen, den grootsten vijand van mijnen oom, bemerkte.

De bleekheid mijns gelaats, de roodheid mijner oogen schenen iedereen te treffen, en men ontdekte zich voor mij met bewijzen van deelneming en eerbied; maar zoo haast men Margriet ontwaarde, kwam een hevig gemompel van de algemeene verbittering tegen haar getuigen.

Zij stoorde er zich niet aan, keek iedereen met helderen, stouten blik in de oogen, en zette zich onbewogen op eenen stoel bij het venster.

De notaris was nog niet daar. Volgens de gewoonte, die alsdan in Vlaanderen heerschte, zou deze ambtenaar ons misschien nog lang op zijne komst laten wachten. Dit bedroefde mij; ik had willen weggaan en eenige rust voor mijn ontsteld hart in de eenzaamheid zoeken. Mijne treu-

rige gedachten werden eenigszins afgekeerd door het beschouwen van al deze mij onbekende lieden, welke mij met den naam van kozijn hadden gegroet. Zij konden wel twintig in getal zijn : want eenigen hadden hunne vrouw, eenen zoon of eene dochter medegebracht. Slechts vier of vijf schenen tot den landbouwersstand te behooren ; al de anderen moesten werklieden zijn. Velen zelfs waren zoo armelijk en slordig gekleed, dat men ze haast voor bedelaars zou aangezien hebben. Zij hielden zich omtrent de deur, in eene dichte groep, als lieden, die, in zulk eene voor hen uiterst prachtige zaal, zich niet op hunne plaats gevoelden. Dewijl zij door het openbaar gerucht moesten vernomen hebben, dat aan mij en aan Margriet de drie vierden der gansche nalatenschap waren toegekend, vreesden zij ongetwijfeld, zeer weinig of niets van de erfenis te bekomen. Waren er tusschen hen mannen, wier gebalde vuisten en geslotene tanden van gramschap getuigden, twee of drie vrouwen hielden de handen voor de oogen en weenden bitter. Nelis Sprinkhaan stond in hunne nabijheid, doch hij scheen geheel moedeloos en hield bedrukt den blik ten gronde.

Gedurende eenigen tijd bleven onze kozijns en nichten onder elkander morren, intusschen vlamme blikken op Margriet werpende ; maar hun gemompel nam allengs toe in kracht en hevigheid, en nu en dan kwam een boonend scheldwoord tegen Margriet onze ooren treffen.

Eensklaps begon een onzer nichten — eene lange, magere vrouw, die er ziekelijk uitzag en aan geelzucht scheen te lijden, — koortsige gebaren te maken en in klachten en verwijten uit te vallen. De anderen wilden haar wederhouden ; maar zij rukte zich los, sprong tot voor Margriet en riep met dreigende vuist en bevend van woede :

“ Ja, ja, gij, die hier de meesteres speelt, gij hebt ons schandelijk bestolen ! Gij hadt niet meer recht dan wij ; maar door uwe schijnheilige treken hebt gij den zieken

man bedrogen en misleid. Zijt ge niet beschaamd, leelijke erfdeelroofster, ons, doodarme menschen, het stuk brood uit den mond te rukken? Tienduizend kronen voor de dievegge..... en voor ons, eerlijke lieden, niets misschien! Ha, gij zult rijk zijn en de mevrouw uithangen met ons geld, met ons bloed; maar de God van hierboven zal u wel..... Hoe, valsche slang, gij durft mij nog uitlachen? Wacht, ik haal u de venijnige oogen uit den kop! »

Helena en ik, merkende dat de uitzinnige vrouw hare bedreiging werkelijk wilde uitvoeren, waren opgesprongen, hadden ons voor Margriet gesteld en poogden haar dus tegen mishandeling te behoeden. Eenige onzer kozijns en nichten bulderden allerlei scheldwoorden tegen haar en riepen, dat Anna Dooms gelijk had; maar andere, minder onredelijk, kwamen ons ter hulp en verwijderden de nog immer woedende vrouw met geweld.

Margriet, gansch bedaard, trad vooruit en zeide :

« Vrienden, gij weet niet wat ge doet. Om uw onrechtvaardig geschrêeuw bekommer ik mij weinig. Maar vermits gij niet kunt wachten, totdat de notaris het testament leze, laat mij spreken; ik zal u zeggen wat het behelst, en gij zult erkennen, dat gij geene de minste reden hebt om te klagen of mij te beschuldigen. »

Iedereen zweeg en luisterde.

« M. Roobeek, » ging Margriet voort, « was met zijne vrouw zaliger overeengekomen, dat hij aan ons, kinderen van haar broeder en zusters, het vierde deel van zijn fortuin zou nalaten. Dit vierde deel kon belooopen tot elfduizend vijfhonderd kronen. Wij zijn met ons veertienen; dit is voor elk ongeveer zevenhonderd tachtig kronen. Welnu, hij heeft in zijn testament u niet alleen uw deel, maar nog het mijne er bij toegekend. Gij krijgt elk achthonderd vijftig kronen. Dit is meer dan vierduizend zevenhonderd franken. Gij beschuldigt mij? Maar hadde ik het waarlijk gewild, de naam van niemand uwer ware in het testament vermeld geworden. »

“ Ja, maar hoe vele duizenden kronen hebt gij Mijnheer Roobeek reeds op voorhand afgebedeld of ontfutseld? ” riep een dikke boer, die er tamelijk welhebbend uitzag.

Margriet antwoordde hem met eenen glimlach van misprijzen.

De andere kozijns en nichten schenen op verschillende wijzen door hare openbaring getroffen. Eenige der armsten, welke waarschijnlijk reeds alle hoop hadden verloren, toonden zich verheugd; want, waarlijk, eene som van bij de vijfduizend franken was voor hen een aanzienlijk fortuin; maar het grootste getal der erfgenamen, die gedurende vele jaren van millioenen hadden hooren spreken en op het overlijden van Jan-oom overdrevene uitzichten hadden gebouwd, verborgen hunne teleurstelling niet. Evenwel, de overtuiging, dat zij toch iets zouden krijgen, had hunne spijt gematigd en zij spraken nu met minder driftigheid onder elkander over de zaak.

Margriet had zich bij de tafel nedergezet en koutte in stilte met mijne vrouw.

Er was iets, dat mijne aandacht vestigde. Baas Verdillen, onze naaste buurman, die zich immer vijandig jegens mijn oom had getoond, was in de zaal tegenwoordig en zag alles af en luisterde alles na, met eenen linkschen blik in de oogen en eene soort van spotlach op de lippen. Bovenal schenen de scheldwoorden tegen Margriet hem genoeg te hebben gedaan; en toen zij zoo bedaard en redelijk tot onze mede-erfgenamen had gesproken, had hij schertsend het hoofd geschud.

De tergende houding van den man, die mijnen oom zooveel verdriet had aangedaan, verontwaardigde mij diep en ik had lust om hem de zaal te doen verlaten; maar ik was zoo neergedrukt en voelde mij zelven zoo schuldig, dat mij de moed ontbrak om hem eenig verwijt te doen.

De notaris verscheen in de zaal, begaf zich achter de tafel en nam plaats in den leunstoel, welken men voor hem had gereed gezet. Zonder spreken liet hij eenen blik

over de omstanders dwalen, en eerst nadat hij elk hunner van hoofd tot voeten had bekeken, trok hij eene groote lederen brievenstasch uit zijnen zak, opende ze, legde ze ter tafel en scheen daarin iets te lezen. Dan schikte hij papier en pennen op de tafel, als wilde hij schrijven.

Onze nichten en kozijns zagen hem met angstige verwachting aan; want zij meenden, dat hij het testament onder de oogen had en den inhoud er van ging afkondigen; maar de notaris, die met inzicht hun ongeduld scheen te tergen, keerde zich tot zijnen klerk en begon met hem in stilte te kouten, zoo rustig en zoo lang als hadde hij vergeten, waarom hij hier gekomen was.

Nadat de erfgenamen gedurende eenigen tijd hunne ontevredenheid door een immer aangroeiend gemor hadden getuigd, stond de notaris op en zeide tot Margriet :

“ Meijuffer Rijdams, gelief ons het testament te behandigen, dat M. Roobeek u heeft toevertrouwd..... En gij lieden daar, wij raden u aan te zwijgen; want bij het minste gerucht staken wij de lezing. Wilt gij dus niet hier blijven tot morgen, houdt u stil! ”

Hij nam het testament, dat Margriet hem overreikte, en ontplooidde het. Allen luisterden toe met overspannen aandacht en kloppend hart.

“ Nu, hoort den laatsten wil van den overledene. Wij beginnen! ” riep de notaris.

Maar op dit oogenblik kwam de timmerman Verdillen vooruit, en terwijl hij een gesloten papier voor den notaris nederlegde, zeide hij met eenen zegevierenden glimlach :

“ Nutteloos, Mijnheer, dit testament te lezen; het deugt niet : hier is er een, dat beter is. ”

“ Een ander testament! ” mompelde de notaris verwonderd. “ In uwe handen? Hoe kwaamt gij daaraan? ”

“ Dit doet niets ter zake, ” antwoordde meester Verdillen. “ Ik zal het u evenwel zeggen. Ongetwijfeld wilde M. Roobeek aan zekere kuiperijen ontsnappen en heeft hij in het geheim een testament geschreven. Toen de pastoor

met hem was, om zijne biecht te hooren, heeft hij hem dit testament gegeven, met verzoek het mij te behandigen. Wat er in staat is mij onbekend. Wees zoo goed het ons voor te lezen, heer notaris, dan zullen wij allen het weten. »

« Ja, maar 't blijft te zien, welk testament het beste is, » zeide de notaris. « Wij gaan de zaak onderzoeken. »

En na eene wijl de beide schriften te hebben vergeleken., verklaarde hij met luider stem :

« Het testament, dat Mejuffer Rijdams mij ter hand stelde, draagt voor dagteekening den 21sten Mei 1792; het andere is geteekend van den 24sten Mei, dus drie dagen later en slechts eenen dag voor den dood van M. Roobeek. Daar, neem uw stuk terug, Mejuffer; het heeft hoege-naamd geene waarde meer. »

Ik bezag mijne nicht; zij scheen onbewogen; haar gelaat drukte niet de minste uitsteltenis uit.

« Aandacht en stilte nu! » riep de notaris. « Luistert, gij gaat den laatsten wil van M. Roobeek vernemen! »

En zeer langzaam en op elk woord drukkende, las hij als volgt :

« Dit is mijn testament :

» Ik verbreek en vernietig al mijne vorige testamenten. Ik geef aan de kerk van Visseghem (waar ik wil begraven worden) om jaarlijks een getijde voor mijner ziele lafenis te doen, met uitdeeling van brood aan de arme lieden, die den dienst zullen bijwonen, DUIZEND KRONEN.

» Ik geef aan het armbestuur derzelfde gemeente TWEE-DUIZEND KRONEN.

» Ik geef aan Nelis Sprinkhaan, die als knecht gedurende vele jaren mij tot voldoening heeft gediend, DRIEDUIZEND KRONEN. »

Toen Sprinkhaan dit hoorde, slaakte hij eenen schreeuw

als hadde een pijnlijke slag hem getroffen en hij waggelde een oogenblik op zijne beenen; maar even ras wierp hij zijne muts in de hoogte en liep van den eenen kant naar den anderen, terwijl hij half zinneloos uitriep :

„ Drieduizend kronen ! Voor mij ! Drieduizend kronen ! Bijna tienduizend gulden ! Ik koop een kasteel, ik rijd in de koets, ik drink wijn ! O, die goede heer Rookeek ! Drieduizend kronen ? Houdt mij vast, of ik word gek..... Ach, mijne arme zuster, wat zal die zeggen ? „

En hij sprong, zonder zijne muts op te rapen, juichend en met de armen zwaaiend op de straat.

„ Stilte ! „ gebod de notaris, „ wij hernemen de lezing van het testament. „

„ Ik geef aan pachter Marten Bekx, wonende te Visseghem, op den Dries, ter herinnering onzer vriendschap, DUIZEND KRONEN. „

Iedereen keek in het ronde naar pachter Bekx ; maar hij was niet tegenwoordig.

De notaris had zich niet laten storen en ging voort :

„ Ik geef aan de volgende personen, kinderen van den broeder en twee zusters mijner echtgenoot Cornelia Dooms, zaliger gedachtenis :

- 1° Judocus Dooms.*
- 2° Catharina Dooms.*
- 3° Anna Dooms.*
- 4° Jan Karel Snelvoet.*
- 5° Theresia Snelvoet.*
- 6° Christina Snelvoet.*
- 7° Frans Snelvoet.*
- 8° Mathilda Belleman.*
- 9° Johanna Belleman.*
- 10° Maria Clara Belleman.*
- 11° Elisabeth Belleman.*

12° *Theodoor Belleman.*

13° *Ursula Belleman.*

Ik geef, zeg ik, aan elk dezer dertien personen, hoofdsgevijs, TWEEDUIZEND VIJFHONDERD KRONEN. »

Gejubel en vreugdekreten braken los en vervulden de zaal. Onze kozijns en nichten, wel te recht verrast en opgetogen over deze onverwachte gift, omshielden elkander met uitgelatenheid. Tranen van geluk borsten hun uit de oogen en zij bleven eene lange wijl doof voor de stem van den notaris, die hen tot zwijgen wilde brengen en aankondigde, dat de lezing van het testament niet ten einde was.

Toen de notaris eenige stilte meende te hebben bekomen, hernam hij :

« En ik benoem en stel in tot mijnen algemeenen erfgenaam..... »

» Wilt gij wel zwijgen, onbeleefde menschen? » riep hij met gramschap tot onze kozijns en nichten, die hunne blijdschap niet konden bedwingen. *« Is het zoo, ondankbaren, dat gij de goedheid van M. RoobEEK erkent? Hoort ten minste met eerbied naar zijnen laatsten wil..... Nu, wij hervatten de lezing van het testament. »*

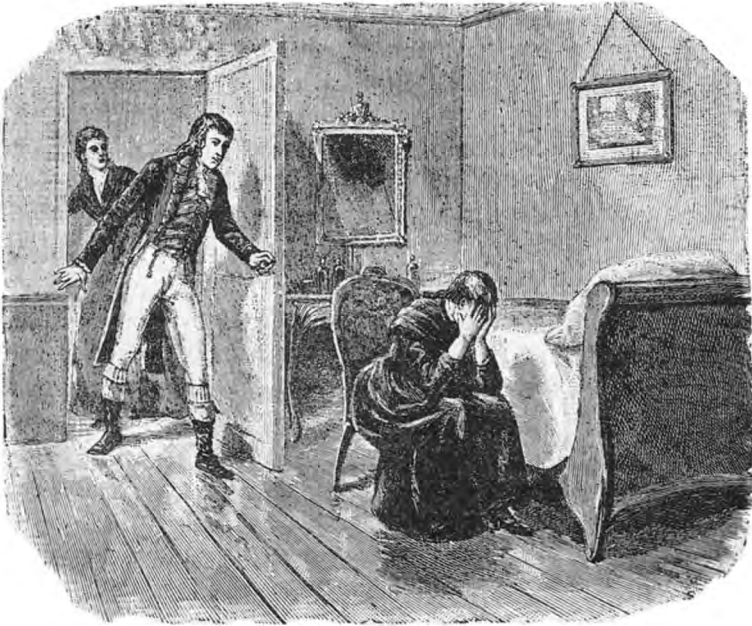
« En ik benoem en stel in tot mijnen algemeenen erfgenaam en uitvoerder van dezen mijnen uitersten wil, Josephus Verdillen, meester-timmerman, wonende te Visseghem op de Markt. »

» Gedaan en met mijne hand geschreven, te Visseghem, den vier en twintigsten Mei van het jaar zeventien honderd twee en negentig. »

» JAN ROOBEEK. »

Iedereen zweeg gedurende een oogenblik, als twijfelde men of het testament wel ten einde kon zijn. Ik en Margriet, wij waren er niet in benoemd. Jan-oom had ons dus geheel onterfd. Zijne vijanden had hij mild begiftigd. Wij kregen niets!

Ik aanschouwde mijne nicht. Zij was doodsbleek en hare lippen sidderden als had de koorts haar aangegrepen; maar zij zeide niets en antwoordde zelfs niet door den minsten zucht op de pogingen, die mijne vrouw aanwendde om haar te troosten.

Eindelijk vonden wij haar op hare slaapkamer. (Bladz. 314.)

Eensklaps begon een onzer kozijs, een grove, onbeschofte kerel, haar uit te jouwen en te bespotten. Zij stond op en ging de zaal uit.

„Kom, Felix, „ zeide mij Helena, „ het is eene droeve wederwaardigheid, zeker; maar zij zal ons toch niet beletten, gelukkig te zijn. Wij zullen werken, en in onze diepe genegenheid voor elkander de kracht zoeken, om die onverdiende miskenning te vergeten. „

Ik was verpletterd en zoo duizelig in het hoofd, dat ik

mij als een gevoelloos mensch door haar liet wegleden. Mijne vrouw meende, dat het verlies van mijn erfdeel de oorzaak mijner eindelooze droefheid was, en zij poogde mij eenigen moed terug te schenken, door mij te overtuigen dat wij, in geleerdheid en in onzen arbeid, wel de middelen zouden vinden om met eenig levensgenot en eerlijk door de wereld te geraken. Maar een andere worm beet mij in het hart. Eilaas, ik was getrouwd tegen den wensch van mijnen oom. Dit had hem ongelukkig gemaakt en zijn leven verkort, en hij had zijne bedreigingen uitgevoerd. Niet alleen op mij had hij zich gewroken; maar mijne nicht had hij onmeedoogend voor de hulp doen boeten, welke zij mij, om zijne toestemming te bekomen, had willen leenen. Hij, de broeder mijns vaders, de weldoener mijner jeugd, hij was dus gestorven, mij latende, mij met zijnen vloek beladende misschien!

Ik luisterde schier niet op de vertroostingen mijner vrouw. Toen wij ten halve der Markt geraakt waren, hield zij mij eensklaps staande en zeide :

“ Maar, Felix, waar zijn onze zinnen? Wij vergeten die arme Margriet. God weet, is zij niet ergens van zich zelven gevallen. Wij mogen haar niet zonder hulp laten. In het sterfhuis kan zij niet blijven. Zoo alleen? men zou haar hoonen en beleedigen. Kom, laat ons ze halen. Zij heeft ons nooit anders dan goed gedaan. ”

Het plichtgevoel, het medelijden verdreven de duisternis uit mijnen geest.

“ Ja, haasten wij ons, ” antwoordde ik. “ Mijne nicht zal niet weten waar te vernachten. Wij zullen haar medenemen naar onze woning en haar troosten, indien het mogelijk is. ”

Wij keerden terug naar het sterfhuis en zochten vruchteloos in de achterkamer en in den tuin naar Margriet. Eindelijk vonden wij haar op hare slaapkamer, bij haar bed gezeten, met het hoofd op de handen.

“ Kom, verlies den moed niet, Margriet, ” zeide mijne

vrouw, haar de hand nemende. « M. Roobeek was onrechtvaardig jegens u en jegens ons; maar er is niets aan te doen: wij moeten ons onderwerpen aan ons lot..... »

« Ach, het is met mij gedaan! » zuchtte Margriet. « Mijn leven is zonder doel. Wat ga ik nu op de wereld geworden, arm en leelijk, de ijselijkste vermaledijding die op het hoofd eener vrouw kan drukken! Waar zal ik blijven? Hier weggejaagd, nergens ontvangen dan met afkeer! O, indien God mijn gebed wilde verhooren en mij liet sterven, hoe zou ik Hem voor mijne verlossing zegenen! »

Wij deden haar begrijpen, dat wij ten minste, als twee dankbare vrienden, nimmer vergeten zouden wat zij voor ons had gedaan en haar altijd zouden achten en liefhebben. Zij mocht in het sterfhuis niet langer verwijlen; want hier had zij niets te verwachten dan hoon en meerder verdriet. Met ons moest zij gaan, naar het hofken, en er blijven totdat zij een ander uitkomen vond; en, wilde zij ons de gunst bewijzen, als eene zuster met ons te blijven wonen, wij zouden er gelukkig om zijn.

Na langen wederstand gaf zij toe en toonde zich bereid om ons te volgen. Morgen reeds, zeide zij, wilde zij het dorp ontvluchten, waar men haar zoo onrechtvaardig miskende, en ergens hare wanhoop gaan verbergen, totdat de dood haar verlossen kwam van een leven, dat zij haatte.

Wij verlieten de slaapkamer. Margriet trad aan den arm mijner vrouw door den gang.

Hier riep iemand spottend tot haar en tot mij :

« Ja, ja, gebaart u zeer droef; maar gij kunt niemand bedriegen. Gij hebt uw deel op voorhand gekregen of genomen, niet waar? Hoevele duizenden kronen bedraagt het wel? »

Wij gingen voorbij, zonder op de onbeschofte beschuldiging te antwoorden, en stapten op de Markt, dwars door onze kozijns en nichten, die daar stonden te juichen.

“ Awoe! Awoe! » klonk 't ons achterna.

.

Hier eindigde het eerste register van den zaakwaarnemer Victor Delsalle. Den inhoud van het tweede register zal ik waarschijnlijk later aan mijne geëerde lezers mededeelen onder den volgenden titel :

DE SCHAT VAN FELIX ROOBEEK.

EINDE

